

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 29 januari justerades.

§ 2 Avsägelse

Talmannen meddelade att *Gunilla Svantorp* (S) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 1 mars.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Talmannen meddelade
att *Michael Rubbestad* (SD) avsagt sig uppdraget som ledamot i arbetsmarknadsutskottet och
att *Ida Gabrielsson* (V) avsagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade
att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Michael Rubbestad* som ledamot i konstitutionsutskottet och
att Vänsterpartiets partigrupp anmält *Hanna Gunnarsson* som ledamot i krigsdelegationen.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i konstitutionsutskottet
Michael Rubbestad (SD)

ledamot i krigsdelegationen
Hanna Gunnarsson (V)

§ 4 Anmälan om ordförande i utskott

Talmannen anmälde att *Henrik Vinge* (SD) valts till ordförande i justitieutskottet från och med den 18 februari.

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:405

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:405 Sveriges varumärke och dess påverkan på näringslivet

av Johnny Svedin (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 21 mars 2025.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådet har andra åtaganden.

Stockholm den 18 februari 2025

Utrikesdepartementet

Benjamin Dousa (M)

Enligt uppdrag

Klas Molin

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:407

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:407 Den ökande ekonomiska ojämställdheten av Sofia Amløh (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 28 mars 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 18 februari 2025

Arbetsmarknadsdepartementet

Paulina Brandberg (L)

Enligt uppdrag

Johanna Johnsson

Rättschef

Interpellation 2024/25:411

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:411 Biståndsstrategin för Mellanöstern och Nordafrika

av Lotta Johnsson Fornarve (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 21 mars 2025.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådet har andra åtaganden.
Stockholm den 18 februari 2025
Utrikesdepartementet
Benjamin Dousa (M)
Enligt uppdrag
Klas Molin
Expeditionschef

Prot. 2024/25:73
19 februari

Interpellation 2024/25:417

Till riksdagen
Interpellation 2024/25:417 Åldersdiskriminering på arbetsmarknaden
av Patrik Lundqvist (S)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 mars 2025.
Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 18 februari 2025
Arbetsmarknadsdepartementet
Paulina Brandberg (L)
Enligt uppdrag
Johanna Johnsson
Rättschef

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Proposition
2024/25:106 till utbildningsutskottet

Framställningar
2024/25:RB1 och RB2 till finansutskottet

Motioner
2024/25:3343 och 3344 till civilutskottet
2024/25:3345 till trafikutskottet

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Justitieutskottets betänkanden
2024/25:JuU12 Unga lagöverträdare
2024/25:JuU18 Biometri i brottsbekämpningen

Kulturutskottets betänkanden
2024/25:KrU4 Public service, film och dataspel
2024/25:KrU5 Kulturarv

§ 8 Extra ändringsbudget för 2025 – Stöd till Ukraina

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU29

Extra ändringsbudget för 2025 – Stöd till Ukraina (prop. 2024/25:94)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! I dag ska vi i den här kammaren fatta beslut om det 18:e och hittills största militära stödpaketet från Sverige till Ukraina. Regeringen och Sverigedemokraterna har kommit överens om en treårig ram för att visa att Sveriges stöd är uthålligt och långsiktigt. Ramen uppgår till 75 miljarder kronor fördelat på 25 miljarder kronor per år, och det stöd till Ukraina som föreslås i den proposition vi i dag ska fatta beslut om är en del av den ramen.

Utöver det 18:e stödpaket som Sverige nu bidrar med har vi genom olika beslut skänkt runt 62 miljarder kronor till Ukraina för militära ändamål sedan Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av landet. Jag vill återigen, herr talman, tacka riksdagens samtliga åtta partier för fortsatt stöd och samarbete, liksom konstruktiva samtal både i kammaren, utanför kammaren och med representanter för andra länder kring stödet till Ukraina. Det sänder en viktig signal från Sverige till våra vänner i Ukraina. Det sänder också en viktig signal till Putin i Ryssland, herr talman, om att Sverige och omvärlden är långsiktiga i stödet till Ukraina.

Det är snart tre år sedan Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av sitt grannland Ukraina. Det har varit tre år av död, lidande och förstörelse. Det har varit tre år av övergrepp, våldtäkter och fruktansvärda krigsbrott. Det har varit tre år av ofattbar förstörelse, herr talman – men också tre år av heroiskt motstånd där Ukraina har visat en hel värld att de kan försvara sig. De har försvarat sig med stort mod, stor beslutsamhet och en hel del uppfinningsrikedom.

Det är svårt att förstå en vardag med flyglarm och umbäranden – hur det är att behöva vinka av anhöriga på väg mot fronten eller skicka barn till skola och förskola när det pågår terrorbombningar av städer runt om i hela Ukraina. Men Ukraina håller ihop. Folk gör sin plikt. Trots terrorbombningar fungerar väldigt mycket långt över förväntan – inte alltid och inte överallt, och definitivt inte utan omvärldens stöd, men det händer mycket som ligger långt över vad som kan förväntas.

Det finns el, vatten och sjukvård, liksom vägar och järnvägar. Löneutbetalningar sker, betalsystem finns – och väldigt mycket mer. Det finns en fungerande statsförvaltning. Allt detta är helt nödvändigt för att man ska kunna försvara sig. Att det finns mat i matbutikerna och att matproduktionen runt om i Ukraina fungerar är också helt nödvändigt.

Sammantaget gör det att motståndet kan fortsätta. Omvärldens stöd är helt nödvändigt för att Ukraina fortsatt ska kunna försvara sig på det framgångsrika sätt de har gjort. Sverige kommer också att hjälpa till att återuppbygga Ukraina den dagen kriget är slut, herr talman.

Sveriges finansminister Elisabeth Svantesson har tagit fram en rapport för att visa omvärlden att Rysslands ekonomi är i betydligt sämre skick än vad de vill ge sken av. Tiden är inte på Rysslands sida. Omvärldens sanktioner och skenande försvarsutgifter i Ryssland har allvarligt skadat den ryska ekonomin och de ryska medborgarnas möjligheter till ett rimligt liv. Sverige kommer fortsatt att vara en stark röst i världen, inom olika internationella samarbeten och organisationer, för fortsatt stöd till Ukraina och fortsatta sanktioner mot Ryssland så länge de bedriver detta orättfärdiga och folkrättsvidriga krig mot Ukraina.

Herr talman! Det händer väldigt mycket just nu. Det påstås en hel del saker från ledare runt om i världen som man möjligen skulle kunna förvänta sig mer av. Senast i natt uttalades ytterligare saker. Jag hade inte tänkt kommentera detta, herr talman, men det är nästan omöjligt.

Representanter från riksdagens alla åtta partier har deltagit vid olika övningar runt om i världen. Vi har haft delegationer till Ukraina; jag har lett en sådan från finansutskottet där samtliga partier var med. Vi har träffat både dem som leder och oppositionen, och vi har träffat civila organisationer. Det går inte att hålla ett val i ett land där stora delar är ockuperade och där den egna författningen och konstitutionen inte gör det möjligt att hålla val under de omständigheterna, herr talman. Det är nog få demokratiska länder som skulle klara av det.

Allt som pågår just nu är mediala spel – det hävdas och påstås en massa saker. Jag tror att vi tillsammans behöver hjälpas åt att bringa klarhet i detta, herr talman. För bara ett par veckor sedan var jag i Paris tillsammans med kollegor från flera partier här, och vi träffade politiker både från majoriteten och från oppositionen i Ukraina. Alla sa samma sak: Den övergripande uppgiften i Ukraina är att få ut angriparna. Därefter kan det normala demokratiska arbetet fortgå.

Detta ställer dock även krav. När man inte kan hålla val ställer det krav på att oppositionen involveras, och den opposition vi har träffat i olika delar – både i Ukraina och på andra ställen där man har haft delegationer – har vittnat om just detta, det vill säga att det fungerar. Tro alltså inte på allt det som hävdas, ni som lyssnar på det här!

För att en varaktig fred ska kunna uppnås måste den ske på Ukrainas villkor. Vi kan aldrig acceptera något annat. Därför är det fortsatta stödet, bland annat det vi i full enighet i den här kammaren och med stort stöd från svenska folket ska fatta beslut om i dag, helt nödvändigt. Fortsatta sanktioner mot Ryssland är också helt nödvändigt.

Den 24 februari är det tre år sedan Ryssland inledde den fullskaliga invasionen. För att uppmärksamma årsdagen och markera riksdagens fortsatta stöd för det ukrainska folket arrangerar talmannen tillsammans med finansutskottet, utrikesutskottet, försvarsutskottet och EU-nämnden ett seminarium i morgon klockan 11 i riksdagens förstakammarsal. Det kommer att gå att följa via riksdagens webb-tv och sannolikt även i *SVT Forum*. Ni som lyssnar får gärna delta även då.

På en presskonferens den 30 januari i år presenterade regeringen det militära stödpaket till Ukraina som vi i dag ska fatta beslut om. Det har ett värde på 13 ½ miljard kronor och är det hittills största svenska militära stödpaketet till Ukraina.

Med detta beslut stärker vi Ukrainas långräckviddiga förmåga. Regeringens avsikt är att avsätta 1 miljard kronor till produktion av ukrainska långräckviddiga robotar och långdistansdrönare. Paketet innehåller vidare en dubbling av det antal Stridsbåt 90 som tidigare donerats – 16 stycken – samt pansarvärnsrobotar och mycket mer.

Investeringar till stöd för Ukrainas försvarsindustri inkluderas också i paketet, herr talman. Det stödpaket vi nu beslutar om är uppdelat i åtta komponenter. Den största komponenten består av olika upphandlingar av nytillverkad materiel, framför allt från svensk och annan europeisk försvarsindustri, som kommer att doneras till Ukraina.

Herr talman! Med dagens beslut stärker vi Ukrainas förmåga att fortsätta försvara sig. Jag yrkar bifall till förslaget. Slava Ukraini!

I detta anförande instämde Mats Sander (M).

Anf. 2 PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag är glad att få vara här i dag och att få vara med i denna debatt. Jag vill börja med att yrka bifall till föreliggande proposition.

Jag tror att man måste diskutera det som faktiskt händer i dag ordentligt, för det är så stort och omvälvande. Det är mycket tydligt att vi har en ny situation i Europa.

Bakgrunden känner vi alla till: tre års krig i Ukraina med stora offer och kamp för frihet och demokrati samt en historia av övergrepp, förstörelse och krigsbrott. Ukrainas försvarsmakt och befolkning har gjort en oerhörd insats för att få sitt land att överleva.

Nu är vi i en situation där det förs förhandlingar över huvudet på både Ukraina och Europa. Det är inte acceptabelt. Om ett så kallat fredsavtal ska vara gällande måste det accepteras av både Ukraina och Europa, och det måste vara på Ukrainas villor.

Tyvärr ser vi nu hur det ena så kallade förhandlingskortet efter det andra spelas ut i förväg av USA. Ukraina ska avträda land. Det förs någon sorts diskussioner om val i Ukraina; Trump säger att han vill ha det, trots att det är omöjligt att genomföra under kriget. Presidentens mandat förlängs stegvis av Ukrainas rada. Man säger att det inte kan bli något medlemskap i Nato för Ukraina. Utan att Ryssland officiellt har ställt sådana krav går man dem till mötes innan förhandlingen ens har börjat.

Frågan som måste ställas är: Ser vi nu början på det stora sveket mot Ukraina? Ska Ukraina svikas? Ska de tvingas till en förnedrande fred på Rysslands villkor? Det är faktiskt relevant att ställa den frågan med tanke på hur detta har utvecklats under den senaste tiden.

USA:s förre president Joe Biden sa till Ukrainas president Zelenskyj: I will not walk away from you. USA har stått för majoriteten av stödet till Ukraina. Det har varit en oerhört viktig och avgörande insats.

Från Trumpadministrationen är budskapet ett annat. Även innan Trump tillträdde var det en självklarhet att Europa måste öka sina insatser; detta måste ske oavsett vilket budskap som kommer från Washington. Nu ställs krav på att USA ska ha kontroll över delar av mineraltillgångarna i Ukraina. Jag tycker att detta är uppseendeväckande. Jag tycker att det är nykolonialt. Dessutom ställs krav som, precis som jag nyss sa, gör att Ryssland tillmötesgår innan förhandlingarna ens har börjat. Det är ett

mycket märkligt sätt att förhandla. Man lägger inte korten på bordet innan förhandlingen har börjat. Man ger sig inte innan förhandlingen har börjat. Man förhandlar heller inte utan att den som förhandlingen gäller finns med vid bordet. Det här handlar faktiskt om Ukrainas och vår kontinents framtid.

Vi får inte glömma grundläggande fakta. Det var Ryssland som startade kriget. Det är de som agerar i strid med internationell rätt. Det är de som har hela skuldbördan. Det är de som ska ställas till svars för sina brott mot internationell lag och rätt. President Putin är faktiskt efterlyst av Internationella brottmålsdomstolen för krigsbrott. Efterlysningen omfattar sammanlagt 123 länder. Det här är grundläggande fakta som man inte får glömma bort

Trump försökte i ett uttalande i natt att måla upp bilden att Ukraina på något vis medverkade till att kriget startade. Det är ett så oerhört märkligt uttalande att man frågar sig var det kommer ifrån. Varför uppkommer det? Detta är ju fake news på riktigt.

Jag minns ett annat läge för tre år sedan. Då varnade USA andra länder. Jag var själv med på möten om detta där man från amerikansk sida talade om att man hade information om att inringningen av Ukraina skulle komma att leda till krig. Då var man konstruktiv. Då var man med och försökte förebygga och förbereda på ett oerhört allvarligt läge och på det krigsbrott som planerades från Putins och Rysslands sida.

Nu är det tydligen tvärtom. Nu ska bilden av detta suddas ut. Man har gått från konstruktivitet till fake news. Jag tycker att det är väldigt anmärkningsvärt.

Att Europa och Ukraina ställs vid sidan i denna process försämrar förutsättningarna i hela det förhandlingsscenario som det nu resoneras om. Legitimiteten i det som nu sker kan ifrågasättas. Det är också så att Rysslands ambition att dominera de centrala delarna av Ukraina kvarstår. Imperiedrömmarna lever, och aptiten är större än vissa landavträdelser från Ukrainas sida. Framtida krig i Ukraina eller på andra ställen i Europa kommer att vara en existerande risk. I detta läge måste man också ställa sig frågan: Går det över huvud taget att lita på ett avtal signerat av Ryssland och Vladimir Putin?

Inget fritt och demokratiskt land på vår kontinent vill leva med en skugga eller under en stövel från Moskva. Därför är det så viktigt att Ukrainas dröm om att få vara ett fritt land som väljer sin egen framtid får leva vidare som en realitet. Annars är frågan: Vilket blir nästa land att utsättas för barbariet? Det är vad detta handlar om.

Vi måste ta fasta på Joe Bidens budskap – I will not walk away from Ukraine – oavsett vad den nuvarande amerikanske presidenten väljer att göra. Därför är dagens beslut om ett 18:e stödpaket till Ukraina bra. Det är också bra att detta stödpaket innefattar produktion som är direkt riktad till Ukraina; det är ett krav som Socialdemokraterna länge har haft.

Vi i Sverige och övriga Europa måste stå fast så länge Ukraina behöver vårt stöd. Vi ska inte vara svikare i ett kritiskt läge. Münchenöverenskommelsen från 1938, som kallades peace in our time, är inget scenario vi vill ha tillbaka. Endast ett tydligt stöd till Ukraina från demokratierna i världen och verkningsfulla säkerhetsgarantier som bygger på ordentlig militär avskräckande förmåga kan ge den stabilitet som avhåller Ryssland från nya

Prot. 2024/25:73
19 februari

*Extra ändringsbudget
för 2025 – Stöd till
Ukraina*

krig. Det finns inte utrymme för naivitet eller för att låta sig luras i förhandlingsprocesser.

Jag yrkar för Socialdemokraternas del bifall till propositionen.

Anf. 3 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! I dag behandlar vi det 18:e och hittills största militära stödpaketet till Ukraina. Värdet uppgår till hela 13 ½ miljard kronor. I och med detta paket är Sverige uppe i ett stöd på drygt 70 miljarder kronor. Paketet innehåller bland annat materiell förstärkning, samtidigt som Ukraina mobiliserar fler soldater. Vi stärker också Ukrainas förmåga till långräckviddig bekämpning inne i Ryssland. Hela 6 miljarder går till upphandling av såväl svensk som europeisk utrustning, där fokus ligger på korta leveranstider. Bland satsningarna finns utbildningsstöd, analysstöd, 16 Stridsbåt 90, 146 lastbilar och, framför allt, 1 500 pansarvärnsrobotar, och det är precis detta Ukraina efterfrågar.

Utöver stödet till Ukraina donerar vi pansarskott till Moldavien. Förutom att vi möter Moldaviens efterfrågan är detta en tydlig signal till Moldaviens folk att vi bryr oss om Moldavien och ser dess utsatta läge. Europa vill inte se samma väg för Moldavien som den Ukraina tvingats in på.

Herr talman! På måndag är det tre år sedan Ryssland attackerade det ukrainska folket. I över tusen dagar har ukrainarna visat omvärlden att de inte tänker kapitulera och åter tvingas in under sovjetisk eller rysk flagg. Europa behöver hålla samman och visa att vi delar denna inställning, inte bara med tjugiga ord utan framför allt med handling. Ingen ukrainare borde tvingas att leva under rysk överhöghet. Det har de redan upplevt, och det ledde till att miljontals ukrainare dog i utrensningar och umbäranden.

Europa har en enorm utmaning i närtid. Trots att Trump omedelbart efter valvinsten i november meddelade att krigen i Mellanöstern och Ukraina stod högst upp på hans dagordning valde Europas ledare att prokrastinera i stället för att förekomma USA och ta ledartröjan. Man lät mer än tre månader passera, från USA:s valdag till Trumps tillträde, utan att agera. Nu vaknar Europas ledare och talar om en europeisk handlingsplan och om att ta ansvar för europeisk säkerhet. Man måste fråga sig vad Europas ledare gjorde. Väntade de på Trump innan de insåg faran för vår världsdelen? Måtte denna passivitet inte straffa Ukraina och EU.

Herr talman! Samtidigt som EU:s ledare med rätta proklamerar sin förfäran över att USA tvingar fram förhandlingar kan vi läsa att det finns politiker i EU som uttrycker en önskan att återstarta importen av rysk gas. Det är idiotiskt. Medlemsstaterna måste inse att varje land behöver ta ansvar för sin militära upprustning, och det nu, samtidigt som de också tar ansvar för fossilfri el- och energiproduktion. EU måste klara både elektrifieringen och att göra unionen tillräckligt stark militärt. God försvarsförmåga och ett oberoende av utomstående energi är grundförutsättningar för att EU ska stå emot krigshungriga grannar.

Herr talman! Låt oss inte upprepa den katastrofala politik som bland andra Tyskland fört genom att avveckla kärnkraften och i stället göra sig beroende av rysk gas. Unionen måste vakna upp och inse att man inte kan göra sig beroende av länder som Kina och Ryssland. EU måste gå vidare och vara starkt på egen hand.

Med detta avslutar jag med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman och ärade ledamöter! Hej också till alla er som lyssnar och tittar hemma!

Det har i dagarna gått tre år sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och det fruktansvärda kriget inleddes. Den dagen förändrade allt för Ukraina som land och för den ukrainska befolkningen – men också för resten av världen.

Kriget i Ukraina har gjort om svensk försvarspolitik i grunden och har fått många av oss att omvärdera mycket, både som politiker och som människor. Sedan den fullskaliga invasionen har vi genom många timmars diskussioner i Försvarsberedningen och mellan regering och opposition nått en enighet i svensk försvarspolitik som nog ingen trodde var möjlig. Jag är tacksam över den nära kontakt regeringen har med oss i oppositionen och att vi får aktuell information och kan föra bra samtal om läget i världen. Senast i går träffade vi både försvarsministern och utrikesministern.

Rysslands invasion, ockupation och krig är helt oacceptabla och strider mot folkrätten. Detta måste givetvis fortsätta att fördömas med de starkaste ord samtidigt som vi stöder Ukraina på många olika sätt. Invasionen är provocerad, olaglig och oförsvarlig. Angreppet är en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet och innebär ett stort mänskligt lidande för det ukrainska folket. Stödet till Ukraina och de ekonomiska sanktionerna måste fortsätta och utökas. Detta inkluderar att bekämpa den ryska skuggflottan i Östersjön, som även medför stor risk för miljökatastrofer. Världens länder måste sluta köpa den ryska olja och gas som transporteras på undermåliga fartyg. Oljan och gasen bidrar inte bara till klimatförändringarna utan finansierar även i praktiken kriget. Ryssland ska inte heller tillåtas att delta i internationella tävlingar eller arrangemang. Det går inte att tävla, fira och festa med en imperialistisk invasions- och ockupantstat.

Herr talman! Utvecklingen efter det amerikanska valet i höstas går snabbt. Ett nytt styre i Washington har sänt olika signaler om det amerikanska stödet till Ukraina och relationen till Ryssland. Det är mycket allvarligt och oroväckande. Trumps uttalanden visar att han är villig att låta Ryssland vinna kriget och få behålla den mark man har invaderat. I samma andetag säger han sig också vilja ta över Grönland och Kanada.

Alla demokratiska länder måste samlas i stödet till Ukraina och i motståndet mot den ryska invasionen. Målet måste vara att vi tillsammans förhindrar att Ryssland vinner kriget och inte på något sätt belönas för den invasion och ockupation som man är ansvarig för.

Det verkar som att Ryssland och USA vill dela upp Ukraina mellan sig. Återigen ser vi stormakterna sitta med linjaler på en karta och dela upp mark, naturresurser och makt mellan sig. Det är på alla sätt helt oacceptabelt. Inga förhandlingar får ske över huvudet på Ukraina och utan att Ukraina sitter med vid bordet. Det är givetvis Ukrainas villkor och Ukrainas beslut som ska ligga till grund för eventuella förhandlingar och uppgörelser. Det är Ukraina som bestämmer vägen framåt för sitt eget land. Ukraina behöver fred, men denna fred måste vara rättvis och hållbar. Ukraina ska inte tvingas lämna över vare sig makt eller mark till ockupanten Ryssland. Det är endast ukrainarna själva som ska bestämma. Att USA skulle ge Ryssland en seger i Ukraina vore förödande, inte bara för Ukraina och dess befolkning utan för resten av Rysslands grannländer och för

hela Europa. Vi vet att Putin inte stannar vid Ukraina. Hans imperialism kommer att fortsätta.

Herr talman! Det har varit uppenbart i flera år att Putins regim i Ryssland är ett konkret och fysiskt hot mot grannländerna, men vi vet också sedan länge att Putin är ett hot mot alla de invånare i Ryssland som motsätter sig styret eller som inte passar in i det samhälle som Putin vill bygga. För ryska människorättsaktivister, hbtqi-personer, feminister, urfolksföreträdare, miljörelser och den politiska oppositionen innebär regimen i Moskva ett dagligt hot om våld och repressalier – och även mord.

Vårt stöd till Ukraina är humanitärt, ekonomiskt och diplomatiskt samt militärt. Det militära stödet med vapen, ammunition, fordon och utbildning krävs för att Rysslands krig inte ska lyckas och för att Ukraina inte ska tvingas lämna ifrån sig mark eller makt. Att försvara sina gränser och sin befolkning är grundläggande för att Ukraina i framtiden ska kunna bygga en stark demokrati och välfärd för sin befolkning.

Herr talman! Sveriges stöd till Ukraina måste alltså vara brett och långsiktigt. Tusentals av de miljoner människor som har tvingats fly från Ukraina har kommit till Sverige. De kämpar för att klara sig i ett nytt land med all den osäkerhet det innebär när familj och vänner är kvar i krigets Ukraina. De ukrainska flyktingarnas ekonomiska situation i Sverige är också mycket allvarlig. De och många andra flyktingar i Sverige har mycket liten ekonomisk ersättning att leva på varje dag. Vänsterpartiet har flera gånger krävt att regeringen måste höja ersättningen för att göra vardagen mer dräglig för flyktingarna.

När kriget är slut måste Sverige vara en aktiv part i återuppbyggnaden av Ukraina, utifrån den inriktning som den ukrainska befolkningen vill se. Detsamma gäller vårt stöd till Moldavien och Georgien – två länder som också har drabbats av rysk imperialism och ockupation. I det här förslaget finns även stöd till Moldavien med.

I Belarus styr fortfarande diktaturen. Det finns en kämpande opposition som drabbas av attacker och döms till långa fängelsestraff. De senaste åren har våra kontakter med företrädare för dessa länder varit intensiva för att stödja deras kamp mot den ryska ockupationen, påverkan och desinformation.

Herr talman! Världen är tyvärr inte så fredlig som vi önskar. Runt om i världen pågår krig och konflikter, människor flyr för sina liv, diktatorer härjar och människor lever i förtryck. Krig är det värsta som finns, och det leder alltid till många dödsoffer, sönderslagna familjer, stor förödelse med sönderbombade städer och infrastruktur, minor i mark och vatten som sedan måste röjas, många flyktingar och generationer av barn som växer upp med konsekvenserna, sorgen och minnena. Det är otroligt viktigt att Sverige är en stark röst i världen för fred, frihet, demokrati, mänskliga rättigheter och jämlikhet.

Kriget i Ukraina har alltså pågått i nästan tre år. Vänsterpartiet står bakom det humanitära, ekonomiska och militära stöd som Sverige skickar till Ukraina och fördömer den ryska invasionen och ockupationen. Vi yrkar därmed bifall till utskottets förslag.

Anf. 5 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! I dag ska vi diskutera det 18:e paketet av absolut nödvändiga vapen till vårt kämpande broderland Ukraina. Men den värld vi gör det i är inte densamma som den var för en vecka sedan.

Visst fruktade vi att USA:s ledare kunde komma att verbalt angripa sina närmaste demokratiska allierade i den fria världen som vore de fiender, men vi trodde ändå inte att det skulle ske. Visst fruktade vi att USA:s nya ledning skulle komma att svika ukrainarnas heroiska treåriga kamp för överlevnad och för allas vår frihet, men vi ville ändå inte tro på det. Visst fruktade vi att USA:s sändebud skulle kunna skaka hand med Putins satans mördare, med kidnappare av barn, med krigsförbrytare som vore de vänner, men vi trodde ändå inte att det skulle hända.

Hur vidrigt och vanhelgande detta än är får inte chocken göra oss förlamade och uppgivna, utan den måste väcka Sverige och Europa till handling. Det finns självklart ingenting som ger USA rätt att diktera en så kallad fred på Putins villkor i Europa och över Europas huvud eller att sälja ut Ukraina och neka Ukraina plats vid bordet. Vi kan inte, och vi behöver inte, acceptera en sådan fred. Vi i Europa, precis som har sagts tidigare i kammaren, vet vad eftergiftspolitik leder till. Orden från München 1938 ekar i dagarna, då vi sålde ut vår heder till angriparna och skördade världshistoriens största katastrof. Den läxan bär vi med oss varje dag, som kontinent och som ödesgemenskap.

Aldrig, aldrig, aldrig accepterar vi ett München 2025, som belönar Putin för hans brott. Då kommer han tillbaka igen, igen och igen. Så snart hans genomruttna regim vacklar kommer han att starta nya krig och rikta energin mot det fria Europa, tills inte bara Ukraina, utan hela kontinenten står i brand. Just nu finns därför ingenting viktigare för Sveriges och Ukrainas säkerhet än att statsministern och regeringen på alla sätt står emot Trumps eftergiftspolitik.

Vad kan vi då göra i denna sena timma? Vad bör vår regering göra? Det är bra när den svenska regeringen är tydlig i ord, som alla åtta partier är i dag – tack för det. Låt mig påminna om att Ukraina har lovats medlemskap i Nato och understryka att Ukraina bör träda in i EU så fort som möjligt. Våra ord har dock bara räckt så här långt i Trumps och Putins värld. Nu är tid för handling, och vi européer kan här och nu stärka Ukrainas hand.

Herr talman! Att Sverige nu ger över 30 miljarder i militärt stöd till Ukraina är mycket bra. Vi står bakom propositionen. Men historien har redan sprungit förbi det beslut kammaren fattar i dag. Det som förra veckan var mycket är nu lite. I dag räknas bara det som stärker Ukrainas hand så mycket att det räcker för att bidra till att börja vända kursen bort från katastrofen. Sverige kan och bör därför tredubbla det ekonomiska stödet till Ukraina under 2025 till över 1 procent av vår bnp, motsvarande minst 75 miljarder kronor. Så lyder vårt särskilda yttrande, och vi tänker ta ytterligare initiativ till detta.

Det här måste ske nu, utan fördröjning. Det är just för tider som dessa som vi har samlat i ladorna. Sverige har exceptionellt starka statsfinanser, som konstaterades nyligen i Överskottsmålskommittén. Därför måste vi gå före så att vi kan uppmana EU:s länder att samtidigt satsa lika mycket.

Prot. 2024/25:73
19 februari

*Extra ändringsbudget
för 2025 – Stöd till
Ukraina*

Statsskulder och underskott till trots kan EU satsa mångfalt mer för Ukraina än vad vi gör i dag. Som nyligen påpekades av en rad ledande nationalekonomer i en rapport från Finanspolitiska rådet är EU:s samlade bnp mer än tio gånger större än Rysslands. Vår tekniska förmåga är såklart vida överlägsen den som råder i Putins korrupta kleptokrati. En enda procent av EU:s ekonomi är över 2 000 miljarder kronor. Det är nästan dubbelt så mycket som USA har lagt på Ukrainas försvar sedan den fullskaliga invasionen inleddes.

Herr talman! EU måste nu våga lägga pengar på bordet för att stötta Ukraina och för att rusta upp och stå emot Putin. Tyskland som så länge har varit motsträvt har till slut omfamnat detta. Vi får absolut inte bromsa av missriktad vilja att utkämpa gårdagens ekonomiska krig.

Det paket som ligger på riksdagens bord är bra. Det är bra att Sverige skickar stora mängder vapen till Ukraina, men det måste nu skalas upp mycket kraftigt med allt Sverige förmår av vapen och avancerade vapensystem.

Vi måste därtill bekosta mångfalt mer vapenproduktion i Ukraina. Det görs i det här paketet men måste göras i mycket större skala.

Vi måste fortsätta köpa vapen och delar av kritisk teknologi av andra västländer, inklusive USA, för att skicka till Ukraina i en helt ny omfattning. Det är det moraliskt rätta, men det ligger också i Sveriges och hela det fria Europas direkta säkerhetsintresse. Ukraina agerar just nu som en sköld för hela det fria Europa, inte minst Norden och Baltikum. Utan den skölden får vi alla betala mångfalt mer i form av försvar mot Ryssland under decennier.

Att stödja Ukraina så mycket som behövs har ett mycket starkt folkligt stöd i Sverige precis som i många andra länder i Nordeuropa, inklusive norra Europas främsta demokratiska militära stormakt Polen. Tillsammans utgör vi, den nordisk-baltisk-polska gemenskapen, en betydande kraft av likasinnade inom EU och inom den demokratiska europeiska gemenskapen. Där måste Sverige kunna visa ledarskap.

Det finns nu ingen annan väg att gå än att mycket snabbt rusta upp Sveriges eget försvar så som hela Europa måste rusta upp sin gemensamma förmåga. Centerpartiet har varit tydligt med att 3 procent av bnp till försvarsanslagen bör ses som ett golv som måste nås inom kort och passeras. Vi i det fria Europa måste nu ha kapacitet att gemensamt försvara vår säkerhet.

Herr talman! Må detta paket som vi röstar om i dag bara vara en föraning om den massiva mobilisering av våra resurser, av Europas resurser, bakom Ukraina som nu måste komma. När den som uppbär det ämbete som en gång kallades den fria världens ledare nu har valt – själv valt – att låta sig omfamnas av diktatorn och att låta sina sändebud sitta i Putins knä, då ska inte vårt land sänka huvudet. Då ska inte vårt Europa vika ned sig, vare sig för Putin eller för Trump. Vi ska hedra Ukrainas hjältemod genom att nu skicka alla de resurser vi besitter, de resurser Ukraina behöver för att gå segrande in i en varaktig fred, så att Vladimir Putin aldrig belönas för sina brott mot mänskligheten. Det är vad vårt folk förväntar sig av vår statsminister och vår regering – att vårt land står upp för Ukraina och för friheten i Europa.

Anf. 6 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi en extra ändringsbudget för 2025 med stöd till Ukraina. Låt mig börja med att yrka bifall till förslagen i betänkandet.

Som flera har pekat på här i dag är det om bara fem dagar tre år sedan den fullskaliga invasionen av Ukraina inleddes, och Ukraina har verkligen kämpat tappert.

Flera av oss – kanske till och med alla som är här i kammaren nu – har fått förmånen att besöka Ukraina. Sverige har ju hela tiden tagit aktiv del i att stödja landet. När jag själv gjorde ett besök gjorde det starkt intryck på mig att träffa soldater och anhöriga till människor som har gått under.

Det är nu så oerhört viktigt att vi fortsätter hålla i. Det är allvarliga tider i världen, herr talman, och det får inte bli ett München 1938. Då sålde stora länder ut små länder. Sedan kom andra världskriget – det blev inte peace in our time. Då bestämde vi oss för en världsordning där små länder också skulle kunna sitta med vid bordet och skulle respekteras. Nu befinner vi oss i ett läge där allt det här hotas, och det är naturligtvis så att Ukraina måste få sitta med vid bordet. Det är Ukraina som är brottsoffret. Det är Ukraina som har utsatts för övergrepp. Det är deras territorium det handlar om, och därför är det naturligtvis av yttersta vikt att de får sitta med vid bordet. Det är de som ska förhandla.

Det här läget är en påminnelse, herr talman, om att detta har påverkan också på Sverige. Det finns ett faller imperium, det ryska eller det sovjetiska imperiet, och om det Putin håller på med visar sig löna sig kommer aptiten att öka. Vi ställer upp för att det är moraliskt riktigt. Vi är ett av de länder i Europa som gör det allra mest, och det ska vi fortsätta med så länge det behövs. Men det är också så att det här har betydelse för vår egen säkerhet.

Som flera här har pekat på är det väldigt glädjande att vi har enighet. Alla riksdagens åtta partier står tillsammans i att fortsätta så länge det behövs.

Det här visar också att vi behöver stärka den europeiska förmågan. Vi behöver ”rampa upp” vår krigsindustri – eller vår försvarsindustri, ska jag säga – och tillverkningen av exempelvis ammunition. Sverige har ju en tradition där – Alfred Nobel tillverkade ammunition i Karlskoga. Det här måste ”rampas upp”. Det är farligt på riktigt för Sverige och Europa och för vår möjlighet att hjälpa Ukraina om vi inte har resurserna.

Därför är det viktigt att vi i stödet som vi nu ger också ger pengar till produktion i Europa så att Ukraina kan köpa färdig materiel men också till produktion i Ukraina. Det säkerhetsläge vi har är ingenting som är övergående, utan det är sannolikt för överskådlig framtid. Därför är det så viktigt att vi tillsammans fortsätter stödja.

Det här stödpaketet är det 18:e, och det är det hittills största. Vi vill deklarerat från Kristdemokraternas sida att för oss är det viktigt att poängtera just detta att vi kommer att fortsätta stå med Ukraina. Vi kommer att fortsätta argumentera för att vi som land ska fortsätta göra allt vi kan för att stå vid Ukrainas sida och påpeka att Ukrainas ställning självklart måste vara att kunna vara med i varje förhandling som rör deras land.

Med dessa ord, yrkar jag återigen bifall till samtliga förslag i betänkandet.

Prot. 2024/25:73
19 februari

*Extra ändringsbudget
för 2025 – Stöd till
Ukraina*

Anf. 7 JANINE ALM ERICSON (MP):

Herr talman! Vi ser hur världen förändras i otroligt snabb takt mitt framför våra ögon. Just nu ser det tyvärr mörkare ut än på länge. Vi lever ju i en tid där demokratin är på tillbakagång i världen, där auktoritära makter är på frammarsch och där folkrätten och den regelbaserade världsordningen baserad på FN-stadgan utmanas. Det är minst sagt allvarligt.

Det har nu gått tre år sedan Rysslands fruktansvärda och olagliga fullskaliga invasion av Ukraina inleddes. Kriget dödar och lemlästar, och det skadar både soldater och civila. Krigets trauman kommer att ta generationer att läka. Och kriget är, som vi många gånger har konstaterat, ett angrepp inte bara på Ukraina utan också på folkrätten, på demokratin och på den europeiska säkerhetsordningen.

Herr talman! Vi vill ha fred, men det måste vara en fred där Ukraina sitter vid bordet. En fred utan Ukraina kommer inte att vara en hållbar fred. Det är helt enkelt fel att förhandla över huvudet på det land man förhandlar om. Vid en eventuell fred måste Ukrainas självbestämmande och säkerhet garanteras. Det kan se ut på olika sätt, men det måste tyvärr konstateras i dessa dagar.

När det gäller detta måste regeringen vara extremt tydlig med att utgångspunkten i förhandlingen måste vara vad Ukraina vill och behöver i form av stöd. Man måste markera tydligt mot Ryssland men också mot USA.

USA:s signaler om fredsförhandlingarna är, som flera tagit upp, mycket oroande. De eftergifter för Ryssland som redan kommunicerats är helt chockerande och farliga för framtiden. Det har en avgörande betydelse för synen på folkrätten om Putins brott får löna sig och han får ta land med militärt våld. Det riskerar också att påverka många konflikter runt om i världen.

Därför måste regeringen nu, själva och inom EU, fortsätta att verka för att EU ska hålla samman sitt stöd till Ukraina och för att sätta press på USA att fortsätta bidra. Utöver det behöver sanktioner fortfarande skäppas och Rysslands intäkter från olja och gas strypas.

Att vi hjälper Ukraina att försvara sig är viktigt för hela Europas säkerhet, demokrati och frihet. Vi i Sverige behöver vara beredda på att tillsammans med andra öka stödet. Regeringens ram för stöd behöver förlängas och omfatta stöd även för uppbyggnad av Ukraina.

Sverige ska fortsatt vara en stark röst för Ukrainas försvar, för att säkerställa ansvarsutkrävande för ryska krigsbrott och för att förbereda för en rättvis återuppbyggnad av landet.

För oss i Miljöpartiet är det fortsatt självklart att Sverige ska bidra till Ukrainas kamp för självbestämmande och självförsvar. Vi ska fortsätta vårt stöd till Ukraina. Vi måste göra det både enskilt och tillsammans med andra länder, och vi måste fortsätta värna mänskliga rättigheter, folkrätt och fred.

Ett ljus i mörkret är – som många andra också har nämnt – att vi är åtta partier som talar i detta ärende i dag. Det finns inget annat ärende där vi är helt överens och där alla partier är uppe och talar för förslaget. Detta är en styrka. Att vi står enade i detta är en tydlig signal till Ukraina om stöd. Det är en tydlig signal till Ryssland om svensk beslutsamhet och till USA för att det behövs en hållbar fred.

Därför yrkar vi i Miljöpartiet bifall till betänkandets förslag och därmed också till regeringens proposition. Det visar väldigt tydligt att det mitt i detta mörker finns en väg framåt. En väg som bygger på samarbete och solidaritet och som visar respekt för folkrätten. När det gäller detta måste Sverige stå fast.

Anf. 8 CECILIA RÖNN (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Den signal vi sänder med denna 18:e extra ändringsbudget är ett enigt Sverige för Ukrainas frihet, fred och framtid.

Vi står här i dag i en tid som kommer att definiera vår generation. Det har hänt mycket de senaste dagarna som jag inte föreställde mig för ett år sedan. På måndag har Ukraina kämpat för sin frihet, fred och framtid i tre år. I tre år har krig rasat i Europa. Det är ett krig där den auktoritära regimen Ryssland försöker krossa en demokrati. Ukraina kämpar inte bara för sin egen överlevnad. De kämpar för de värderingar vi i Sverige håller allra högst: frihet, självbestämmande och demokrati. Deras kamp är vår kamp, och vårt stöd ska fortsätta vara långsiktigt och orubbligt.

Ukrainas uthållighet, kamp, motståndskraft och umbäranden i kampen för sin demokrati, sitt land och sin frihet har under tre år varit ofattbart. Det går inte att föreställa sig hur vardagen har ändrats eller hur det är att leva med ständiga beskjutningar, larm och rädsla för att nära och kära inte kommer hem igen. Förutom att Ukraina har lyckats stå upp militärt mot Rysslands fullskaliga och olagliga invasion har de också lyckats upprätthålla sin elförsörjning, sin infrastruktur, sina företag, sina matleveranser och sina betalsystem.

Sverige och omvärlden behöver fortsätta stötta Ukraina tills kriget är slut, hjälpa Ukraina att återuppbygga landet efter kriget och hjälpa landet att bli en del av den europeiska gemenskapen. Men vi har också mycket att lära av Ukraina – tro inget annat. Därför är stödet till Ukraina helt avgörande. I Sverige finns ett stort stöd för att fortsätta stödja Ukraina tills landet har vunnit kriget och skapat fred på sina villkor. Jag är väldigt glad för att vi i denna ödesfråga står enade i Sverige över alla partigränser – som många av mina politiska kollegor har sagt i talarstolen i dag – och för att svenska folket sluter upp i detta stöd. Den extra ändringsbudget vi har tagit fram för ett nytt och kraftfullt stödpaket till Ukraina är en väldigt viktig del i det.

Herr talman! Det handlar inte bara om att vi vill hjälpa. Vi måste hjälpa. Det handlar om Sveriges, Europas och den fria världens säkerhet.

Det 18:e militära stödpaketet är det största hittills. Det är på 13,5 miljarder kronor. Vi stärker Ukrainas förmåga att bekämpa ryska styrkor på djupet. Vi bidrar till artilleri, fjärrbekämpningssystem och obemannade farkoster. Vi utbildar ukrainska soldater och investerar i landets egen försvarsindustri. Det svenska stödet till Ukraina är nu uppe i cirka 62 miljarder. Det här är konkret och nödvändigt, och vi måste fortsätta med det. Ukraina behöver mer stöd, inte mindre. Europa måste ta ett större ansvar, och Sverige är en stark röst i den kampen.

Prot. 2024/25:73
19 februari

*Extra ändringsbudget
för 2025 – Stöd till
Ukraina*

Att stödja Ukraina är att stödja Sverige. Ett starkt Ukraina är ett skydd mot framtida aggressioner. Därför är den svenska enigheten så viktig. Det handlar om säkerhet, stabilitet och vår framtid. Vi måste fortsätta visa att Sverige och Europa är långsiktiga partner till Ukraina. Vi ska inte vackla. Vi ska inte tveka. Vi ska agera.

Herr talman! USA har varit en viktig partner i stödet till Ukraina, men vi ser hur det politiska klimatet förändras. Utvecklingen de senaste dagarna är djupt oroande. Senast i natt kom ytterligare ett uttalande från Donald Trump. Nu om inte förr måste Sverige och EU hålla huvudet kallt och fokusera på det viktigaste: Ukrainas rätt att försvara sig och Ukrainas rätt till sitt land, sin demokrati och sitt självbestämmande. Ryssland och Putin är förövre i detta; det får vi aldrig glömma.

Nu mer än någonsin, när det ukrainska folket har stridit för sin egen och Europas frihet i snart tre år, måste vårt fokus vara att stärka stödet till Ukraina både här i Sverige och i Europa. Vårt militära stöd är avgörande och behöver stärkas. Europa är redan i dag en avgörande och viktig partner till Ukraina, och vi måste fortsätta att ta detta ansvar.

Det handlar inte bara om vapen och pengar. Det handlar om solidaritet och om att bygga ett stabilt Ukraina efter kriget. Det handlar om att stötta deras väg mot EU-medlemskap så fort som möjligt. Det är det ukrainska folket som ska avgöra sin framtid och hur de vill leva, inte auktoritära regimer som Ryssland. Därför är denna extra ändringsbudget en investering i fred, i demokrati och i framtiden. Jag är i dag stolt över att vara svensk och över att vi står enade i det orubbliga stödet till Ukraina.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport

Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU8

Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport (prop. 2024/25:76)
föredrogs.

Anf. 9 JOHANNA RANTSI (M):

Fru talman! Sverige är en stolt sjöfartsnation. Det borde vi i alla fall vara. Sjöfarten är en viktig del av livsnerven i vår ekonomi, och en välfungerande sjöfart är avgörande för handel, konkurrenskraft och tillväxt.

Vi vet att svenska rederier är världsledande inom grön sjöfart, och det ska de få fortsätta att vara – med stolthet. Vi ska ta ansvar för en hållbar omställning på detta område, men det måste ske utan att skada svensk konkurrenskraft. Därför är det välkommet att det nu sker gemensamt på EU-nivå.

EU:s förordning om förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport är ett steg i rätt riktning, men vi får inte blunda för eventuella konsekvenser. Reglering får aldrig bli ett hinder för svensk industri och sjöfart att konkurrera på lika villkor, vare sig inom EU eller globalt.

Den lagstiftning vi nu debatterar fastställer hur förordningen ska tillämpas i Sverige, inklusive tillsyn och sanktionsavgifter. Moderaterna står bakom målet att minska utsläppen, och vi ska säkerställa att regelverket är både välavvägt och ändamålsenligt.

Våra svenska rederier ska inte straffas genom regler som snedvrider konkurrensen. Vi måste säkerställa att EU:s regelverk är harmoniserat och att våra nationella bestämmelser inte gör svenska hamnar mindre attraktiva jämfört med hamnarna hos våra europeiska grannar. Och i längden måste vi arbeta för att implementera gemensamma globala regler genom Internationella sjöfartsorganisationen, IMO.

Lagstiftningen måste vara tydlig, förutsägbar och hanterbar för företagen. Sanktionsavgifterna ska vara proportionerliga och rättssäkra, och de får heller inte leda till överdriven byråkrati.

Fru talman! I dagens debatt behöver vi därför kunna skilja på två delar i EU-förordningen. Det är dels straffavgifter, dels sanktionsavgifter.

Straffavgifterna för att bryta mot EU-förordningen är mycket höga och kan uppgå till flera miljoner euro per fartyg och år. Det är oerhört mycket. Straffavgiftens storlek beräknas schablonmässigt, som framgår av den redan antagna EU-förordningen. Avgiftsnivån går inte att påverka i enskilda medlemsstater utan följer alltså en matris i EU-förordningen. Straffavgiftens storlek är redan antagen. Det är just straffavgiften som är det absolut viktigaste och effektivaste styrmedlet för att få ned utsläppsnivåerna för sjötransporter.

De sanktionsavgifter som vi debatterar i dag gäller överträdelse av en mer administrativ karaktär. Jag anser att det föreslagna spannet, från 1 000 till 100 000 kronor, ger utrymme för en rimlig och välavvägd tillämpning.

De sanktionsavgifter som vi ska ta ställning till är tänkta att påföras till exempel om ett rederi missar att redovisa vissa dokument eller missar att uppfylla ett specifikt rapporteringskrav. Sanktionsavgiften gäller alltså bara administrativa saker och har inte att göra med brister i koldioxidutsläppsnivåerna. Dessa hanteras inom ramen för straffavgiftssystemet och kan ge miljontals euro i straffavgifter.

Fru talman! Sverige tar nu ett viktigt steg mot en mer hållbar sjöfart genom att implementera EU-förordningen och säkerställa att vi har de verktyg som krävs för tillsyn och efterlevnad av densamma, men vi måste fortsätta att balansera miljöansvar med ekonomisk realism och konkurrenskraft.

Vi moderater kommer noga att följa hur regelverket påverkar svenska företag, och vi kommer att driva på för att den gröna omställningen sker på ett sätt som möjliggör investeringar utan att skapa snedvridande regler och onödiga kostnader.

På tal om grön sjöfart är det just därför vi moderater inte bara sänker stämpelskatten utan avskaffar den helt. En grön omställning måste vara både smart, teknikneutral och ekonomiskt hållbar. Med anledning av detta yrkar jag bifall till förslaget i trafikutskottets betänkande och avslag på förslagen.

Anf. 10 MALIN ÖSTH (V):

Fru talman! Föregående talare har väl beskrivit sjöfartens betydelse. Vi i Vänsterpartiet håller helt med om den. Utan sjöfarten skulle Sverige

*Kompletterande
bestämmelser till
EU:s förordning
om användning av
förnybara och kol-
dioxidsnåla bränslen
för sjötransport*

stanna av. Svensk export och import är helt beroende av att sjöfarten finns och fungerar.

Sjöfarten är också en viktig del i omställningen till ett hållbart, transporteffektivt samhälle. Det är angeläget med en överflyttning från väg till sjöfart och järnväg tillsammans med fler smarta intermodala lösningar.

Utöver detta måste varje enskilt transportslag bli mer hållbart. Det gäller såklart också sjöfarten, som precis som alla andra transportslag behöver ställa om.

Trots att sjöfarten är ett effektivt transportslag som har låga utsläpp per tonkilometer står den ändå för en betydande miljö- och klimatpåverkan. Och trots att svensk sjöfart har kommit en god bit på väg i sin klimatomställning drivs fortfarande mer än 99 procent av alla fartyg som är i drift globalt av fossila bränslen.

Sedan Parisavtalet undertecknades 2015 har koldioxidutsläppen från sjöfarten inte minskat utan tvärtom ökat. Det är alltså uppenbart att mer måste till, i en snabbare takt.

De senaste åren har sjöfartens miljö- och klimatpåverkan hamnat mer i fokus. År 2023 antog Internationella sjöfartsorganisationen, IMO, det de själva kallar ett historiskt klimatpaket som skärper klimatmålen för sjöfarten.

Samtidigt har man på EU-nivå tagit flera viktiga beslut. Sjöfarten förs nu steg för steg in i EU:s utsläppshandelssystem. Det är bra, men EU konstaterar samtidigt att utsläppshandel inte räcker för att åstadkomma en tillräckligt snabb omställning, alltså på kort och medellång sikt. Därför reglerar man nu sjöfarten och sätter upp ett regelverk för att stegvis fasa ut fossila bränslen och också minska luftföroreningar i hamn.

Fru talman! Den nya lag med kompletterande bestämmelser till förordningen som regeringen föreslår och som vi debatterar i dag ser vi i Vänsterpartiet i huvudsak positivt på, med två undantag. Vi har lagt fram två förslag på ändringar som vi ser som angelägna.

Det första gäller nivån på sanktionsavgifter, som vi menar behöver justeras upp. Det beror på att reglering i sig inte är tillräckligt, utan det centrala är efterlevnaden och att ny lagstiftning följs. Sanktionsavgifter är ett verktyg för att säkerställa just detta, men då är det viktigt att sanktionsavgifterna ligger på en nivå som gör att de styr mot regelefterlevnad. För att göra detta behöver de vara högre än vad regeringen föreslår, det vill säga så pass höga att de har en avskräckande effekt.

Jag vill med anledning av det tidigare anförandet passa på att flika in att den höjning som vi föreslår inte är en chockhöjning på något sätt utan en synnerligen rimlig höjning. Till skillnad från regeringen, som föreslår ett spann på 1 000–100 000 kronor, föreslår vi i stället ett spann på 5 000–150 000 kronor.

Läser man propositionen ser man att regeringen tonar ned sanktionsavgifternas betydelse. Jag tycker att det resonemanget är lite tveksamt, för det framgår tydligt i förordningen att nationella sanktionsavgifter ska införas, vilket betyder att man ser att sanktionsavgifter har betydelse. Det framgår också att sanktionsavgifterna ska vara avskräckande. Detta står klart och tydligt i artikel 25.

Ännu viktigare för att lagstiftningen ska få den tänkta effekten är att det finns en väl fungerande tillsyn. Regeringen har valt att utse Transportstyrelsen till tillsynsmyndighet, och det här är ett nytt uppdrag för myndigheten. Vi i Vänsterpartiet känner oss inte trygga med regeringens upplägg, där man väljer att låta Transportstyrelsen hantera sitt nya uppdrag inom den befintliga ramen. Det riskerar att leda till flera negativa konsekvenser. Regeringen behöver i stället säkerställa att det finns goda och tillräckliga förutsättningar för myndigheten att klara sitt uppdrag på ett bra sätt.

Med det vill jag tacka för ordet och yrka bifall till reservation nummer 1.

Anf. 11 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Fru talman! Sanktionsavgifterna som vi debatterar här i dag kommer att regleras och är, som jag sa tidigare, tänkta att påföras till exempel om ett rederi missar att ha ett visst dokument eller missar att uppfylla ett visst rapporteringskrav. Jag vill ta tillfället i akt och upprepa att sanktionsavgifterna alltså inte har någonting med brister i just koldioxidutsläppsnivåer eller för den delen olika typer av bränslen att göra. Dessa hanteras inom ramen för straffavgiftssystemet.

Vänsterpartiet skriver i sin följdmotion: ”När det gäller regeringens förslag i den aktuella propositionen anser vi att regeringen lagt sig på en för låg nivå när det gäller sanktionsavgifter. Nivån på avgiften behöver höjas så att den är så pass hög att den har en avskräckande effekt och dessutom stimulerar sjöfarten att välja hållbara bränslen.”

Fru talman! Med anledning av det undrar jag om ledamoten Malin Östh har förstått hela innebörden i denna EU-förordning. Har ledamoten förstått skillnaden mellan just sanktionsavgifter och straffavgifter? Enligt förordningen kan straffavgiften nämligen innebära flera miljoner euro per fartyg och år. Straffavgifterna för att bryta mot förordningen är otroligt höga.

Fru talman! Har inte det en tillräckligt avskräckande effekt? Innebär inte det tillräcklig stimulans för sjöfarten att välja just hållbara bränslen? Och hur ska en sanktionsavgift som utdelas vid brister av administrativ karaktär stimulera sjöfarten att välja hållbara bränslen?

Jag känner inte riktigt att resonemanget går ihop. Ledamoten får mer än gärna förtydliga detta.

Anf. 12 MALIN ÖSTH (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Jag är väl medveten om skillnaden mellan straffavgift och sanktionsavgift. Jag är också medveten om att man inte kan straffas för samma sak två gånger.

När det gäller sanktionsavgiften nämnde jag i mitt anförande tidigare att man märker i propositionen att regeringen tonar ned betydelsen av sanktionsavgifter och kallar det för en sanktionsavgift som är av administrativ art. Men administrations- och dokumentationskrav är också viktiga förutsättningar för att kunna uppfylla den här förordningen.

EU skriver också, precis som jag sa tidigare, tydligt i artikel 25 att sanktionsavgifterna ska vara avskräckande. Jag tycker alltså att vi har tydligt stöd i förordningen för vårt förslag om höjning av sanktionsavgifterna. Och jag tycker till skillnad från ledamoten att också sanktionsavgifterna

har betydelse. Det är också något som har lyfts upp i remissvar, exempelvis från Göteborgs Hamn. I normalspannet kommer sanktionsavgiften att ligga på omkring 50 000 och under. Det bedöms vara en sanktionsavgift som är marginell för sjöfarten.

Jag tycker att det finns anledning att höja sanktionsavgifterna. Och den höjning vi föreslår är inte en chockhöjning på något sätt utan ett försök att ligga mer i linje med vad förordningen förordar.

Anf. 13 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Fru talman! Personligen tycker jag att det egentligen räcker med de höga straffavgifter som vi faktiskt har. Men man får inte alltid precis som man vill i EU-förhandlingar. Vi har också valt att införa vad vi i Sverige normalt kallar för sanktionsavgifter för brist av mer administrativ karaktär. Jag tycker att sanktionsavgifterna som enligt den föreslagna lagen ska ligga inom 1 000–100 000 kronor är alldeles tillräckliga.

Fru talman! Vänsterpartiet vill höja sanktionsavgifterna, av en för mig lite oklar anledning. De säger själva att det inte är någon jättehöjning och motiverar det med att det ska vara avskräckande. Det är en höjning på 4 000–50 000 kronor mer än regeringens förslag på sanktionsavgifter i ett sammanhang där straffavgifterna kan uppgå till miljarder euro per år.

Fru talman! Det blir nästan löjligt att debattera 4 000 kronor i ett sammanhang där det regleras om miljarder euro. Jag är alltså av åsikten att 1 000–100 000 kronor är alldeles rimligt och undrar om detta är någon form av dåligt försök från Vänsterpartiet att vinna billiga miljöpoäng. Jag ser inte varför 4 000 kronor skulle göra skillnad i ett sammanhang där vi också diskuterar miljarder euro.

Anf. 14 MALIN ÖSTH (V) replik:

Fru talman! Jag tycker inte alls att det här är något löjligt försök från Vänsterpartiet, utan vi har ett samlat förslag som rör både sanktionsavgifternas storlek och tillsynsmyndighetens förutsättningar att utföra ett bra jobb. Det här är ett nytt uppdrag för Transportstyrelsen som man behöver hantera. Och regeringen och ledamotens parti har valt att lägga detta nya uppdrag inom Transportstyrelsens ram. De två sakerna tillsammans blir problematiska.

Jag tycker att vi har viktiga förslag på förändringar som helt enkelt behöver komma till.

Anf. 15 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Vi debatterar nu TU8 *Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport*.

Transporterna står för en stor andel av de globala klimatutsläppen. Det gäller även i Europa och i Sverige. I Sverige står transporternas andel för cirka en tredjedel av våra utsläpp, medan andelen generellt är lägre i resten av Europa där många länder ännu inte har ställt om sin fossila bostadsuppvärmning. I Sverige har vi successivt fasat ut fossilbaserad bostadsuppvärmning sedan 70-talets oljekriser. Därför står transporterna för en större andel av våra utsläpp.

I Sverige står vägtransporterna för över 90 procent av utsläppen, men andelen minskar successivt genom övergången till eldrivna fordon. Samtidigt måste alla transportslag ställa om, och det är främst sjöfarten och flyget som står inför stora utmaningar för att lyckas, då det krävs mycket stora mängder fossilfritt bränsle för att ersätta dagens bränsle.

År 2023 tog EU ett stort steg framåt vad gäller sjöfarten då vi beslutade om EU-förordningen FuelEU Maritime som en del av Fit for 55-paketet. Det innebär att andelen fossilfria bränslen i de drivmedel som fartyg använder gradvis ska öka från 2 procents inblandning 2025 till 80 procents inblandning 2050. Fartygen blir också skyldiga att använda landströmsförsörjning eller någon annan utsläppsfri teknik i hamn. De nya reglerna ska gälla fartyg över 5 000 ton.

EU-förordningen ställer jättetuffa krav på sjöfarten. I dag ligger sjöfarten på under 1 procents inblandning av fossilfria bränslen. Omställningen är dock nödvändig då den globala sjöfarten står för en ansenlig del av dagens klimatutsläpp.

Många saker måste dock till för att det här ska fungera. Vi måste också se till att producera tillräckligt med fossilfria bränslen för att lyckas. Det är många saker som måste till för att uppnå EU:s klimatmål.

Dagens debatt gäller Sveriges kompletterande lag till EU-förordningen. Den berör straffavgifter, sanktionsavgifter och tillsyn. Lagförslaget bestämmer i vilka fall en svensk myndighet ska kunna ge rederierna straffavgifter enligt EU-förordningen. Lagen innebär också att regeringen får meddela föreskrifter om sanktionsavgifter för överträdelser av EU-förordningen i de fall där man inte kan påföra straffavgift. I lagen anges även vilka befogenheter tillsynsmyndigheten har vid tillsyn.

Om ett fartyg inte använder tillräckligt med fossilfria bränslen eller inte följer reglerna för hamnanlöp enligt förordningen ska företaget betala en straffavgift, vars storlek bestäms schablonmässigt enligt EU-förordningen. Det är alltså ingenting som Sverige beslutar om. Man beslutar bara om ett rederi ska påföras en straffavgift.

Regeringen föreslår att en svensk myndighet ska fatta beslut om straffavgiften om företaget är registrerat i Sverige. Samma sak gäller om företaget är registrerat i ett tredjeland, det vill säga ett land utanför EU, men ansvarar för fartyg som anlöper fler svenska hamnar än hamnar i någon annan medlemsstat.

Lagen innehåller också förslag på sanktionsavgifter som ska gälla vid överträdelser som inte kan ge straffavgift. I lagförslaget pratar man till exempel om överträdelser av administrativ art. Nivåerna på sanktionsavgifterna föreslås ligga mellan 1 000 och 100 000 kronor.

Det som är viktigt i det här sammanhanget, även kopplat till den motion som Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom, är att nivåerna på mellan 1 000 och 100 000 gäller om man gör fel av administrativ art. Det som verkligen är avskräckande är ju att man kommer att få betala mycket höga belopp om man inte har tillräcklig inblandning i sina bränslen. Beloppen beror på arten av avvikelsen, men det ska kunna handla om miljontals euro. De lägre summor som jag nämnde gäller om man inte sköter sina administrativa åtaganden.

Prot. 2024/25:73
19 februari

*Kompletterande
bestämmelser till
EU:s förordning
om användning av
förnybara och kol-
dioxidsnåla bränslen
för sjötransport*

Lagförslaget innehåller också en möjlighet att meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgift för myndighetens kostnader för tillsyn. Det är en sak som gäller generellt. Den som är föremål för myndighetens tillsyn ska betala kostnaden för tillsynen. Det här är också kopplat till motionen, där man säger att det är oklart om myndigheten kan täcka sina kostnader. Men i det här lagförslaget står det tydligt att den som tillsynen avser ska stå för kostnaderna. Myndigheten får alltså täckning för sina kostnader med det här förslaget.

Liberalerna anser att den nya EU-förordningen om koldioxidsnåla bränslen för sjöfarten är viktig för att nå EU:s klimatmål. Dagens kompletterande förslag med regler för tillsyn, straffavgifter och sanktionsavgifter ökar möjligheten till efterlevnad av EU-förordningen. För Liberalernas räkning yrkar jag därmed bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionen.

Anf. 16 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Vi kristdemokrater anser att det är bra och viktigt att frågor som rör flyg, sjöfart och andra transporter mellan länder hanteras gemensamt inom EU. Därför är det bra att regeringen i det här fallet justerar våra lagar och regler så att de stämmer väl med det vi har kommit överens om och så att vi får en gemensam helhet.

Samtidigt vill jag påpeka att sjöfarten, framför allt den svenska, redan arbetar hårt för att minska sin miljöpåverkan. Med tanke på att ungefär 90 procent av alla varor som transporteras till och från Sverige någon gång har fraktats på en båt är detta en viktig del av det svenska klimatarbetet.

Fru talman! Samtidigt räcker det inte att rederierna och den svenska sjöfarten arbetar med dessa frågor. Stat, regioner och kommuner samt Trafikverket och andra myndigheter måste också samverka för att underlätta miljöanpassningen av svensk sjöfart.

Bra och moderna anslutningar avseende väg och järnväg mellan hamnområden och övriga trafiksystem måste förbättras, liksom möjligheten att få fram el till både fartyg som ligger vid kaj och elfartyg. Det offentliga måste också underlätta för nya miljövänliga bränslen som biogas, vätgas och ammoniak.

Fru talman! Vid sidan av dessa viktiga miljöåtgärder måste vi stärka sjöfartens förutsättningar genom att underlätta för omskolning av personal och utbildning av nytt manskap. Vi måste även fortsätta att se över de ekonomiska förutsättningarna för svensk sjöfart, så att fler fartyg börjar segla under svensk flagg.

Vi ska förbättra miljöåtgärderna inom EU och Sverige samtidigt som vi förbättrar de ekonomiska förutsättningarna för sjöfarten. På så sätt gör vi stor miljönytta. För oss kristdemokrater är det självklart att god ekonomi och god miljö går hand i hand. Med det vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU5

Integration
föredrogs.*Integration*

Anf. 17 ANN-CHRISTINE FROHM (SD):

Fru talman! Vi ska nu debattera betänkandet AU5, som handlar om integration. Jag vill börja med att anmäla Sverigedemokraternas särskilda yttrande, som berör hur vi ser på frågan om anpassning till det svenska samhället. Även om vi är ett stödparti till regeringen är vi det största partiet i Tidösamarbetet. Och även om vi hittills har fått igenom mycket av vår politik är vi inte på något sätt nöjda än. Vi lutar oss inte tillbaka utan vill mer. Med vårt inflytande är vi nu på rätt väg mot ett förändrat, förenat och förbättrat Sverige.

Fru talman! Efter att den här regeringen med vårt stöd kommit på plats har Sverige lagt om kursen för integrationspolitiken. Den politik som Socialdemokraterna med sin rödgröna röra till regering genomförde under sina åtta år vid makten har lett till det integrationshaveri som nuvarande regering har att hantera. Ansvar för att allt gick fel ligger med all sin tyngd på Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets axlar. Cynisk massinvandring sågs, helt utan eftertanke, som något som skulle berika oss alla och ge vinster längre fram. Inget kunde ha varit mer fel. Skattemiljarder efter skattemiljarder östes över vissa utpekade områden utan att någon egentligen klarlagt nyttan med det. Subventioner efter subventioner skapade gräddfiler in på arbetsmarknaden utan att någon reflekterat över det långsiktiga utfallet.

Resultatet av sosseregeringarnas oansvariga och huvudlösa integrationspolitik var inte bara oerhört kostsamt sett ur ett ekonomiskt perspektiv. Det var även direkt skadligt för människor som verkligen försökte och ville anpassa sig. Misstänksamheten ökade, splittringen blev tydligare och sammanhållningen slogs helt sönder. Konsekvenserna av massinvandringen är redan utvärderade och klara. Facit är att det blev en fullständig katastrof.

Fru talman! Med detta som utgångspunkt har svenska folket givit oss mandat att förändra, eftersom de liksom vi tror på ett bättre Sverige och att vi kan skapa något som är gårdagens motsats. Genom Tidöavtalet bytte vi helt inriktning. Det så kallade paradigmskiftet ser vi redan bära frukt, och detta bara lite mer än två år efter valet. Jag är stolt över det.

Målet är inte bara en rent sakpolitisk förändring utan även att långsiktigt förändra attityder.

Vi uppgraderar värdet av det svenska medborgarskapet. Att bli svensk medborgare ska ses som ett privilegium och inte som något du bara tilldelas slentrianmässigt.

Vi stärker betydelsen av din egen insats när det gäller att kvalificera dig för att ta del av vår gemensamma välfärd.

Tillräckliga språkkunskaper, som tidigare sågs som sekundärt, spelar numera tack vare oss en betydligt mer central roll. Språket är den viktigaste sociala koden, som är direkt avgörande för framgång i studier och arbete och såklart för att bli en del av Sverige.

Det är inte acceptabelt att en individ som bott i Sverige i mer än 15 år varken kan förstå eller göra sig förstådd på svenska. Det är ett extremt misslyckande. Vill du anpassa dig lär du dig språket. Det ligger i ditt eget intresse. Inga men, inga kanske och inga vi får se. Det är detta som gäller. Punkt slut.

Vi driver dessutom på hårt när det gäller frågan att kunna klippa medborgarskap. Det finns en gräns för allt. Har du dubbla medborgarskap och genom aktiva handlingar visar att du hatar vårt land och utgör en fara för oskyldiga människor, och kanske också begår grova brott mot helt oskyldiga och deltar i gängbrottslighet, då ser i varje fall inte jag något som helst skäl till att du som person ska stanna i Sverige.

Fru talman! Den kanske allra viktigaste integrationspolitiska åtgärden bygger på minskad asylrelaterad invandring, ökad återvandring och en tydlig kravbild på vad som förväntas av dem som kommer hit. Även mer frekventa utvisningar ska givetvis ingå i den ekvationen. Varför det är ett måste torde vara uppenbart. Det handlar om att förstå att många av dem som kommit till vårt land faktiskt vill ha tydliga riktlinjer om vad som gäller. De vill ha ordning och reda.

Det handlar om att förstå att inte alla vill eller kan integreras. Det enda de vill är att leva som de alltid har gjort, även om det är efter uråldriga värderingar som absolut inte har någon plats i vårt älskade Sverige.

Det finns alltså en dörr in i Sverige, och det finns en dörr ut. För dem som väljer anpassning till vårt svenska samhälle, och har laglig rätt att vara här, är dörren öppen. Vi har mängder av möjligheter för dem som vill anpassa sig. För dem som inte vill anpassa sig är det den andra dörren som gäller. Det är dörren ut.

Det är inte alls särskilt svårt. Det är så det fungerar i andra länder i vårt närområde. Det är så det ska fungera även i Sverige. Det borde ha varit en ledstjärna sedan flera decennier tillbaka.

Fru talman! Det krävs ingen större förmåga till logiskt tänkande för att förstå att anpassningsgrad är kopplad till volym. Vi ser nu hur Sverigedemokraternas politik långsamt får effekt. Under fjolåret beviljades 6 250 asylrelaterade uppehållstillstånd, vilket alltså är det lägsta antalet på 40 år. Sverigedemokraterna gör skillnad. Hur man röstar gör skillnad.

Tänk om vi hade kunnat genomföra det vi gör nu för 10–20 år sedan! Hade då Sverige varit ett land som dagligen vaknar upp till nya sprängningar? Hade vi då i internationell press utmålats som ett skräckexempel på en oansvarig migrationspolitik? Hade vi varit ett land där nyheterna om skjutningar, mord och våldtäkter inte längre chockar oss?

Fru talman! Vi har lagt om färdriktningen för Sverige. Vill vi ha effektiva resultat framöver är det den riktningen som gäller. Det finns inga genvägar. Att gå tillbaka till den politik som partierna på vänsterkanten i denna kammare höll så högt, men som föll ihop som ett korthus, vore förödande.

Garanten för att vi fortsatt kommer att ha en politik som faktiskt gör det möjligt för människor att anpassa sig är inte de partier som gång på gång misslyckats. Den garanten stavas SD. Vi ser problemen, och vi gör något åt dem.

Det är vi som kommer att fortsätta säga sanningar i denna sal oavsett hur obekväma de är för vissa. Vi kommer förhoppningsvis att göra det som

en del av regeringen efter nästa val. För efter nästa val är det att sitta i regering eller att gå i opposition som gäller.

Vägen till en framgångsrik politik för anpassning förutsätter att Sverigedemokraterna finns med och tar ansvar, även om det inte är vi som har ställt till med oredan. Ansvar har vi tagit hittills, och det kommer vi att fortsätta göra.

Anf. 18 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! När Vänsterpartiet förhandlar med en regering ser vi till att satsa på välfärden, hushållen och vanligt folk. Vi ökar jämlikheten samtidigt som vi stärker välfärden. Vi driver igenom höjd garantipension, förbättringar i sjukförsäkringen, avdrag för a-kasseavgiften och många andra bra saker.

När Sverigedemokraterna förhandlar ska arbetare och välfärd stå tillbaka. Det rullas ut nedskärningar över hela landet. Hushållen och barnfamiljerna ska stå tillbaka och leva i ekonomisk otrygghet samtidigt som levnadskostnaderna bara ökar.

Ledamoten sa: Vi tar ansvar. Med Sverigedemokraterna når vi en massarbetslöshet på rekordhöga 10 procent. Den är en rekordhög arbetslöshet som lämnas helt utan åtgärder. Närmare 600 000 människor i Sverige är arbetslösa. Det är ett helt Göteborg. Det är en ökning med 114 000 arbetslösa bara under det senaste året.

Arbetslösheten stiger i alla åldrar, bland män och kvinnor, inrikes och utrikes födda. Ungdomsarbetslösheten stiger, och långtidsarbetslösheten stiger. Hela branscher kraschar. Sverigedemokraterna har tvärnitat ekonomin. Människor lämnas vind för våg.

Jag debatterade arbetslösheten med företrädaren för Sverigedemokraterna senast i december. Jag fick svaret från ledamoten: ”Vi kommer såklart att göra allt för att försöka stoppa den utvecklingen.”

Nu kan vi väl konstatera att Sverigedemokraterna har gjort exakt allt annat än att stoppa utvecklingen. Tvärtom har de gett oss en rekordhög massarbetslöshet som de låter skena iväg och lämnar helt utan åtgärder.

Då väcks frågan: Var det så klokt att lägga alla pengar på skattesänkningar för de rikaste? Det har inte skapat jobb direkt, tvärtom. Var det så klokt att lägga alla pengar på Moderaternas kärnväljare, de allra rikaste, och lämna människor därhän?

Anf. 19 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Tack, Tony Haddou, för dina frågor!

Tony Haddou står i talarstolen och säger att Vänsterpartiet har lösningarna på alla problem. Det är givetvis inte sant. Det fanns inte ett ord med i ledamotens inlägg om att Vänsterpartiet över huvud taget gör några åtgärder mot massinvandringen.

Däremot är Vänsterpartiet för att fortsätta att fylla på vårt land utan att lösa något som helst av de problem som finns här och som Vänsterpartiet i allra högsta grad har varit med och skapat. Det är inte jag och mitt parti som har sett till att vi är i den situation vi är i dag.

Arbetslösheten är ett stort problem. Jag håller fast vid det som jag sa i vår förra debatt. Som ledamoten just sa i sitt anförande diskuterade vi det även då. Den är ett stort problem. Vi gör allt vi kan för att försöka göra någonting åt den. Nu får man inte glömma att Sverigedemokraterna inte

sitter i regering fullt ut. Sverigedemokraterna är ett stödparti till regeringen. Ledamoten kanske hellre borde ställa de här frågorna till regeringsföreträdarna.

Det vi kan säga från Sverigedemokraternas sida är detta: Det faktum att arbetslösheten är så här hög är även det i hög grad ett importerat problem. Det vet ledamoten precis lika väl som alla andra i den här församlingen.

Nu ska jag minnas siffran rätt: Ungefär 5,7 procent av de svenskfödda är arbetslösa i dag. Bland utrikes, utomeuropeiskt, födda är siffran tre gånger så hög.

Anf. 20 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag sa att arbetslösheten ökar i alla åldrar, bland män och kvinnor och bland inrikes och utrikes födda. Jag förstår att Sverigedemokraterna måste peka på invandringen, men arbetslösheten handlar inte bara om den. Arbetslösheten ökar bland både inrikes och utrikes födda. Jag tycker att Sverigedemokraterna någon gång under mandatperioden ska börja ta ansvar för situationen.

I och med att jag inte får svar på den fråga jag ställde tror jag att jag får förklara detta pedagogiskt. Vi har en massarbetslöshet, och den är rekordhög. Den massinvandring som ledamoten talar om är rekordlåg. Det är det vi har att arbeta med här. Invandringen är rekordlåg. Massarbetslösheten är rekordhög. Detta är ett faktum.

Vad tänker ledamoten över huvud taget göra åt massarbetslösheten, som är ett allvarligt problem? Den gör att människor där ute har svårt att betala hyran och andra levnadsomkostnader och lämnas vind för våg. Ingenting, inte en enda arbetsmarknadsåtgärd, kliver Sverigedemokraterna fram med!

Det här är konsekvenserna av Sverigedemokraternas politik: arbetare som varje dag får besked om att de inte får vara kvar, ungdomar som möter allt högre trösklar för att komma in på arbetsmarknaden och långtidsarbetslösa som inte ges någon chans över huvud taget. Det är helt och hållet Sverigedemokraternas ansvar.

När det kommer till åtgärder kanske Sverigedemokraterna försämrar a-kassan; så långt kan de gå. Men det är ett faktum att vi har en arbetslöshet, och det är Sverigedemokraternas ansvar. När ska Sverigedemokraterna ta ansvaret och se till att arbetare i det här landet inte lämnas därhän?

Anf. 21 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman och Tony Haddou! Jag gillar när man är pedagogisk. Jag har läst pedagogik på universitetsnivå i Uppsala.

(TONY HADDOU (V): Det gick inte så bra.)

Det gick väldigt bra.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Här är det *en* som talar.)

Tack så mycket, fru talman! När det gäller respekt för demokratiska parlament kanske inte Vänsterpartiet är de som ska uttala sig om hur andra partier betar sig och om de är pedagogiska eller inte.

Man får inte glömma att det först och främst är företag som skapar arbete i Sverige. Vi som sitter som förtroendevalda här kan inte trola fram 10 000 arbeten som människor direkt kan gå till – om det inte handlar om arbetsmarknadsåtgärder, som Vänsterpartiet vill ha. Sådana måste man också vidta ibland, men jag tror inte på det. Jag tror på riktiga arbeten. En individ ska kunna gå till ett riktigt arbete och inte till något hittepåarbete.

Vänsterpartiet vet lika väl som jag att regeringen med hjälp av Sverigedemokraterna har vidtagit olika åtgärder för att det ska bli lättare för exempelvis långtidsarbetslösa att komma i arbete. Det gäller till exempel de som är 55-plus, som har svårare att få ett nytt arbete. Det har blivit lättare att studera längre upp i åldrarna. Vi har gjort det lättare att få medel från CSN för att underlätta detta.

Jag tänker faktiskt inte stå här och försvara mig, ledamoten Haddou, mot de partier som har skapat de problem som vi står inför i dag men som inte tänker göra någonting åt dem om de skulle komma till makten.

Anf. 22 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna har som regeringens största stödparti haft ett betydande inflytande över Sveriges integrationspolitik under de senaste dryga två åren. Med detta inflytande följer också ett ansvar för att leverera konkreta resultat för att bryta segregationen och främja integrationen.

Fru talman! I det senaste numret av Ekonomisk Debatt presenterar tre forskare en studie som visar att tidiga och intensiva arbetsmarknadspolitiska insatser har långsiktiga effekter på nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Studien visar att nyanlända som deltagit i sådana insatser har haft 10–20 procentenheter högre sysselsättningsgrad under flera år efter att insatsen avslutats. Det innebär, fru talman, att investeringar i språk, jobb och utbildning ger tydliga resultat i integrationen.

Trots denna evidens och trots bred forskning har Sverigedemokraterna varit med och genomfört betydande nedskärningar i den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Anslagen för arbetsmarknadspolitiska program och insatser har minskat, och halverats, under Sverigedemokraternas tid.

Vi vet att dessa nedskärningar försvårar för nyanlända och andra arbetslösa att få det stöd de behöver för att komma in på arbetsmarknaden och etablera sig. Sverigedemokraterna talar om vikten av att människor ska anpassa sig, men samtidigt har partiet röstat emot satsningar på språkutbildning och arbetsmarknadsinsatser – åtgärder som vi anser är avgörande för att människor ska lyckas integrera sig. Sverigedemokraternas agerande står som sagt i direkt kontrast till den forskning som tydligt visar att den här typen av insatser fungerar.

Min fråga till ledamoten är därför väldigt konkret och enkel: Hur kan Sverigedemokraterna försvara en politik som går emot evidensbaserade metoder för att förbättra integrationen? Ledamoten var tidigare inne på att man har presenterat en massa åtgärder. Jag skulle gärna vilja höra vilka de konkreta åtgärderna för att förbättra integrationen är.

Anf. 23 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Tack, Serkan Köse, för dina frågor!

Jag börjar med frågan om arbeten och arbetsmarknadsåtgärder. Vi kan vara tydliga med att Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna inte

tycker likadant i de här frågorna. Det vet både ledamoten och jag. Som jag sa tidigare är jag för riktiga arbeten. Det ska vara ett riktigt arbete, där man kan få en riktig lön och där man kan känna trygghet varje dag. Det ska inte vara något hittepåjobb som har kommit här uppifrån oss för att människor ska komma inte i arbete utan i sysselsättning. Det är sådant man ofta sysslar med här uppe.

Det ser också bättre ut i statistiken. Där pratar man inte om att individer är arbetslösa eftersom de då är sysselsatta. Men det kan vara en fullkomlig hittepåsysselsättning.

I Västmanlands län, som jag själv kommer ifrån, har till exempel länsstyrelsen haft ett projekt som hette Kvinna in i Sverige. Där deltog kvinnor som hade varit i Sverige i över 15 års tid, och det man övade på i projektet var att passa en tid, att ta sig till en plats, att åka och fiska och så vidare. Det är inte ett arbete! Och de här individerna kommer aldrig att integreras i vårt samhälle. De kommer aldrig att ha ett arbete. De kommer aldrig att bidra till vår gemensamma skattekaka och vår gemensamma välfärd. Där- emot kommer de fortsatt att göra uttag från den i 15 år till. Det här kostar pengar.

Fru talman! Jag skulle vilja be ledamoten Köse att själv nämna tre punkter som visar att massinvandringen har underlättat integrationen.

Anf. 24 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Återigen: Forskningen är tydlig. Den visar att tidiga och intensiva arbetsmarknadsinsatser är avgörande för att bryta utanförskap och förbättra sysselsättning bland nyanlända.

Som jag nämnde visar forskarna i den senaste upplagan av Ekonomisk Debatt att just dessa insatser leder till långsiktigt högre sysselsättning och bättre etablering på arbetsmarknaden. Det betyder att investeringar i jobb, språk och utbildning är nyckeln till en fungerande integration. Det handlar inte om nedskärningar i språkutbildning och arbetsmarknadsstöd, som Sverigedemokraterna står bakom.

Sverigedemokraterna pratar om att integrationen har misslyckats och att återvandring är lösningen. Men låt oss vara tydliga: Det är Sverigedemokraternas egen politik som underminerar integrationen. Det är SD som i den här kammaren gång på gång röstar för nedskärningar i vuxenutbildningen, i den aktiva arbetsmarknadspolitiken och i insatserna för etableringsprogram. Det är SD som gång på gång motsätter sig reformer som forskningen visar fungerar. Frågan tillbaka till ledamoten blir: Hur motiverar ledamoten och Sverigedemokraterna att partiet aktivt röstar emot de insatser som forskningen gång på gång pekar ut som avgörande för en lyckad integration?

Om lösningen inte är jobb, utbildning och investering i människor, vad är då Sverigedemokraternas långsiktiga plan för integration? Eller är partiets enda svar att vissa människor helt enkelt ska lämna landet? (Applåder)

Anf. 25 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Ja, lösningen är att de individer som inte vill bidra till Sverige ska lämna vårt land. Lösningen är också att de individer som har laglig

rätt att vara här har ett eget intresse av att lära sig språket, bli en del av det svenska samhället, studera, göra sig anställbara och arbeta.

Serkan Köse pratar om forskning och forskare. Det är ett intressant ämne. Forskning kan visa på olika saker. Riksdagens ledamöter, Sveriges befolkning och hela världens befolkning kan luta sig mot olika sorters forskning. Det är inte sällan de säger emot varandra. Sedan är det upp till oss att värdera vilken forskning vi tror på.

Vad gäller integration är lösningen enkel för oss: Det handlar om återvandring, och det handlar om att du lär dig språket och gör din plikt – sedan får du din rätt. Dessa saker håller vi på och åtgärdar.

Jag skulle vilja uppmana ledamoten att som socialdemokratisk ledamot ta ett steg tillbaka och försöka minnas vad som hänt längs vägen till att vi står här i dag. Socialdemokraterna har tillsatt grupper som har skrivit rapporter. Dessa rapporter är lösningen för Socialdemokraterna när det gäller att göra någonting åt de problem som Socialdemokraterna i allra högsta grad skapat själva. Det är faktiskt ganska pinsamt. Det är genuint pinsamt gentemot Sveriges befolkning.

Om nu Socialdemokraterna har och har haft alla lösningar, Serkan Köse, varför gjorde Socialdemokraterna ingenting åt den här politiken under de åtta år då ni satt vid makten?

Anf. 26 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna och de övriga partierna i Tidögänget använder begreppet utanförskap i stället för segregation. Utanförskap antyder något individuellt, som om människor själva väljer att stå utanför samhället snarare än att samhället skapar klyftor. Genom att ersätta segregation med utanförskap suddar man ut de strukturella orsakerna bakom problemen.

Därför är min fråga till ledamoten: Anser Sverigedemokraterna att återvandring är lösningen på segregationen?

Anf. 27 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Elmi, för din fråga!

Det är sant att Sverigedemokraterna pratar om utanförskap. Det beror bland annat på att politikområdet i utskottet heter utanförskap. Då tycker vi att det är ganska praktiskt att prata om det. Det här politikområdet är ju också ett integrationsområde, eller hur?

Vi kan också diskutera segregation. Det är också högst viktigt. En lösning på segregationen är naturligtvis återvandring, precis som ledamoten själv var inne på. En lösning på segregationen är också att människor som kommer till vårt land utnyttjar alla möjligheter som finns för dem att ta ett eget ansvar, som jag sa tidigare – att de utbildar sig och blir en del av Sverige och det svenska samhället.

Det är ju inte så att när man kommer och knackar på Sveriges dörr vid gränsen ska man ha ett helt smörgåsbord serverat som man bara kan ta del av. Lite grann måste man göra och bidra med som egen individ. En sådan sak är att vilja vara i Sverige, till att börja med. Om individer inte vill vara här utan faktiskt avskyr vårt land, varför ska Sveriges befolkning ta emot dem? Varför ska Sveriges befolkning inte säga: Ni är inte välkomna här om inte ni tar del av vårt Sverige och lär er språket?

Om de ägnar sig åt brottslighet, vad är Elmis svar till Sveriges befolkning som utsätts för brottsligheten på varför de människorna inte ska utvisas härifrån? Det vore intressant om Miljöpartiet kunde klargöra för Sveriges befolkning varför de som har begått brott inte ska utvisas.

Anf. 28 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att politikområdet tidigare hette åtgärder mot segregation. Det är Tidöregeringen som har bytt till utanförskap – detta sagt för tydlighets skull.

Fru talman! Sverigedemokraterna har lämnat in ett särskilt yttrande där de kopplar återvandringen till segregationen. Det säger allt om deras människosyn att lösningen på segregationen inte är ökad jämlikhet, bättre möjligheter eller samhällsgemenskap utan helt enkelt att få bort invandrare från Sverige. Jag är dock genuint nyfiken, fru talman, på om Sverigedemokraterna har andra lösningar, utöver det kända att invandrare ska ut från Sverige. Har man andra lösningar på segregationen?

Jag tycker att ledamoten är väldigt motsägelsefull. I ett tidigare replikskifte sa hon att dessa människor aldrig kommer att komma i arbete och att de aldrig kommer att integreras. Samtidigt säger ledamoten att de ska lära sig språket.

Segregation och integration hänger ihop. Utöver att ni vill slänga ut invandrare från Sverige, Ann-Christine Frohm, har ni andra lösningar på hur man bryter segregationen?

Anf. 29 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Det ledamoten Elmi presenterar i sin senaste replik är rena lögner. Ledamoten visar också att hon inte har lyssnat på mig över huvudet taget. Det jag pratade om var vilka som aldrig kommer att bidra till vårt samhälle och komma i arbete. Det handlade om de människor som redan har varit här i 15 år, som kanske redan är gamla och som aldrig har bidragit. De kan inte svenska och kan inte göra sig förstådda. Det var dem jag pratade om. Ledamoten Elmi hoppar dock helt över den informationen och skapar sig en egen sanning.

Varken jag eller vi har någon gång sagt att alla invandrare ska ut. Det är en lögn. Det är helt förfärligt att säga så. Det är inte så sanningen ser ut. Sanningen är – jag har sagt det flera gånger i talarstolen, och jag säger det gärna igen – att de som inte vill vara här, de som inte vill bidra till vårt samhälle, de som inte heller kämpar för det utan har något eget driv, de ska inte vara här.

De som begår brott mot oskyldiga svenskar och andra som har flyttat till vårt land, där vi ska vara ett förenat land tillsammans, väljer Miljöpartiet att inte vilja utvisa – människor som ägnar sig åt gängbrottslighet, skjuter ihjäl oskyldiga tolvåringar eller mejar ned människor på Drottninggatan. De här människorna ska få vara kvar och utföra nya brott. Vad är det för ansvar mot Sveriges befolkning? Det finns inget ansvar alls, anser jag, när man som politiker gör så.

Vi kan prata om segregation eller integration, men Sverigedemokraternas mål är att förena Sverige. Sverige är inte förenat i dag. Miljöpartiets politik kommer att göra att segregationen bara ökar i vårt land. Det är inte lösningen.

Fru talman! Den 4 februari skedde ett av de värsta våldsbrotten i Sveriges moderna historia. Tio oskyldiga människor mördades kallblodigt på Campus Risbergska i Örebro – en plats för lärande, drömmar och framtidstro. Jag och mina kollegor åkte dit i fredags för att visa vårt deltagande i sorgen.

Fru talman! Vi stod vid minnesplatsen. Vi såg ljusen, blommorna och barnens teckningar. Men framför allt såg vi människor som höll ihop i en svår tid. Vi såg också människor tända ljus för hoppet om något bättre, trots hatet, våldet och den fruktansvärda sorgen.

Efter besöket vid minnesplatsen träffade vi den mördade Azizas familj. Aziza var 68 år gammal – älskad syster, förebild och mentor. Hon hade överlevt Saddam Husseins förtryck och flytt till Sverige i början av 90-talet med sin familj för att söka frihet. Till sommaren skulle hon ha gått i pension. Hon undervisade i matematik och drev en Youtubekanal med 120 000 prenumeranter där hon hjälpte kurdiska barn världen över att lära sig matte. Hon var en brobyggare, en lärare och en kvinna som ville bidra till samhället.

Fru talman! Än så länge vet vi inte vilka motiv som låg bakom det fruktansvärda dådet på Campus Risbergska, och i detta ska vi inte heller spekulera. Men jag vill ändå återge vad Azizas familj sa till oss, för deras ord vittnar om hur sargat vårt samhälle har blivit. De sa: ”Det räcker nu. Hatet får inte vinna. Polariseringsen måste stoppas. Vi vill inte kallas invandrare längre. Sverige är vårt hem.” Och de har rätt; det räcker nu.

Fru talman! Familjens ord ekar i mitt hjärta, för det här är inte bara en berättelse om Örebro. Det är en berättelse om Sverige, om vad vi är och om vad vi håller på att bli.

Fru talman! Dagens debatt om integration är viktig, för integration är en av de mest avgörande samhällsfrågorna för Sveriges framtid. Integration handlar om möjligheten att få ett jobb, att lära sig svenska språket och att bli en del av samhällsgemenskapen. För oss socialdemokrater handlar integration om rättigheter och skyldigheter men framför allt om att bygga ett starkt och sammanhållet Sverige där ingen lämnas utanför. Det ska finnas jobb, utbildning och möjligheter – inte murar. I dag debatterar vi utifrån utskottets betänkande bosättningslagen, etableringsinsatser och hur vi skapar bättre förutsättningar för människor att komma i arbete, bidra till vårt samhälle och bli en del av Sverige.

Fru talman! När samhället sviker växer polariseringen. När välfärden krackelerar och tryggheten urholkas växer rädslan och polariseringen. Då splittras Sverige. Vi ser det överallt. Vi ser det i skolan, där segregationen ökar och resurserna minskar. Vi ser det i sjukvården, där vårdköerna skenar och akutmottagningarna är överbelastade. Vi ser det på bostadsmarknaden, där unga inte har råd att flytta hemifrån och bostadsbristen driver upp priserna. Vi ser det på arbetsmarknaden, där regeringen skär ned på arbetsmarknadsutbildningar i stället för att hjälpa människor till jobb.

Fru talman! Vi har sett detta hända, men inte på en dag eller ett år. Det handlar om 20 år av högermajoritet i den här kammaren präglade av nedskärningar, skattesänkningar för de rikaste och en politik som splittrar i stället för att samla. Det framgick även av tidigare anföranden.

Fru talman! Låt oss titta på hur verkligheten ser ut i dag. Sverige är på väg att få ett av EU:s högsta arbetslöshetstal. Siffror från SCB visar att

över en halv miljon människor står utan arbete. Långtidsarbetslösheten biter sig fast. Nästan en tredjedel har varit utan jobb i över sex månader. Bland utrikes födda är arbetslösheten tre gånger högre än bland inrikes födda, och ännu värre är det för utrikes födda kvinnor. Det är inte för att de saknar vilja att arbeta utan för att de många gånger möter hinder.

Fru talman! Diskrimineringsombudsmannens senaste rapport visar tydligt att utrikes födda har svårare att få jobb och sämre tillgång till bostadsmarknaden och att de möts av fördomar i arbetslivet. Den som heter Ahmed eller Fatima blir bortsållad redan innan intervjun trots samma meriter som Anders eller Lisa. Unga i förorten tar studenten utan att se en framtid. Kvinnor som vill arbeta fastnar i ett system där man inte har tillgång till barnomsorg om man inte har ett jobb och där utbildningsplatser och praktikplatser saknas. Så cementeras segregationen, och så skapas utanförskapet.

Vad gör regeringen och Sverigedemokraterna i ett läge när klyftorna och polariseringen i samhället växer? Jo, de sänker skatten för de rikaste i stället för att investera i jobb och utbildning. De skär ned på etableringsinsatser. De drar in språkutbildningar. De försvagar de områden där människor kämpar som mest för att bli en del av samhället. Och nu vill de också riva upp bosättningslagen.

Fru talman! Bosättningslagen infördes för att säkerställa att kommuner i Sverige tar sitt ansvar för att nyanlända ska komma till alla kommuner. Ingen kommun ska kunna smita undan sitt ansvar. Integrationen ska ske rättvist så att inte vissa kommuner, till exempel Botkyrka och Södertälje, får bära hela ansvaret medan andra, som Danderyd och Täby, stänger dörren för människor. Och vet ni vad? Bosättningslagen har fungerat. Riksrevisionens granskning visar att mottagandet har blivit snabbare och mer jämlikt och att etableringen har förbättrats.

Regeringen och Sverigedemokraterna vill urholka systemet. Man har tillsatt en utredning och vill låta vissa kommuner välja bort sitt ansvar. Vad skulle det innebära, fru talman? Jo, det skulle innebära att ännu fler tvingas bosätta sig i de redan utsatta områden där segregationen är som störst. Vi socialdemokrater menar att man inte bygger sammanhållning i samhället genom att skapa getton. Man skapar inte integration genom att placera människor där de saknar förutsättningar att lyckas. Därför står vi socialdemokrater upp för den nuvarande bosättningslagen och yrkar bifall till reservation 1.

Fru talman! Sverige har alltid varit som starkast när alla människor får chansen att bidra. Jag har sett vad som händer när människor får den möjligheten. Jag har sett unga i våra förorter kämpa sig genom utbildningar trots att alla odds varit emot dem. Jag har sett ensamstående mammor lära sig svenska och få sina första jobb. Jag har sett nyanlända starta företag, anställa andra och skapa jobb och välfärd i vårt land. Därför är jag oerhört trött på den retorik som målar upp integration som något omöjligt. Det är en retorik som gång på gång i den här talarstolen pekar ut människor som problem i stället för att lyfta fram konkreta lösningar.

Fru talman! Det är intressant att läsa Sverigedemokraternas särskilda yttrande i betänkandet. Det är tydligt att Sverigedemokraterna inte vill ha integration. De vill inte att människor ska få en chans att bidra. De vill att vissa människor ska lämna Sverige. Det framkom väldigt tydligt i tidigare replikskifte.

Sverigedemokraterna talar ofta om återvandring, som om människor som levt här i decennier, byggt sina liv här, jobbat, betalat skatt och fostrat barn plötsligt skulle packa sina väskor och lämna landet. Sverigedemokraterna talar om bristande anpassning. Vad de egentligen menar är att de inte vill ha människor här som inte ser ut som de. Men vet ni vad? Sverige är större än så.

Fru talman! Sverige har alltid byggts av människor som kommit hit från andra länder. De har arbetat i industrin, sjukvården och skolan. De har byggt våra vägar och järnvägar, startat företag, utvecklat kultur och vetenskap. Och de fortsätter att varje dag bidra till svensk välfärd och svenskt välstånd. Ändå står högern och Sverigedemokraterna här gång på gång och talar om invandrare som ett kollektivt problem och antyder att alla Sveriges utmaningar skulle lösas om vi bara hade färre människor med utländska namn. Det är inte bara osant; det är farligt.

Högerns och Sverigedemokraternas retorik skapar ett samhällsklimat där vissa människor aldrig känner sig välkomna. Barn födda i Sverige får höra att de inte hör hemma här. Det är ett vi-och-dom-samhälle i stället för ett samhälle där vi står sida vid sida.

Fru talman! Låt mig vara tydlig: Integration handlar om rättigheter och skyldigheter. Den som kommer till Sverige ska lära sig svenska språket, arbeta och bidra. Men vi som samhälle har också skyldighet att ge människor förutsättningar att lyckas, att inte diskriminera och att inte stänga dörrar – utan öppna dem.

Det är här, fru talman, som SD:s politik faller samman. SD säger att invandrare måste lära sig svenska men skär ned på sfi. Man säger att invandrare måste jobba, men man skär ned inom arbetsmarknadspolitiken. Och man säger att invandrare måste integreras, men man gör det allt svårare för människor att göra just det.

SD:s politik är full av motsägelser, för SD vill egentligen inte ha integration. De vill ha splittring. I Sverigedemokraternas principprogram står det till och med att assimilation är nödvändig för social sammanhållning. Det måste man vara ärlig med att säga.

Vi socialdemokrater säger nej till Sverigedemokraternas politik. Vi kommer aldrig att acceptera en politik som bygger på rädsla, hat och polarisering eller att man ställer människor mot varandra.

Fru talman! Vi socialdemokrater har en annan vision för Sverige. Vi vill ha ett land där vi håller ihop och där alla, oavsett bakgrund, ges möjlighet att arbeta, bidra och känna sig hemma. Vi vet nämligen, fru talman, att integration kräver politiska beslut som fungerar i praktiken.

Vi socialdemokrater står upp för en aktiv arbetsmarknadspolitik som ger människor stöd att komma i arbete. Vi står upp för en bosättningslag som säkerställer att alla kommuner tar sitt ansvar. Vi står upp för investeringar i utbildning och språk, för utan svenska och utan kunskap kommer man inte vidare i samhället. Och vi står upp för fler insatser för att fler utrikes födda kvinnor ska få jobb, för integration är också en jämställdhetsfråga. Vi anser dessutom att regeringen bör vidta åtgärder för att individualisera etableringstillägget. Därför yrkar jag bifall till reservation 8.

Fru talman! Avslutningsvis: Sverige är ett fantastiskt land, byggt av människor som kommit hit med drömmar om en bättre framtid och om att arbeta, studera, bygga ett hem och ge sina barn en trygg uppväxt. Oavsett om du heter Anna eller Ahmed, om dina föräldrar kommer från Småland

eller Kurdistan och om du lärde dig svenska från födseln eller senare i livet ska du ha samma möjligheter, samma rättigheter och samma skyldigheter. Därför vill vi socialdemokrater bygga ett Sverige där alla får chansen att bidra, där ingen hålls tillbaka av sin bakgrund, sitt namn eller sin hudfärg. Sverige ska inte vara ett land där barn sorteras efter bakgrund, där post-numret avgör framtiden eller där några få blir rika på andras bekostnad.

Sverige ska vara ett land där vi håller ihop, där vi bygger framtiden tillsammans och där vi ser varandra som jämlikar, som medmänniskor och som en del av samma gemenskap. Därför väljer vi socialdemokrater sammanhållning framför splittring, hopp framför rädsla och ett Sverige där alla, inte bara vissa, har en plats.

Fru talman! Sverige är inte bara ett land för några. Sverige är vårt land, allas vårt land.
(Applåder)

Anf. 31 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Serkan Köse, för ett i vissa delar bra anförande! Men jag studsade till lite när ledamoten pratade om bosättningslagen. Vet ledamoten något som jag inte vet? Vad jag vet finns det en utredning som vi ännu inte riktigt har sett.

Du talar också om att du tycker att bosättningslagen har fungerat bra, Serkan Köse. Men vad jag som kommunpolitiker vet har den nuvarande formen varit en enorm utmaning, inte bara för Danderyd och Tyresö utan också för lilla Burlöv och Åkarp i Skåne, som ligger nära Malmö.

Det har också visat sig att de parametrar som har avgjort huruvida kommunen har haft möjlighet att ta emot och integrera nya medborgare har varit felstrukturerade. Jag ser mycket fram emot vad utredningen om den nya bosättningslagen förhoppningsvis kommer att leda till. Det är väl känt att platser som Östersund och Åre har aviserat att de hade kunnat ta en större andel av de nyanlända men inte fått det, eftersom man har utgått från de parametrar som finns.

Min fråga till ledamoten Köse är: Menar du att bosättningslagen fungerar så som den ser ut i sin nuvarande form?

Anf. 32 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för en viktig fråga.

Så som bosättningslagen är konstruerad och utifrån den granskning som har gjorts av hur väl lagen fungerar i dag känner jag mig trygg med den. Men som med all lagstiftning och alla reformer behöver den utvärderas. Man behöver se över om det finns delar som kan bli bättre.

Men utifrån det jag läser om vad regeringen vill är intentionerna inte att förbättra nuvarande bosättningslag och se till att alla kommuner tar ansvar. Vad jag läser är att man ska riva upp lagen och ge kommunerna större möjligheter att kunna säga nej till människor. Det är detta vi är emot.

Vi tycker att alla 290 kommuner i Sverige ska ta ett gemensamt solidariskt ansvar för att se till att människor kan etablera sig, få en bostad och lära sig språket. Det är viktigt vilket sammanhang man befinner sig i och var man bor. Många människor flyttar ju till områden där det är svårt att få en bostad eller ett jobb.

Visst kan man se över nuvarande bosättningslag så som den är konstruerad. Den har sina brister och kan behöva förstärkas. Men jag är ute efter intentionen med förändringen. Vad vill man förändra? Vill man att alla Sveriges kommuner ska ta ett gemensamt solidariskt ansvar för människor som är här? Eller vill man att vissa kommuner ska undantas så att de ska kunna tacka nej till att ta emot människor? Det var det här jag kritiserade i mitt anförande.

Anf. 33 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Varken du eller jag vet ju riktigt vad intentionen är, Serkan Köse.

Som jag upplever det är intentionen att kommunerna måste ha mer att säga till om, både om de har mer kapacitet eller om de har mindre kapacitet i förhållande till vad de får. Det krävs en kommun som är på tårna för att människor ska integreras.

En annan sak är att lagstiftningen fungerar väldigt bra i dag när vi har låga ansökningstal. Få kommer till landet. Men historiskt sett är det nu vi ska ändra lagstiftningen, så att kommunerna på ett vettigt och rimligt sätt kan ta emot stora mängder människor som behöver hjälp och trygghet i vårt land om vi i framtiden hamnar i en ny situation.

Anf. 34 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna ledamöterna om att vi säger "ledamoten" eller namnet och inte "du".

Anf. 35 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för engagemanget i dessa frågor.

Återigen: Bosättningslagen kom till när vi hade en stor flyktningvåg. Väldigt många människor sökte sig till Sverige. Men den kom också till för att vi såg att väldigt få kommuner tog ett större ansvar i relation till vilket ansvar de tagit historiskt sett. Bosättningslagens syfte och andemening var att se till att fler kommuner – alla kommuner – i Sverige tar ett större gemensamt ansvar, och vi tycker att det har funkat. Det visar både Riksrevisionens rapport och mycket annat.

Alla reformer kan ifrågasättas, omprövas och utvecklas. Men när jag läser om regeringens intentioner ser jag inte riktigt det som ledamoten försöker framställa här. Det är möjligt att Liberalerna och ledamoten har dessa intentioner, men när jag läser syftet i direktiven till utredningen ser jag att man inte vill att alla kommuner i Sverige ska ta ansvar. Man ska ge kommuner större möjligheter men också mer makt att kunna säga nej. Vi får dock se vad utredningen kommer fram till.

Jag tycker att alla kommuner i Sverige behöver ta ett större ansvar och se till att människor integreras på arbetsmarknaden och kan flytta dit där jobben och bostäderna finns. Det får inte bli så att väldigt få kommuner i Sverige som historiskt sett har tagit ett större ansvar ska fortsätta ta ansvar när det finns kommuner som hittills inte har gjort så mycket. De borde kanske vara med och solidariskt se till att alla människor integreras i vårt land.

Tack än en gång för frågan!

Anf. 36 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten Serkan Köse är den andra i kammaren i dag som rakt upp och ned ljuger i talarstolen om Sverigedemokraternas politik och våra åsikter. Jag tycker att det är olyckligt. Det är heller inte likt ledamoten Köse att göra det, så som jag känner honom från utskottet.

Jag skulle för min del kunna sjunka lika lågt och börja ljuga om Socialdemokraternas politik här i talarstolen. Men jag kommer inte att göra det. Jag behöver nämligen inte ljuga för att övertyga medborgare och visa att Socialdemokraternas sätt att styra Sverige har varit uselt.

Jag skulle vilja be ledamoten nämna tre punkter som visar att massinvandring underlättat för integrationen. Fråga två: På vilket sätt blir det lättare att anpassa människor som kommer hit om vi inte ställer några krav? Fråga tre: På vilket sätt skulle Sverige bli ett bättre land genom att människor som begår våldsamma brott behåller det privilegium som det faktiskt är att vara medborgare?

Anf. 37 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten från Sverigedemokraterna för frågan.

Jag vet inte riktigt vad i mitt anförande som var fel – det vore intressant att höra. Handlar det om Sverigedemokraternas nedskärningar av den aktiva arbetsmarknadspolitiken och vuxenutbildningen, försämringarna i bostadspolitiken, satsningarna på välfärden eller skattesänkningar för de rikaste? Det vore intressant att få höra vad i vår kritik som Sverigedemokraterna inte känner igen sig i. Menar man att Sverigedemokraterna inte bidrar till hat och polarisering? Eller är det att Sverigedemokraterna hittills inte har presenterat några konkreta förslag för att människor ska integreras bättre och vi ska bekämpa segregationen? Listan kan göras lång. Det vore intressant att höra vad i det vi säger som sverigedemokrater inte känner igen sig i.

Ledamoten har möjlighet att reflektera och säga: ”Det här är inte vår politik, utan det är det här vi står för. Vi tycker absolut inte som Socialdemokraterna, men för att integrationen ska funka i Sverige och vi ska kunna bekämpa segregationen har vi dessa konkreta förslag till reformer. Vi har inte dragit ned på, eller halverat, anslagen till arbetsmarknadsåtgärderna. Vi har inte någon politik alls när det gäller integration och segregation, utan vårt syfte är att alla ska assimileras.”

Då vet vi det. Ledamoten får gå upp och tala om vad man har för politik.

När det gäller krav finns det inte någon här som inte vill att det ska ställas krav på människor. Som socialdemokrat har jag den bestämda uppfattningen att man ska göra sin plikt och kräva sin rätt och att alla som kan arbeta ska arbeta. För detta krävs utbildning, och då ska man gå en utbildning. Krävs det att man ställer om ska man ställa om. Jag har inte hört någon här inne som inte vill att det ska ställas krav på människor.

Människor har det heller inte kravlöst. Det finns någonstans en bild av att människor går runt utan att det ställs några krav på dem. Det är en nidsbild. Sverigedemokraterna försöker sätta etiketter på människor och säga: Ni gör ingenting, ni går bara runt, det ställs inga krav på er.

Så funkade inte våra system. Det ställs krav på människor att etablera sig på arbetsmarknaden. För att kunna skaffa dig en bostad ska du ha en inkomst. Det finns alltså väldigt många parametrar i våra system i dag som innebär att det ställs krav på människor.
(Applåder)

Prot. 2024/25:73
19 februari

Integration

Anf. 38 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag noterar att jag inte fick svar på till exempel frågan varför brottslingar som har begått grova våldtäkter eller mord eller varit inblandade i gängkriminalitet ska ha privilegiet att fortfarande ha kvar sitt medborgarskap och kunna leva kvar i vårt land och fortsatt utgöra ett hot mot Sveriges befolkning. Det skulle jag vilja ha ett svar på.

Det var många saker som ledamoten Köse sa i sitt anförande som jag reagerade på och som inte stämmer när det gäller Sverigedemokraternas politik. Ledamoten Köse talade bland annat om hudfärg i talarstolen, i Sveriges riksdag 2025. Det gör mig faktiskt riktigt rädd att en socialdemokratisk företrädare pratar hudfärg. Det gör aldrig jag eller mitt parti. Det handlar om epitet – smutskastning, brunsmetning eller vad ni kallar det för – som Socialdemokraterna försöker kleta på mig och mitt parti. Det stämmer inte; det är lögn. Det vet Serkan Köse. Men det är retorik. Vi är redan inne i valrörelsen, och det kan märkas på anförandena.

Jag är en människa och jag tillhör ett parti som tror gott och positivt om människor, fram till den dag då de visar motsatsen: att man inte är god utan är en mördare eller en våldtäktsman. Fram till den dagen tror jag gott om människor. Den uppdelning som ledamoten Köse pratar om känner jag inte alls igen. Det är inget som mitt parti står för, tvärtom. Sverigedemokraterna vill ha ett förenat Sverige.

Anf. 39 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Ibland tappar man bort sig när man lyssnar på ledamoten Frohm. Jag får inte ihop det att jag skulle ha pekat på hudfärg. Det jag har försökt problematisera eller väldigt tydligt lyfta i mitt anförande är att man inte ska göra skillnad mellan människor på grund av bakgrund eller hudfärg. Det handlar inte om att peka ut utan snarare tvärtom.

Är det något parti som ofta bidrar till denna diskussion är det Sverigedemokraterna. Ledamoten ägnade sitt anförande på åtta minuter åt att misstänkliggöra och peka ut människor och grupper och att väldigt tydligt peka på att nästan alla eller de flesta människor i en viss grupp är ett problem för Sverige. Är man inte anpassbar ska man lämna landet.

Ledamoten säger att hon tror gott om människor. Det tror jag absolut att ledamoten gör, men det blir något annat som förmedlas när man i retoriken pekar ut grupper av människor som ett kollektivt problem och som kollektiva brottslingar i vårt samhälle.

Det är denna retorik jag försökte problematisera, kritisera och ifrågasätta. Vi socialdemokrater kommer aldrig att vara med och bidra till den retoriken. Vi kommer också, återigen, att vara en mur framför en retorik som innebär att man gör skillnad på folk och folk beroende på var de kommer ifrån, vad de heter och vad de har för hudfärg.

Sverige är en rättsstat. Är man kriminell och begår brott ska man straffas. Det finns ingen här som kommer att acceptera eller ställa sig bakom

några brottslingar, tvärtom. Begår man brott ska man in i finkan. Då ska man ställas inför rätta.

Vår ingång i diskussionen om integration handlar väldigt mycket om att skapa förutsättningar för människor att bli en del av Sverige. Vi socialdemokrater tror att det behövs aktiva åtgärder och insatser för att se till att människor kommer in i vårt samhälle. Men med Sverigedemokraternas retorik och politik handlar det bara om att putta bort människor, och sedan klagar man över segregation och över att integrationen inte funkar. Det finns ett motsatsförhållande här, och det är det jag har försökt problematisera.

Jag hoppas verkligen att Sverigedemokraterna tar till sig den här diskussionen och kritiken, och jag ser fram emot en fortsatt diskussion om integrationsproblemen.

(Applåder)

Anf. 40 ARIN KARAPET (M):

Fru talman och ärade kollegor! Varmt välkomna till Sveriges riksdag, åhörare!

Nu har vi fått höra de fina orden från Socialdemokraterna: jämställdhet, jämlikhet, solidaritet. Här i kammaren pratar man om de stora värdena.

En gång i tiden stod Socialdemokraterna upp för en restriktiv invandring. Sverige ska ta emot människor som är på flykt, av humanitära skäl. Men Sverige kan inte välkomna hela världen hit.

Man får alltid höra de känslosamma argumenten. Men fråga de elever som har växt upp i våra förorter och gått i skolorna där hur ofta det kommer en ny klasskamrat. Varje gång det kommer någon som inte kan språket halkar alla efter. Eller så kan ens föräldrar inte språket, och man får själv sitta och vara tolk. Man kanske bor i en trerumslägenhet, en hyresrätt som man blivit tilldelad av kommunen. Man har fyra syskon och får aldrig vara ensam i sitt rum och läsa läxor.

I debatten målas regeringens hela politik upp som rasistisk – det är helt fel. Det vi har gjort i Sverige är att vi har svikit de svagaste. Vi har svikit den svenska arbetarklassen och den svenska medelklassen.

Hela vår svenska välfärd bygger på att människor gör sin plikt och sedan kräver sin rätt. Jag kan inte kräva min rätt och sedan göra min plikt. Hela Sverige bygger på att jag går till jobbet och mina barn går i skolan och har rätt till en trygg uppväxt, men också på att jag betalar min skatt. När jag betalar min skatt har vi nämligen råd att finansiera vår skola, polisen, Försvarsmakten, sjukvården och dem som inte kan ta hand om sig själva. Det är detta som är själva kärnan i det svenska välfärdssamhället.

Men den invandring vi har haft i Sverige i 40 år har varit förödande. De som har fått betala priset är svenska folket och de barn och ungdomar som växer upp i familjer som inte har kommit in i samhället.

Därför går nu regeringen fram och säger: När du kommer till Sverige ska du lära dig svenska från dag ett och inte efter år fem, sex eller sju. Du har en skyldighet att göra dig anställbar på arbetsmarknaden genom att lära dig språket. Lär man sig inte språket kommer man inte långt i Sverige.

Under en lång tid sa man att språkrav var rasism och att de som kommer till Sverige borde få permanent uppehållstillstånd direkt, för det skulle förbättra integrationen. Ja, titta hur det ser ut! Det är därför regeringen nu

går fram med språkrav, försörjningskrav och tillfälliga uppehållstillstånd. När du gör rätt för dig premieras du.

Och låt mig vara helt uppriktig: Sverige tvingar inga människor att komma hit. Vi har byggt upp ett samhälle och ett regelverk som säger att den som är i behov av att komma hit får sina skyddsbehov prövade. Men bara för att personen får stanna i Sverige betyder inte det att Sverige ska öppna alla dörrar och att personen inte ska ha några förpliktelser.

Skälet till att det är så många som vill komma till Sverige är ju att vi gör någonting rätt här i Sverige. Men det betyder inte att Sverige ska försämrats.

Nu rättar vi till Sverige, och det tar tid. Vi hörde en kollega från Vänsterpartiet som sa att vi har löst alla problem bara för att vi på två år har fått ned invandringen. Nej, det har vi inte. Det kommer att ta 20–30 år.

Varje gång man har ökat invandringen under de gångna 30 åren, har man frågat lärarna där ute hur de får ihop sina klasser? Har man frågat undersköterskor och sjuksköterskor hur det ser ut på vårdmottagningen? Gå ned till närmaste akutmottagning! Ibland känns det som om vi riksdagsledamöter aldrig besöker sjukvården. Gå ned till S:t Görans sjukhus eller Södersjukhuset och titta hur det ser ut!

Det är lätt att säga att man ska ta in invandrare. Men hur lång tid tar det att utbilda en sjuksköterska, en undersköterska eller en polis? Det handlar om tre, fyra, fem eller sex år. Vill ens alla utbilda sig till undersköterskor, sjuksköterskor eller poliser? Vill Vänsterpartiet kanske tvinga in människor i vissa yrkesroller? Det är någon form av kommunistisk-socialistisk idé där man har big management här uppifrån, från kammaren, och sedan ska samhället där ute bara fixa det hela.

Jag är född 1988. Jag kommer ihåg ett Sverige där min pappa i Rinkeby brukade parkera och ibland lämna nyckeln i bilen. Försök lämna nyckeln i bilen i Stockholms innerstad i dag, eller i Djurholm! Då försvinner den. Men detta var det Sverige jag växte upp i.

Idén att svenskar skulle vara rasister är en helt galen idé. Om svenskarna var rasister skulle vi aldrig ha haft en invandring som varit bland Europas högsta under de senaste 40 åren.

Fru talman! Den här regeringen – Moderaterna tillsammans med Liberalerna och KD, med Sverigedemokraternas stöd i riksdagen – ser till att Sverige ska må bra igen. Vi ställer krav om svenska språket, egenförsörjning och att man ska leva ett hederligt liv. Och vi ska stå på de hederliga invandrarnas sida – de som gör rätt för sig och sliter 12, 14 eller 16 timmar under sex eller sju dagar i veckan som egenföretagare eller kör budbil eller taxi. Då måste det bli konsekvenser för dem som inte sköter sig. Det är detta vi inte har gjort i Sverige, och det är detta som regeringen nu gör.

Begår du brott är du inte välkommen. Vi verkställer utvisningar. Vi hamnar inte i något moment 22, där någon byråkrat ska sitta och vända papper, och sedan ska vi oja oss och säga: Nja, så här blev det.

Vi politiker ska kanske inte recensera det som sker i samhället, men jag måste ändå göra det. Vi kunde se en ung flicka från Ukraina som talar flytande svenska. Hon måste nu återvända. Sedan ser vi gängkriminella 18–19-åringar som begår grova brott. De har kanske skjutit skallen av någon, begått ett mord och släckt ett liv. Men dem kan vi inte utvisa, för där finns det verkställighetshinder.

Sedan frågar man sig varför svenska folket är frustrerat. Man talar om polarisering. Polariseringen i det svenska samhället har skapats genom felaktiga politiska beslut i den här kammaren. Detta tar regeringen nu tag i. (Applåder)

Anf. 41 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Tack, Arin Karapet, för ett mycket inspirerande tal! Det blev ju näst intill en marxistisk analys, där ledamoten talade i flera minuter om hur arbetarklassen svikits.

Det blev mycket om att den här regeringen ska rätta till Sverige. Ledamoten tog upp några centrala punkter som jag tycker är viktiga. Han tog upp trångboddheten. Det tar oss in i bostadspolitiken. Det är en bransch där den här regeringen har tvärnitat. Det löser ju inte trångboddheten att det byggs mindre, att byggarbetare går arbetslösa eller att man drar in investeringsstöden.

Ledamoten talade om jobb. Vi befinner oss i en massarbetslöshet. Det är 10 procents arbetslöshet i Sverige. Det är hög ungdomsarbetslöshet och långtidsarbetslöshet. Detta lämnar regeringen därhän.

Skolan togs också upp i anförandet, att man ska lära sig svenska och så vidare. Det pågår brutala nedskärningar runt om i kommunerna i Sverige.

Det var ett ganska långt anförande, men det sas inte särskilt mycket gott om invandringen. Det var mycket kollektivt skuldbeläggande. Man undrar faktiskt när ledamoten ska tala gott om invandringen. Människor har under decennier kommit till Sverige och varit med och byggt upp och rustat upp det här landet. Antingen det har varit under pandemin eller andra kriser – i Sverige ställer man upp, och det spelar ingen roll var man är ifrån. Människor ställer upp och rustar upp landet. Människor bygger Sverige. Det gör invandrare också.

Men det vi fick höra från ledamoten var sju till åtta minuter av kollektiv skuldbeläggning av invandrare.

Anf. 42 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! När jag nämner trångboddheten belyser jag problemet att Sverige inte har kapaciteten att ta emot hur mycket människor som helst. Man kan inte trolla fram bostäder.

Jag undrar också hur rättvist det är när någon kommer hit och får ett förstahandskontrakt. Låt mig ta ett exempel. Det behöver inte handla om svenska barn; vi kan ta barn med utländskt påbrå. Alla deras föräldrar har inte vetat om att man direkt från 18 års ålder kan skrivas in i bostadsförmedlingens bostadskö. De som betalar priset är de som också har utländsk bakgrund.

Ta alla gängskjutningar. I nästan alla fall har gärningsmännen utländskt påbrå. Offren har också nästan alltid utländskt påbrå. Funkar svensk integration?

Klarar vi av Vänsterpartiets invandringspolitik, att ta hit hur många som helst? Finns det plats i våra skolor? Finns det lokaler? Har vi tillräckligt många vårdcentraler? Hur funkar svensk mödravård? Det blir ett tryck på hela samhället. Och så fort man talar om problemen får man höra att det är rasism, att man drar alla invandrare över en kam och så vidare.

Jag har själv utländskt påbrå. Jag kan ta min mor som exempel. Hon hade fått 200 kronor mindre i pension om hon inte hade jobbat en enda dag i Sverige och inte hade slitit ut ryggen.

Det här är det riktiga Sverige. Fakta ljuger inte. Många invandrare bidrar till det svenska samhället. Men många invandrare får också betala priset för den misslyckade invandrings- och integrationspolitiken.

Anf. 43 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Man kommer då lite till kärnan när det gäller vad ledamoten vill föra fram för budskap.

När vi kom in på exempelvis bostadspolitiken och trångboddheten, som togs upp i ledamotens anförande men också nu i talarstolen, blev det direkt så att ledamoten ställde grupper mot varandra: Är det rätt att en person kommer hit och får lägenhet och så vidare? Det är det som är det allvarliga problemet här: att man ställer människor mot varandra.

Det handlar inte om att Sverige ska ta emot hela världen. Vi har långt över 1 miljon flyktingar i världen. Inte ens en liten, liten, promille kommer till Sverige. Det kommer knappt 0,002 procent till Sverige. Det är så få som kommer. Rekordfå kommer till Sverige.

Om vi har bostadsbrist i Sverige måste kärnan vara att politiker måste ta ansvar och tänka: Hur bygger vi bostäder som människor har råd med? Det är det politiska ansvaret jag är ute efter. Problemet med ledamoten och den här regeringen är att de i första hand ställer grupper mot varandra. Det är det jag har ett stort problem med.

Jag tror inte att det gör Sverige bättre. Det är ingenting som rustar Sverige till det bättre. Det är ingenting som bygger bättre gemenskap i det här landet, och det är ingenting som kommer att bidra till att vi exempelvis får fler bostäder.

Ponera att vi skulle ha exakt noll procents invandring, att ingen skulle komma hit. Skulle det då byggas bostäder? Nej, det skulle det inte, för den här regeringen har dragit in investeringsstöden och kraschat bostadsbranschen. Det är ingenting man kan skylla på invandrare, och det är ingenting man behöver ställa grupper mot varandra för.

Jag undrar: När ska ledamoten – i regeringsställning, när man passerat halvtid – ta ansvar för det här?

Anf. 44 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Det är intressant när man pratar bostadspolitik med en vänsterpartist. Jag har själv östeuropeiskt påbrå. Jag har fått se de stalinska, chrusjtjovska och brezjnevska husen, som man bara smällt upp. Det ser ut ungefär som det ser ut i Blåkulla ute i Solna. Man bara sätter upp panelhus. Vad händer sedan – om 20, 30 år? Det blir utanförskap och dåligt underhåll. Människor flyttar inte på sig. Det blir deras permanenta bostad under hela deras livstid. Det är då det blir sociala problem. Det är ungefär som det svenska miljonprogrammet, när man bara smäller upp bostäder.

Ja, det är bostadsbrist. Men det finns en större idé. Hur får man in kommersiella aktörer och butiker? Hur får man en levande stad, där människor bygger en social kontroll och en gemensam trygghet?

Vänsterpartiet nämner inte allt detta. Vänsterpartiet har glömt bort att de var med och bidrog till en tioprocentig inflation. Vi hade en covidpandemi. Byggföretagen säger: Vi behöver inte investeringsstöd. Det är andra regelverk vi måste ändra på. Är ni beredda att ändra hyresregleringen, Tony Haddou? Nej.

Vem ska då betala allt det här? Den högst beskattade arbetarklassen kommer att få betala detta. Jag har aldrig hört Vänsterpartiet säga: Men låt åtminstone undersköterskor få 10 procents sänkt skatt! Varje gång man pratar om att de rika ska få höjd skatt är det de som har minst marginaler som får betala högre skatt. Vi har testat er politik i 100 år. Det är bara att titta på Östeuropa. Det funkar inte.

Anf. 45 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Problemet med Tidögänget är att de använder lögnen som politisk metod. Påståendet att något parti i den här kammaren driver på för att världens alla människor ska komma till Sverige är helt enkelt inte sant. Först och främst vill inte ens världens alla människor komma till Sverige. Men den största lögnen är ändå att invandrare inte vill integreras.

Ledamoten pekade på flera samhällsproblem. Jag delar problembeskrivningen. Vi har ett jättestor problem med kriminalitet. Vi har problem med trångboddhet. Men vi har också problem med kompetensglappet i Sverige.

Samtidigt drar SD-regeringen ned på resurserna till segregationsarbetet. De drar ned resurserna till arbetsmarknadspolitik. Man tog bort investeringsstödet.

Min fråga till ledamoten är: På vilket sätt löser återvändningsbidrag och anmälningsplikt – de förslag som ni har lagt fram – de problem som du själv pekar ut?

Anf. 46 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Det är väldigt enkelt. Anmälningsplikt behövs. Det är en informationsplikt; ni kan kalla det för anmälningsplikt, Leila Ali Elmi.

Den som kommer till Sverige får sina skyddsbehov prövade. Den som får ett ja ska få stanna. Men det är alltför många som inte har rätt att stanna här som stannar här illegalt, och då urholkas hela asylrätten. Då betyder det per definition att den som vill kan komma hit oavsett om man har skyddsbehov eller inte, och man har rätt till all välfärd som gemene svensk medborgare har varit med och betalat.

Återvändningsbidrag är helt rätt. Det kanske finns människor här som är asylsökande eller som har kommit hit som alternativt skyddsbehövande eller som har flyktingskäl men som har insett: Nej, Sverige är inte rätt land för mig. Då hjälper vi de personerna att återvända, och de får ett startkapital. Det är ingenting hemskt med det.

Anf. 47 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Jag upplever att ledamoten inte riktigt svarade på min fråga. Min fråga var kopplad till hur återvändningsbidrag och anmälningsplikt skulle lösa de problem som ledamoten lyfter vad gäller trångboddhet, segregation och kriminalitet. Det är stora samhällsproblem som vi behöver lösa, så jag vill gärna att ledamoten svarar på frågan, fru talman.

Det är ingen här som påstår att hela världen ska komma hit. Det är inga partier i Sveriges riksdag som säger att samhället är kravlöst. Vi är överens om de sakerna. Däremot är vi inte överens om att det här är lösningen på samhällsproblemen. Därför vill jag gärna veta hur era förslag löser problemen med segregationen, kriminaliteten, trångboddheten och kompetensbristen samtidigt som ni drar ned på resurserna på alla dessa områden, Arin Karapet.

Anf. 48 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Leila Ali Elmi frågar mig hur vi ska lösa segregationsproblemen. Sedan är det en fråga om informationsplikten. De som berörs av informationsplikten är människor som inte ska integreras i Sverige. Det är människor som befinner sig här illegalt. Det vore helt galet om vår regering eller om man generellt skulle vilja integrera några som inte har rätt att stanna här. De ska återvända.

Återvändningsbidraget är bra. Människor som känner att de inte har funnit sig till rätta i Sverige och som vill återvända ska vi ge ett stöd, och de ska få återvända. Detta kolliderar inte med någon som har rätten att stanna i Sverige. Det ni håller på med är bara skrämselfpropaganda, Leila Ali Elmi. Ni skrämmer invandrare och målar upp en bild av Sverige som ett rasistiskt land.

Återigen: Sverige är bland de länder som har tagit emot flest invandrare i Europa. Sverige är ett av de få länder i världen där invandrare får en bostad och har rätt till sjukvård, tandvård, skola och universitetsutbildning. Är detta er rasism?

Det enda ni gör är att säga till de invandrare som står längst bort från samhället och som ska bli en del av det svenska samhället att Sverige inte är deras land, att det inte är någon poäng att de anstränger sig eller att deras barn går i skolan och lär sig svenska. Det ni gör är att cementera problemen och skapa ett vi och ett dom.

När det gäller integration, Leila Ali Elmi, har mina barn en armenisk pappa. Men de kommer att vara mer svenska än jag, och det kommer mina barnbarn också att vara. De kommer att bo här i generationer, och därför måste vi göra rätt från dag ett så att de får möjlighet att leva sina drömmar.

Anf. 49 JONNY CATO (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5.

Sverige står inför många och stora utmaningar. Med anledning av det tidigare replikskiftet vill jag konstatera att rasismen är en av våra många utmaningar. Integrationen och arbetslösheten är två andra. Fler människor måste gå från utanförskap till innanförskap. Fler människor måste bli en del av det gemensamma Sverige. Fler människor måste göra en livsresa som innebär att de har ett arbete att gå till. Fler unga pojkar och flickor måste se sina föräldrar gå upp på morgonen, arbeta, bidra och betala skatt.

I går kom ny arbetslöshetsstatistik, den värsta på 25 år. Det är ingen annans ansvar än regeringens och Mats Perssons. Det är bra att arbetslösheten nu på riktigt börjar bli en diskussion. Oppositionen i utskottet har varnat för det länge, och nu börjar vi se att andra också varnar för det.

En av tio svenskar är arbetslös. En av tio! Det är nästan svårt att ta in. I alla grupper ökar arbetslösheten, men den är som värst bland utrikes

födda kvinnor och unga män. Man kan inte säga något annat än att integration och arbetslöshet hänger ihop.

Jag ska ge Tidöpartierna en sak: Ni gör en massa saker. Ni gör en massa för att människor ska återvända. Ni gör en massa inom migrationspolitiken, och ni gör en hel del – inte minst i den här kammaren, i den här talarstolen och i det här utskottet – för att spä på polariseringen.

Vad man inte gör är att vända arbetslösheten och lösa integrationen. Det är inte att ljuga, utan det är sanningen. Kolla på propositionslistan, brukar jag säga. Statsrådsberedningen levererar fler propositioner än Mats Persson och Arbetsmarknadsdepartementet. Kolla på propositionslistan för det här året – ledamöter som är lata kommer snart att börja slåss om att få sitta i arbetsmarknadsutskottet, för här händer ju ingenting!

Det händer en massa annat, men det händer inget inom det här utskottets ansvarsområde. Ärligt talat, vad gör regeringen för att fler utrikes födda ska lära sig svenska språket? Vad gör regeringen för att fler människor ska gå upp på morgonen, gå till arbetet, bidra och betala skatt? Där händer det väldigt lite. Det är ingen lögn. Det är sanningen. Det är fakta.

Alla behöver rannsaka sig själva. Jag har sagt det flera gånger, och jag säger det igen: Centerpartiet borde också ha gjort mer för integrationen, och vi gör nu vad vi kan för att leverera ny politik när regeringen inte gör det.

Vi har haft fem reformgrupper som har presenterat nya, skarpa förslag för att leverera ett bättre Sverige så att fler människor kan göra en livsresa. Jag har haft äran att leda en av dessa reformgrupper, och det har varit väldigt spännande. Det har varit bra diskussioner där vi har valt att vända och vrida på nya stenar för att hitta nya förslag. Det går ju att göra saker även inom utskottets ansvarsområden och på andra områden som har med integration att göra.

Ett förslag som vi presenterar är att begränsa och villkora föräldradigheten för nyanlända som inte pratar svenska. När barnet har fyllt ett år ska man studera svenska två dagar i veckan. Det är inte elakt att ställa krav. Det är snällt att ställa krav. Men vi måste också ställa krav på oss i politiken att leverera. Det är därför vi exempelvis vill göra om sfi till jobbsvenska, vilket innebär att den som läser sfi ska ha fokus på att komma ut på arbetsmarknaden. Det ska vara ett mycket tätare samband mellan näringsliv och utbildning. Den som har förutsättningar att studera ska lära sig akademisk svenska med fokus på att studera vidare.

Man behöver inte tycka att det här är bra förslag, men det är i alla fall fler förslag än vad regeringen har levererat för sfi.

För mig handlar integration mycket om jobb. Det är inte vi politiker här i kammaren som skapar nya arbetstillfällen, utan det är små och växande företag, men även här görs det för lite.

Ett förslag som jag skulle säga är klassisk borgerlig allianspolitik är att göra det billigare för företag att anställa så att fler unga flickor och pojkar runt om i landet kan se sina föräldrar gå upp på morgonen, arbeta, bidra och betala skatt. Ett sådant förslag som vi presenterar är att företag som går från noll till tio anställda ska undantas arbetsgivaravgiften så att fler inte bara vågar starta företag utan också vågar anställa, för det är i dag det stora problemet.

En annan sådan sak är att det alltid måste löna sig att gå från bidrag till arbete. I det delar jag regeringens politik, och regeringen pratar gott om detta. Men det har hänt rätt lite i kammaren för att vi ska gå den vägen.

Det pratas mycket om vad som är svenskt. Jag har tidigare sagt att för mig spelar det ingen roll om man gillar baklava eller sockerkaka och om man firar jul eller någonting annat. Det spelar heller ingen roll vilken gud man tillber. För mig är det viktigaste att man arbetar, bidrar och betalar skatt, för ärligt talat: Vad är mer svenskt än att gå upp på morgonen, arbeta, betala skatt och se till att svensk välfärd fungerar? Det finns nog ingenting mer svenskt än det.

Vad är det då som är det stora problemet? Jag måste säga att jag tror att det stora problemet är att Tidöpartierna inte tror på människor. Man ser människor som ett problem som ska ut ur det här landet. Men ärligt talat, oavsett hur mycket man försöker kommer man inte att lyckas. Det man gör är att man utvisar en liten del och får en liten del att återvända, men den stora massan som är kvar i landet bryr man sig inte om. Men det är ju dem vi måste ta hand om. Det är dem vi måste investera i.

Centerpartiet tror på människor, och därför retade det mig lite när le-damoten från SD stod och sa att de inte tror ont om människor. Det är ju bara att titta på hur sverigedemokratiska företrädare uttrycker sig, som att Sverige skulle importera våldtäktsmän. Sverigedemokraternas retorik spår på polariseringen här i landet och gör det svårare för människor att integreras, komma in i och bli en del av den gemensamma välfärden.

Avslutningsvis, fru talman, är oppositionen redo att kavla upp ärmarna och börja arbeta i utskottet. Jag hoppas verkligen att Mats Persson nu tar arbetslöshetssiffrorna och signalerna om integrationsproblem på allvar och börjar leverera propositioner så att vi kan stå här i kammaren och debattera och diskutera skarpa förslag som gör Sverige bättre och starkare.

Anf. 50 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Det har varit en lång debatt hittills. Inledningsvis pratades det lite om hittepåjobb och så vidare från partierna på den andra sidan, framför allt från Sverigedemokraterna. När det kommer till arbetsmarknadspolitiken tänker jag att vissa partier någonstans låtsas att man inte har någon makt över arbetsmarknadspolitiken. Man låtsas att politiker inte skulle ha någon makt över vilka jobb som skapas eller över arbetstillfällen över huvud taget.

Vi ska inte ha hittepåsysselsättningar, tror jag att Sverigedemokraterna sa. Det sades också i ett replikskifte att vi inte ska hitta på jobb härifrån. Jag tycker att det är så kränkande som det kan bli, för många av de yrken man investerar i är välfärdsyrken. Det handlar om de välfärdsarbetare där ute som håller hela det här samhället uppe, och när man skär ned i välfärden – som den här regeringen gör – är det de som får gå. Det är inga hittepåjobb, utan det är de mest samhällsviktiga arbeten vi har. Det är de som bär upp hela det här samhället.

Jag tycker att man i den här debatten ska se frågan utifrån detta, det vill säga att politiker faktiskt har makt över arbetsmarknadspolitiken. Marknadsexperimenten och så vidare har haft sin tid. Man ska inte luta sig tillbaka och låtsas som att man inte har ansvar för den arbetslöshet vi har i Sverige.

Fru talman! Jag tycker att regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar är väldigt tydliga: I stället för att underlätta för hushållen, vården, välfärden eller skolan har man i stort sett satsat på skattesänkningar för de allra rikaste. Det är bara att konstatera att regeringen på punkt efter punkt misslyckas med att hantera allvarliga samhällsproblem. Stora grupper tycks osynliga när partierna i regeringsunderlaget helt bortser från problemen som drabbar de människor som har det svårt att få vardagsekonomi att gå ihop.

Ojämlikheten ökar. Klimatomställningen får vänta. Det rullas ut stora nedskärningar inom välfärden över hela landet, och den växande arbetslösheten lämnas helt utan åtgärder. Med den här regeringen och Sverigedemokraterna når vi en massarbetslöshet på över 10 procent. Närmare 600 000 människor är arbetslösa i Sverige, vilket är en ökning med 114 000 människor. Arbetslösheten stiger också i alla åldrar, bland såväl män och kvinnor som inrikes och utrikes födda. Ungdomsarbetslösheten stiger, och långtidsarbetslösheten stiger. Det är det vi får med den här regeringen och Sverigedemokraterna: massarbetslöshet och fler som lever i ekonomisk otrygghet.

Det är inte heller så att regeringen bara sviker de arbetslösa; man bryr sig helt enkelt inte om dem. Man bryr sig inte om deras ekonomiska trygghet. Hade man gjort det hade man väl börjat prioriterat dem. Man hade tagit kontroll över arbetsmarknadspolitiken, och man hade investerat och satsat. Men det gör inte den här regeringen, och det gör inte Sverigedemokraterna.

I stället har de satsat allt de har på skattesänkningar för de allra rikaste, och det är därför de återkommande behöver förslag i syndabockspolitikens riktning – en politik som de också genomför med brutal hatretorik. Att man skyller på invandrare för att själv fly undan ansvar har vi hört i varje debatt här genom åren. Det är en ogenomtänkt signalpolitik som endast skadar sammanhållningen i Sverige. Man förvärrar och fördjupar de sociala och ekonomiska klyftorna mellan människor.

Samtidigt lämnar regeringen stora grupper utanför. Det som händer där ute är nämligen att hushållen och barnfamiljerna får stå tillbaka trots att levnadskostnaderna bara ökar. Investeringar står också tillbaka i en tid då arbetslösheten är rekordhög, och byggbranschen tillåts krascha. Stora skattesänkningar för de allra rikaste betalas med stora nedskärningar runt om i landet och med att människor får det sämre.

Detta är inte bara ineffektivt och orättvist utan direkt skadligt. Det regeringen och Sverigedemokraterna gör är att förstärka och fördjupa de samhällsproblem Sverige står inför. Hur ska vi kunna kalla oss ett välfärdsland om människor inte har råd med mat och hyra eller ens medicin? Man blundar ju för de ökade levnadskostnaderna och den ekonomiska ojämlikheten.

Fru talman! Vänsterpartiet kommer aldrig att acceptera den högerpolitik som ökar klyftorna mellan människor. Vi vet att de bästa samhällena byggs jämlika och med minskade ekonomiska klyftor. Nyckeln till framgång för Sverige har aldrig varit nedskärningar, lägre löner, sämre villkor, massarbetslöshet eller privatiseringar.

Vår styrka har historiskt varit att investera i samhället och i varandra – i välfärd, jobb och utbildning, bostäder, hälsa och jämlikhet. Det är så Sverige utvecklas och växer. Det har hela vår moderna historia bevisat. Tidi-

gare generationer fick bättre utbildning och bättre jobb samtidigt som vi blev fler i Sverige. Det var möjligt tack vare långsiktiga, lönsamma investeringar, vilket också är den mest effektiva integrationsmotor vi kan ha i Sverige.

Regeringen gör dock inget av detta, och Sverigedemokraterna gör inget av detta. Man har inga som helst ambitioner om att rusta upp Sverige och se till att människor får det bättre. Jag övertygad om att vi måste bygga ett rymligare och bättre Sverige genom att investera i samhället och i människorna i det. Vi har historiskt bevisat att det är fullt möjligt att investera i den generella välfärden, minska de ekonomiska klyftorna och erbjuda trygga jobb.

Jag är också övertygad om att människor lyckas bättre med bättre förutsättningar. Det är hur vi investerar i samhället och i människorna i det som avgör hur väl vi lyckas.

Innan jag avslutar, fru talman, vill jag säga några ord om Örebro. Jag vet att många känner oro och rädsla över att deras frihet och trygghet hotas och angrips av krafter som ser dem som mindre värda. Oavsett vad motivet var har vi hört politiker peka ut människor med anledning av deras bakgrund. Man kan isolera mördaren till en ensam galning, och man behöver inte spekulera. Men vi vet att han levde i ett sammanhang där alla problem metodiskt skyllds på invandrare; jag hör det i varje debatt som det här utskottet har i kammaren. Det sker i ett land som slits isär.

Så behöver det inte vara. Det måste finnas en vändpunkt, och det måste finnas en vilja att förstå människors livsvillkor, liksom en vilja att ta ansvar för att hålla ihop samhället. Vi kan välja en annan väg än den som slår sönder vår gemenskap. Ingen ska lämnas utanför när vi läker splittringen, och därför måste också syndabockspolitiken och hatretoriken få ett slut. Människor behöver veta att deras liv betyder någonting – att deras barn betyder någonting och att deras liv, drömmar och framtid också spelar roll. (Applåder)

Anf. 51 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! När det gäller Tony Haddous anförande vill jag börja med att också beklaga det fruktansvärda massmord som ägde rum i Örebro. Den utvecklingen vill ingen av oss se i Sverige. Inget parti i den här kammaren vill se den. Jag delar sorgen med alla som har drabbats av detta. Det är tyvärr inte första gången det händer i Sverige, men det är den värsta skolskjutningen hittills. Jag hoppas och tror – eller hoppas åtminstone – att det aldrig kommer att ske igen, men tyvärr kommer det kanske att göra det.

Med det sagt går jag över till anledningen till min replik på ledamotens anförande.

Vänsterpartiet är Sverigedemokraternas direkta motpol, skulle jag säga. Ju mer Sverigedemokraterna växer, desto större blir Vänsterpartiet. En skillnad är dock att Sverigedemokraterna är tre gånger så stora som Vänsterpartiet. Vänsterpartiet är också känt för att ställa sig på förövarens sida i stället för på brottsoffrens. Dömda gärningsmän, mördare och våldtäktsmän ska enligt Vänsterpartiet självklart behålla sitt medborgarskap. De ska vara kvar här i vårt land och fortsätta utgöra en fara för Sveriges befolkning. Det är inte att skydda Sveriges befolkning, utan det är att äventyra medborgarnas säkerhet.

Jag har en enkel fråga till ledamoten. Vänsterpartiet har just nu ett arbete att göra för att bli regeringsdugliga och kunna ingå i ett regeringsunderlag tillsammans med Socialdemokraterna – som nu plötsligt vill stoppa upp och strama åt massinvandringen. Frågan är därför: Vilka krav vad gäller invandringen kommer Vänsterpartiet att ställa på Socialdemokraterna för att man ska kunna gå ingå i en regering?

Anf. 52 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Vi kommer att förhandla, men inte i denna kammare.

Anf. 53 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Det var ett kort och kanske inte helt uttömmande svar.

Jag tolkar det som att Vänsterpartiet kommer att arbeta och förhandla för fortsatt massinvandring till vårt land. Vänsterpartiet kommer inte att ha några lösningar för att hantera integrationen i vårt land. Vänsterpartiet kommer inte att förhandla om några lösningar för att förhindra att segregationen och splittringen ökar i vårt land. Vänsterpartiet kommer inte att kräva att mördare, våldtäktsmän och andra kriminella och gängkriminella utvisas ur vårt land. Är det rätt tolkat, Tony Haddou?

Anf. 54 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Ledamoten inledde med att säga att Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna är de partier som står längst ifrån varandra. En sverigedemokrat får tolka saker precis som den vill. Jag utgår också från att sverigedemokraten tolkar det svar jag ger precis som den vill.

Jag tror att ledamoten är mycket väl medveten om att förhandlingar inte sker i denna kammare; det har de aldrig gjort. Jag tycker ändå att ledamoten, när hon går och sätter sig efter det här replikskiftet, ska fundera över vilket ansvar Sverigedemokraterna tar för den massarbetslöshet vi har i Sverige. Vi har nämligen inte massinvandring, utan vi har massarbetslöshet. Det är Sverigedemokraterna fullständigt ansvariga för. Jag tycker att Sverigedemokraterna borde göra något åt saken. De borde kanske se till att människor får ett jobb att gå till, att det byggs bostäder i Sverige och att vi får en bättre skola. Det finns tio andra punkter som jag skulle kunna ta upp.

Det som är akut just nu är att vi har en arbetslöshet på rekordhöga 10 procent, men Sverigedemokraterna vill prata om en massinvandring som inte finns. När vi har den ungdomsarbetslöshet och långtidsarbetslöshet som vi har i Sverige, när hela branscher i Sverige kraschar totalt och när ekonomin har tvärnitat tycker jag att man ska ta ansvar för detta om man förhandlar med en regering. Ledamoten skjuter ifrån sig ansvaret och pratar i stället om någon annans ansvar och om en förhandling som sker om ett och ett halvt år. Det är kanske det mest oansvariga jag har hört i den här debatten hittills.

Anf. 55 LEILA ALI ELMİ (MP):

Fru talman! Integration är ett av de mest debatterade ämnena i svensk politik. Det är ett ämne där åsikter ofta tar större plats än fakta, där generaliseringar ersätter nyanser och där hela grupper av människor reduceras

till en samhällsburda. Men vad betyder integration i praktiken, och vad säger verkligheten om hur det fungerar i Sverige i dag?

Låt oss börja med några grundläggande fakta. I dag är fler utrikes födda i arbete än någonsin tidigare. Antalet hushåll som är beroende av bidrag har minskat tio år i rad. Många av de människor som kom till Sverige under flyktingvågen 2015 har nu utbildat sig, skaffat jobb och blivit en del av arbetsmarknaden. Integration sker varje dag på arbetsplatser, i skolor och i föreningslivet.

Samtidigt ser vi dock en växande segregation, en bostadsmarknad där många inte ens får en chans och skolor där elevernas möjligheter beror på var de bor. Vi ser en arbetsmarknad där ditt namn fortfarande kan avgöra om du ens får en intervju. Det är inte integrationen som har misslyckats, utan det är samhället som inte har gett alla samma förutsättningar att lyckas.

Fru talman! Trots detta är det integrationen som får bära skulden för alla samhällsproblem. När gängvåldet diskuteras talas det om misslyckad integration. Det sägs mindre om de ojämlika skolorna, om den högre andelen obehöriga lärare i utsatta områden och om den ekonomiska segregation som cementerar skillnader redan från barndomen. Den offentliga debatten har alltmer präglats av en kollektiv skuldbeläggning av invandrare. Invandrare beskrivs av många politiker antingen som kriminella eller som en belastning. De beskrivs inte som individer eller som en naturlig del av Sverige. Det är därför vi i dag måste tala om det som hände i Örebro.

Fru talman! För oss som är invandrare i Sverige är sambandet mellan att det sköts och var det sköts smärtsamt tydligt. Vi har levt i en politisk och medial debatt där invandringen har gjorts synonym med problem och där vi ständigt fått höra att vi är en belastning och ett hot.

Men i döden förändras plötsligt bilden. När offren beskrivs i medierna får vi läsa om deras arbete, deras studier och deras strävan efter en bättre framtid. Plötsligt blir de individer, människor med egna livshistorier. Det är som om vi måste dö för att slippa den kollektiva etiketten och bli beskrivna som de människor vi är.

Fru talman! När regeringen pratar om integration pekar man ensidigt på individens ansvar. Invandrare ska anpassa sig, integreras och göra mer. På ytan kan det låta rimligt, och låt mig vara tydlig med att varje individ självklart har ett ansvar att bli en del av samhället. Att lära sig språket, att söka jobb och att ta del av samhällets normer och regler är avgörande för integration. Problemet med regeringens politik är att den bygger på två falska premisser.

Den första premissen är att vi som kritiserar regeringens politik skulle friskriva människor från ansvar. Det är inte sant. Det vi säger är att ansvarstagande måste mötas med möjligheter och att den som kämpar också ska ha en reell chans att lyckas.

Den andra premissen är att invandrare generellt sett skulle sakna viljan att bli en del av samhället. Även detta är fel. Verkligheten visar något annat. Vi ser människor som lär sig språket, studerar, tar jobb, driver företag och engagerar sig i föreningslivet. Dessa människor gör allt som sägs vara viktigt för integration men möter ändå stängda dörrar.

Det är här regeringens politik fallerar. För att någon ska kunna bli en del av samhället krävs att dörren är öppen. Just nu ser vi en politik som snarare stänger dörrar än öppnar dem. Det talas om anmälningsplikt. Det

finns förslag om att registrera människors åsikter, om indragen rösträtt och om återvandringsbidrag. Inget av detta handlar om att skapa integration, utan det handlar om att signalera att vissa människor inte hör hemma här.

Fru talman! Miljöpartiet ser en annan väg. Till skillnad från SD-regeringen, som väljer att skuldbelägga, splittra och skapa misstro, ser vi att det finns lösningar som faktiskt fungerar. SD-regeringens väg är den enkla och fega vägen – den som pekar finger i stället för att ta ansvar.

Miljöpartiet vet att det finns en annan möjlighet. Det finns en väg där vi ser människor i stället för problem och där vi erkänner att segregationen och ojämlikheten – inte invandringen i sig – är det som har skapat utanförskap. Därför vill Miljöpartiet inrätta en ny och förstärkt myndighet för att bekämpa segregation. Miljöpartiet vill se en myndighet med tillräckliga resurser, som kan genomföra djupgående analyser, stödja lokala initiativ och utveckla långsiktiga handlingsplaner tillsammans med kommuner, näringsliv och civilsamhälle. Med ekonomisk och politisk uppbackning säkerställs att arbetet mot segregation blir målmedvetet, effektivt och långsiktigt och inte bara tomma ord i en debatt.

Men det räcker inte att förstå problemen, utan vi måste också ha lösningar.

Miljöpartiet vill att alla människor i vårt samhälle ska känna sig värddiga och få möjlighet att komma till sin rätt. Därför föreslår vi konkreta åtgärder för att förstärka integrationen. Vi vill individanpassa etableringsprogrammet så att det möter varje människas behov och förutsättningar. Vi vill inrätta ett nationellt center för samhällsorientering så att alla nyanlända får en verklig chans att förstå och navigera i det svenska samhället. Vi vill ge medborgarkontoren en central roll i integrationsarbetet för att skapa tillgängliga och effektiva stödstrukturer.

För Miljöpartiet är integration inte en fråga om retorik och signalpolitik utan en fråga om verkliga möjligheter för att bygga ett samhälle där alla som vill bidra också får en chans att göra det. Integration är ingen engångsinsats och inget test man ska klara av för att bli accepterad. Det är en pågående process där samhället och individen möts, där ansvar tas från båda håll och där politikens uppgift är att skapa förutsättningarna.

Fru talman! SD-regeringen vill få oss att tro att det inte finns något annat val än att skuldbelägga, exkludera och dra undan stödet för de människor som vill vara en del av Sverige. Det är inte sant. Vi har ett val och en annan väg.

Jag yrkar bifall till reservation 6.
(Applåder)

Anf. 56 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Den 4 februari skakades Sverige av ett fruktansvärt massmord på Risbergska skolan i Örebro. En vuxenutbildning, en plats som ska symbolisera möjligheter och drömmar, förvandlades till en mordplats. Tio oskyldiga medmänniskor kom inte hem från skolan eller jobbet efter att ha mördats kallblodigt, och hela landet drabbades av sorg och chock. Efteråt gav drottning Silvia uttryck för vad många av oss känner: "Vart tog det fina Sverige vägen?"

Fru talman! Frågan förpliktar. Sverige var en gång ett land präglat av en stark samhällsgemenskap byggd på skyldigheter och rättigheter, trygghet och gemensamma värderingar som markerar rätt och fel. Men under

det senaste decenniet har detta eroderat. Samhällsgemenskapen har fallit sönder och ersatts av växande parallellsamhällen, passivitet och otrygghet.

Kristdemokraterna har länge varnat för denna utveckling. Vi är det värderingsdrivna partiet av en anledning. Vi sätter familj, trygghet, vård och samhällsgemenskap först, för vi vet att ett otryggt samhälle utan gemensamma värderingar och tydliga förväntningar riskerar att falla sönder och splittras.

Vi måste återupprätta samhällsgemenskapen i Sverige, och i detta arbete ingår integrationspolitiken. Integrationen har misslyckats i decennier. Det gäller både för nyanlända och för dem som har bott här länge och som lever i ensamhet och isolering och står långt från arbetsmarknaden.

Fru talman! Kunskaper i svenska språket är en avgörande faktor för att människor ska kunna försörja sig själva och vara delaktiga i samhället. Regeringen lägger nu om integrationspolitiken och har satt som delmål att språkkunskaperna ska öka hos utrikes födda kvinnor och män. Nu ger regeringen SCB i uppdrag att följa upp kunskaperna i svenska hos utrikes födda. Det är alldeles för många utrikes födda kvinnor som inte har ett jobb. Ett av de viktigaste verktygen för att vända detta är att kunna prata svenska. SCB:s uppföljning kommer att ge regeringen ett bra underlag i det fortsatta integrationsarbetet.

Fru talman! Gemensamma värderingar skapar sammanhållning. Integration handlar inte bara om språk och jobb utan också om vilka värderingar vi delar. Sverige är byggt på en kristen värdegrund där varje människa har ett unikt och okränkbart värde. Här respekterar vi varandra, här är män och kvinnor jämlika och här gäller religionsfrihet och demokrati. Men i dag utmanas dessa värderingar. Hedersförtryck, religiös extremism och kriminella parallellsamhällen har fått fäste i delar av vårt land. Det är oacceptabelt. Kristdemokraterna har därför varit drivande i arbetet med att bekämpa hedersförtryck och stärka skyddet för dem som utsätts.

Fru talman! Regeringsskiftet 2022 markerade en vändpunkt, och vi är nu ungefär halvvägs in i mandatperioden. Genom vår och regeringens politik går vi nu från att låta människor bara förvaras i Sverige till att de ska bli en del av Sverige. Integration handlar ju inte bara om socioekonomiska faktorer, arbete och bostäder, utan det handlar om vilket samhälle vi ska leva i. Det handlar om värderingar och goda normer, om rätt och fel och om att stå upp för den svenska rättsstaten. Det handlar också om civilsamhället och om att bekämpa ensamhet.

Kristdemokraterna har en tydlig uppfattning: Att ställa krav är att bry sig. Det måste finnas tydliga förväntningar i det svenska samhället, inte undanflykter. Vi vet att arbete, språk och en tydlig värdegrund är avgörande för lyckad integration, och det är därför vi står bakom detta betänkande.

Sverige behöver en integrationspolitik som är tydlig och konsekvent och som ställer krav. Integration är ingen quickfix, utan det krävs tydliga åtgärder och modiga beslut. Sverige har tidigare lyckats med integrationen, och det kan vi göra igen. Men det kräver att vi har modet att ta tag i problemen, även när det innebär svåra beslut. Det kräver att vi står upp för att Sverige är ett land med rättigheter och skyldigheter där vi välkomnar dem som vill vara en del av vår gemenskap men också förväntar oss att de anpassar sig till våra lagar, vårt språk och våra värderingar.

Fru talman! Vi kristdemokrater tror på ett samhälle där varje människa har en plats, där frihet och ansvar går hand i hand och där vi håller ihop i stället för att splittras. Genom att ställa krav och erbjuda möjligheter kan vi bryta utanförskapet, stärka integrationen och åter bygga ett Sverige där alla kan bli en del av gemenskapen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 57 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I dag diskuterar vi integrationspolitik. Det är utan tvekan en av Sveriges allra viktigaste frågor, både på individnivå och för Sverige som helhet. Integrationen står på tre ben: språk, jobb och värderingar. Integrationen har under flera mandatperioder varit en prioriterad fråga för Liberalerna. Det krävs att man vågar både lyfta upp de problem man ser och komma med lösningar. Mina liberala föregångare har i talarstolen lyft upp hedersproblematiken och att svenska språket är nyckeln till all integration samt att där trångboddheten är som störst är också otryggheten och ofriheten som störst. Här krävs också de största reformerna och förmågan att tänka nytt.

I kammaren har det funnits och finns partier som säger att problemen inte är tillräckligt stora för att adresseras. De tycker att vi liberaler överdramatiserar och överdriver och att vi stigmatiserar och pekar ut områden eller invandrargrupper genom att lyfta upp problemen. Något parti säger att Sverige kan ta emot fler migranter bara dessa tar ett större ansvar för sin integration och betalar skatt.

Vi liberaler gjorde analysen och formade en helt ny integrationspolitik i Förortslyftet för några år sedan. Det gläder mig att i princip alla som talat i dagens debatt inte bara verkar ha läst utan även anammat en del av de viktiga slutsatserna i denna analys. Det är ju i Sveriges utsatta områden som människor är som mest ofria, och därför behöver dessa områden lyftas upp.

Utanförskapsområdena måste bli tryggare. På kartan över utanförskapsområden som har tagits fram kan man identifiera 180 områden, och där får vi nu fasta parametrar som visar självförsörjning, skolresultat och värderingar. På så sätt kan vi jobba strategiskt mot målen. Integration måste givetvis kunna mätas och utvärderas, precis som alla andra politikområden. På så sätt kan både kommunerna och regeringen arbeta strategiskt för att minska antalet utanförskapsområden.

Att vara trygg i sitt hem är en förutsättning för att kunna leva ett rikt liv. Den kriminalitet och otrygghet som många invånare i våra förorter vittnar om och som man nu har börjat känna av i områden som Hammarby sjöstad och Vasastan kryper allt närmare i form av sprängda trappuppgångar och skjutningar. Det är först nu det blir rubriker i tidningarna. Resultatet av senfärdigheten, på grund av att vi politiker inte måktade att göra något när problemen inte fanns precis utanför vår egen husknut, får vi leva med nu.

Det behövs tidigare sociala insatser och starkare brottsbekämpning. Repressiva insatser i form av fler poliser och nya verktyg för poliser och åklagare ska och måste hänga ihop, vilket innebär en historisk satsning på förebyggande och sociala insatser. Sekretesshinder ska rivas, och det måste finnas fler verktyg i verktygslådan. Vidare måste det stiftas en ny social-

tjänstlag som ger möjlighet att sätta in hjälp tidigt. Utvecklingen vänds inte av en enskild aktör – vare sig polis, skola, civilsamhälle eller föräldrar – utan det krävs en gemensam kraftsamling.

Fru talman! Klassresan börjar i klassrummet. Det är en paroll vi liberaler gillar. Ett välfungerande och kompensatoriskt skolväsen är extra viktigt i våra utsatta områden. Att skolor inte lyckas med sitt kunskapsuppdrag i de områden där behoven är som störst är förödande. Att ge alla barn och unga tillgång till en trygg miljö som stimulerar deras intellekt, nyfikenhet och vetgirighet är vår skyldighet. Skolan ska ge alla elever tillgång till ny kunskap och nya perspektiv. Kunskap är egenmakt, och egenmakt inger hopp. Alla ska känna att de kan ta sig någonstans med hjälp av skolan. Att regeringen tydliggör sfi:s roll i integrationen och skärper krav och förväntningar på både anordnare och individer är ett steg på vägen. Sfi har det talats om tidigare i dag i talarstolen, och jag kan informera om att en proposition är på väg. Men enligt gällande regelverk kommer den att hanteras i utbildningsutskottet, inte i arbetsmarknadsutskottet.

När människor inte försörjer sig själva och inte får uppleva friheten att tjäna in en lön för utfört arbete skapas spänningar i samhället. När den liberala arbetslinjen rullades ut under 00-talet innebar den ett stort skifte. Sjukskrivningstalen sjönk, och sysselsättningen tog fart. De jobbskatteavdrag och bidragsreformer som då var kontroversiella har i efterhand kommit att få en bred politisk acceptans. Men arbetslinjen kom inte att gälla alla. För den som aldrig arbetat eller för den som tjänar lite lönar det sig många gånger inte att över huvud taget arbeta i stället för att leva på bidrag. Det är förödande. Alltför många går hemma med en liten möjlighet till den egenmakt som försörjning ger. Alltför få får uppleva arbetsplatsgemenskap och yrkesstolthet. Det behövs fler vuxna förebilder som går till jobbet. Samtidigt som vi diskuterar dessa problem får vi aldrig glömma att det i förorten lever och verkar tusentals och åter tusentals arbetare och egenföretagare som går till jobbet varje dag. Också dessa personer måste få politikens uppmärksamhet. Genom en minskad regelbörda kan fler av förortens entreprenörer lägga mer kraft på jobbskapande och affärsnytta.

Fru talman! Liberal integrationspolitik handlar också om att befästa de demokratiska, jämställda och sekulära värderingar som präglar vårt land. Det handlar om att motverka parallellsamhällen som tar sig uttryck i till exempel hederskultur med våld och förtryck. Den som med hot och hat hindrar andra från att leva i frihet ska aldrig mötas med tolerans. Regeringen sjesätter en ny samhällsorientering där man lär sig om det svenska samhället. Vidare tydliggör vi ansvar och förväntningar på anordnare. Det är ett steg på vägen.

Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi oavsett ursprung skapar en gemensam framtid men där regelverket är tydligt. Sverige som land accepterar aldrig parallellsamhällen där kvinnors och barns rättigheter inte tillvaratas. I hela Sverige ska man som individ kunna leva sitt bästa liv och älska vem man vill. Det är enbart genom handlingskraft vi skapar trygghet, kunskap och ett Sverige som är möjligheternas land för alla.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Anf. 58 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi har nu att debattera förskolan, och det är ett fyrtiotal yrkanden som omhändertas i betänkande UbU8. Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Fru talman! Det är i förskolan – tidigare sa man dagis – som det livslånga lärandet tar sin början. För många barn är förskolan den första institution de möter, den första kontakten med samhället utanför hemmet. Här ges barn möjlighet att växa som individer och utvecklas socialt i gemenskap med andra. Förskolan lägger grunden för en trygg och framgångsrik skolstart, och den är avgörande för att alla barn ska få så goda förutsättningar som möjligt i livet.

Svensk skola befinner sig i kris. Pisamätningen från 2022 visar på en dramatisk nedgång i kunskapsnivåerna, särskilt inom läsning och matematik. Det är det största tappet på decennier. Samtidigt dominerar skärmar många barns fritid och har tillåtit ta allt större plats även i förskolan, precis som i skolan. Barn läser och leker mindre medan skärmtiden ökar.

Forskningen är tydlig. För mycket skärmtid påverkar barns mående och inläring negativt. Därför behöver vi en förändring. Regeringen har vidtagit åtgärder för att minska skärmtiden i både skola och förskola. En viktig del i detta är det riktade statsbidrag som gör det möjligt att köpa in mer fack- och skönlitteratur samtidigt som utbildningen i huvudsak ska vara skärmfri. Språkutveckling och läsförståelse måste stärkas från tidig ålder, och vi ska ge barnen bättre förutsättningar för att bli trygga, kunskapsörstärkta individer genom hela livet.

Fru talman! Förskolan har även en central roll i att bryta det utanförskap som har bitit sig fast i delar av vårt land. För många barn innebär förskolan en chans att få nya vänner och uppleva andra miljöer, att få ett bredare perspektiv på samhället. För nyanlända barn är förskolan en nyckel till att lära sig svenska språket i en pedagogisk och stimulerande miljö.

Samtidigt vet vi att förskolan inte når alla. Trots att Sverige internationellt sett har en hög andel barn i förskolan – totalt nästan 90 procent – är deltagandet betydligt lägre bland barn med utrikes födda föräldrar och barn i socioekonomiskt utsatta områden. Sedan 2023 råder ett lagkrav för kommunerna att aktivt söka upp de treåringar som ännu inte är inskrivna i förskolan och informera föräldrarna om vikten av förskolegång. Många nyanlända föräldrar känner inte heller till hur det svenska välfärdssystemet fungerar – det är fullt naturligt om man inte har varit här särskilt länge – eller är osäkra på vad förskolan innebär. Här har kommunerna en viktig roll att spela.

Förskolans uppdrag är dock större än så. Den kan vara avgörande exempelvis för barn som lever under hedersförtryck, där familjens eller klanens normer styr livet in i minsta detalj. För dessa barn är förskolan ofta en av få platser där de får uppleva en friare tillvaro och ges möjlighet att utvecklas på egna villkor. Genom att stärka förskolans roll i att främja det

svenska språket och grundläggande demokratiska värderingar kan vi bryta destruktiva mönster och ge fler barn chansen till en ljusare framtid.

Fru talman! Kvaliteten är avgörande. Barn i de yngre åldrarna är oerhört mottagliga, receptiva, för kunskap och intryck. Därför måste vi satsa på utbildade förskollärare, en allsidig undervisning som kombinerar pedagogik med lek och rörelse och en verksamhet där språket står i centrum.

För att säkerställa hög kvalitet i förskolan tillsatte regeringen en utredning om att höja kraven på lärar- och förskollärarytbildningarna, vars betänkande kom för några månader sedan. Utredaren har föreslagit att blivande förskollärare ska ha minst D i svenska för att antas på den utbildningen. Det här hanteras nu i Regeringskansliet på sedvanligt sätt så att det ska komma lagförslag framöver.

För mig är det självklart att framtidens förskollärare måste ha den språkliga kompetens som krävs för att ge barnen en bra start.

Fru talman! Att investera i förskolan är att investera i framtiden. Den svenska förskolan är och ska förbli en plats där alla barn oavsett bakgrund får möjlighet att växa, lära och utvecklas. Genom att stärka förskolans roll i att bryta utanförskapet och höja kunskapsnivåerna i svensk skola tar vi viktiga steg mot en bättre framtid för Sverige.

(Applåder)

Anf. 59 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Fredrik Malm oroar sig över barns användning av sociala medier. Det tror jag att många som är föräldrar oroar sig över, särskilt när det gäller små barn.

Det här är ju någonting som har hänt sedan vi själva var unga. Vi har inte så mycket av referensramar. Men jag skulle vilja veta lite om vad Fredrik Malm har för faktisk kunskap om hur man jobbar med digitala läromedel i förskolan. Det är nämligen något helt annat. Kanske kan jag också få en redogörelse av de för- och nackdelar som Fredrik Malm ser med det arbetet.

Anf. 60 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Min enkla uppfattning är att man inte ska använda sig av digitala läromedel i de allra yngsta åldrarna i förskolan. Forskningen visar tydligt vilka negativa konsekvenser det har. Det är möjligt att Miljöpartiet har en annan uppfattning, men hos våra barn och unga i Sverige ser vi i dag en tydlig nedgång i koncentrationsförmåga, i sömn, i hur mycket man rör på sig och så vidare.

Det här är en av de absolut viktigaste frågorna, skulle jag säga, både specifikt för skolsektorn och för Sverige som nation på ett brett sätt. Det är en utmaning för svensk folkhälsa, och vi tar verkligen detta på absolut största allvar.

Det är också så utbrett i dag. För ett antal år sedan vet jag att man hade särskilda subventioner för att olika grupper i samhället skulle kunna ha en dator hemma och så vidare. I dag har vartenda hushåll tillgång till skärmar, mobiltelefoner och allt vad det är, så jag ser inte riktigt varför just förskolan också ska ägna stor del eller del av sin verksamhet åt detta. Snarare handlar det om att svensk skola ska vara kompensatorisk och kunna bidra till att ge andra intryck och nya möjligheter och perspektiv för barn och ungdomar.

Anf. 61 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Fredrik Malm inte redogjorde för några för- och nackdelar när det gäller läromedel men väl en del som är problematiskt när det gäller fritidsanvändning, till exempel för mycket skärmar eller skrollande.

Det är mycket riktigt så att förskolan och skolan har ett kompensatoriskt uppdrag. När man refererar till att det finns skärmar, mobiler och datorer hemma hos människor spär man på olivvärdigheten, för det betyder att i en familj där föräldrarna har kunskapen och förmågan att vägleda i fråga om skärmanvändning både för nöje och med pedagogiska hjälpmedel får barnen bra kunskaper om de här verktygen. Men i familjer där föräldrarna inte har den kunskapen får inte heller barnen den kunskapen, och i Liberalernas Sverige förbjuds förskolan att kompensera för detta.

Jag vet också att Liberalerna känner mycket starkt för språkutveckling, det svenska språket och att alla barn och unga ska tillägna sig det svenska språket.

Barn som växer upp i Sverige kan ha föräldrar som talar många olika språk. Svenska kanske inte är ett av dem, eller det kan vara en i familjen som talar svenska. Det kan se väldigt olika ut av väldigt många olika skäl.

Här finns det till exempel pedagogiska verktyg för att jobba med översättningar så att alla barn i en förskolegrupp inkluderas i undervisningen och verkligen stärker sin språkliga förmåga. Det finns en hel del forskning även om detta. Man behöver om man ska analysera ett forskningsläge ta in bredden av det. Framför allt behöver man hålla sig borta från de kategoriska och svartvita delarna av färgskalan och använda sig mer av bredare penseldrag.

Jag skulle ändå vilja höra fler exempel på för- och nackdelar med digitala lärvärtyg.

Anf. 62 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Breda penseldrag, säger Camilla Hansén från Miljöpartiet. Snarare var det ett brett dråpslag Miljöpartiet åsamkade svensk förskola när man för sju år sedan drev igenom en läroplan med målsättningen att inleda digitalisering för barn redan vid ett års ålder. Det är ju då många börjar i förskolan.

Vi vänder nu den här politiken. Vi ser inte att det är en målsättning att barn från ett års ålder ska sitta med Ipad i förskolan. När de några år senare ska knäcka läskoden och lära sig skriva pekar forskningen på att det görs bäst med penna och papper. Sedan är det såklart jättestor skillnad mellan en ett- eller tvååring och en fem- eller sexåring.

Det är inte heller så att allting är svart eller vitt – förutom möjligen i Miljöpartiets värld, där man omfamnar digitalisering i väldigt unga åldrar. Men jag ser inte det som en väg framåt för Sverige.

Tvärtom, fru talman, skulle jag säga att vi från Liberalernas och regeringsunderlagets sida – och även, tycker jag, från flera andra partiers sida – tar de här larmsignalerna på rätt stort allvar.

Om vi går lite högre upp i åldrarna ser vi till exempel att flickor i 12- och 13-årsåldern i dag sover i genomsnitt ungefär en timme mindre än tidigare.

Det finns även studier som visar på att barn vid ett års ålder i dag kan tillbringa flera timmar per dag framför Youtube därför att föräldrarna är stressade och det är ett sätt att hantera vardagspusslet att sätta en padda framför barnen när man gör andra saker. Men det är ingen bra samhällsutveckling. Det går ut över nyfikenhet, det går ut över läsning, det går ut över rörelse, det går ut över sömn och det drabbar koncentrationen. I förlängningen blir vi skrollande individer utan riktig social kontakt med varandra.
(Applåder)

Anf. 63 ROSE-MARIE CARLSSON (S) replik:

Fru talman! I går hade vi i utbildningsutskottet besök av Skolverket, som presenterade en lärarprognos för 2024–2038.

Man berättade att inom förskolan kommer det under denna tid att saknas 10 000 förskollärare. Samtidigt pratade man om att om folk inte slutade så mycket som de gör skulle det behövas färre. Om inte så många slutade skulle ungefär 5 000–6 000 förskollärare saknas.

Jag funderar lite över att Liberalerna ju styr utbildningsdepartementet. Jag är lite nyfiken på hur dialogen går mellan utskottsordföranden och departementet – som är hans partikamrater – när det gäller hur vi ska komma till rätta med bristen på förskollärare.

Jag funderar också på det ledamoten pratade om tidigare när det gäller att skärpa kraven i svenska på lärarutbildningen. Jag undrar om detta gäller förskollärarytbildningen också. Jag frågar som jag gör eftersom vi ofta pratar om lärarutbildning, men när man frågar är svaret att det gäller förskolan också – utan att det har sagts att det gäller förskolan.

När det pratas om skolorformer, eller skolan, får man fråga om det gäller förskolan också, eller om det bara gäller grundskolan och de andra skolornerna. Det är därför jag vill fråga detta. Jag är nyfiken på hur dialogen om hur vi ska öka andelen förskollärare går.

Anf. 64 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt angelägna frågor Rose-Marie Carlsson lyfter fram. Vi har ett antal utmaningar på det här området. En utmaning är att människor som är utbildade för att arbeta i förskolan har sökt sig till andra jobb. Det är en utmaning att få fler av dem att komma tillbaka. Detta gäller hela skolsektorn och även andra yrkeskårer, som till exempel polisen. Av de personer som är utbildade för att arbeta i skolan i Sverige är det 48 000 som inte arbetar i skolan. Det motsvarar exempelvis hela invånarantalet i Österåkers kommun – alltså bara de människor som är utbildade för att arbeta i skolan men som inte gör det. Det är en utmaning.

En annan utmaning, fru talman, är att vi behöver fler förskollärare. Problemet är att förkunskaperna bland många av studenterna på de utbildningarna inte är på en nivå som gör att de kommer att klara att jobba med det specifika uppdraget om språkinläring för de yngsta barnen i förskolan.

Utredaren föreslår att man ska höja kraven för att komma in på förskollärarytbildningen. Den bedömningen måste vägas mot att vi vill utbilda fler. Om vi höjer kraven kommer kanske färre in, men vi vet samtidigt att vi behöver fler. Jag ser inte att det är en lösning att sänka kraven för att komma in. Vi behöver snarare höja statusen på hela yrkeskategorin. Detta

är en arbetsmiljöfråga och en lönefråga för kommunerna. En del går säkert att styra med statsbidrag för att höja kvaliteten.

Egentligen behöver vi åstadkomma ett antal åtgärder, men jag tror att höjda krav när det gäller betyget i svenska på förskollärarytbildningarna på sikt också kan leda till att man höjer statusen för hela yrket.

Anf. 65 ROSE-MARIE CARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag har absolut ingenting emot att man höjer kraven i svenska för förskollärare. Det är oerhört viktigt eftersom många av barnen har den första kontakten med det svenska språket där. Det gör ju också att vi kommer att tappa förskollärare. Det blir en dipp. Andelen förskollärare ligger i dag på ungefär 43–45 procent. Jag var själv huvudman i många år innan jag kom in i riksdagen. Detta är någonting som alla kommuner jobbar aktivt med. Även om man får tillbaka en del personal är det precis som inom sjukvården, alltså att vårdpersonal slutar och börjar jobba med någonting annat. Det är olika faktorer.

Det är även brist på utbildade barnskötare. Uppdraget i förskolan är mycket mer komplext i dag än det var för exempelvis tio år sedan. Man kan fråga sig om utbildningen hänger med. Den kan göra det till en del, och sedan får man väl arbeta som huvudman och på förskolan.

Kan ledamoten se att man kan behöva andra kompetenser i förskolan i dag eftersom uppdraget är mer komplext? Det kan till exempel vara andra pedagoger som har utbildning som musikpedagog eller dramapedagog, socionom eller något annat. Det skulle vara intressant att höra tankarna kring det.

Anf. 66 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det är mycket positivt att vi i grund och botten gör samma analys av detta, Rose-Marie Carlsson och jag. Det tycker jag att man kan skönja i detta.

Det är inte bara så att vi behöver fler förskollärare och att det även är brist på barnskötare. Det finns också en problematik i att vi också har en förhållandevis stor kategori anställda i förskolan som inte har någon utbildning för detta. Det är problematiskt.

Ledamoten frågar om andra kompetenser, fru talman, och det är svårt för mig eller någon annan här i kammaren att i detalj ha synpunkter på exakt vilka moment som ska ingå i själva utbildningen. Det finns myndigheter för sådant.

I min värld har vi möjligen en större utmaning i svensk förskola i dag än tidigare eftersom vi har en större andel barn som till exempel inte har svenska som modersmål hemma. Detta skiljer sig från hur det var längre tillbaka i tiden. När det gäller frågan om pedagogik och lek är det väl samtidigt på något sätt ganska tidlösa saker det handlar om. Man ska bygga upp en förmåga att lära sig grundläggande kunskaper och en förmåga till social interaktion. Det ska också vara gott om tid till rörelse.

Jag ser egentligen inte varför uppdraget skulle vara så oerhört mycket mer komplicerat i dag än det var tidigare. Snarare ser jag framför mig, fru talman, att vi ska gå tillbaka mer till grunderna i förskolan – till exempel genom att fasa ut mycket av det digitala därifrån.

Avslutningsvis tror jag att man också ska vara medveten om att en rad av de förslag som finns från oppositionspartierna i det här betänkandet snarare handlar om att subventionera föräldrar i förskolan. Det är ju redan i hög grad subventionerat. Jag tror att man ska lägga större fokus på just att höja kvaliteten i förskolan. Jag tror att det är viktigare.
(Applåder)

Anf. 67 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik Malm, för inlägg och efterföljande diskussion! Jag skulle vilja börja med att säga att jag verkligen delar Fredrik Malms syn på språket, på språkets betydelse och på hur otroligt viktigt det är att höja statusen för förskolepedagoger. Det gäller såväl förskollärare som barnskötare.

Däremot – och det här är ett resonemang, jag vet inte vad som är rätt och fel – tycker jag att det är intressant att regeringen vill ställa krav när det gäller lärarutbildningen till skolan. Det ska vara C i svenska, och när det gäller förskollärare ska det vara D. Jag menar att språket i förskolan nästan är viktigare, eftersom det är där man lägger basen. Jag förstår de praktiska problemen och utmaningarna här och nu, men jag undrar ändå hur Fredrik Malm ser på detta. Borde det inte egentligen vara samma krav? Det är den första saken.

Fredrik Malm lyfter fram att skärmar och den biten är en av de viktigaste frågorna. En annan väldigt avgörande fråga, som också har lyfts här, är dock bristen på pedagoger. Vi ser nu runt om i landet en paradox: Samtidigt som förskolor runt om i landet stängs och en del personal avskedas har vi brist på pedagoger. Hur ser Fredrik Malm på detta?

Anf. 68 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Tack, Anna Lasses, för väldigt relevanta frågor! Spontant kan jag tycka att det vore rimligt att ha samma krav på kunskaper i svenska för blivande förskollärare och blivande lärare. Utredaren har dock gjort bedömningen att alltför många inte skulle bli antagna till förskollärarutbildningen om man satte det kravet. Det är hela tiden en bedömning. Å ena sidan behöver vi utbilda personer, å andra sidan behöver vi höja kvaliteten på utbildningen. Utredaren har landat i de förslag han har lagt fram.

Vi får se framöver. Detta blir ju en produkt, som man säger i Regeringskansliet, som förhoppningsvis ska komma hit till riksdagen under året. På vanlig svenska heter det väl lagförslag.

Förlåt, fru talman, nu minns jag inte exakt vad den andra frågan gällde.

(ANNA LASSES (C): Det gällde att förskolor måste stängas och personal avskedas samtidigt som vi har stora grupper och brist på förskolepedagoger.)

Precis, men man kan fundera på en sak: Hur mycket ska det skilja i lön när man har läst en utbildning på universitet jämfört med om man inte har gjort det? Hur pass mycket ska ungdomar investera och låna för att få en utbildning och sedan kanske ett arbete, oftast i kommunal sektor eller hos en fristående aktör? Den lön de får motsvarar kanske inte den investering som de har gjort i sin utbildning. Detta är en fråga som jag tycker att man

kan fundera över när det gäller att öka attraktiviteten och intresset för att bli förskollärare.

Därtill vill jag hänvisa till resonemanget i det tidigare replikskiftet. Det är ganska brett. Det handlar om det kommunala ansvaret, vad vi gör på riksnivå och mycket annat.

Anf. 69 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Jag hör att vi verkligen delar synen på språkets betydelse. Jag hoppas att Fredrik Malm och regeringen kommer att jobba för att statusen ska höjas så pass mycket att det blir rimligt att ha samma krav på svenska, oavsett om det handlar om skolan eller förskolan.

En del av den andra frågan gällde att vi ser att förskolor stängs och personal avskedas samtidigt som det är personalbrist. Det är egentligen absurt, för i det här ögonblicket borde vi värna om de anställda vi har och dessutom passa på att minska barngruppernas storlek. Det var egentligen detta jag var ute efter. Är det verkligen okej att vi stänger och avskedar ute i landet samtidigt som vi har personalbrist och dessutom stora barngrupper?

Jag hoppas att det blev lite klarare nu.

Anf. 70 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag har för egen del inte stängt någon förskola och heller inte öppnat någon. Det handlar om kommunala beslut eller beslut av fristående huvudmän.

Vad vi ser demografiskt framöver i prognoserna är minskande barnkullar. Färre barn föds, för att uttrycka det så. Om jag får tänka lite fritt och högt, fru talman, kan det vara ganska klokt att skärpningar av kraven i förskolläraryrket görs i en situation där barnkullarnas storlek minskar, med tanke på att det kan bli något färre som utexamineras.

Avslutningsvis, när det gäller språket, fru talman, har vi en stor grupp barn i förskolan som inte har svenska som modersmål och där behovet av att lära sig svenska är stort. Det var den ena delen. Den andra delen handlar om de barn som inte har svenska som modersmål men som heller inte går i förskolan. Dem behöver vi nå på ett bättre sätt än hittills.

Det gjordes en förändring 2023, tror jag att det var, som arbetades fram av den nuvarande skolministern i hennes utredning och som innebär att kommuner ska erbjuda barn en plats från tre års ålder. Den kan man tacka nej till.

Man utreder även det vi kallar för språkförskola, som i praktiken innebär att förskolan görs obligatorisk för barn som inte har svenskan med sig och som heller inte förväntas få det genom hemmet därför att föräldrarna inte har lärt sig språket. Den pusselbiten tror jag är viktig totalt sett för att stärka språket bland svenska ungdomar.

Anf. 71 ROSE-MARIE CARLSSON (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater står självfallet bakom alla våra motioner, men i denna debatt yrkar vi bifall endast till reservationerna 4 och 12.

Tiden går fort, och vi ska återigen debattera förskolan, som är det första steget i utbildningen och det livslånga lärandet. Vi har tidigare diskuterat och fastställt budgeten för utgiftsområde 16, där förskolan ingår.

Vi pratar ofta om tidiga insatser, men vad menar vi med det? Oftast handlar det om förskoleklass och uppåt. Samtidigt vet vi att satsningar väldigt tidigt, i detta fall redan i förskolan, har större effekt än satsningar senare. James Heckman, Nobelpristagare i ekonomi, visar med sin kurva, som har fått det passande namnet Heckmans kurva, betydelsen av satsningar i tidig ålder och hur det planar ut ju äldre barnen blir. Med andra ord: Ju tidigare man satsar, desto mer får man igen.

Som jag inledde med att säga är budgeten fastställd. I den socialdemokratiska budgeten, som tyvärr inte fick gehör, förstärkte vi förskolan med 330 miljoner kronor, och jag kommer att beskriva hur vi fördelar dessa pengar.

Förskolan lägger grunden för det livslånga lärandet och är en självklar del av skolsystemet. Varje dag går drygt 500 000 barn till sin förskola – en förskola som bygger på kunskap, omsorg och lärande, en förskola som möter barnen där de är och låter barnen växa utifrån deras egna förutsättningar, en förskola som möter barnen med kompetent och utbildad personal. Barngruppernas storlek måste fortsätta att minska, och det måste bli mer attraktivt att arbeta i förskolan.

Även om barnantalet sjunker har andelen barn som är inskrivna i förskolan ökat, vilket är glädjande. Men man ska inte slå sig till ro bara för att andelen barn har ökat, utan det är oerhört viktigt att arbeta aktivt med att följa upp barnens närvaro i förskolan och att barnen verkligen deltar i verksamheten. Det har visat sig att hög närvaro i förskolan motverkar hög frånvaro i högstadiet. Samtidigt är det viktigt med kontinuitet i barngruppen, både för barnen och för pedagogernas planering.

För en del barn som börjar i förskolan kan det vara första gången de möter svenska språket. Det är inte ovanligt att de barn som har störst behov av träning och utveckling i svenska språket inte har den tillgång de behöver för språkträning.

Grundläggande är att personal själva behärskar svenska språket. För att motverka segregation och för att alla barn ska få en bra skolstart måste förskolans språkutvecklande arbete förstärkas, i synnerhet i förskolor i utsatta områden. Därför tillför vi 200 miljoner kronor för en särskild satsning på språkutveckling och höjd kvalitet i de 200 förskolor som behöver det mest.

Fru talman! Förskolan är avgörande för att de barn som inte talar svenska hemma ska ha goda möjligheter att lära sig språket. Därför vill vi införa språkrav för pedagogisk personal i förskolan. Den personal som behöver det ska få utbildning för att klara språkraven, och vi avsätter därför 80 miljoner kronor för att införa språkrav och språklyft för personalen. Pengarna ska kunna användas till bland annat språktest och språkutvecklande insatser för både personal och verksamhet.

För att alla ska kunna jobba och ta de arbeten som finns kräver dagens arbetsmarknad tillgång till barnomsorg på obekväm arbetstid. För att kommuner ska stimuleras att erbjuda barnomsorg på obekväm arbetstid kan de söka statsbidrag, och vi socialdemokrater höjer detta anslag med 50 miljoner kronor.

Skollagen betonar vikten av förskollärare, och läroplanen betonar arbetslagets samlade kompetens, där barnskötarna utgör en stor del. Vi vet att många saknar relevant utbildning, och därför tycker vi socialdemokra-

ter att det ska införas ett förskolelyft, på samma sätt som Äldreomsorgslyftet infördes i äldreomsorgen.

När det gäller barnskötarna finns det en uppsjö av utbildningar. Även om det är huvudmannen som anställer och avgör vad som är relevant tycker vi socialdemokrater att det är dags att tillsätta en utredning för att se vad det skulle innebära om även barnskötare blir en skyddad yrkestitel, på samma sätt som för undersköterskor. Vi är alldeles övertygade om att det är ett bra sätt att öka kvaliteten och likvärdigheten i svensk förskola.

Fru talman! De senaste åren har förskolan påverkats av olika faktorer. Barnkonventionen har blivit svensk lag, fler barn deltar i förskolan, vilket är positivt, och vistelsetiderna blir allt längre samtidigt som förskolans språkutvecklande uppdrag när det gäller både svenska och andra modersmål har blivit mer komplext. Dessutom drivs allt fler förskolor i bolagsform.

Mot bakgrund av det ser vi ett stort behov av en förskolekommission. En sådan kommission borde få i uppdrag att göra en nulägesanalys samt ta fram förslag på hur man kan öka kvaliteten och likvärdigheten i förskolan i framtiden. Kommissionen skulle bestå av såväl forskare som profession och representanter från de fackliga organisationerna. Till den tycker vi också att det vore lämpligt att knyta en politisk referensgrupp.

Vi har tidigare här i kammaren beslutat om bemannade skolbibliotek. Men vi får inte glömma bort att det även är viktigt med bibliotek i förskolan. För många barn är det första gången de får bläddra i en bok och bekanta sig med bilder och bokstäver. Det är viktigt att förskolebiblioteken finns lätt tillgängliga för barnen som en naturlig del av en dag på förskolan. Jag vet att många förskolor även har kapprumsbibliotek där vårdnadshavarna uppmuntras att låna hem böcker att läsa tillsammans med sina barn.

I en orolig tid, då många barn upplever osäkerhet och förändring, ska förskolan vara en trygg plats där de kan känna sig sedda, hörda och värdefulla. Här skapas stabilitet, glädje och gemenskap – en grund som stärker barnen genom livet. Det ska vara en förskola som inte bara utbildar utan också ger trygghet och framtidstro.

(Applåder)

Anf. 72 JOHANNA RANTSI (M):

Fru talman! Den svenska förskolan har länge varit en förebild internationellt. Den har gett generationer av barn en god start i livet och möjliggjort för föräldrar att kombinera familjeliv med arbete. Men vi ser i dag utmaningar som det krävs både mod och handlingskraft för att ta tag i.

Förskolan har en avgörande roll i att lägga grunden för våra barns lärande och utveckling. Den är en viktig del av vårt utbildningssystem och bidrar till att ge barn trygghet, kunskap och sociala färdigheter som man bär med sig under hela sin skolgång och förhoppningsvis hela sitt liv.

Regeringen arbetar målmedvetet för att säkerställa att förskolan fortsätter att hålla en hög kvalitet, är tillgänglig och samtidigt har en stabil grund. Vi moderater och resten av regeringen anser att den svenska förskolan ska präglas av både kvalitet och valfrihet. Föräldrar ska kunna lita på att deras barn får en god start i livet, oavsett bakgrund och bostadsort.

Sverige har redan en stor andel barn som går i förskolan. Statistik från Skolverket visar att nästan 87 procent av alla barn mellan ett och fem år deltar i förskoleverksamhet. Det är en siffra som vittnar om förskolans starka ställning i vårt samhälle och vikten av att fortsätta arbeta för dess utveckling.

Regeringen har genomfört flera reformer för att stärka förskolan och öka deltagandet. Även den förra regeringens reform om den uppsökande verksamheten, som infördes 2023, är en viktig del i detta. Kommunerna har nu en skyldighet att aktivt informera om förskolans syfte och barnets rätt till en plats. Det gynnar särskilt barn med svag språkutveckling och de som behöver extra stöd för att komma in i skolsystemet.

Fru talman! Svensk förskola är på väg åt rätt håll, men vi ser också utmaningar som det krävs både mod och handlingskraft för att våga bemöta. Låt mig vara tydlig. Regeringen tar dessa utmaningar på allra största allvar. Vi ser att vissa förskolor kämpar med stora barngrupper. Vi ser att det kan vara svårt att rekrytera utbildad personal. Och vi ser att språkutvecklingen hos vissa barn inte är tillräcklig när de börjar skolan. Det är den verklighet som vi måste förhålla oss till.

En av våra viktigaste reformer är införandet av obligatorisk språkförskola, som utreds just nu. Det handlar om att ge varje barn en ärlig chans att lyckas i den svenska skolan, oavsett vilket språk som talas i barnets hem. Vi vet att språket är nyckeln till integration och framgång i skolan. Därför inför vi nu ett systematiskt arbete med språkutveckling redan i förskolan.

Samtidigt satsar vi på personalens språkkunskaper. Skolverket har fått i uppdrag att förtydliga vilka kunskaper i svenska som personalen i förskolan bör ha.

Fru talman! För att säkra kvaliteten i förskolan krävs framför allt kompetent personal. Därför genomför regeringen nu den största kompetensreformen på förskoleområdet i modern tid. Kärnan i denna reform är det nationella professionsprogrammet, som startar den 1 september i år. Det är ingen symbolpolitisk förändring. Det är en grundläggande reform som kommer att höja statusen för hela förskolläraryrket.

Programmet bygger på tre grundpelare: tydliga karriärvägar genom kvalificerad meritering, kontinuerlig kompetensutveckling och förbättrade möjligheter till specialisering. Vi ger våra skickliga pedagoger chans att utvecklas i sin profession samtidigt som vi gör yrket mer attraktivt för helt nya talanger.

Men vi nöjer oss inte där. Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att modernisera barnskötarutbildningen för att möta dagens krav. Vi satsar också särskilt på fortbildning inom språkutveckling, eftersom vi vet att språket är nyckeln till ett barns framgång. Detta är konkreta åtgärder som stärker kvaliteten i verksamheten här och nu.

Fru talman! Kvaliteten i förskolan är helt avgörande för barnens utveckling. För att ytterligare stärka förskolans kvalitet har regeringen även initierat en utredning om en likvärdig förskola av god kvalitet, inklusive språkförskola. Denna utredning, som tillsattes i november i fjol, syftar till att fastställa hur Sveriges förskolor kan få de bästa möjliga förutsättningarna att erbjuda en jämställd och högkvalitativ utbildning.

Utredningen om en likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola, som regeringen beslutade om förra året, har bland annat i uppdrag att utreda och föreslå hur Sveriges förskolor ska få förutsättningar att erbjuda en likvärdig utbildning av högsta kvalitet. Uppdraget, som ska redovisas senast den 18 december i år, innefattar en översyn av pedagogiska insatser, resurstilldelning och personalförsörjning.

Regeringen kommer också att arbeta för tydligare kvalitetskrav i förskolan, oavsett huvudman. Detta innebär skärpt tillsyn, ökad uppföljning och tydligare riktlinjer för att säkerställa att alla förskolor lever upp till de högt ställda förväntningar vi har på svensk förskola.

Fru talman! Avslutningsvis: Sveriges förskola står inför ett vägval. Antingen fortsätter vi på den inslagna vägen med tydliga kvalitetskrav, satsningar på kompetens och fokus på språkutveckling eller så väljer vi oppositionens väg med mer av samma politik som har lett till de utmaningar vi har i dag.

Regeringen och Moderaterna väljer den första vägen. Vi väljer att ta ansvar för framtiden. Vi väljer att ge varje barn en ärlig chans att lyckas i livet. Det är det som är en ansvarsfull förskolepolitik.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 73 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Johanna Rantsi och Moderaterna.

Sveriges Lärare kom nyligen med en rapport där man visar att sju av tio kommuner har haft en försämrad ekonomisk situation för skola och förskola. Tre av fyra kommuner, det vill säga 75 procent av kommunerna, anger att de har samma dystra prognos för 2025.

Samtidigt vet vi att den nuvarande regeringen, som Johanna Rantsi företräder, kraftigt har minskat anslagen till kommunerna sett till de behov och kostnadsökningar som finns. Sveriges Kommuner och Regioner har pratat om att det saknas många miljarder, vilket kommer att leda till nedskärningar ute i kommunerna. Bland annat förskolan kommer att drabbas. Lägg därtill att vi har världens mest extrema marknadsskolesystem, där riskkapitalbolag för ut miljarder efter miljarder från den svenska välfärden.

Vad leder detta till? Jo, det leder till det som vi fick höra om i utbildningsutskottet häromdagen: att den svåraste arbetsplatsen att locka personal till inom utbildningsväsendet just nu är förskolan.

När vi känner till alla dessa olika faktorer, hur kommer det sig då att Moderaterna tycker att det är viktigare att sänka skatten för mångmiljonärer och miljardärer, bland annat donatorer till Moderaternas egna valkampanjer, än att satsa på förskolan? Jag undrar hur man får detta att gå ihop.

Anf. 74 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Precis som ledamoten säger styrs förskolan av kommunerna. Vi har många kommuner runt om i vårt avlånga land. I de kommuner där Moderaterna är med och regerar ser vi till att sätta kärnverksamheten först. Det handlar om att ta ett kommunalt ansvar.

Vi tror på en förskola som kan stärka både barnen och dem som arbetar där. Men det handlar om att prioritera i en kommunal verksamhet. I min hemkommun prioriterar vi upp skolan, framför allt i kristider, som vi befinner oss i nu. Satsningarna på skolan, från småbarnsskolan upp till vuxenskolan, är stora och viktiga. Det gäller att se till att vi får fler i arbete.

Jag vet inte om ledamoten inte lyssnade när jag höll mitt anförande, men där presenterade jag de satsningar som vi gör på personal i förskolan. Vi satsar på vidareutbildning och specialisering för att öka kunskapen hos den personal som redan arbetar där. Ledamoten kanske får tänka om och fråga sina vänner ute i kommunerna hur de prioriterar skolan. Den moderata ledningen i vårt land prioriterar kärnverksamhet. Där är skolan en stor del.

Anf. 75 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Man skulle kunna tro att det är första april, men det är det ju inte. Moderaterna är med och styr i 60 procent av Sveriges kommuner. Ni behöver inte vara superduktiga på matte här inne, men låt oss göra en matematisk övning: Om Moderaterna styr i 60 procent av kommunerna och det är nedskärningar i 70 procent av kommunerna är det omöjligt så att Moderaterna är med och satsar på förskolan i de kommuner där de styr.

Då kan vi lägga det första april-skämtet bakom oss och gå vidare till att prata om hur Moderaterna är med och sänker skatten för mångmiljonärer och miljardärer. Man belånar den svenska statskassan och Sveriges skattebetalare för att göra detta. Samtidigt får vi utredningar, varav regeringen själv har beställt en del, där det sägs att bland annat förskolan är i kris. Vi ska vara stolta över den svenska förskolan men samtidigt erkänna att det finns enorma problem när det kommer till att behålla personalen inom förskolan och se till att personalen inte blir sjukskriven på grund av den fruktansvärda arbetsmiljö som råder på många håll.

Då undrar jag återigen, om vi nu kan lägga osanningarna åt sidan, om Moderaterna kan svara på den enkla frågan: Varför är det viktigare att sänka skatten för de personer som är Sveriges rikaste människor och som bland annat har donerat pengar till Moderaternas valkampanjer än att lägga pengar på att se till att personalen i förskolan mår bättre och att barnen får en bättre förskoleverksamhet? Varför är detta så viktigt för Moderaterna?

Anf. 76 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Fru talman! Moderaternas valkampanjer hör kanske till en annan debatt.

Jag anser att den nuvarande moderatledda regeringen är den första regering som tar ansvar i de här frågorna. Vi har bidragit till en sänkt inflation. Vi stärker Sveriges ekonomi. Vi ska få ordning på svensk skola, alltifrån förskola till vuxenutbildning. Vi stärker språket. Vi stärker villkoren för vår förskolepersonal och skolpersonal genom satsningarna på bland annat professionsprogram – en av de större satsningarna på den här professionen i modern tid.

Jag tycker också att det är viktigt att ta ansvar för att barnkullarnas storlek kan variera i skolan. Ibland är det så att det föds färre barn, och då behöver vi ta ansvar för att sköta skolan på rätt sätt utifrån olika förutsättningar i olika kommuner.

Jag delar inte ledamotens uppfattning här, och det kan vi väl vara överens om. Jag hoppas att den här debatten får fortsätta vid senare tillfällen. (Applåder)

Anf. 77 ANDERS ALFTBERG (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5.

Det är dags att öka tryggheten på våra förskolor. Alla föräldrar ska känna sig trygga med att lämna sina barn till förskolan. Här ska barnet ges en trygg och stabil miljö för lärande genom lek, utveckla sina sociala färdigheter och förberedas för den kommande skolan.

Fru talman! Därför blev vi alla djupt bestörta och upprörda när det för ett tag sedan avslöjades att en barnskötare under flera år kunnat begå sexuella övergrepp på små flickor på en förskola i Ljusdals kommun. Det finns åtskilliga liknande exempel i Kommunsverige. Även i min hemkommun Borås har vi haft denna typ av vedervärdiga fall. För ett antal år sedan hade en då 29-årig man som åtalades för sexuella övergrepp mot barn praktiserat på flera förskolor i Borås.

Samtidigt, i allt detta, har vi som vi alla vet en situation med växande barngrupper, personal som ibland går på knäna och barn som inte får den uppmärksamhet de behöver för sin utveckling. Det är uppenbart att staten med hjälp av stramare lagstiftning måste förmå våra kommuner att ta sitt ansvar.

För att skapa en tryggare och bättre situation för barnen och förskolans personal föreslår Sverigedemokraterna några viktiga åtgärder.

Den första gäller inlämnande och förnyelse av registerutdrag. Som ni vet beslutade riksdagen våren 2021 att registerutdrag vid anställning inom skolväsendet endast ska visas upp och noteras som klanderfria. Vi sverigedemokrater anser i likhet med Skolverket att begäran om inlämnande av registerutdrag är den viktigaste delen i arbetet för säkerhet i skolan. Barnperspektivet väger tungt här. För att öka tryggheten för våra barn vill vi att de tidigare reglerna för inlämnande av registerutdrag ska återinföras och att utdragen ska omfatta fler brottskategorier. Registerutdragen ska även förnyas årligen, precis som i annan verksamhet som rör barn.

Bestämmelserna i skollagen om registerkontroll bör även utvidgas till att omfatta chaufförer som transporterar barn kopplat till förskolans verksamhet. En obligatorisk registerkontroll för chaufförer som anlitats av förskolan kommer att minska risken för att någon som tidigare dömts för exempelvis sexualbrott kommer i kontakt med barn.

En annan åtgärd som kommer att förbättra omständigheterna runt om i Kommunsverige och i förskolor är att nu införa en bemanningsnorm. Vi vet att alla barn behöver rik tillgång till vuxna för att få trygghet, omsorg och stöd i förskolan. I Sverige är det inte reglerat vilken personaltäthet förskolan ska ha. Det finns inte heller några lagstadgade fasta gränser för hur stora barngrupperna får vara, men det finns givetvis riktmärken.

Fru talman! I Norge har man en lagstadgad bemanningsnorm. Enligt denna norm får det vara max tre barn per anställd på en småbarnsavdelning och sex barn per anställd på en storbarnsavdelning. Syftet är att säkerställa att alla barn har tillräckligt med vuxna runt sig. Vi anser att en liknande norm bör införas i Sverige.

Fru talman! En annan viktig åtgärd är att vi behöver förbättra arbetsmiljön och vistelsemiljön för våra små. För att förbättra miljön för både barn och personal måste det pedagogiska utrymmet ses över och tillgång till friyta regleras i lag.

I Boverkets vägledning anges ett rimligt mått utifrån antalet barn till 40 kvadratmeter friyta per barn i förskolan. Den totala friytan bör överstiga 3 000 kvadratmeter eftersom forskning visar att barngrupper kan få svårt att utveckla lek och socialt samspel när ytorna är för små. Vi anser att Boverkets råd och rekommendationer bör fastställas som minimikrav enligt lag.

Detta är mot bakgrund av att vi runtom i Kommunsverige ser en tydlig riktlinje för stordrift av våra förskolor. Kommunen som huvudman slår ihop mindre förskolor och lägger ned mindre förskolor, och man pressar in allt fler barn på en mindre, begränsad yta. Därför är det nödvändigt att staten här pekar med hela handen.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag återigen lyfta fram frågan om slöjan och hedersförtrycket i våra svenska förskolor. Låt det återigen vara klart och tydligt: Vi sverigedemokrater anser att ett totalförbud av detta kvinnoförnedrande, kvinnoförtryckande plagg ska införas på våra skolor. Vi måste stå upp även för muslimska flickors rätt att slippa religiöst motiverat könsförtryck, sexualisering av sina kroppar och hedersnormer.

Det är återigen på sin plats att påminna om utvecklingen och det som hänt de senaste åren. Vi minns hur det var 2024 där åtskilliga larmrapporter kom om hur hedersförtrycket var väldigt utbrett i svenska förskolor och då speciellt i särskilt utsatta områden. Vi hade många hemska exempel just från Malmö, där Socialdemokraterna har styrt under många decennier.

Mönstret återupprepar sig oavsett om det är i Borås på Norrbyskolan, där jag har jobbat, på andra förskolor eller i Socialdemokraternas Malmö. Vi ser samma mönster upprepas bland barn som lever under hedersförtryck på avdelningen.

Man ser att barn av olika kön inte får leka med varandra i den omfattning de vill. Det finns barn från familjer med olika religiös uppfattning. Om de råkar vara shia eller sunni kan vara helt avgörande för om en förälder över huvud taget låter barnen umgås ens på förskolan.

Flickor får inte ha kortärmat på sommaren. Det vill inte föräldrarna. Småpojkar kan kaxa upp sig ganska rejält och tycka att de inte behöver visa kvinnliga anställda den respekt som de ska ha. Flickor tvingas bära slöja av sina föräldrar. De är ibland även påtvingade det av en del av personalen som lever under samma hedersnormer.

Det som sker i Malmö sker redan i dag på många platser. Det är tyvärr lite av den framtid som vi måste bromsa in. Det utbredda hedersförtrycket men också naiviteten och oviljan hos vissa politiska partier av olika färger är något som vi måste bekämpa.

Vi måste hålla en klar och tydlig linje att all form av hedersförtryck måste bekämpas. Säkerligen är det än viktigare just i förskolemiljö. Vi har haft personer här i talarstolen som har påpekat hur viktigt det är att särskilt förskolan ska vara en fristad för många av de barn som hemmavid lever under hedersförtryck. Då måste vi verkligen leva upp till det löftet. Men det gör vi tyvärr inte runt om i Sverige.

Fru talman! Det är dags för staten att med hjälp av stramare lagstiftning förmå våra kommuner att ta sitt ansvar så att vi får en bättre situation för våra barn och för förskolepersonalen.

(Applåder)

Anf. 78 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Fru talman! För Kristdemokraterna handlar förskola och barnomsorg om det allra viktigaste vi har, nämligen våra barn. En trygg start i livet ska inte vara någon extra lyx som är få förunnat och för vissa barn, utan det är en förutsättning för att barn ska kunna växa upp till trygga, ansvarstagande och välmående vuxna.

Den kärlek, bekräftelse och omsorg som vi ger våra barn i dag får vi tillbaka i morgon i form av ett starkare och mer sammanhållet samhälle. Därför är det självklart för oss Kristdemokrater att föräldrar själva ska kunna välja barnomsorgsform. Familjer ska inte pressas in i en mall. Barn är unika, och det som passar ett barn passar inte nödvändigtvis ett annat barn.

Därför behöver det finnas en bred palett av alternativ – kommunala och privata förskolor, pedagogisk omsorg, men också möjligheten att vara hemma med sina barn om man så vill. Det ska vara föräldrarnas val, inte politikernas.

Mångfald ger valfrihet, och valfrihet ger trygghet. Till den mångfalden bidrar inte minst familjedaghemmen, där småskalighet, en hemlik närhet och hög kontinuitet bland personalen skapar en trygg miljö för barnen. Det är små grupper, men det är stora möjligheter. Familjedaghemmen är ett ovärderligt komplement till förskolan, och de måste skyddas och utvecklas i stället för att försvinna i kommunala besparingar.

Fru talman! En nyckel i barnomsorgen är att det blir tid för barnen. Tid för barnen ger tryggare barn, och trygga barn skapar ett bättre samhälle. Men för att alla barn ska vara trygga och för att tid för barnen ska vara möjligt måste vi ta itu med en av de allra största utmaningarna, nämligen för stora barngrupper.

Forskningen här är glasklar. Stora barngrupper leder till stress, koncentrationssvårigheter och försämrad inlärning. Om en barngrupp blir för stor kan man säga att den förlorar sitt syfte. Det som ska vara en trygg och stimulerande miljö kan i stället vara det som skapar otrygghet och stress.

Ingen tvååring ska behöva känna sig anonym i sin förskolegrupp. Anonymitet föder osäkerhet, och osäkerhet föder problem. Ett barn ska inte behöva ropa för att bli hört. Ett barn ska inte behöva vänta på en famn att krypa upp i.

Därför säger Skolverket att det ska vara maximalt 12 barn per barngrupp med 1–3-åringar och högst 15 barn för 4–5-åringar. Men verkligheten ser annorlunda ut. Många förskollärare arbetar i grupper som är betydligt större än Skolverkets riktlinjer.

Vi kan från nationellt politiskt håll inte acceptera att riktlinjer bara blir tomma ord, utan arbetet med att minska barngrupperna måste få högsta prioritet. Här behövs det nationell lagstiftning. Därför har Kristdemokraterna ända sedan 2014 drivit på för ett maxtak på barngruppernas storlek. Nu tar regeringen viktiga steg för att det ska bli verklighet.

Föräldrar ska kunna känna sig trygga i att deras barn får tid och uppmärksamhet. Personal och förskollärare ska kunna känna sig trygga i att de har rimliga arbetsförhållanden och en chans att se varje barn. Viktigast av allt är att barnen ska kunna känna sig trygga, sedda och bekräftade varje dag.

Fru talman! Vi behöver också fler böcker och färre skärmar i den svenska förskolan. Vi behöver mer högläsning, mer fantasi och mer lek. Det är inte förskolans uppgift att lära tvååringar att svepa på en skärm. Förskolans uppgift är att ge dem en trygg och stimulerande start i livet.

Barnen behöver rörelse, gemenskap och kreativitet. För mycket skärmar riskerar att leda till det motsatta och göra barnen stillasittande och minska den fria leken. Vi vet att de allra första åren är helt avgörande för barns utveckling, och just därför är det oroande att skärmar och surfplattor introduceras mycket tidigt i många barns liv. Förskolan måste, fru talman, vara en motvikt mot detta. Digital kompetens kan vänta. Barndomen kan inte det.

Därför ser den här regeringen till att bryta med skärmhetsen. Vi tar bort kraven på digitala verktyg i förskolan. Det är ett tydligt besked från regeringen: Barn behöver tid med vuxna, med böcker och med varandra – inte fler timmar framför en skärm.

Sammanfattningsvis, fru talman: Kristdemokratisk barnomsorgspolitik syftar till att fler barn blir sedda och bekräftade och kan känna sig trygga i förskolan. Det lägger en grund som minskar risken för psykisk ohälsa längre fram i livet. Och trygga barn är det som på allvar lägger grunden för ett tryggt samhälle och ett tryggare Sverige.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 79 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Jag har bara en kort fråga. Jag håller helt med ledamoten om detta med barngruppernas storlek, och jag har egentligen ingenting emot ett maxtak. Men jag undrar hur Kristdemokraterna och regeringsunderlaget har tänkt sig att det ska bli med kostnaden. Vem tar kostnaden för det här?

Anf. 80 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Anna Lasses, för frågan!

Det finns riktlinjer från Skolverket om barngruppers storlek som i dag inte följs. Kommuner gör olika, och det är nästan en majoritet – lite beroende på hur man mäter – som inte följer Skolverkets rekommendationer. När det är ett uppenbart problem att ojämlikheten är så pass stor mellan olika kommuner och olika förskolor behöver vi ta ett nationellt grepp. Regeringen har därför gått på Kristdemokraternas förslag och kommer att lägga fram ett förslag om att lagstifta om ett nationellt tak för barngruppernas storlek.

Det finns en utredning som pågår, och när den lägger fram sina förslag förutsätter jag att det också finns med förslag på vad detta kommer att kosta och hur det kommer att påverka kommuners eller skolhuvudmäns ekonomi. Det är lite för tidigt att säga, men redan nu gör regeringen en satsning på förskolan med 900 miljoner 2025. Det är ett tillskott till kommunerna som kommer med både generella och riktade statsbidrag.

Exakt vad som kommer med den nya lagstiftningen får vi naturligtvis återkomma till när den är på plats, men jag ser framför mig att när staten lagstiftar fortsätter man att göra de satsningar som regeringen har påbörjat.

Anf. 81 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret. Jag ser fram emot utredningen, och jag hoppas verkligen att ledamoten har rätt i att det kommer ett rimligt förslag på hur det här ska gå till.

När man tittar på beräkningar som olika organisationer har gjort kan man se att kostnaden förmodligen ligger någonstans mellan 12 och 17 miljarder om man slår ut den över hela Sverige. Bara i Malmö skulle det kosta någonstans runt 350 miljoner, det vill säga om man följer de riktlinjer som finns i dag.

Det här beror naturligtvis på vilka riktlinjer utredningen föreslår – därav min undran. Är det bara kommunerna som ska ta kostnaden, eller kommer staten att gå in med betydligt mer än 900 miljoner? Jag gissar att vi får vänta på svaret.

Anf. 82 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för replikskiftet.

Det finns vissa kommuner som gör det här alldeles utmärkt som det ser ut i dag. Det är inte någon fantasi eller utopi att det här ska bli verklighet, utan Skolverkets riktlinjer följs faktiskt av vissa kommuner även inom de ekonomiska ramar och möjligheter som man har i dag.

Jag tror att det här mycket väl går att göra, och när utredningen är klar får vi komma fram till exakt vad som blir statens ansvar när staten lagstiftar och ställer högre krav.

Anledningen till att det här är viktigt är att vi gör det för personalens skull, för föräldrarnas skull och för barnens skull. Jag tänker inte minst på den diskussion som fördes tidigare här om att vi behöver mer personal som vill jobba i förskolan. Vi behöver stärka attraktiviteten för yrket. Jag tror att statusen för yrket och för att jobba i förskolan också kommer att stärkas när arbetsmiljön blir bättre och barngrupperna mindre. Därför ser jag väldigt mycket fram emot regeringens arbete på området.
(Applåder)

Anf. 83 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation 6 och till reservation 11 från hela oppositionen.

Fru talman! I dag debatterar vi en av de viktigaste grundstenarna i vårt samhälle, nämligen förskolan. Vi vet att en välfungerande och jämlik förskola inte bara är en trygg start för våra barn utan också en nyckel till jämställdhet, kunskap och framtida möjligheter. Forskningen visar att en god förskola kan minska klyftor och skapa bättre förutsättningar för alla barn, oavsett bakgrund.

I stället för att stärka förskolan för nu regeringen en politik som går i motsatt riktning. Nedsärningar, brist på resurser och en alltmer marknadsstyrd förskola hotar kvaliteten och jämlikheten i det svenska förskolesystemet. Det är dags att vi säger ifrån och satsar på en förskola som sätter barnens behov i första rummet, inte donatorerna till den här regeringens valkampanjer.

Vänsterpartiet står för en förskola där alla barn får den omsorg och det lärande de behöver, oavsett var de bor eller vilka deras föräldrar är. Vi vill se mindre barngrupper, fler utbildade pedagoger och en arbetsmiljö där personalen kan göra sitt jobb utan att slitas ut alldeles för tidigt. Vi vill satsa på en förskola där ingen vinstjakt och inga nedskärningar står i vägen för barnens bästa.

Fru talman! Vi ser hur kommun efter kommun tvingas spara på förskolan när de redan har knappa resurser och får ännu mindre i statsbidrag. Personaltätheten, som borde öka på grund av mindre barnkullar, minskar på sina håll. Grupperna blir större samtidigt som arbetsbelastningen ökar för förskollärarna och barnskötarna.

När personalen inte räcker till, vilka är det då som drabbas? Det är barnen. Stressade pedagoger har mindre tid att se varje barn, och den pedagogiska kvaliteten blir lidande. Detta är oacceptabelt.

Något som också sänker den pedagogiska kvaliteten är att många privata aktörer och kommuner tyvärr har satt i system att anställa personer utan någon som helst utbildning – detta för att sänka kostnaderna. I dag vet vi att alldeles för få av förskolans personal har en förskollärarytbildning. Jag undrar: Var går gränsen för när vi inte längre kommer att kunna kalla denna del av barnomsorgen för förskola?

För att lösa problematiken måste vi prata om bland annat arbetsmiljön och en rad andra punkter. Och så har vi såklart den växande privatiseringsvågen av svensk förskola. Som om det inte vore nog att förstöra ett gymnasiesystem och ett grundskolesystem blir det nu allt fler vinstdrivande företag som plockar ut pengar från den svenska förskolan, pengar som borde ha gått till barnen. Skattebetalarnas pengar ska inte hamna i fickorna på riskkapitalbolag; de ska investeras i barnens nutid och framtid.

Därför vill vi i Vänsterpartiet förbjuda vinstdrivande bolag i förskolan och se till att resurserna i stället används där de behövs mest, i verksamheten. Offentliga medel ska gå till att stärka pedagogik, förbättra arbetsmiljö och höja kvalitet. De ska inte gå ned i vinstdrivande bolags eller kapitalisters fickor.

Fru talman! Vänsterpartiet vill se en kraftfull satsning. Vi föreslår en miljardinvestering i mindre barngrupper och fler utbildade förskollärare och barnskötare. Vi vill också förbättra arbetsvillkoren för personalen så att fler vill stanna kvar och fler väljer att utbilda sig till förskollärare.

Den situation vi ser i förskolan i dag måste förändras. Vi föreslår därför bland annat ett barnskötarlyft, där personal utan relevant utbildning ges möjlighet att utbilda sig på betald arbetstid. Vi vill också att titeln barnskötare ska skyddas så att yrket ges den status det förtjänar.

Därför vill vi också lagstadga om barngruppernas storlek i förskolan. I dag har Skolverket rekommendationer för hur stora barngrupperna bör vara, men dessa är inte bindande. Vi anser att rekommendationerna bör bli lag så att varje barn får den tid och det stöd det behöver. För barn upp till tre år ska det vara högst 12 barn i gruppen, och för barn mellan fyra och fem år ska det vara maximalt 15 – i enlighet med Skolverkets rekommendationer. Dessutom vill vi ha en tydlig reglering av personaltätheten så att varje barn har tillgång till tillräckligt många vuxna. Detta skulle inte bara förbättra arbetsmiljön för pedagogerna utan också stärka kvaliteten på undervisningen och omsorgen.

Vi vill också sänka avgifterna för förskolan, med målet att på sikt göra den avgiftsfri. Inga barn ska behöva stå utanför förskolan av ekonomiska skäl. Därför föreslår vi att avgifterna redan nu ska sänkas och att ett fribe-
lopp i maxtaxan införs så att hushåll med lägre inkomster får betydligt
lägre avgifter än i dag och i framtiden ingen avgift alls. En tillgänglig och
jämlig förskola är en investering för hela samhället.

Slutligen vill vi se till att barnomsorg på obekväm arbetstid erbjuds i
alla kommuner eller åtminstone i samarbete mellan kommuner. Många
föräldrar arbetar kvällar, nätter och helger – detta var något vi bevittnade
under covidpandemin – men möjligheten till barnomsorg under dessa tider
är i dag begränsad i majoriteten av kommunerna. Detta drabbar särskilt
ensamstående föräldrar med dessa typer av jobb och försvårar deras möj-
ligheter att försörja sig själva och därmed också sina barn. Vi anser att
kommunerna ska vara skyldiga att erbjuda barnomsorg på obekväm ar-
betstid så att föräldrar kan kombinera arbete och familjeliv på ett tryggt
sätt.

Vi vet, fru talman, att en välfungerande förskola är grunden för en jäm-
lik skola och ett jämlikt samhälle. Genom att investera i förskolan investe-
rar vi i både nuet och framtiden – i barnen, i deras möjligheter och i vårt
gemensamma samhälle. Låt oss därför en gång för alla sätta stopp för hö-
gerregeringens nedskärningar och det vinstexperiment man utövar gent-
emot barnen. Vi kan bygga den bästa förskolan för våra barn igen.
(Applåder)

Anf. 84 ANNA LASSES (C):

Fru talman! För två veckor sedan skedde skolskjutningen i Örebro. För
en vecka sedan dog den världsordning som rått de senaste 80 åren när
USA:s utrikesminister deklarerade sin inställning till Ukraina och Europa.
Allt som vi tagit för givet är nu ifrågasatt.

Den ökande klyftan i Sverige med stigande psykisk ohälsa bland unga
och allt fler gängskjutningar och explosioner och även arbetslöshet som
följd, utvecklingen i Europa och världen – allt detta är väl stort att ta in.
Om det någon gång är viktigt att skapa sammanhållning mellan människor
och skapa trygghet i vardagen är det nu. Om det någon gång är viktigt att
stå upp för värden som demokrati och alla människors rätt att välja sitt liv
är det nu. Och om det någon gång är viktigt att prioritera barns utbildning
är det nu.

I detta kaos har nämligen förskolan en nyckelroll: att skapa en trygg
tillvaro för alla barn, att bygga tillit till människor utanför familjen och att
ge varje barn en bas att stå på för att ta sig an både sitt eget liv och det
samhälle som väntar. Förskolan är en plats för lärande när det kommer till
språk, värderingar, ledarskap, att umgås socialt, att ta ansvar för sina hand-
lingar och att förstå vem jag är och vem jag kan vara.

Nu ska jag ta upp något som jag egentligen anser ska vara en parentes
i en förskoledebatt och som snarare hör hemma i debatter om arbetsmark-
nad och liknande, nämligen hur viktig förskolan är för oss vuxna. Jag gör
det därför att vi i dag ser en skyhögt arbetslöshet på 10 procent. Jag gör det
därför att kampen för jämställdhet ifrågasätts alltmer, både i Sverige och i
världen i stort.

Vi ska komma ihåg att förskolan är avgörande för ett jämställt samhälle och gör att vi alla kan arbeta och skapa ekonomisk frihet och trygghet för varje individ. I Sverige förvärvsarbetar 80,2 procent av alla kvinnor mellan 20 och 64 år, vilket är något lägre än männen men 10 procent högre än EU:s genomsnitt. Lägst är siffran i Italien, där endast 56,5 procent av kvinnorna arbetar. Där finns inte heller den förskola vi har i Sverige.

Förskolan frigör arbetskraft, vilket krävs i ett samhälle som trots den höga arbetslösheten samtidigt skriker efter arbetskraft. Den paradoxen kräver att det finns stor möjlighet för föräldrar som studerar eller söker arbete att ha sina barn på förskolan under tillräckligt stor del av dagen.

Jag går nu tillbaka till det som förskolan egentligen handlar om: barns utbildning.

Apropå att arbetsmarknaden skriker måste vi också tala om den stora bristen på utbildad förskolepersonal. Är det någonting vi vet är det att det för en hög kvalitet på förskolan krävs utbildade förskollärare och barnskötare. Hur stor andel av de anställda som är utbildade varierar kraftigt över landet och mellan huvudmän, mellan 15 och 75 procent. Läger vi ihop förskollärare och barnskötare saknar upp till 40 procent av de anställda någon av dessa utbildningar. Regeringen talar visserligen om möjligheten till vidareutbildning, men resurserna som erbjuds till kommunerna är på tok för små.

Bristen på utbildade barnskötare är ett faktum. Det finns dessutom en ganska märklig syn på vad som krävs för att få kalla sig barnskötare. Ibland används titeln på korta utbildningar i arbetsmarknadsåtgärdssyfte, vilket får till följd att relativt oerfaren personal anställs i våra förskolor, med bristande kunskap om vad arbetet egentligen handlar om. En uppgradering av barnskötaryrket är därför något som vi i Centerpartiet kräver, med en standardisering av grundutbildningen för barnskötare så att det blir tydligt vad som egentligen ska krävas för att få använda den titeln.

Det viktigaste och mest grundläggande i barns utbildning är språket. Det borde därför vara en självklarhet att varenda kotte som arbetar med barn i förskolan har tillräckliga kunskaper i det språk som krävs för att få full tillgång till samhället. Detta är också skälet till att vi i Centerpartiet kräver tillräckliga språkkunskaper i svenska för dem som arbetar med barn i både förskolan och den pedagogiska omsorgen. Det här vet vi att regeringen håller med om, och vi följer därför utvecklingen.

Fru talman! Låt oss nu prata om gruppernas storlek och om personaltätet. Förutom utbildade pedagoger är detta något som verkligen påverkar kvaliteten. Vi har utmärkta riktlinjer – som inte följs. Den som hastigt tittar på siffrorna kanske får en bild av att det ändå ser ganska okej ut. Snittet på 12,6 barn i småbarnsgrupper ligger ju inte gigantiskt långt från 12, som är max för den rekommenderade storleken. Och 16,1 för större barn är kanske inte jättelångt från 15, eller?

Annorlunda ser det ut om vi verkligen börjar borra i dessa siffror. Vi ser då att den vanligaste storleken för en småbarnsgrupp i landet ligger i spannet 13–15 barn. 37–40 procent av alla småbarnsgrupper ligger i detta intervall. Det är ganska långt från de 6–12 barn som riktmärket förespråkar.

Grupperna för större barn är betydligt mer mångfasetterade, vilket också har att göra med att man har olika åldersindelningar. Här finns alla varianter, från små grupper med 9 barn per grupp till fler än 28.

Poängen är ändå tydlig: Riktmärket följs inte. Det är inte för att man inte vill utan för att det ofta inte finns möjlighet, ekonomiskt eller på grund av annan resursbrist.

Att regeringen nu tittar på det här är såklart väldigt bra. Vi väntar med spänning på vilka förslag och medel som ska komma ur det, för man ska ha klart för sig att om man ska följa dagens riktmärke kommer det att kosta. Det kommer att krävas fler pedagoger och andra lokaler. Det ser dessutom väldigt olika ut i landets kommuner, och det i ett läge där de just kommit ur en pressad situation efter pandemin och nu ska möta utvecklingen i världen, vilket kommer att kräva svåra prioriteringar och mer resurser till totalförsvaret på alla nivåer.

Det finns även en tidsaspekt av detta, för just nu läggs förskolor ned och personal sägs upp i snabb takt runt om i landet till följd av minskade barnkullar. Det är inget annat än absurt! I stället borde vi naturligtvis passa på att minska barngruppernas storlek och behålla de anställda för att öka personaltätheten. Men för att möjliggöra det krävs stöd i form av generella statsbidrag till barns utbildning, som kommunerna kan använda där de behövs bäst, i stället för att som regeringen plöttra ut pengar till specifika uppdrag som få kan söka.

Fru talman! Många politiker säger tack till pedagogerna på förskolan för det fantastiska jobb de gör. Ibland tycker jag att det är lite fräckt. Missförstå mig inte – ni pedagoger gör ett fantastiskt jobb, är engagerade och kreativa och lägger ned er själ i arbetet med våra barn trots att ni alltför ofta inte får rimliga villkor att göra ert jobb. Ni förväntas trolld med de resurser som står till buds och lyckas oftast skapa en trygg, varm och kreativ vardag för dem som betyder allra mest: våra barn. Men tänk vad ni skulle kunna göra om alla lagar, krav och riktlinjer också följdes av rimliga resurser!

Fru talman! Det är inte bara viktigt utan avgörande att valfrihet, kvalitet och likvärdighet i förskolan finns i hela landet. Alla barn ska ha möjlighet att lyckas, och grunden läggs i förskolan. Ledarskap, utbildade förskolepedagoger, gruppens storlek och personaltäthet är det som avgör, liksom att det ska gå att ta sig till och från förskolan på ett sätt som funkar för både barn och föräldrar i tid och rum.

Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation 9 under punkt 4, yrkande 5, för att säkra en god kvalitet och valfrihet i förskolan i hela landet.

Anf. 85 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Förskolan lägger grunden för det lärande som fortsätter resten av livet. Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande. Förskolan ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Att barn ska få möjlighet att lära och utvecklas genom att leka, skapa och utforska – på egen hand, i grupp och tillsammans med vuxna i en samvaro som ger barnen omsorg och trygghet – är en fundamental uppgift för förskolan.

Kanske har några av er sett filmen *Det omätbara* på sistone? Jag noterade nyligen att över 25 000 människor har sett den filmen. Jag såg den för några veckor sedan. Den handlar om arbetsmiljön inom några av våra viktigaste, samhällsbärande yrken inom äldreomsorgen och barnomsorgen.

Det handlar om dem som jobbar allra närmast barn, äldre och funktionsnedsatta som behöver ha någon nära sig under dygnet. Det är de som utför det omätbara arbete som inte ryms i tabeller eller siffror eller med tillförlitlighet kan mätas. Det är sådant man lär sig av att göra hantverket och genom att prata med andra som delar ens erfarenheter. I filmen ser man på nära håll deras nära, relationella arbete.

I filmen får man även följa Förskoleupproret, som nu har funnits i över tio år. Det startade i Örebro ungefär 2012 och ger inblick i förskolans arbete och hur mycket som krävs av dem som arbetar i förskolan i dag. Arbetet är svårt och kräver mycket fingertoppskänsla. Det blir också alldeles uppenbart att vi inte klarar av att ge dem som jobbar närmast barn och äldre de förutsättningar de behöver.

I förskolan är det uppenbart att grupperna behöver bli mindre och medarbetarna fler. Miljöpartiet vill att det införs en bemanningsnorm – en tydligare lagreglering – för antalet barn per förskollärare och för gruppstorlekar. Det skulle öka kvaliteten och ge dem som jobbar i förskolan möjlighet att utföra det omätbara arbetet.

Detta är ingen oreglerad fråga. Den regleras genom allmänna råd. Allmänna råd är, som ni minns från pandemin, ingen valbar aktivitet, men vi ser ändå att de inte följs. Det behövs alltså lagstiftning för att förskoleverksamhet verkligen ska bedrivas utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet.

Fru talman! Det här är ingen budgetdebatt, men den som granskar oppositionens och regeringens budgetar noterar att några av oss lägger mer pengar än andra för att kunna åstadkomma detta. Fina ord minskar inte grupperna eller ökar personaltätheten.

Under debatten har jag såklart uppmärksammat regeringspartiernas intresse för läsning och litteratur och vikten av att lära sig skriva bokstäver för hand och så vidare. Det har jag naturligtvis inga invändningar mot. Däremot häpnar jag fortfarande över regeringspartiernas okunskap vad gäller andra typer av läromedel i förskolan – och för all del i hela skolväsendet. Jag noterar att på ett övergripande plan värjer sig regeringen så mycket de bara orkar mot att ta det ledarskap som skulle behövas när det gäller hela skolväsendets digitalisering. Men jag ser med glädje hur satsningar på skolbibliotek och litteratur i förskolorna som den tidigare regeringen initierade fortsätter att blomstra under den här regeringen.

De flesta barn går i förskola. Det är unikt för Sverige och något vi vet är bra för många barn, men alla barn får inte den chansen. Det är viktigt att förskolan kommer alla barn till del, inte minst eftersom den har stor betydelse för barns utveckling och framtida skolresultat. Det har skett vissa reformer på området, och nu för tiden har kommunerna ett särskilt uppföljningsansvar från det att barn är tre år gamla. Man kan också jobba med direktinskrivning för vissa grupper av barn. Miljöpartiet tycker att det ska ske redan från två års ålder och gälla alla barn. Det skulle ge alla familjer samma chans att skriva in sina barn i förskolan och öka jämlikheten i Sverige. Om platsen inte tas i anspråk bör en ny plats på en specifik förskola erbjudas varje år.

Jag vill också att kommunerna ska följa upp de barn mellan två och fem år som inte går i förskolan. Den allmänna förskolan bör utökas och vara avgiftsfri, särskilt för dem med lägre inkomster. På sikt bör naturligtvis det vi anser vara en del av utbildningssystemet vara avgiftsfritt för alla.

Alla som lyssnar förstår förstås att det här kräver fler personer som arbetar i förskolan. Vi behöver fler som drömmer om att bli förskollärare och barnskötare. Vårt ansvar är att se till att förskolan är en arbetsplats man drömmer om att jobba på. Det kan vi göra, men då krävs investeringar.

Utöver förskolans viktiga roll i sig – dess egenvärde – har den en viktig roll på arbetsmarknaden och för jämställdheten. Men kommunerna är inte skyldiga att erbjuda barnomsorg på obekväma tider. Vissa kommuner gör det, men det behöver spridas mer. Till exempel ensamstående föräldrar kan annars hamna i en svår situation när de inte kan ta de jobb där de behövs bäst.

Det här är något som regeringen kan åtgärda omgående. När man sitter vid makten har man ju makt att åstadkomma förändringar, särskilt om man ser att det finns ett brett stöd för dem i kammaren.

Ett sätt att arbeta på, som Miljöpartiet använde sig av under sin tid i regeringen, är att göra breda utredningar. Bland annat tillkallades en skolkommission med kompetens från forskning, profession och elevrörelse. Då kom förslag som fortfarande präglar regeringens politik när det till exempel gäller läromedel och skolbibliotek. Mycket av detta kommer från utredningar som tillsattes av den tidigare regeringen.

Vi vill se att man tillkallar en bred kommission även för förskolan. I betänkandet ser man att oppositionen är överens om vissa saker. Det finns stöd för flera saker. Jag tror att flera partier faktiskt är överens om vissa saker. Sådant kan utredas i en förskolekommission. Det kan handla om organisering, gruppstorlekar, skydd av yrkestitel för barnskötare och utbildningens kvalitet. Det vore ett ansvarstagande på riktigt om regeringen prioriterade en förskolekommission som verkligen skulle ge förskolan långsiktiga förutsättningar.

Jag vill ge ett litet exempel på det omätbara. Vid den här tiden för två veckor sedan pågick en skolskjutning i Örebro. Bredvid den aktuella skolan ligger en förskola som var inrymd. Vuxna och barn befann sig i ett rum. Gardinerna var neddragna, och de fick inte gå ut därifrån. De sjöng sånger och lekte med ficklampor, men det behövdes någonting extra. Man fick dock inte gå ut i den korridor som ledde till köket. Därför fick polisen, som var där, gå bort till köket och hämta glass i frysen. Sedan fortsatte medarbetarna på förskolan och barnen att sjunga, dansa och leka.

Värdet av detta går inte att mäta. Det här är vad medarbetare på förskolan gör när de verkligen behövs.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3, som handlar om tillgänglig barnomsorg.
(Applåder)

Anf. 86 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på Camilla Hanséns anförande, och hon begärde även replik på mig tidigare i debatten då hon ställde en fråga om digitalisering.

Jag har under ganska lång tid förvånats lite över Miljöpartiets hållning i den här frågan. Man har en tämligen okritisk syn på hur digitala verktyg, skärmar, mobiltelefoner och så vidare har introducerats och brett rullats ut över svenskt skolväsen, även över förskolan. Från forskningen ser vi nu väldigt tydligt att detta har en kraftig negativ inverkan på barn och ung-

domar. Det påverkar bland annat sömn, koncentration, rörelse och psykisk hälsa. Ändå slåss Miljöpartiet, fru talman, med näbbar och klor för att bygga digital kompetens för Sveriges ett- och tvååringar.

På vilket sätt är det svensk förskolas uppgift att bygga digital kompetens för en ett- eller tvååring, Camilla Hansén? Hjärnforskarna är tydliga med att man inte ska introduceras till skärmar vid den åldern. Det har en negativ påverkan och har egentligen inga uppsidor. Det finns ju alternativkostnaderna för detta; det man åsidosätter med fokuseringen på digitala verktyg är att jobba med händerna, att bygga social interaktion, att röra sig och att vara ute och leka.

Varför ska ettåringar bygga digital kompetens?

Anf. 87 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Vad fint att vi får tillfälle att räta ut några frågetecken. Det bekymrar mig att Fredrik Malm har funderat så mycket på det här.

Det enkla svaret är att du har fel, Fredrik Malm. Det problem jag har med regeringens politik i fråga om digitalisering är att den är ovetenskaplig. Jag har dessutom problem med att regeringen vägrar att ta ansvar för en styrning, det vill säga ha en digitaliseringsstrategi för hela skolväsendet.

Jag har också stora bekymmer med att ordföranden för utbildningsutskottet inte maktar med att avskilja vad som är utskottets verksamhetsområde. Vårt verksamhetsområde är utbildning, fru talman, det vill säga det som sker i förskolan där utbildade pedagoger väljer mellan en rad olika verktyg och där de, enligt styrdokumentet, kan använda digitala lärmekanismar när det är lämpligt.

Min varma rekommendation till Liberalerna och andra partier som behöver höja sin kompetens när det gäller arbete med digitala lärmekanismar i förskolan är att besöka några förskolor. Vi kan inte fortsätta debatten med att prata om hur många timmar barn är på Youtube hemma, som om det har med utbildning att göra.

Jag har inte vid något tillfälle sagt att jag tycker att det är lämpligt med skärmar för ett- och tvååringar. Jag kommer heller inte att tala om när det är lämpligt, eftersom vi ju har utbildade förskollärare som jobbar med det i förskolan. Jag kommer heller inte att tala om hur mycket barn ska träna handskrift eller läsa böcker. Jag vet nämligen att allt det här görs, och det ligger i pedagogernas profession att välja hur mycket tid som ska läggas.

Anf. 88 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Miljöpartiet säger att det här inte ligger inom vårt beredningsområde, efter att ha talat om det i talarstolen i två minuter. Jag tog replik just på grund av detta.

Miljöpartiet drev igenom en läroplan för förskolan som angav att man skulle bygga digital kompetens från ett års ålder. Det har jag aldrig sagt, säger Camilla Hansén. Nej, det har hon möjligen inte sagt, men hon har genomfört det i form av en läroplan för svenskt förskolväsen.

Vi ska inte lägga oss i hur mycket barn tittar på Youtube hemma, sa hon också. Nej, det är ju föräldrarnas uppgift. Mitt problem är om barnen tittar för mycket på Youtube på förskolan när de är ett eller två år gamla.

Vi behöver rulla tillbaka det otroligt okritiska förhållningssätt till digitalisering som har funnits. Här kan man välja mellan två saker. Antingen lyssnar man på forskningen, fru talman. Då lyssnar man på vad hjärnforskarna säger om vilken negativ påverkan skärmtiden har på väldigt små barn. Eller så gör man som Miljöpartiet och lyssnar på nätjättarna som vill rulla ut enorma volymer av digitala hjälpverktyg över svenskt skolväsen. Sedan hamnar man i klorna på Samsung, Microsoft och Apple i stället. Det har tyvärr många kommuner i Sverige gjort. Vi måste lyssna på vad hjärnforskarna säger om vilken negativ inverkan detta har.

Fru talman! Jag slås av hur lättvindigt Miljöpartiet tar på konsekvenserna av den samhällsförändring vi fått de senaste 10–15 åren, särskilt den som drabbat ungdomar. Exempelvis sover unga flickor mindre, och man rör sig mindre. Det här går ut över koncentrationsförmågan, man läser mindre och färre barn lär sig läsa i grundskolan. Allt detta hänger ihop med att man skrollar alltmer.

Självklart ska vi ha mobiltelefoner, men det behöver inte introduceras digital kompetens när barnen är ett år gamla.

Anf. 89 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag förvånas lite över att behöva säga vad vårt beredningsområde är, det vill säga förskolan. Jag har inte talat om skärmanvändning på något annat sätt, utan bara det som berör vårt beredningsområde. I förskolan är inte Youtube ett digitalt lärverktyg som man använder sig av. Jag upprepar därför rådet att åka och besöka några förskolor.

Ett kritiskt förhållningssätt betyder inte att man målar upp en bild av vad någon annan tycker och sedan hackar på den.

Det jag understryker när jag säger att regeringen behöver visa ledarskap i fråga om skolväsendets digitalisering är att det ska finnas en vetenskaplig grund. Det handlar om hela skolväsendets digitalisering, från hårdvara, mjukvara och implementering till hur olika system talar med varandra, hur lärares administration ska underlättas och när man ska använda olika verktyg.

Det är inte en riksdagspolitikerns uppdrag att vara inne på en förskola – eller, för den delen, en mellan- eller högstadieskola – och i detalj tala om hur de ska göra sitt arbete. Det är de som läser forskningen och har kompetensen. Det är på den strategiska nivån vi ska befinna oss.

När det gäller själva utrullningen brukar Liberalerna hänvisa till kommunernas ansvar och verkligen två sina händer. Jag tycker oftast inte att detta är så sympatiskt utan menar att vi ska ta ett helhetsansvar. Men det finns vissa framstående liberala företrädare som verkligen har anammat en-till-en när det gäller skärmar. Detta finns inte i någon strategi som någon miljöpartist har varit inblandad i.

Det är därför man behöver ha en kritisk diskussion baserad på forskning – inte bara inom en disciplin utan mångvetenskaplig forskning. Det är detta som är skillnaden mellan att befinna sig på en strategisk nivå, där en regering ska vara, och på en förskola.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU7
Jakt och viltvård
föredrogs.

Jakt och viltvård

Anf. 90 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Vi debatterar miljö- och jordbruksutskottets betänkande nummer 7 *Jakt och viltvård*. Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Under hösten 2024 lade regeringen ned den pågående utredningen Renmarkskommittén, som hanterade många stora frågor. Det var en väldigt stor utredning som hade pågått under en längre tid. En av de huvudfrågor som det hördes mycket om under den tiden var frågan om jakt och fiske på statens mark ovan odlingsgränsen. Det framställdes i utredningen som att denna rättighet enbart skulle tillhöra samebyarna, och vi var tre partier som vid delbetänkandets överlämnande reserverade oss mot detta – Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Vår känsla under utredningens gång var att detta var på väg åt helt fel håll, och jag är därför väldigt glad över att utredningen lades ned. Moderaterna vill att jakt och fiske på statens mark ska vara en rättighet för alla svenskar och komma alla svenskar till del som vill nyttja statens mark för detta.

Dessa frågor kommer såklart att behöva hanteras i framtiden. Redan när man lade ned denna utredning sa man att en ny utredning skulle tillsättas. Jag tror att det är otroligt viktigt att direktiven för den utredningen landar på ett sätt som gör det möjligt att försvara alla svenskars rätt till jakt och fiske på statens mark.

Fru talman! Det pågår ett par utredningar inom detta område. Det handlar dels om en utredning om en ny viltvårdsmyndighet, i enlighet med tillkännagivanden under förra mandatperioden, dels om en utredning om ny jaktlagstiftning, också i enlighet med tillkännagivanden under förra mandatperioden. Det rör sig alltså om leveranser från den här regeringen. Vi sa att vi skulle genomföra detta, och nu genomförs det. Jag vill inte föregripa dessa utredningar, men det kommer såklart att bli intressant när de landar på riksdagens bord.

För några veckor sedan hände det något alldeles fasansfullt i Sverige, i Örebro – en skolskjutning. Det har efteråt visat sig att det var en man med jaktvapen som begick detta brott. Jag tycker att det i en sådan här debatt är otroligt viktigt att peka på att den stora merparten av Sveriges jägare är laglydiga medborgare, och de provas dagligen för sina vapenlicenser i polisens register. Vi ska aldrig glömma detta.

Jag tycker att det är viktigt att nämna det otäcka, otroligt hemska som hände, just för att en del gör kopplingar till jägare. Det är därför viktigt att säga att vi från politikens sida står upp för Sveriges jägare. Vi ska stå upp för deras betydelse och för det de bidrar med i vårt samhälle. Det är många saker som jägarna gör i det svenska samhället som ingen annan skulle klara av och ingen annan har kapacitet att kraftsamla kring och genomföra.

Fru talman! Låt mig ta några exempel. Vi hade svinpest i Dalarna för något år sedan. Då ställde Sveriges jägare upp och genomförde arbetet så att man snabbast i hela Europa lyckades friförklara landet från svinpestangreppet. Det var tack vare Sveriges jägare.

Vi har jägare i Sverige som dag och natt, året runt, ställer upp och gör trafikeftersök – i ur och skur och ibland med fara för både sina egna och sina jakthundars liv. Detta gör man varje dag, vecka ut och vecka in – en uppgift man gör för Sverige.

Det talas ibland om att vi har alldeles för stora viltstammar i vissa områden, till exempel vildsvin eller dovvilt. Det är stammarna av dessa två som man ofta pratar om som för stora. När vi behöver minska viltstammarna är det Sveriges jägare som genomför detta. Det är de som hjälper till att återställa ordningen och balansen i de ekosystem där vilttrycket är för hårt.

Jag tycker att det är otroligt viktigt att lyfta fram jägarnas betydelse för Sverige och att vi i politiken står upp för de svenska jägarna.

Fru talman! Det är svårt att undvika vargen när vi nu har jakt- och viltvårdsdebatt. Just nu görs väldigt många bra saker av den här regeringen, och det händer bra saker på EU-nivå. Det gör att vi förhoppningsvis närmar oss ett läge där vi på allvar kan börja minska vargstammen i Sverige. Senast var det omröstningen inom Bernkonventionen, där man röstade igenom att skyddsstatusen för vargen ska sänkas. Nu går frågan tillbaka till EU och behöver gå igenom även där. Vi har en regering här som har meddelat att vi från svensk sida ska rapportera ett nytt referensvärde på 170 vargar, som vi har fattat ett majoritetsbeslut om i den här kammaren. Det sker alltså leverans.

Det finns också andra delar i vargpolitiken som det är otroligt viktigt att vi håller i. Det handlar om de verktyg vi har för att hantera vargstammen. Det är dels licensjakten, som vi ska använda för att göra de stora uttagen när stammen ska minskas, dels skyddsjakten, där vi ska ha snabba och enkla beslut när vi har problemindivider. Sedan har vi också paragraf 28, som ger enskilda möjlighet att skydda sina egna djur mot varg-angrepp. Det är otroligt viktigt för svenska djurhållare att vi inte försvarar eller fördröjer dessa verktyg.

Jag har sagt det många gånger tidigare, fru talman. Jag saknar inte respekt för dem som har haft varg under lång tid, men vi ser att problemen ökar när vargstammen sprider sig söderut. Det beror i mångt och mycket på att vi har fler djurhållare och fler djur söderut. Då är det otroligt viktigt att vi får ha dessa verktyg för att hantera vargstammen.

Det finns även en annan fråga i det hela – det handlar om livsmedel, som ska behandlas i den debatt som kommer efter denna. Vi hör nu gång på gång att livsmedelsproducenter väljer att sluta med sin djurhållning och med sina betesdjur just på grund av vargens förekomst. Vi kan inte tolerera detta. Vi är i ett läge, en världssituation, där vi behöver öka, inte minska, vår livsmedelsproduktion i Sverige. Då får vi inte låta en för hög rovdjursförekomst påverka livsmedelsproduktionen.

Det finns, fru talman, andra delar som den här kammaren har skickat med till sittande regering och även regeringar före den. Det handlar om säl- och skarvproblematiken, och där tar landsbygdsministern just nu stora grepp på EU-nivå, på ministerrådsmötena. Men det sker även saker lokalt, till exempel genom den havsmiljöproposition som vi fattade beslut om för en tid sedan, som tydligt markerade att vi måste hantera säl och skarv på ett annat sätt. Även detta är dock frågor som såklart hanteras på EU-nivå, och det är där vi behöver göra ett tungt arbete för att göra det möjligt för Sverige att förenkla hanteringen av säl och skarv.

Fru talman! Jag ska gå ned för landning, men vi kan inte ha jakt- och viltvårdsdebatt utan att tala om älgen också. Älgen, skogens konung, lider på många håll i Sverige ganska stort. Jag är otroligt orolig för älgen och älgstammen just nu.

Jag hoppas att organisationer tillsammans med politiken framöver hittar vägar för hur vi ska förvalta älgstammen. Det system som har funnit har inte fungerat tillfyllest. Älgen förtjänar en bättre förvaltning än den som har varit.

Vi slår i dag ett extra slag för älgen i våra skogar.
(Applåder)

Anf. 91 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, John Widegren, för inlägget! Det är flera saker som vi delar åsikt om. Det handlar om den respekt och aktning vi hyser för våra jägare och det som de gör. Det bygger också på att vi har ett gemensamt regelverk och att det finns en acceptans från allmänheten.

Det är två saker – säkert fler, men vi får se vad min tid räcker till för att ta upp – i ditt anförande som jag vill ta upp. Det blir ingen jakt- och viltvårdsdebatt utan att vi pratar varg här i kammaren. Nu var ledamoten väldigt tydlig med att man ska skicka in det nya referensvärdet 170 vargar.

Jag undrar: Hur kommer det sig att regeringen och en majoritet av partierna här bortser från vetenskapen och tycker att 170 vargar är det korrekta? Vi vet ju att det inte blir en livskraftig stam av det. Hur har man tänkt: Ska man stödutsätta eller flytta vargar? Hur har man tänkt sig att det ska göras, och vad händer om man inte får godkänt för det nya referensvärdet?

Anf. 92 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna! I sin inledning tog ledamoten upp en intressant sak, nämligen acceptansen för jakt i Sverige, som är otroligt hög. Det är en siffra som vi ska förvalta och vara väldigt rädda om. Jag tror att det i dag handlar om 85–90 procent av den svenska befolkningen när det gäller acceptans för jakt. Det ska man passa på att nämna.

Det finns olika forskning om vargstammen och dess storlek. Den första forskning som presenterades för ett antal år sedan, inför rovdjurspropositionen 2013, talade i ett första läge om 40 vargar, men sedan övergick man till att tala om 100 vargar på Skandinaviska halvön om det tillfördes nytt blod vart femte år, tror jag att det var. Det skrev man i sin rapport.

Med 170 vargar är marginalen till de 100 ganska god, om det tillförs nytt blod. Hur man ska tillföra det nya blodet har jag inte svaren på. Jag tänker att man på tjänstemannanivå kommer att hitta lösningar.

Men det är viktigt att vi i politiken pekar ut vart vi ska i vargfrågan. Politiken i den här kammaren har nu faktiskt ett flertal gånger pekat på att vargstammen ska minskas, för den orsakar stora problem för Sverige – för svensk livsmedelsproduktion, för dem som lever för sin jakt och för människor på landsbygden i allmänhet, som tycker att vargen har blivit ett problem.

Anf. 93 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Inom biologin och genetiken brukar man tala om N 500, alltså att det behövs 500 individer som reproducerar sig med varandra för

att man ska komma undan inavel. Det gäller nästan alla djurarter. Det är ju inte heller alla individer i en population som förökar sig.

Ska man se det rent strikt biologiskt behöver man ha minst 500 individer som har möjlighet att para sig med varandra och föra sina gener vidare.

Har vi då 170 vargar är det mycket mindre än 500 vargar. Alla dessa kommer inte heller att träffa varandra. Om jag förstår svaret rätt är tanken då att man på tjänstemannanivå ska hitta på något slags konstgjord andning och försöka se vargarna ute i naturen lite grann som djurparksvargar, där man söker maka och kaka och försöker fixa det hela så att genetiken funkar. Annars kommer det nämligen inte att gå. Då får vi flaskhalsar. Det kan funka ett tag, men händer det något – det pågår till exempel klimatförändringar, och vi får in nya parasiter – kan hela populationen slås ut om vi inte har en bred genetisk bas i den.

Jag ställde samma fråga till en kollega från ett annat regeringsparti förra året. Då fick jag också svaret att man var beredd att se på andra möjligheter. Om jag förstår rätt kan man alltså tänka sig att flytta vargar från andra ställen för att få ut detta. Men de få vargar som vi får kvar blir då mer värdefulla. Det blir svårare att få skydds jakt, och det blir svårare att jaga bort problemindivider än om vi har en större population, där varje individ inte blir lika värdefull. Hur har regeringen tänkt lösa detta?

Anf. 94 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag uppskattar resonemanget och tycker att det är jätteviktigt att vi resonerar om hur man kan se på detta på olika sätt. Som jag framhöll i mitt förra inlägg har politiken pekat ut en tydlig riktning för vart vi ska: Vi ska minska vargstammen. Hur vi löser detta kommer det att finnas ett antal förslag på.

Ledamoten talar om konstgjord andning. Den svenska vargstammen är ju en del av den europeiska vargstammen. Det går väldigt bra för vargen i Europa. Jag tror att det är i storleksordningen 20 000 vargar i Europa. Läger vi därtill den ryska vargstammen finns det ytterligare 20 000 individer. Det skulle innebära att det finns omkring 40 000 vargar. Det är väldigt livskraftigt.

Att det sedan finns vissa geografiska avskärmningar och så vidare får man lösa. Men politiken har pekat på att stammen ska minskas, och det gör vi nu från regeringens sida. Vi visar vägar framåt för att genomföra det som majoriteten i Sveriges riksdag har sagt. Vi ska minska vargstammen.

Jag skulle alltså inte vilja kalla det för konstgjord andning. Det är ett dåligt argument. Det har inte gått särskilt dåligt för vargen. Det går ganska bra, vilket innebär att den verkar kunna anpassa sig till de förutsättningar som finns just nu.

Det går sämre för små fårproducenter i områden med högt rovdjurstryck. Dem går det sämre för. Dem är jag mer orolig för än för vart det tar vägen med den svenska vargstammen just nu.
(Applåder)

Anf. 95 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Ledamoten John Widegren säger i sin redovisning av vargpopulationen att regeringen levererar. 170 vargar är framtidens vargstam.

Men vi befinner oss ju i ett nuläge. Är ledamoten nöjd med hur jakten på varg bedrivs just nu? I år avbröts jakten innan man kom till den fast-

ställda nivån, och då är vi på ungefär dubbla nivån mot de 170 som ledamoten anser att regeringen har levererat på. Är ledamoten nöjd med den nivån?

Prot. 2024/25:73
19 februari

Jakt och viltvård

Anf. 96 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Anders Karlsson frågar: Är ledamoten nöjd? Nej, det är klart att ledamoten inte är nöjd! Men jag ser att vi gör mycket just nu som pekar på att vi går åt rätt håll.

Det är ingen hemlighet att jag redan i dag hade velat se en mycket lägre vargstam i Sverige. Det har jag i den här kammaren varit ganska tydlig med under lång tid. Men jag vet också att detta är något som tar väldigt lång tid. Och om vi tycker att det tar lång tid i Sverige ska vi veta att det tar ännu längre tid på EU-nivå. Att vi har fått de hjulen att börja rulla nu är otroligt värdefullt.

Det har varit olika händelser runt om i Europa som har lett till att Europa nu på ett helt annat sätt tycker att detta är en viktig fråga. Man har insett att om man släpper vargen längre kommer man att få mer problem. Det är ju detta som sker just nu. Vi får ökade problem med livsmedelsproduktionen. EU börjar inse allvaret, mycket tack vare vår landsbygdsministrar och även tidigare landsbygdsministrar som har markerat om detta – det sitter någon här i salen som jag vet var nere och markerade i de här frågorna på EU-nivå. Det betyder mycket att vi faktiskt visar intresse och förklarar varför det inte fungerar för Sverige.

Är jag nöjd? Nej, jag är inte nöjd. Det är jag inte förrän vi har börjat minska vargstammen. För Moderaternas del har det varit en fråga under en längre tid: att vi vill minska vargstammen.

Anf. 97 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Ledamoten talar om det som kan ske i framtiden, men i årets jakt tror jag att det var ungefär 30 vargar kvar, som inte var skjutna.

När vi hamnar i det läget kan man fundera. När vi inte klarar av att leverera på den höga nivå vi har i dag, fru talman, undrar jag: Hur ska vi få en funktion i framtiden för detta, när vi inte klarar av det enligt de fattade beslut som vi har i dag?

Anf. 98 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för ytterligare en fråga.

Det första, korta svaret är: Behåll den här regeringen! Nästa svar är precis som de saker som jag föredrog. Det som nu pågår på EU-nivå kommer att reflekteras. När Sverige väljer att rapportera in ett nytt referensmål ger det oss ytterligare verktyg. Vi har fram till nu inte haft de här verktygen när Naturvårdsverket har tagit hänsyn, gjort sina tilldelningar och gett länsstyrelserna möjlighet att besluta om licensjakt på varg.

Jag har goda och stora förhoppningar om att vi kommer att se någonting helt annat inför licensjakten i januari 2026. Har vi inte lyckats leverera då får ledamoten komma tillbaka en gång till och fråga: Vad pysslar ni med? Då tar vi den debatten då.

(Applåder)

Anf. 99 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Jag ska börja med att säga att det inte var av oartighet som jag inte skakade hand med min kombattant i replikskiftet tidigare. Jag har ett bandage på handen. Det var därför jag inte gjorde det. God dag, god dag funkar inte så bra. Annars hade jag givetvis gjort det.

Vi är här för att prata om jakt och viltvård i dag. Detta är ett årligt återkommande betänkande. Det är ett ämne som engagerar vårt utskott mycket – och riksdagen i stort. Det är fler jägare, räknat i procent, bland riksdagsledamöterna än det är i samhället i övrigt.

Jakten i Sverige skiljer sig från jakten i många andra länder. Sverige har en hög jaktetik. Vi har en hög acceptans bland våra medborgare. Vi hörde tidigare att den ligger på mellan 85 och 90 procent. De flesta i Sverige har något slags relation till detta. Om de inte jagar själva har de någon släkting eller vän som gör det. Det är ganska unikt. I många länder är jakt något som är för de få.

I Sverige är jakten ofta naturnära. Den är lokal. Och vi har av tradition ett stort hänsynstagande till viltets förutsättningar och allmänhetens åsikter. Jag tror att det är just därför som vi har den här höga acceptansen. Man litar på att det blir rätt.

Vi har en organiserad eftersöksjakt på trafikskadat vilt. Vi har en jaktkalender för när man får jaga vad, som utgår från varje arts ekologi. Vi har också utbildning för alla nya jägare och jägarexamen.

Men om de här delarna inte funkar går det väldigt snabbt att radera ett förtroende. Vi har flera kontrollapparater. Tidigare talare pratade om vapen. Det är en annan debatt, men det går inte att komma ifrån det fruktansvärda dådet i Örebro och att det var jaktvapen som användes. Jag vill understryka att det är otroligt sällan som legala vapen används i brott, men i det här fallet gjordes det.

Vi vet att anledningen till att det är få legala vapen i brott är att vi har en stor kontrollapparat. Det återkallas vapen. Man har en kontroll. Men det kan givetvis göras ännu mer, och det kan göras ännu säkrare. Jag tror att det kommer att komma flera förslag på det här området, också för att allmänheten ska känna att det är okej att vissa har vapen.

Men det här gäller också andra delar av jakten. Vi säger att jakt ska bedrivas med hänsyn till och respekt för djur och natur. I vår jaktlag står det i 27 § att jakten ska bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande.

Det här föranledde en av de reservationer som vi har, fru talman. Den handlar om att vi tycker att användning av snara för att fånga rödrev och annat bör förbjudas. Detta ger nämligen ett stort lidande. Det går inte att säga vem som kommer dit och som fastnar med sitt ben. Man ser att djuren tuggar sönder sig. Detta är en jaktform som vi inte tycker hör hemma i modern jakt. Även vissa fällor tycker vi ska förbjudas. Vi ser att lodjur och andra som har fastnat i fällor har klöst sig så att de är blodiga på tassarna, och de har flisor i magen. Det är inte förenligt med god jaktetik.

Det finns andra fångstmetoder. Det finns också vissa fällor som funkar bra. När det gäller vildsvin kan det funka alldeles utmärkt och vara det enda stället. Men just de där vi ser stress och snaror, där man sitter fast, anser vi inte hör hemma i modern jaktlagstiftning.

Detta är kanske rester från hur det har varit tidigare, som har hängt med. Men det finns nya förslag som kan slå samhällskontraktet mellan jägare och allmänhet i spillror. Det handlar om utredningsbetänkandet *Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd*, som kom förra året. Där föreslår utredaren att det ska införas rätt att bedriva skyddsjakt utan tillstånd från länsstyrelsen för markägare och jordbruksarrendatorer med jakträtt avseende dovhjort, kronhjort och rådjur, det vill säga utöver vildsvin, som redan i dag får jagas utan tillstånd.

Detta tror jag skulle vara förödande. Det finns en anledning till att vi har jaktkalendrar, som utgår från när jakten gör minst skada. Det är fredningstider under parnings- och ungvårdssäsong. Det här förslaget hoppas jag att man inte tar vidare.

När det gäller vildsvin har de en annan typ av brunst, höll jag på att säga. De har ingen speciell tid under året när de har ungar. Det finns en annan typ av jakt där. Men just dessa hjortdjur har väldigt tydliga kalendrar för när saker och ting händer i deras liv. Att öppna upp för jakt på dem året runt tror jag inte skulle gynna jakten eller göra att vi skulle få en bättre förståelse.

Jag ska också säga någonting om rovdjur. Vi har redan haft ett litet replikskifte här om rovdjur. Från Miljöpartiets sida vill vi se till att motverka de stora konflikterna så mycket som möjligt – innan de sker. Vi tycker att det ska vara högre stöd och hjälp när det gäller stängsling mot rovdjur. Vi vill att det ska vara full täckning för de merkostnader som uppstår för någon som olyckligtvis har fått sina djur rivna. Det innefattar veterinärkostnader, inkomstbortfall och sådana delar som i dag inte täcks. I dag utgår man i princip från slaktvikten på det djur som har blivit rivet och inte någonting annat. Det kan ta tid att få upp sin besättning. Det kostar med veterinärvård, att bara att stå stilla och med det som händer. Vi tycker att det ska vara full täckning för de delarna. Det har vi med i vårt budgetförslag.

Fru talman! Jag ska inte dra ut mycket längre på det här. Jag vill yrka bifall till vår reservation nummer 9, Vilt- och klövviltsförvaltning. Jag hoppas att vi kan stärka jaktetiken utifrån ny forskning och djurens ekologi och se till att stärka samhällskontraktet så att både allmänheten och jägarna kan ha fortsatt högt förtroende för jakten och regelverken.

Anf. 100 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Jakt- och viltvårdsdebatten brukar alltid vara ganska kul och spännig. I år behandlas de flesta av motionerna förenklat, som det heter. Vi har alltså många motioner som inte är uppe för behandling. Men när man ser på de motioner som är uppe för behandling ser man att det är tydligt att det är två djurarter som verkligen engagerar. Den ena har vi redan hört ett replikskifte om: vargen. Den andra är skarven, och den kommer vi tillbaka till.

Här pekar regeringen med hela näven mot mål. Det är en tydlig målstyrning. Det gäller inte minst arterna jag nyss nämnde men även sälen, som ofta tarvar ganska mycket debatt.

Precis som min kollega John Widegren var inne på är det en hel del utredningar som pågår. Några utredningar är färdiga och hanteras nu i Regeringskansliet för att bli verklighet i form av propositioner. Jag kommer ihåg när vi var i opposition den förra mandatperioden och som regel fick

det tråkiga svaret att ”ärendet bereds i Regeringskansliet” när vi ställde interpellationer och skriftliga frågor. Även om svaret blir detsamma här är det samtidigt ändå så att då är i alla fall någonting på gång, vilket gläder mig.

Jaktlagstiftningen är något som är uppe i ett antal motioner. I början av förra året togs beslut om att det ska göras en översyn för att vi ska få en ny, modern jaktlagstiftning som innebär en långsiktigt hållbar jakt och viltvård. En jätteviktig sak i den utredningen är att man ska se på de EU-rättsliga reglerna. I Sverige är vi ju väldigt duktiga på att implementera EU-regler lite längre än vad vi egentligen behöver, och utredningen ska bland annat se på hur EU-reglerna kring jakt och viltvård ska implementeras så att vi inte hamnar där.

Även klövviltet och flerartsförvaltning är föremål för motioner och hanteras även det i utredningen. Vi ser alltså att flera av våra klövviltarter ökar. Som jägare kan man tycka att det är jätteroligt, men som lantbrukare och skogsägare är det inte säkert att man tycker att det är lika kul. Vi ser tyvärr också att vår nationalart älgen inte mår så bra längre, och det behöver verkligen göras ett jobb för att värna den.

Som min kollega var inne på jobbade man redan under alliansregeringen med att det skulle bildas en ny jakt- och viltvårdsmyndighet. Nu arbetar en ny utredning med detta och ska redovisa sitt uppdrag den 30 april i år. Vi får se vad utredningen kommer fram till, men tanken är att hantera frågor som berör jakt och viltvård. Vi har även inspel om fler frågor som på olika sätt berör jakten, till exempel vapenlicenser. Vi får se vad utredningen landar i; det ska bli intressant att ta emot den i slutet av april.

Jag inledde med skarven, och är det någon art som väcker engagemang är det skarven. Det är inte så länge sedan som vi här i kammaren debatterade och antog ett betänkande kring propositionen *Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske*, alltså havsmiljöpropositionen. Där var regeringens inriktning väldigt tydlig vad gäller skarv och säl, och det finns, upplever jag, en väldigt stor samsyn här i kammaren om att vi måste göra saker så snabbt det bara går när det gäller både skarv- och sälpopulationen. Här har regeringen pekat ut att man vill jobba för att vi ska kunna införa en allmän jakt på skarv. Det är dit vi måste komma, för nu är skarvpopulationerna så stora att vi måste få in en allmän jakt för att få ned populationen.

Precis detsamma, fru talman, är det när det handlar om sälen. I samma proposition pekar man på att vi måste komma dithän att vi kan införa en allmän jakt på säl. Samtidigt har vi förbudet mot handel med sälprodukter. Det finns en väldigt stor enighet i kammaren kring att vi måste få bort detta förbud. Som jägare anser vi att ett djur inte ska ha dött i onödan. Vi ska kunna ta vara på djuret och det som djuret ger, och därför är det ett väldigt stort slöseri att inte kunna ta vara på det som sälen ger.

Vi måste även jobba med att ta fram sälsäkra fiskeredskap, och vi måste få andra förvaltningsplaner för sälen. Jag tror att det var i förra veckan som regeringen gav ett nytt uppdrag till Naturvårdsverket som gäller just säl och skarv. Uppdraget handlar om att underlätta en utökad jakt på säl och skarv. Länsstyrelsen har fått i uppdrag att se över vilka sälskyddsområden vi behöver ha kvar och vilka områden som faktiskt inte behövs för att sälen ändå ska ha gynnsam bevarandestatus.

Även SLU och Formas har fått i uppdrag att se vad det innebär för fiskbestånden när säl- och skarvpopulationerna minskar. Här ska man se på forskning som har gjorts både i Sverige och i andra delar av världen.

Fru talman! Som värmlänning kommer man förstås inte undan vargen, och under den förra mandatperioden hade vi tillkännagivanden i stort sett varje år gällande frågor som berörde vargpopulationen. Under föregående mandatperiod antogs även ett tillkännagivande om förändring av skydds-jakt. Nu har Viltskadecenter ändrat tumreglerna vad gäller skyddsjakt. Vi har därmed kommit ett steg vidare, och tack vare ett enormt påverkansarbete har vi lyckats ta ett beslut i Bernkonventionen om att vargen ska ändras från strikt skyddad till skyddad djurart. Den 7 mars ska detta implementeras i Bernkonventionen, och då är vi ytterligare ett steg närmare. Nästa steg är att påverka övriga EU att följa upp med ett beslut.

Vi ser, precis som vi hörde tidigare, att vargen i Europa mår rätt bra. Vargpopulationen ökar, och därmed ser vi hur skadorna från vargangrepp ökar nere i Europa. Det är förstås jättetråkigt för den som drabbas, men det hjälper samtidigt oss här uppe som har sett dessa skador från vargen länge. Nu får vi hjälp att kunna driva det här vidare, och förhoppningsvis kan vi inom en mycket snar framtid rapportera in en annan siffra vad gäller gynnsam bevarandestatus och därmed få ned vargstammen till de 170 individer som vi har tagit beslut om.

Fru talman! Även jag vill avsluta med att komma in på det hemska som vi upplevde i Örebro för två veckor sedan. Jag vill även från vår sida peka på att det inte är någon som misstror den svenska jägarkåren. Det finns utredningar som är gjorda som pekar på hur stor del av den grova brottsligheten som begås med hjälp av illegala vapen kontra legala vapen, och det är väldigt enkelt att räkna ut hur många legala vapnen som används i grov brottslighet. Det räcker med ett finger på en hand så har vi siffran. När det gäller de illegala vapnen är det flera tusen, och det är där det verkliga jobbet måste göras.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 101 BJÖRN PETERSSON (S):

Fru talman! I dag behandlar vi inkomna yrkanden från riksdagens allmänna motionstid som rör jakt och viltvård. Vi socialdemokrater står bakom samtliga våra yrkanden i vår kommittémotion, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 14.

Jakten och viltvården i Sverige är i stora delar organiserad som en folk rörelse, och det vill vi socialdemokrater slå vakt om. De ideella insatserna och den lokala och regionala viltförvaltningen är ovärderliga för viltvården.

Sverige ska stå i framkant när det kommer till etiskt och hållbart omhändertagande av vår unika natur och våra viltstammar. För oss är det centralt att stärka de många ideella insatser som görs för att bevara och utveckla vårt naturarv. Jakt och viltvård är inte bara traditionella aktiviteter i Sverige utan även tätt kopplade till vår kultur och ekonomi.

När det gäller jakten på rovdjur behöver vi skapa en gemensam grund för samhällsdiskussionen och sträva efter lösningar som gagnar både djurliv och människor.

Jakten på älg har historiskt sett varit en stor del av vår identitet, och detta kombinerat med vår växande fritids- och turistnäring visar den ekonomiska potentialen i en välförvaltd älgpopulation. Dessutom bidrar en hälsosam älgstam till ekologisk balans och erbjuder klimatsmarta köttalternativ.

För att vi verkligen ska kunna dra nytta av denna resurs måste dock förvaltningsplanerna vara robusta och anpassade efter lokala behov. Det är tydligt att den nuvarande älgstammen är pressad. Trots dess styrka och förmåga att anpassa sig har den påverkats av en mängd faktorer såsom hård avskjutning, konkurrens om bete med andra klövdjur och även klimatförändringar som förskjuter älgens naturliga habitat. Det är därför avgörande att vi anlägger en helhetssyn på problemet och övergår till en samlad klövviltsförvaltning.

För att uppnå en balanserad och effektiv hantering av älgstammen vill vi att sammansättningen i älgförvaltningsområdena och älgförvaltningsgrupperna ändras. Vi föreslår att jägare och markägare ska representeras i lika antal under ledning av en oberoende ordförande. Vi tror att man genom att arbeta tillsammans kan säkerställa att nationalsymbolen älgan fortsätter att frodas i skogarna samtidigt som man bevarar skogens hälsa och produktivitet.

Fru talman! Medveten överskjutning utgör ett hot mot viltbestånden. Inte minst älg, kronhjort och rovdjur är utsatta. I dagsläget är straffen inte tillräckligt avskräckande för att säkerställa att jakten sker enligt lag, och därför vill vi socialdemokrater se skarpare straff vid medveten överskjutning av tilldelat vilt.

Fru talman! Få frågor väcker så starka känslor som vargfrågan. Låt mig därför redogöra för vårt partis uppfattning.

I dag finns cirka 375 vargar i Sverige. Den utredning som vi tidigare uppdrog åt Naturvårdsverket att genomföra visar att vargstammen kan minskas till mellan 170 och 270 individer. Vi står bakom en sådan minskning och anser att den är avgörande för att uppnå en långsiktig, hållbar och förutsägbar vargstam. Samtidigt behöver vi säkerställa att stammens bevarandestatus inte försämras.

Vi anser också att reglerna för skyddsjakt på varg måste effektiviseras, exempelvis när husdjur eller tamboskap är hotade. För att öka förutsägbarheten i den svenska vargförvaltningen och bättre utforma jakten efter svenska behov är det nödvändigt att flytta vargen från kategorin strikt skyddad i bilaga 4 till kategorin förvaltningsbar i bilaga 5 i art- och habitatdirektivet. Sverige bör fortsatt driva på för en sådan regelförändring inom EU.

Fru talman! Vi ser ett behov av att minska vildsvinsstammen. Viltet orsakar allvarliga skador på lantbruket, vilket drabbar lönsamheten för lantbrukare och Sveriges försörjningsförmåga. Dessutom är det en viktig åtgärd för att minska smittoriskerna vid ett eventuellt nytt utbrott av den afrikanska svinpesten. För att upptäcka och åtgärda utbrott av den afrikanska svinpesten anser vi att regeringen behöver främja ett närmare samarbete mellan berörda myndigheter, civilsamhället och jägarorganisa-

tionerna. Regeringen behöver ta fram en tydlig krishanteringsplan för hur smittspridning ska begränsas vid ett eventuellt utbrott av svinpest.

Fru talman! Jag ska säga något kortfattat om en av mina hjärtefrågor, nämligen skarven.

Skarvens snabba tillväxt i Sverige och Europa utgör en utmaning. För att minimera den allvarliga skada som orsakas av den växande skarvpopulationen behöver antalet skarvar kraftigt begränsas. Den förra, socialdemokratiska regeringen gav därför Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att revidera den nationella förvaltningsplanen för storskarv. Vi kommer att fortsätta att driva denna inriktning både i Sverige och i EU. Till exempel vill vi införa licensjakt på skarv i hela landet. Ett annat exempel är att vi vill överväga oljering av skarvägg för att minska skarvbeståndet.

En ekosystembaserad förvaltning som innefattar fisket är nödvändig även för säl. Vi anser att licensjakt på gråsäl och knubbsäl är viktiga verktyg för att möjliggöra återhämtning av fiskbestånden. Vi vill också att förbudet mot handel med sälprodukter upphävs. Sedan 2022 tillåts licensjakt på säl, vilket är positivt. Men som vi har hört här tidigare i dag förbjuder EU:s regelverk handel med sälprodukter, vilket leder till att sälkropparna inte tas om hand. Att skjuta djur men inte ta vara på kroppen är inte etiskt försvarbart.

Fru talman! Slutligen vill jag säga något med anledning av de senaste veckornas diskussioner om tillstånd att inneha vapen. Jag hör den oro som har väckts i jägarkåren, och jag tar den på allvar.

Låt mig vara tydlig: Vi socialdemokrater gör skillnad på legala och illegala vapen. Vi gör också skillnad på vapen för jakt och vapen för sport-skytte. Detta är en debatt om jakt.

Jag är en av de skyttar som tycker att AR-15 är ett fantastiskt vapen. Jag förstår och sympatiserar med många argument i den allmänna debatten, fru talman, men likväl står jag helt och fullt bakom mitt partis uppfattning att innehav av AR-15 och liknande halvautomatiska kulvapen med militärt utseende inte bör tillåtas för jakt. Liksom jag förstår argumenten för förstår jag nämligen argumenten mot. Jag ser målkonflikten mellan jägarkårens tillgång till moderna vapen och tryggheten i samhället. Det är min uppfattning att vi för att värna ett rimligt regelverk för jägarkåren inte kan tillåta vapen som eftertraktas av kriminella. Vi kan inte tillåta vapen som riskerar allmänhetens tillit till jägarna.

(Applåder)

Vi socialdemokrater hjälper gärna regeringen att hitta lösningar för en skärpning av regelverket som ökar tryggheten utan att onödigt försvåra för jägarkåren.

Jag yrkar bifall till reservation 14, fru talman.

(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring, Malin Larsson, Sofia Skönnbrink och Anna-Caren Säterberg (alla S).

Anf. 102 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Den debatt vi har här i dag handlar i mångt och mycket om att hitta politik som skapar balans.

Jag har vuxit upp med jakt och vet att det i mångt och mycket handlar om ansvar, naturvård och just balans. Jakten är inte bara en fritidssysselsättning, utan den är en viktig del av vår svenska viltförvaltning och spelar en avgörande roll för möjligheten att hålla viltstammarna på en balanserad nivå. Jakten är dessutom nödvändig för att skydda både tamdjur och skog, vilket är en realitet som faktiskt inte är självklar för alla. Det är inte alla som förstår vikten av jakt.

Vi lever i ett land fullt av naturälskande människor. Vi är många som söker lugnet i naturen, för skogen ger ett lugn som det är svårt att hitta någon annanstans – med eller utan bössa över axeln. Vi är också många som gör vad vi kan för att vårda och värna vår natur, och för många är detta starkt kopplat till just jakten.

För många är jakt en viktig del av livet och mycket mer än bara ett fritidsintresse. Den är en del av en livsstil och ett förvaltande av ett livsverk. Jakten bygger broar mellan generationer, skapar samhörighet och är en viktig del av vårt gemensamma kulturarv. Den är en viktig del av en levande landsbygd. För mig är jakten också starkt förknippad med väl-fyllda frysar och en fin samvaro över goda måltider.

Fru talman! Jakten är en avgörande del av förvaltningen av sunda viltstammar, vilket är en viktig del av naturvården. Den insats som den svenska jägarkåren gör förtjänar att lyftas fram, inte minst i den tid vi lever i nu då jägare ibland ifrågasätts bara för att de äger vapen.

Tyvärr ser vi hur debatten om jakt ofta förenklas och polariseras. Vissa vill begränsa jakten utan att förstå dess betydelse för både naturen och de näringar som är beroende av jakt. Andra går ned i det andra diket och föreslår alltför långtgående jakt utan att tänka på de långsiktiga konsekvenserna för vårt ekosystem och vårt samhälle. Vi måste ha en politik som bygger på fakta, inte på känslor eller symbolpolitik. Det handlar om att skapa en modern och balanserad jaktpolitik som fungerar för alla, såväl jägare, markägare och djurägare som naturen.

Jakten är en del av lösningen på våra viltförvaltningsproblem, inte ett problem i sig. Med en god förvaltning skapar vi ett ekosystem i balans.

Jaktlagstiftningen måste vara tydlig och anpassad till dagens behov. Vi behöver en lagstiftning som gör det möjligt för alla aktörer att arbeta tillsammans för att säkerställa en långsiktig hållbarhet i våra viltstammar.

Fru talman! Med jakten och viltvården följer viktiga insatser för den biologiska mångfalden. Det handlar om att hålla vildsvinsstammen i schack och om att förvalta älgstammen så att betesskadorna begränsas samtidigt som stammen inte blir så liten att det inte finns något vilt att skjuta. Det handlar om att hålla viltstammarna på en bra nivå, så att trafikolyckorna inte blir fler. Det handlar även om att bistå med eftersök när olyckan är framme.

Fru talman! Jakten ska förbli en naturlig och viktig del av Sveriges landsbygd och kultur. Detta är inte bara ett arv, utan vi har också ett ansvar att förvalta den natur vi har. Det behövs en politik som gynnar både natur och människor och som får jakten och viltförvaltningen att fungera för alla.

Regeringen gör allt detta. Vi för en balanserad politik som inte styrs av ytliga argument utan av vetenskap, ansvar och respekt för de gemensamma resurserna.

Fru talman! Detta för mig osökt in på vargen. Många före mig har tagit upp denna fråga här i talarstolen i dag. Vargfrågan handlar om att hitta en bättre balans. Lika viktigt som det är att bevara en livskraftig vargstam är det att ge dem som lever på landsbygden och drabbas av de skador som vargen orsakar möjlighet att bruka sin jord, föda upp sin boskap och jaga i sin skog.

Vargen är en del av den svenska faunan. Vi ska ha en livskraftig vargstam, och vi ska förvalta den klokt, hållbart och långsiktigt – alltså balanserat. Detta innebär att det är befogat med licensjakt i vargtäta områden och att skyddsjakten behöver vara effektiv.

Här tar vi viktiga steg i rätt riktning. Vi skapar bättre förutsättningar för att förvalta vargstammen på ett mer förutsägbart och handlingskraftigt sätt. Det ger oss förutsättningar att föra en rovdjurspolitik som är både ekologiskt och socialt hållbar – alltså en mer balanserad politik. Detta är bra.

Vi ska ha varg i Sverige, men antalet vargar ska bli mindre. Förvaltningen måste vara både ekologiskt och socialt hållbar och samtidigt ge utrymme för skyddsjakt, särskilt nu när vi ser att vargen breder ut sig söderut. Det är en politik som skapar acceptans och en långsiktigt hållbar förvaltning – alltså balans.

Fru talman! Det här är ingen enkel fråga. Det finns de som vill minska stammen till 170 individer, eller ännu färre, så snabbt det bara går – helst redan i går. Andra vill se långt fler vargar än vad vi har i dag.

Här krävs eftertanke, sans och balans. Om vi driver en politik som gör att vargarna blir fler får vi till exempel se fler tamdjursangrepp och större påverkan på klövviltet, och det vill vi ju inte. Vi vill inte skapa obalans. Om vi i stället tillåter att vargstammen skjuts ned till en alltför låg nivå kanske vi får problem när det inte längre går att bevilja skyddsjakt. Den situationen vill vi verkligen inte hamna i.

Ett annat område där regeringen jobbar intensivt för att hitta en bättre balans är säl- och skarvförvaltningen. Säl- och skarvpopulationerna är bekymmersamma; det är vi rörande överens om i denna kammare. Regeringen tar nu viktiga steg för att komma till rätta med detta. För någon vecka sedan gav regeringen flera myndigheter uppdrag som syftar till att förbättra förutsättningarna för jakt på säl och skarv. Detta är en viktig del av det havsmiljöarbete som regeringen driver framåt i full hastighet. Det är viktigt för själva fiskbestånden, men det är också viktigt för kustfisket och för människor som bor där säl- och skarvpopulationer är alltför stora. Dessa populationer orsakar stor skada på vår havsmiljö, särskilt på fiskbestånden.

Detta var ett axplock av det vi gör från regeringens håll. Det är viktiga steg mot en mer balanserad viltförvaltning. Kontentan av det jag vill säga i dag är att allt vilt behöver förvaltas med balans.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 103 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Svensk jakt är fantastisk. Jag skulle faktiskt kunna stanna där. Att svensk jakt är fantastisk sammanfattar väl det många i Sverige känner i dag. Jag är helt övertygad om att det är därför närmare 90 procent

av svenskarna ser jakten som något bra eller vet med sig att den är bra och därför accepterar den i de former vi har i dag.

Det är faktiskt inte så märkvärdigt. I Sverige bedriver vi jakt sedan länge; det är en djupt rotad tradition. Visst har sättet som vi bedriver jakt på förändrats genom år och århundraden, men genom alla tider har de jägare som älskat möjligheten och friheten att jaga i Sverige funnits med oss.

Vi är bra på att jaga i Sverige, och vi är bra på att göra det på rätt sätt. Vi har en väl utbildad och väl motiverad jägarkår. Vi har också en jägarkår som bedriver jakten etiskt och korrekt. Det är inte så konstigt. Vi vill ha möjligheter, vi får möjligheter och vi sköter oss bra i detta land. Det är jag stolt över.

Att jaga är inte bara en del av livet. För många är det möjligheten att komma ut i naturen, att umgås eller att träna upp sin jakthund som utgör det speciella i livet. Och visst är Sverige ett fantastiskt land att bedriva jakt i. I få länder har medborgarna så mycket frihet som våra medborgare, vilket sannolikt till stor del beror på att jägarkåren i vårt land sköter sig och inte har några kopplingar till brott.

Det betänkande vi har framfört oss i dag, som behandlar just jakt och viltvård, är ett väldigt speciellt betänkande. Många förväntar sig att även vapenfrågor till stor del ska behandlas här, vilket inte är fallet. Dock är vapenfrågorna av naturliga skäl en del av jakt- och viltvården.

Fru talman! Sverigedemokraterna tror på att saker går att göra enkla. Där så är möjligt ska vi också arbeta för att göra saker enkla. Det finns inget självändamål med att ha regleringar, men samtidigt behövs regler som tydliggör vad som gäller samt när och hur något ska göras.

Regleringar justeras ibland, och det tillkommer även nya. Detta är i sig inget konstigt, eftersom samhället utvecklas och saker förändras. Vi ska ha en lagstiftning som är tydlig utan att gå för långt. Där befinner vi oss faktiskt till stor del i Sverige i dag. I Sveriges riksdag behöver, som i dessa frågor, tusentals avvägningar göras varje år när det gäller vad som är rätt väg framåt och för att hantera olika viktiga samhällsfrågor.

För lite drygt två veckor sedan utfördes ett fasansfullt dåd i Örebro. Tio människor miste livet som en följd av ett vansinnesdåd. Det är ärligt talat svårt att förstå hur det känns för dem som förlorat ett barn, en mamma, en pappa eller ett syskon. Alla är vi någons familj. Vi har olika drömmar och mål i livet. Jag delar den sorg som Sverige befinner sig i. Fasansfulla brott – eller brott över huvud taget – hör inte hemma i vårt land, men det är samtidigt något som aldrig kommer att gå att förhindra helt.

Efter vansinnesdådet i Örebro väcks givetvis många frågor. Vissa har valt att spekulera, vissa har valt att sprida ljudklipp som det inte går att verifiera innehållet i och andra har valt att redan på förhand konstatera motivet bakom denna händelse. Som riksdagsledamot tänker jag inte bidra till spekulationerna. Vi har polis och åklagare som arbetar med att utreda brott, och det viktiga nu är att de får fortsätta sitt viktiga arbete så att vi som samhälle kan få de svar som är möjliga.

Jag känner en enorm tacksamhet till alla som denna dag försökte rädda och skydda liv. Oavsett om det var elever, personal på skolan, blåljusverksamhet eller medmänniskor känner hela landet denna tacksamhet.

Varför nämner jag då vansinnesdådet i Örebro i en debatt om jakt och viltvård? Jo, för att jag är en av dem som tror att vi behöver en sansad debatt i denna fråga, och utifrån tragiska händelser hamnar ibland vissa

frågor i fokus. Jag förstår och respekterar att händelsen väcker känslor som oro och till och med ilska. Men vi behöver en sansad debatt.

Som jag nämnde tidigare sker ofta förändringar i lagstiftningen; det är inget nytt. Och precis som annars tittar man även nu på en förändring. Den vapenutredning som ligger på bordet är en produkt från den tidigare regeringen och påbörjades innan valet 2022 och slutfördes våren 2024. Det finns ännu inget färdigt lagförslag om vilka justeringar som skulle kunna vara aktuella. Det har talats om en återgång till Naturvårdsverkets riktlinjer från 2023. Ett gediget arbete behöver i så fall göras. Min förhoppning är att vi får en så optimalt utformad lagstiftning som möjligt, med väl avvägda regleringar, som inte får till följd att den andel av befolkningen som bedriver viltvård i Sverige minskar. Det vill vi inte uppnå, och det ska vi inte uppnå.

Det är också viktigt att påpeka det att den vapenutredning som omnämns i den offentliga debatten gör skillnad på jakt och sportskytte. Det är alltså viktigt att inte blanda ihop saker i debatten, för det blir lätt missförstånd om vad utredningen föreslagit och vad som eventuellt blir lag eller inte.

Fru talman! Sverigedemokraterna vill att inflytandet från lantbrukare och jägare ska öka, bland annat över de regionala förvaltningsplanerna. Vi vill också underlätta förvaltningen så att skötselområdena för älg och kronvilt är lika varandra. Inte minst behövs detta då vi har sett en kraftigt minskad älgstam samtidigt som beståndet av exempelvis kronhjort växt och spridit sig till nya delar av Sverige.

Vi vill också se en maximinivå för björnstammen så att den inte växer sig alltför stor. Dessutom behöver avskjutningen öka i de län där koncentrationen av björn är som störst.

För att minska den höga koncentrationen av varg och möjliggöra en mer aktiv förvaltning behöver vargstammen så småningom nå den nedre gränsen för minsta livskraftiga population, vilket är cirka 170 individer. Att vargens skyddsstatus nu är på väg att ändras ska förhoppningsvis möjliggöra för Sverige att nå detta mål.

Sverigedemokraterna vill också att licensjakt på skarv införs i Sverige. I dag finns redan möjlighet till skyddsjakt, men det är oftast inte tillräckligt. Licensjakt är något EU tidigare satt stopp för, men tack vare ett gemensamt initiativ från länder runt Östersjön är nu frågan om att förändra bland annat fågeldirektivet åter uppe på EU:s bord. Även om det tar tid skulle det vara ett stort steg i rätt riktning för att kunna motverka all den problematik som skarven skapar. Det vet inte minst jag som är från Gävleborgs län, där skarven skapar stor skada i Gävle men framför allt i Söderhamns kommun och skärgård.

Samtidigt som vi har en aktiv förvaltning i Sverige och olika former av skyddsjakt ser vi att myndighetsbeslut om detta gång på gång överklagas, att jaktsabotage sker i form av förföljelse och hot, att jakttorn förstörs och att aktivister agerar för att störa jakten. Det är därför Sverigedemokraternas bestämda uppfattning att talerätten, det vill säga vilka som har rätt att överklaga myndighetsbeslut, ska ändras och att en ny brottsrubricering om jaktsabotage ska införas. Det behövs för att jägare ska kunna jaga utan risk för hot men också för att processerna kring myndighetsbeslut ska bli bättre.

Därtill bör viltförvaltningsdelegationernas sammansättning ändras. Man bör återgå till den tidigare utformningen så att balansen mellan poli-

tik, olika intressen, myndigheter med flera återspeglas bättre än i den nuvarande sammansättningen. Därför yrkar jag bifall till Sverigedemokraternas reservation 7 i betänkandet.

Fru talman! Slutligen några ord om den tacksamhet vi som samhälle bör känna mot våra jägare, inte minst för att de bidrar till god och etisk jakt, aktiv förvaltning och samhällsnyttig skyddsjakt. Dessutom eftersöker de vid exempelvis trafikolyckor och agerar snabbt för att skadade djur inte ska behöva lida mer än nödvändigt. Våra jägare sitter beredda att rycka ut dag som natt, sommar som vinter, för att hjälpa samhället när det behövs som mest. Därför har Sverige behov av en skicklig och geografiskt spridd jägarkår.

Vi ska värna en ansvarsfull jaktpolitik i Sverige som bidrar till att upprätthålla det stora förtroende som svensk jakt och våra jägare åtnjuter från allmänheten samtidigt som jägarnas viktiga roll i vårt samhälle respekteras.

(Applåder)

Anf. 104 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar nu jakt och viltvård, och jag yrkar bifall till reservation 19 under punkt 14 om jakt på säl.

Vi har i dag fått höra att en ny jaktlagstiftning är på gång. Detta är något som Centerpartiet driver och helt ställer sig bakom. Vi ser ett behov av en ny jaktlagstiftning, inte minst på grund av det som har hänt med EU-lagstiftningen och implementeringen av den. Detta måste ske på ett sätt som Sverige anser är rätt. En del är bra medan annat inte alls är bra. När det gäller exempelvis godkännande av fällor för vildsvin borde ett godkännande för hela EU räcka, men där är vi inte i dag.

Det är viktigt att jaktlagstiftningen håller fast vid detta med lokala beslut. Lokala beslut är en svensk tradition som måste ge tydliga avtryck även i fortsättningen både på svensk nivå och i EU.

Dagens förvaltning och förvaltningsplan via Naturvårdsverket fungerar bra i många fall men lite mindre bra i en del fall. Vi har en lång tradition av älgförvaltning. Det har dykt upp en diskussion om bland annat skador på skog. Samtidigt ser vi en minskad population. Det ser dock inte likadant ut över hela landet. I vissa områden är antalet älgar ungefär detsamma som tidigare. Det är alltså viktigt med en lokal förankring när det gäller älgskötseln för att förstå hur populationen ändrar sig. Där det finns färre älgar har skogsägarna och jägarna kanske en samsyn och vill ha tall för att älgarna ska få mat. Så är det inte mellan stora skogsbolag och jägare. Där är målkonflikten ganska tydlig.

Den del som har blivit bättre och där jag ser en stor förändring i besluten är vildsvinsjakten. Lite längre tillbaka i tiden fanns inga vildsvin ute i markerna. Egentligen är det fråga om brist på tillsyn av inhägnader av länsstyrelsen som gjorde att vildsvin kom ut i all mark.

Det var en stor ökning av vildsvinsbeståndet i Sverige, men nu har beståndet sänkts till en betydligt bättre nivå. Vi har diskuterat varför vi har lyckats, och det beror på att verktygen har blivit fler. Inte minst har det blivit bättre med vapen med mörkersikte så att man kan jaga på den tid på dygnet när vildsvinen är aktiva. Det är något som har stor betydelse. Vidare har man varit mer restriktiv med utfodringen. Just i fråga om utfod-

ring finns mer att göra, till exempel genom att vara mer restriktiv med åtlägg. Då är det lättare att hålla dem i schack.

Något nytt som har dykt upp är att dovhjort betar och tär på samma foder som ska gå till tamboskapen. Det går inte att jämföra med vildsvinen. De förstör fodret, och det kan skapa problem i nästa led med till exempel mastit hos korna, stenar som förstör maskiner och så vidare.

Ett större bekymmer är vargfrågan, och den har diskuterats flera gånger i dag. Vargen är och kommer att vara ett problem även i fortsättningen, oavsett antalet. Problemet med vargen är att även en liten population har ett mönster med att stöta ifrån sig handjuren, och de rör sig över stora områden. Ett enskilt djur kan skapa stor oreda där det finns tamboskap.

Det har varit ett stort fokus på antalet vargar. Jag tror att det skulle bli lite mindre fokus på antalet om vi kunde flytta vargar till andra vargbestånd i landet. Där det finns tamboskap är det inte lämpligt med varg, och då måste vi tillåta ett helt annat sätt att hantera vargen. Därför blir jag frustrerad över att vi, som i år, inte uppnår antalet vargar som skulle avlivas. Här är det vargar kvar trots att vi vet vilken skada en enskild individ kan göra.

Jag tror att vi kan hitta en lösning. Men skrivningarna är nu sådana att vargar ska vara jämnt fördelade över landet, och det innebär den största begränsningen för att få en hållbar vargförvaltning. Om vi kunde lyckas få igenom att närvaro av tamboskap innebär att varg inte tillåts i någon större utsträckning skulle det vara enklare att komma fram. Centerpartiet vill se en licensjakt på varg eller att vargar som inte skjuts flyttas till områden där det finns varg så att antalet områden minskar.

Frågan om säl och skarv är också viktig. Det är inte samma typ av brukare som drabbas, utan här är det fiskare som drabbas. Vi har lyssnat på vad problemet med säl och skarv är för fiskarna, och vi har tidigare varit inne på att det går att använda andra metoder för att fiska när det finns säl och skarv. Men den metod som fiskarna har gått över till, inte minst fiskare på östra sidan, är småskalig tråljakt. Anledningen är att det inte fungerar när säl- och skarvtrycket ökar.

Det finns vägar framåt för att få ordning på problemet, och det är otroligt viktigt att få fram något som fungerar. En av de enskilt viktigaste frågorna att hantera är att komma till rätta med säl och skarv. Vi har inte lång tid på oss. Speciellt när det kommer andra beslut som går emot fiskarna kan denna fråga bli spiken i kistan, och då får vi inte tillbaka dem och kan därmed inte lyckas med en självförsörjningsgrad på den nivå som behövs för Sverige.

Anf. 105 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anders Karlsson för anförandet. Det var mycket i anförandet som jag absolut kan ställa mig bakom, men jag vill ändå ställa en fråga om en sak.

Ledamoten tog upp vargfrågan och påpekade att vi bör begränsa var vargen får befinna sig. Jag noterar att det sker renskötsel på halva Sveriges yta, och där finns ingen vargstam. Vargen trivs inte där.

Sedan ska det inte finnas varg där det finns tamboskap. Då finns det inte så många områden kvar där det kan finnas varg. De kan finnas hemma hos mig, Elin Nilsson och Sofia Skönnbrink och några till i den här lokalen. Är det Centerpartiets åsikt att vargstammen ska koncentreras till den

del av Svealand där vi befinner oss, med småbrutet landskap, skog och sjöar men inte så mycket tamboskap? Ska vargen koncentreras till de bönder och lantbrukare som finns där? Då kan de bara stänga och lägga ned.

Anf. 106 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Mig veterligen finns tamboskap även i de områden som ledamoten och de övriga nämnda ledamöterna här i kammaren kommer från. En väg är att begränsa varg i de områden där det finns tamboskap.

På kartorna är det uppenbart vilka områdena är. Jag delar ledamotens uppfattning att det inte finns många ytor kvar där varg passar in i det svenska landskapet. Det är en problembild.

170 vargar är inte många individer. Att i kvarvarande landskap hantera 170 individer är absolut möjligt. Jag tycker absolut att man bör utreda möjligheten att hantera dem.

Anf. 107 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anders Karlsson för svaret.

Jag blir ändå bekymrad av svaret. 170 vargar är inte så mycket, säger Anders Karlsson. Tack vare vargjakten i min del av världen de senaste åren har koncentrationen av vargar minskat, men Värmland har ändå varit berört av en fjärdedel av Skandinavians samlade vargstam. Det har verkligen varit ett tryck i mitt län, och vi har sett hur vargarna har spritt sig vidare österut mot Örebro. Det gäller även vidare upp mot Gävleborg. Det är där, i Mellansverige, vi har koncentrationer – enorma koncentrationer med tanke på hur många vargar vi har av Skandinavians samlade vargstam.

Om vi koncentrerar de här 170 vargarna, eller hur många vi nu klarar att komma ned till, i det här området kommer det att innebära kroken på dörren för våra lantbrukare. Det kommer att innebära att vi kan lägga ned allt vad jakt heter. Det kommer att påverka dem som bor och lever på landsbygden. Man kan inte fortsätta med sitt liv och sin hobby som tidigare.

Jag ställer mig väldigt frågande till just detta att vargstammen ska koncentreras till de här tre områdena. Jag är rädd, fru talman, att vi då kommer att få enorma problem inom de områdena i stället. Vi kommer alltså inte åt kärnan. Det viktiga är ju att få ned antalet individer och inte minst att få bort de skadegörande.

Anf. 108 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Jag hör vad ledamoten Kjell-Arne lyfter fram här och vad han är rädd för.

Jag tror i och för sig inte att detta behöver bli ett bekymmer. Jag ser samtidigt den problematik som ledamoten talar om.

Låt oss titta på detta och utreda den här delen! Hur skulle detta kunna se ut? Det finns en problematik, som vi varit inne på, om vi drar ned antalet väldigt lågt. Men har vi inte jakt på vargen får den ett annat beteende, som inte fungerar.

I Baltikum, som har betydligt fler vargar, har man licensjakt. Där har man också betydligt färre problem än vi i dag har i Sverige.

Anf. 109 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Även jag reagerade på det som ledamoten Karlsson sa här i sitt anförande.

Även jag bor i ett väldigt vargtätt län, Örebro län. Jag och Kjell-Arne och även Sofia Skönnbrink bor där det kanske är som tätast och har varit det över tid. Menar ledamoten att Örebro och Värmland ska bära hela vargpopulationen ensam?

Är det inte bättre, om vi nu minskar stammen något, jagar mer frekvent och förändrar beteendet hos vargen så att den blir mer skygg, att vargen får sprida sig över Sverige och att vi har bättre verktyg för skydds jakt? Eller ska vi som bor i Örebro län och i Värmlands län bära hela det här ansvaret, som faktiskt är nationellt?

Anf. 110 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Elin, för din fråga!

Nej, det är inte min avsikt alls. Jag ser framför mig att när vi minskar vargantalet på totalen kommer trycket totalt sett att bli mindre. Det är inte säkert att vi får den här vandrings söderut som ledamoten beskriver kan ske.

Däremot kanske man skulle titta lite mer på vargbeståndet och inte bara titta landsmässigt. Vi har ju i dag vargar i Norge, i Finland och i Sverige. Vargen är ju inte alltid säker på vilket land den befinner sig i, så man kanske skulle titta lite mer på helheten. Det gör man i Europa när man ser att antalet har blivit för stort i vissa områden.

Anf. 111 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Karlsson för svaret, även om jag inte är nöjd med detsamma.

Det jag hör är att vi ska minska vargstammen så att de vargar som finns kan stanna i Örebro och Värmland. Är det inte bättre att stammen sprider ut sig, också söderut, så att vi får en minskad påverkan över Sverige? Det är ju faktiskt ett delat ansvar.

Vi måste hitta balans i vargförvaltningen, och det är inte balans att de flesta av vargindividerna finns på en så begränsad yta i Sverige. Vi behöver faktiskt dela på det ansvaret.

Regeringen behöver också ta ansvar – vilket den gör – för förbättrade möjligheter till licensjakt och skydds jakt och samtidigt se till att man kan få sätta upp rovdjursavvisande stängsel och sådant. Men är inte ansvaret delat?

Anf. 112 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Fru talman! Vi har egentligen inte olika åsikter om detta. Jag säger inte att området som ledamoten Elin kommer från ska bära en större börda. Vad jag säger är att vi ska ha ett minimum av varg där vi har väldigt tätt med tamboskap, för de fungerar helt enkelt dåligt ihop.

Rovdjursavvisande stängsel kan fungera lite i början. Men klarade inte länsstyrelsen av att hålla vildsvinen på rätt sida är jag inte säker på att vi kommer att klara av det här med rovdjursavvisande stängsel på de här stora ytorna när underhållet ska hanteras över tid.

Låt oss titta på detta och hitta områden där vi skulle kunna ha vargarna! Men jag ser det faktiskt inte som en bra åtgärd att ha dem jämnt utspridda över landet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 13 Livsmedelspolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU8
Livsmedelspolitik
föredrogs.

Anf. 113 JOANNA LEWERENTZ (M):

Fru talman! Svenskproducerade livsmedel har många fördelar. De kännetecknas av god djurhälsa, lågt antibiotikaanvändande, restriktivt nyttjande av växtskyddsmedel för att skydda natur och människors hälsa och hållbar produktion av mat med låga utsläpp sett till världssnittet. Svensk livsmedelsindustri skapar också arbetstillfällen i hela landet och bidrar till en levande landsbygd.

I dessa oroliga tider med väpnade konflikter i vårt direkta närområde, oförutsägbara världsledare och handelskrig fyller den svenska livsmedelsindustrin en annan viktig uppgift: att i krig eller kris förse befolkningen med mat för dagen.

I dag har Sverige en självförsörjningsgrad på cirka 50 procent. Vi har under lång tid blivit alltmer beroende av import för att säkra vår försörjning – import av livsmedel men också av insatsvaror som drivmedel och mineralgödsel.

I en osäker värld där klimatförändringar, pandemier och geopolitiska konflikter kan störa handeln och tillgången på mat måste vi ta ett större ansvar för vår egen självförsörjning. Vikten av en robust och långsiktig livsmedelsförsörjning som stärker svensk produktion och gör oss mindre sårbara i kristider är mer kännbar nu än på mycket länge.

Ökad inhemsk livsmedelsförsörjning kräver lönsamma och konkurrenskraftiga jordbruk och livsmedelsföretag. I dag har svenska lantbrukare betydligt högre produktionskostnader än sina europeiska konkurrenter, bland annat på grund av höga diesel- och elpriser och krångliga regelverk. Det gör att lönsamheten försämras och att färre vill investera i svensk matproduktion. Så kan vi inte ha det.

Vi måste underlätta för lantbruket genom att minska byråkratin och skapa bättre förutsättningar för svenska bönder att konkurrera på lika villkor. Våra lantbrukare tar ett enormt ansvar för att producera och leverera mat, naturvärden, biologisk mångfald och beredskap till Sverige. Vi måste från politikens håll se till att underlätta för dem som dag och natt jobbar för att sätta mat på våra bord.

Med ett ökat fokus på beredskap och med möjligheter och incitament för lantbrukare och företagare att växa kan vi dessutom slå två flugor i en smäll. Vi kan få en tryggare och robustare livsmedelsförsörjning och lukrativa växande företag som skapar jobb i hela Sverige.

Om vi dessutom skulle öka produktionen till den grad att vi både kan sätta svenska produkter på svenska matbord och samtidigt exportera mer skulle Sverige också kunna bidra till att mer hållbart producerad mat konsumeras i världen.

Fru talman! När vi talar om livsmedelsberedskap fokuserar vi ofta på jordbruket, men vi får inte glömma de resurser vi har i våra hav, sjöar och vattendrag. Sverige har en lång kustlinje och stora fiskevatten, men i dag importerar vi mer fisk och skaldjur för konsumtion än vi producerar själva. Så lite som 5 procent av den svenskfångade Östersjöfischen blir till mat. Ur ett beredskapsperspektiv, där det krävs en produktionskedja som håller ihop hela vägen, är detta alldeles för lite.

För att vi ska behålla en fiskeflotta som fiskar för att mat ska hamna på tallriken, beredningshamnar som tar emot råvaran och fabriker som producerar och levererar färdiga produkter behöver fisket för humankonsumtion öka. Förutsatt att hela kedjan hänger ihop är fisket den näring som kan växla upp allra snabbast i en kris.

Den svenska fiskeindustrin har dock minskat kraftigt de senaste decennierna. Antalet svenska yrkesfiskare har halverats sedan 90-talet, och uttaget av fisk har stadigt minskat sedan 80-talet. Den kanske viktigaste förutsättningen för att den blå näringen ska kunna stå för en del av beredskapen är att det finns fisk i havet. Där har vi gemensamt ett jobb att göra, både på hemmaplan och i EU.

Ytterligare en förutsättning för att mer fisk ska bli mat är att någon ska vilja äta fisken och att efterfrågan på blå livsmedel ökar. Fisk från Östersjön har med årtionden av föroreningar i ryggen minst sagt dåligt rykte. Vi har i dag ganska stränga rekommendationer för hur mycket fisk från Östersjön som är lämpligt att äta. Det kan kanske finnas en poäng med att titta på dessa och till exempel börja väga hälsofördelarna med att äta fisk mot de nackdelar som halter av oönskade ämnen innebär.

Fru talman! Omvärlden ser i nuläget inte ut att bli en tryggare plats, och Sverige kan inte fortsätta att vara så sårbart som det är i dag. Vi måste stärka vår livsmedelsberedskap genom att öka produktionen och bättre ta till vara de resurser vi har, både på land och i havet.

Det är därför glädjande att regeringen initierat arbetet med livsmedelsstrategin 2.0, som jag vet att många väntar på. Den syftar till att stärka konkurrenskraften och robustheten i livsmedelskedjan. Det är också positivt att regeringen tillfört medel just för att stärka livsmedelsberedskapen.

Det är också viktigt att nämna det arbete med regelförenklingar som regeringen påbörjat. Det syftar bland annat till att göra svensk livsmedelsproduktion mer konkurrenskraftig. Ett implementeringsråd ska också inrättas, som ska se till att direktiv från EU tillämpas på ett sätt som inte missgynnar svenska företag och intressen – något som alltför länge belastat det svenska jordbruket.

Vi i Moderaterna vill fortsatt se en politik som gynnar svenska lantbrukare och svensk livsmedelsproduktion, som minskar vårt importberoende och som ser till att vi har en trygg och stabil livsmedelsförsörjning i både freds- och kristider.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)
(forts. § 16)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 februari

CU8 Fastighetsrätt

Punkt 1 (Tomträtt)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

206 för utskottet

63 för res. 1

21 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 SD, 57 M, 19 V, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 1: 62 SD, 1 -

Avstod: 21 C

Frånvarande: 17 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Zara Leghissa (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Victoria Tiblom (SD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Översyn av fastighetsbildningslagen)

1. utskottet

2. res. 4 (MP)

Votering:

259 för utskottet

13 för res. 4

19 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 63 SD, 57 M, 21 C, 14 KD, 12 L, 2 -

För res. 4: 13 MP

Avstod: 19 V

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 7 (Förköpslag)

1. utskottet

2. res. 8 (S)

3. res. 9 (V)

Förberedande votering:

93 för res. 8

19 för res. 9

179 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

John Widegren (M) och Mats Berglund (MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

181 för utskottet

91 för res. 8

19 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 57 M, 21 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 8: 90 S, 1 -

Avstod: 19 V

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU10 Ersättningsrätt samt insolvens- och utskökningsrätt

Punkt 12 (Utmätning efter bristande kreditprövning)

1. utskottet

2. res. 9 (S, V, MP)

Votering:

168 för utskottet

123 för res. 9

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 57 M, 21 C, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 9: 90 S, 19 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 17 (Betalningsplanen vid skuldsanering)

1. utskottet

2. res. 16 (V)

Votering:

185 för utskottet

19 för res. 16

87 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 57 M, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 16: 19 V

Avstod: 2 S, 63 SD, 21 C, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Eva Lindh (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 20 (Slutlig preskription)

1. utskottet

2. res. 21 (V)

Votering:

208 för utskottet

19 för res. 21

64 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 57 M, 21 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 21: 19 V

Avstod: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 22 (Avlägsnande av otillåtna bosättningar)

1. utskottet

2. res. 22 (SD)

Votering:

227 för utskottet

64 för res. 22

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 57 M, 19 V, 21 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 22: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU11 Riksrevisionens rapport om Sis särskilda ungdomshem

Punkt 4 (Kompetens)

1. utskottet

2. res. 4 (V, MP)

Votering:

258 för utskottet

32 för res. 4

1 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 63 SD, 57 M, 21 C, 14 KD, 12 L, 2 -

För res. 4: 19 V, 13 MP

Avstod: 1 S

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Gustaf Lantz (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Prot. 2024/25:73

19 februari

Punkt 6 (Uppföljning och redovisning)

1. utskottet

2. res. 7 (C)

Votering:

251 för utskottet

21 för res. 7

19 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 63 SD, 57 M, 14 KD, 13 MP, 12 L, 2 -

För res. 7: 21 C

Avstod: 19 V

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU14 Läkemedel och tandvård

Punkt 2 (Tillgänglighet till läkemedel)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

Votering:

148 för utskottet

21 för res. 4

121 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 56 M, 14 KD, 1 MP, 12 L, 1 -

För res. 4: 21 C

Avstod: 89 S, 19 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 12 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Lars Mejern Larsson (S) och Leila Ali Elmi (MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Joanna Lewerentz (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Läkemedel och psykisk hälsa)

1. utskottet

2. res. 9 (V)

Votering:

117 för utskottet

19 för res. 9

155 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 M, 21 C, 14 KD, 13 MP, 12 L

För res. 9: 19 V

Avstod: 90 S, 63 SD, 2 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 7 (Läkemedel och miljö)

1. utskottet

2. res. 14 (MP)

Votering:

278 för utskottet

13 för res. 14

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 63 SD, 57 M, 19 V, 21 C, 14 KD, 12 L, 2 -

För res. 14: 13 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 8 (Översyn av apoteksmarknaden)

1. utskottet

2. res. 15 (S, V, MP)

Votering:

168 för utskottet

122 för res. 15

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 57 M, 21 C, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 15: 90 S, 19 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 6 MP, 4 L

Märta Stenevi (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 14 (Personalförsörjning och förebyggande tandvård)

1. utskottet

2. res. 25 (SD)

Votering:

227 för utskottet

64 för res. 25

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 57 M, 19 V, 21 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 25: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU18 Socialtjänstens arbete

Punkt 1 (Utveckling av socialtjänstens arbete)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

102 för utskottet

21 för res. 3

168 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 M, 19 V, 14 KD, 12 L

För res. 3: 21 C

Avstod: 90 S, 63 SD, 13 MP, 2 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 2 (Arbetsförhållanden inom socialtjänsten)

1. utskottet

2. res. 5 (S)

Votering:

136 för utskottet

91 för res. 5

64 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 M, 19 V, 21 C, 14 KD, 13 MP, 12 L

För res. 5: 90 S, 1 -

Avstod: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Prot. 2024/25:73

19 februari

Punkt 3 (Stöd till anhöriga)

1. utskottet

2. res. 8 (V)

Votering:

168 för utskottet

19 för res. 8

104 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 57 M, 21 C, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 8: 19 V

Avstod: 90 S, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 4 (Försörjningsstöd och övriga stödinsatser)

1. utskottet

2. res. 11 (MP)

Votering:

122 för utskottet

13 för res. 11

155 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 M, 18 V, 21 C, 14 KD, 12 L

För res. 11: 13 MP

Avstod: 90 S, 63 SD, 2 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 6 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 5 (Aktivitetskrav för rätt till försörjningsstöd)

1. utskottet

2. res. 13 (SD)

Votering:

136 för utskottet

64 för res. 13

91 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 M, 19 V, 21 C, 14 KD, 13 MP, 12 L

För res. 13: 63 SD, 1 -

Avstod: 90 S, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU29 Extra ändringsbudget för 2025 – Stöd till Ukraina

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU8 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

258 för utskottet

32 för res. 1

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 SD, 57 M, 21 C, 14 KD, 12 L, 2 -

För res. 1: 19 V, 13 MP

Frånvarande: 16 S, 10 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU5 Integration

Punkt 1 (Bosättningslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

179 för utskottet

91 för res. 1

21 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 57 M, 19 V, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 1: 90 S, 1 -

Avstod: 21 C

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 4 (Etableringsinsatserna)

1. utskottet

2. res. 5 (C)

3. res. 6 (MP)

Förberedande votering:

22 för res. 5

13 för res. 6

256 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:
166 för utskottet
21 för res. 5
104 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 57 M, 19 V, 14 KD, 12 L, 1 -
För res. 5: 21 C
Avstod: 90 S, 13 MP, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 7 (Nyanlända kvinnors etablering)

1. utskottet
2. res. 8 (S)
Votering:
179 för utskottet
91 för res. 8
21 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 57 M, 19 V, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -
För res. 8: 90 S, 1 -
Avstod: 21 C
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU8 Förskolan

Punkt 2 (Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds)

1. utskottet
2. res. 3 (S, V, MP)
Votering:
168 för utskottet
122 för res. 3
59 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 56 M, 1 V, 21 C, 14 KD, 12 L, 1 -
För res. 3: 90 S, 18 V, 13 MP, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 12 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 3 (Barngruppernas storlek och personaltäthet i förskolan)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

3. res. 5 (SD)

4. res. 6 (V)

Förberedande votering 1:

64 för res. 5

19 för res. 6

208 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

93 för res. 4

64 för res. 5

134 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Ulrika Heie (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

104 för utskottet

91 för res. 4

96 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 M, 21 C, 14 KD, 12 L

För res. 4: 90 S, 1 -

Avstod: 63 SD, 19 V, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 4 (Stöd och likvärdighet i förskolan)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

Votering:

250 för utskottet

21 för res. 9

19 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 62 SD, 57 M, 14 KD, 13 MP, 12 L, 2 -

För res. 9: 21 C

Avstod: 19 V

Frånvarande: 16 S, 10 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Yasmine Eriksson (SD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2024/25:73

19 februari

Punkt 6 (Skyddad yrkestitel för barnskötare)

1. utskottet
2. res. 11 (S, V, C, MP)

Votering:

147 för utskottet

144 för res. 11

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 57 M, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 11: 90 S, 19 V, 21 C, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 7 (Kompetensutveckling i förskolan)

1. utskottet

2. res. 12 (S)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU7 Jakt och viltvård

Punkt 7 (Viltförvaltningsdelegationerna)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

227 för utskottet

64 för res. 7

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 57 M, 19 V, 21 C, 14 KD, 13 MP, 12 L, 1 -

För res. 7: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 8 (Vilt- och klövviltsförvaltning)

1. utskottet

2. res. 9 (MP)

Votering:

187 för utskottet

13 för res. 9

91 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 57 M, 19 V, 21 C, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 9: 13 MP

Avstod: 90 S, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Punkt 12 (Skarvförvaltning)

1. utskottet

2. res. 14 (S)

Votering:

115 för utskottet

91 för res. 14

85 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 M, 19 V, 14 KD, 13 MP, 12 L

För res. 14: 90 S, 1 -

Avstod: 63 SD, 21 C, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Prot. 2024/25:73

19 februari

Punkt 14 (Jakt på säl)

1. utskottet

2. res. 19 (C)

Votering:

192 för utskottet

22 för res. 19

77 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 57 M, 19 V, 14 KD, 12 L, 1 -

För res. 19: 21 C, 1 MP

Avstod: 1 S, 63 SD, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L

Leila Ali Elmi (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 (forts. från § 13) **Livsmedelspolitik** (forts. MJU8)

Livsmedelspolitik

Anf. 114 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, Joanna Lewerentz, för ditt anförande!

De senaste årens kraftiga prisökningar på livsmedel har slagit väldigt hårt mot hushållens ekonomi. Småbarnsfamiljer, ensamhushåll och pensionärer kämpar för att sätta näringsriktig mat på bordet. Köerna till matutdelningar och soppkök växer samtidigt som butiksjättarna tar ut rekordhöga vinster.

Vi socialdemokrater har föreslagit att det ska inrättas en matpriskommission för att få större insyn i butikernas prissättning men också för att identifiera eventuella oskäligen höjningar och diskutera hur konkurrenssituationen i dagligvaruhandeln kan förbättras.

Fru talman! Det behövs åtgärder som skyddar konsumenterna från de eventuellt oskäligen prishöjningarna. Vi socialdemokrater tycker inte att

någon ska behöva välja mellan att betala hyra eller att köpa mat. Men tyvärr har regeringen inte nappat på förslaget om att införa matpriskommissionen.

Min fråga till ledamoten blir därför om hon tycker att det är rimligt att svenska butiker gör stora vinster på bekostnad av människor som redan kämpar väldigt hårt för att få vardagsekonomin att gå ihop.

Anf. 115 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

De senaste årens matprisökningar är en direkt följd av globala kriser såsom pandemin, kriget i Ukraina och extrema väderförhållanden. Råvarubrist och ökade kostnader för insatsvaror har drivit priserna uppåt.

Fokus från regeringens sida har varit att först och främst bekämpa inflationen så att familjer och hushåll kommer att få det lättare med sin ekonomi. Det har man också lyckats med.

Gällande konkurrens och matprisjättarna som ledamoten nämner har man också tillfört medel till Konkurrensverket just för att granska de branscher som inte är så hårt konkurrensutsatta lite extra.

Anf. 116 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Ledamoten nämner Konkurrensverkets uppdrag att titta på de stigande matpriserna. Det har ganska nyligen lanserat sin rapport som heter *Stigande matpriser – vart tar pengarna vägen?* Där kan man tvärtom vad ledamoten säger läsa att butikerna har höjt priserna mer än vad som kan motiveras av ökade kostnader.

Ledamoten nämner ökat pris på insatsvaror, men de har börjat sjunka. Trots det fortsätter butikspriser att ligga kvar på väldigt höga nivåer. Ett tydligt exempel är priset på smör. När leverantörernas pris i butik ökar med 28 kronor valde dagligvaruhandeln att höja sitt pris med hela 36 kronor. Det är ett tydligt exempel på hur butikerna ökar kostnaden mot kund för att kunna öka sina egna marginaler. Det är just det som vi socialdemokrater tycker är fel.

Fru talman! Jag frågar återigen ledamoten om hon tycker att detta är rimligt eller om vi kan förvänta oss att Moderaterna kommer att driva på för att regeringen ska inrätta en matpriskommission som kan motverka de oskäligen prisökningarna mot kund.

Anf. 117 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

När livsmedelspriser höjs mer än vad som är proportionerligt är det såklart ett problem. Men det är fler saker som spelar in när det kommer till de höjda matpriserna som vi också måste ta i beaktande.

Vid till exempel en torka förlorar lantbrukaren höga inkomster. Det blir dyrare när man får högre kostnader och sämre skördar. Den som transporterar råvaran betalar mer för drivmedel. Den som förädlar råvaran har haft högre energipriser, och butiken som ska sälja den färdiga produkten har också haft skenande kostnader.

Allt detta kokar ned till högre priser. Jag tror inte att någon matpris-kommission i världen kan påverka väderförhållandena, bränslepriserna eller för den delen den svenska kronans kurs som också har varit svag.

Prot. 2024/25:73
19 februari

Livsmedelspolitik

Anf. 118 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Vi är här i dag för att debattera livsmedel. Det är ett årligt återkommande betänkande. Just den här gången får man faktiskt säga att det har hänt någonting positivt.

Från och med den 1 mars kommer det att vara ursprungsmärkning av kött i restauranger och storkök. Det är någonting som Miljöpartiet har drivit på för länge och något som vi fick igenom i januariavtalet. Det har sedan fått brett genomslag. Utskottet har också haft flera tillkännagivanden om det genom åren, och nu är det här. Det tycker jag är glädjande.

Samtidigt hade vi gärna sett att det skulle ha varit bredare. Det som nu innefattas, fru talman, är kött och chark i alla dess former, fryst och färskt, men däremot inget annat animaliskt. Det skulle vi gärna se.

Tidigare talare Joanna Lewerentz från Moderaterna nämnde att Sverige har en fantastisk livsmedelsproduktion. Vi är nästan bäst i världen på att ha så lite bekämpningsmedel som möjligt. Vi har rent vatten. Vi har god djurhållning, och vi har ett högt djurskydd som vi skattar väl.

Men vi ser också att det finns skillnader från andra länder. Ta en sådan sak som mjölkproduktion. Den skiljer sig åt ganska radikalt mellan olika länder.

Vi har haft en debatt och kommer att fortsätta att ha en debatt här i Sverige om förslaget om att ta bort beteskravet för kor. Det finns ett starkt stöd för att våra kor ska vara ute. Det är någonting som de får nu och som gör att vi faktiskt har ett gott djurskydd för kor. Men detta finns inte med. Många mejeriprodukter kommer också från mjölkråvara från andra delar av världen. Ägg är en annan sådan sak, där det fortfarande finns mycket att göra även inom svensk hållbarhet. Men vi har till exempel ingen salmonella i Sverige. Vi är jätteglada för att ursprungsmärkningen äntligen är här, men vi hade gärna sett att den gällde fler produkter.

Fru talman! En annan sak som jag skulle vilja ta upp är de nordiska näringsrekommendationerna, som kom 2023. Detta var ett brett arbete under Nordiska rådets ledning med forskare och en massa människor som kan de här sakerna. De tog fram nya kostråd, och de tittade då på både klimat och hälsa. Livsmedelsverket fick i uppdrag att införliva rekommendationerna och ta fram nya kostråd i Sverige.

Men när Livsmedelsverket kom med sitt förslag blev Tidöregeringen fundersam, för helt plötsligt skulle vi äta lite mindre kött. Det är någonting som vi vet skulle vara bra för hälsan och klimatet. Men regeringen slog bakut och gav Livsmedelsverket ett nytt uppdrag med hänvisning till att detta helt enkelt inte var berett.

Regeringen överprövar alltså forskningen och vad den har kommit fram till. Dessutom är detta rekommendationer om vad den enskilde ska äta för att det ska bli bra; det är ju ingen lagstiftning! Jag tycker att det är anmärkningsvärt att regeringen lägger sig i och ger detta nya uppdrag till Livsmedelsverket. Myndigheten själv bedömer att skillnaden mellan de nordiska näringsrekommendationerna ur hälso- och miljösynpunkt var väldigt liten. Den livsmedelsgrupp där det fanns en tydlig skillnad mellan

rekommendationerna var just rött kött. Trots detta väljer alltså regeringen att göra så här.

Argumenten, som man kan se i underlaget, är att vi ska ha en livsmedelsstrategi 2.0 där produktionen ska öka. Jag har ställt frågan tidigare, och jag gör det igen för det kanske blir ett replikskifte nu. Ska all produktion verkligen öka? Är all livsmedelsproduktion bra? Ska vi rikta detta till det som funkar i Sverige, som är bra och som vi vet är hållbart över tid? Eller ska allt bara öka för ökandets skull? Dessutom är vi ändå inte självförsörjande i de här delarna, så det borde inte vara något att ta upp.

Miljöpartiet har en reservation som gäller detta som handlar om att vi tycker att man ska implementera de nordiska näringslivsrekommendationerna. Jag tycker att regeringen bortser från fakta.

Fru talman! Jag skulle vilja ägna de sista minuterna av min talartid åt att prata om ett annat livsmedel, som vi kanske inte tänker på som livsmedel. Det är vatten. Vatten är det livsmedel som vi använder mest av, och nästan allt vatten som vi använder är livsmedelsklassat trots att vi använder det i andra delar. Även det som används i processvatten kommer ofta från reningsverken och är ett fullgott tjänligt livsmedel. Vi måste vara aktsamma om detta.

Förutom att vi behöver säkra dricksvattenförsörjningen och se till att vi alltid har tillgång till dricksvatten måste vi undvika att få in kemikalier i det. En kemikalie som vi ofta återkommer till i utskottet är PFAS. Det är en evighetskemikalie, eller egentligen många. Den används i jättemycket. I veckan kunde vi läsa en artikel om att vissa sorters ögondroppar till nästan hundra procent består av PFAS, som man alltså håller rakt i ögat. Samtidigt vet vi att PFAS är cancerframkallande. Vi vet också att det finns i medicin, till exempel i cancermedicin, som alltså används för att bekämpa cancer.

PFAS finns i en massa olika former, och det sprids med vatten. Vi vet också att det ackumuleras inom näringskedjan. Det finns studier från Frösön utanför Östersund som visar att sorkarna som bor på ett gammalt flygfält där har höga halter av PFAS men att rävarna i området har ännu högre. Det betyder att när vi äter någonting som innehåller PFAS ackumuleras det även i våra kroppar.

I dag finns det ingen bra provtagningsmetod för detta. Miljöpartiet har skrivit en reservation om detta, nummer 14, som jag yrkar bifall till.

Vi tycker att det borde finnas ett övergripande ansvar för provtagning av PFAS även i områden där det inte finns någon verksamhet men där man till exempel plockar svamp, jagar eller på annat sätt helt enkelt tar livsmedel från marken. Vi får in PFAS på det viset, och i dag finns inte denna övervakning. Vi vet att det varje gång man har undersökt och hittat PFAS har varit enormt mycket högre halter än man har trott. Det gäller dricksvattnet i Kallinge, och på till exempel Frösön är det alltså höga halter. Det gäller också flera ställen utanför Uppsala.

Miljöpartiet tycker att det borde finnas ett övervakningsprogram för detta och att man skulle ha riktlinjer och ett kontrollprogram. Jag vet tyvärr att miljöövervakning inte är prioriterat av regeringen, som har dragit ned på den väldigt mycket.

Men vi måste veta att den fisk vi fiskar, de kräftor vi äter samt den svamp och frukt och de bär som vi plockar är säkra att äta. Där har vi som samhälle ett ansvar, och jag hoppas att man kan gå vidare med det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i betänkan-

19 februari

det.

Livsmedelspolitik

Fru talman! I dag har vi en debatt om livsmedelspolitiken. Det är väldigt spännande att få vara med och diskutera denna fråga, och man måste då nästan börja med att prata om livsmedelsstrategin. Vi antog den 2017, och det är så att säga full fart med den sedan dess. Ledorden i strategin var tydliga: Vi skulle öka livsmedelsproduktionen, ha mer lönsamhet i jordbruket, stärka konkurrenskraften och öka Sveriges livsmedelsförsörjning.

Däremot vet vi att det inte blev så mycket av det där. Så säger i alla fall många av dem som jag har frågat. Men den förra regeringen tyckte naturligtvis att det var full fart. Men hur blev det, fru talman? Det blev ingen ökad livsmedelsproduktion. Det blev inte mer lönsamhet i jordbruket. Det stärkte inte konkurrenskraften. Inte heller ökade vi Sveriges livsmedelsförsörjning.

Det här är bekymmersamt. När man träffar lantbrukarna och talar med dem hör man att de inte ser några synliga effekter av strategin. Livsmedelsindustrin är också tveksam till nyttan. Det är det här, fru talman, som är så allvarligt.

Sveriges livsmedelsförsörjning är nämligen fortsatt under 50 procent. Varannan tugga av det vi äter i vårt land kommer inte från Sverige. Vi har ett handelsunderskott på över 70 miljarder kronor. Det är oändligt mycket pengar, som vi skulle kunna odla mer för i vårt land. Tänk om vi kunde bestämma oss för att öka med bara 10 procent! Det skulle bli 7 miljarder som oavkortat skulle gå till våra svenska bönder.

Vi vet också, fru talman, att Sverige i dag är självförsörjande på tre livsmedel: vetemjöl, morötter och socker. Det är inte bra. Vårt lands skafferier är halvtomt, och det duger inte. Så här kan vi inte fortsätta! Vi har ett land där vi kan producera mycket mer. Vi har så mycket som talar för oss; vi har klimatet, och vi har våra duktiga bönder. Vi har resurser i vårt land som gör att vi skulle kunna öka väldigt mycket mer och även hjälpa andra länder mycket mer än vad vi gör i dag.

Fru talman! Hur är det då i vår omvärld? Ser det ut så här också runt omkring oss? Det är ganska intressant att se. Norge har det inte heller så bra, om jag ska vara ärlig, och de har ju inte heller samma åkermark som Sverige har.

Men om vi tittar österut, mot vårt fantastiska grannland Finland, ser vi att de har en helt annan politik. Trots att vi i den här kammaren beslutade att det inte skulle vara fler krig eller krigstider har man i Finland sagt att man inte kan tänka så. I Finland måste man vara beredd! Finland har därför haft en politik där man klarar beredskapen i sex månader utan att behöva ta in ett enda vetekorn. Och nu säger man att det är för lite och att man måste upp till nio månader. Detta klarar man nu i Finland.

I Sverige har vi tio till tolv dygn. Sedan är det slut. Det är mycket allvarligt att det är på det här sättet, och jag tror att våra medborgare skulle vara mycket bekymrade om de fick reda på hur illa det ser ut. Jag tror att många tänker att det är något basalt att man har sett över att det finns mat om det skulle bli kristider. Men tyvärr har vi inte haft det så i vårt land.

Jag är väldigt glad att den förra regeringen lade ett utredningsuppdrag på Ingrid Petersson. Utredningen kom förra året, och hon sa där att det är bekymmersamt i vårt land. Det är mycket som måste göras. Hon sa också

så här: Det är avgörande att Sveriges livsmedelsberedskap byggs upp från grunden och att företagen i livsmedelskedjan är konkurrenskraftiga för att kunna möta framtidens kriser.

Detta är någonting som är väldigt viktigt för den här regeringen. Därför är jag också glad att vi har fått en ny regering som tar de här frågorna på högsta allvar. Därför känner jag också hopp om framtiden. Något vi verkligen jobbar för är ju att vi vill stärka livsmedelsproduktionen i hela landet. Grunden är, som min duktiga moderata kollega här sa, att lönsamheten ska öka.

En annan utredare, Elisabeth Nilsson, har tagit fram förslag på några saker, bland annat hur konkurrenskraften ska bli starkare och hur vi ska få fler bönder att vilja satsa och få mer pengar över. Hon har tittat på förändrade beteskrav, något som varit väldigt debatterat, och säger att vi måste lita på bönderna. De vet bäst när korna ska vara inne och ute. Det handlar också om minskade viltskador från bland annat dovhjort och vildsvin, minskad vargstam, som vi pratade om innan voteringen, villkorad läkemedelsanvändning med mera. Hon har massor av olika förslag.

Jag tänkte gå ned för landning här och prata om hur fantastiska våra svenska bönder är på att använda lite antibiotika. Jämfört med andra EU-länder är Sverige det land som använder absolut minst antibiotika. Här är det inte politiken som ska ha äran utan våra bönder, som tog ett beslut om att faktiskt göra någonting åt detta och visa andra länder att vi kan förändra och minska antibiotikaanvändningen. Det tycker jag är något vi verkligen ska lyfta fram.

Vår regering har tänkt göra skillnad på gårdsnivå. Det kan låta som en klyscha, men vi menar det verkligen. Faktum är att när jag nu är ute bland bönder, som jag varit sedan jag kom in i riksdagen 2014, märker jag en väldig skillnad. Jag måste ändå säga det. De säger: Magnus, du fattar inte! Ta bara det här med dieselskatten! Vilken skillnad det är för mig! Kom ihåg det! Det var en som sprang i fatt mig på ett möte: Du måste komma ihåg, sa han, att det är en jätteskillnad nu. Vi får mycket mer pengar över.

I kristider, som vi verkligen har haft, är det en otroligt viktig signal att vi har det på detta sätt.

Jag ska avsluta med något jag tog en bild på. Jag var på något ställe där det stod: Om vi inte äter svenskproducerad mat när det inte är kris finns det heller ingen mat när det är kris.

(Applåder)

Anf. 120 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Ledamoten säger att det är viktigt att stärka den svenska livsmedelsproduktionen. Där är vi helt eniga. Saken är dock att våra åsikter går isär vad gäller betesrätten. Vi menar att betesrätten gör just det, alltså stärker den svenska livsmedelsproduktionen.

Varje år köper svenska kommuner, regioner och statliga myndigheter in livsmedel för ungefär 10 miljarder kronor. Ett viktigt verktyg för att kunna upphandla svenskt och stötta svensk livsmedelsproduktion är att de kan ställa krav genom hållbarhetskriterier som gör att man kan gynna svenska produkter. Därför är det väldigt oroande att se att förslaget om att slopa betesrätten för svenska mjölkcor kvarstår, eftersom det skulle kunna försvåra möjligheten att upphandla svenskt väldigt mycket.

Ledamoten sa själv i en intervju med Dagens Vimmerby: Tycker man att det är viktigt med svensk mat ska man köpa svensk mat, och det gäller såklart även kommuner och regioner, att man är noga med sina upphandlingar.

Mina frågor till ledamoten blir därför: Hur ska kommuner och regioner kunna vara noga med sina upphandlingar om ett av de viktigaste verktygen för att upphandla svenskt tas bort? Och har ledamoten tänkt på vilka konsekvenser det kan få för svensk livsmedelsförsörjning om betesrätten för svenska mjölkkor tas bort och möjligheten att köpa in svenska produkter vid offentlig upphandling då minskar?

Anf. 121 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack för din fråga, ledamoten Sofia Skönnbrink!

Jag tror verkligen inte att detta är något bekymmer över huvud taget. När utredaren besökte vårt utskott berättade hon hur de hade tänkt, och som de ser det kommer de flesta mjölkbönder att släppa ut sina kor. Det blir väldigt märkligt om man ska förstå det som att vi i politiken vet bättre exakt när kossan ska vara inne och när den ska vara ute. Vi måste kunna lita på att våra svenska bönder vet bäst.

Ledamoten säger att detta kan vara ett kriterium för att kunna köpa in svensk mjölk, men det är som sagt bara ett av kriterierna. Det kan också vara att man vill köpa från Sverige. Det är ett väldigt bra kriterium. Att säga att det bara handlar om ifall korna står inne eller går ute är att förminska det. Dock kan kommunerna fortsätta att ha det kriteriet. De flesta – man pratar om 80–85 procent – kommer ändå att släppa ut korna och ha den friheten. Det är viktigt.

Frågan har blivit otroligt polariserad. Det är svart eller vitt. Det tycker jag är tråkigt. Om man är ute bland våra svenska bönder märker man vilken skillnad det är nu. Ni andra är säkert också ute bland bönder. Ledamoten nämnde Vimmerby, och jag har besökt en jättestor, fin gård där. Det är klart att det inte ser ut som när min pappa var mjölkbonde. Det var mörkt i ladugården och helt annorlunda.

Jag tar resten sedan.

Anf. 122 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Betesrätten kommer säkert att diskuteras mer i djurskydds-
betänkandedebatten. Jag vill återgå till temat för min fråga, som var offentlig upphandling. Kommunerna säger att ett av de viktigaste verktygen för att kunna upphandla svenska mejeri- och nötköttsprodukter är just att bönderna kan hänvisa till att korna får gå ute på bete under sommarhalvåret. Det är ett väldigt viktigt kriterium. Annars vet de inte hur de ska kunna köpa in just det svenska.

Jag hör vad ledamoten säger. Men om kravet på bete tas bort, vad blir då skillnaden mellan en svensk och en finsk mjölkliter eller ett nötfärspaket – jag tänkte först säga en oxfilé, men det kanske man inte köper in till skolköken – från Finland respektive Sverige? Det är det jag är ute efter.

Här är den offentliga upphandlingen ett väldigt kraftigt verktyg för att stärka produktionen i Sverige, som jag precis sa. 90 procent av det nötkött som köps in till offentliga kök är svenskt och upphandlas just med stöd av beteskravet. Konsekvensen av att slopa detta krav kan därför bli att väldigt stora volymer svenskt nötkött konkurreras ut av billigare alternativ efter-

som man inte längre kan hänvisa till det. Det är det som oroar oss, och det är det jag vill att ledamoten svarar på.

Den handlar inte bara om att djurvelfärden blir påverkad. Det kan också ha stor negativ påverkan på målsättningarna i den kommande livsmedelsstrategin, som vi ännu inte har sett men som ledamoten återigen nämner, vad gäller att öka försörjningsgraden och förbättra vår krisberedskap.

Återigen frågar jag om ledamoten är beredd att riskera detta genom att inskränka betesrätten för våra svenska mjölkkor. Och när vi ändå pratar om livsmedelsstrategin skulle jag väldigt gärna vilja veta när vi kommer att få se den. Landsbygdsminister Peter Kullgren sa innan jul att vi skulle få se den innan det nya året, men ännu syns den inte till.

(Applåder)

Anf. 123 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Sofia Skönnbrink, för frågorna! Jag ska ta dem i tur och ordning.

Vad gäller det ledamoten sa om att man vid köp av kött ska ha kriteriet att det är svenskt och att det innebär att djuret har fått gå ute menar jag på att det viktiga snarare är att köttet är från Sverige. Ledamoten sa att kriteriet för till exempel nötkött är att korna ska ha fått gå ute. Mig veterligen går visserligen kvigor ute – men tjurar gör inte det på det sätt man kanske tror. De är faktiskt inomhus. Det blir alltså lite skevt när ledamoten säger att det är enda kriteriet.

Jag tror att det viktiga är att man visar på att svensk djurhållning innebär att vi litar på våra bönder. Det var jag också inne på förut vad gäller antibiotikaanvändning med mera. Det är en viktig signal att vi inte har någon överförmyndare. Våra bönder vet ju vad som är bäst för deras egna kor.

Livsmedelsstrategin väntar även jag på, men det viktiga är väl att den kommer. Det senaste jag hörde var att den kommer väldigt snart, alltså inom en snar framtid.

Anf. 124 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 15.

Priset på mat har skjutit i höjden de senaste åren, och det slår hårt mot vanligt folk. Förra månaden ökade matpriserna med 0,8 procent, vilket är den största ökningen för en enskild månad sedan mars 2023. Samtidigt varnar experter för att priserna på mat kommer att fortsätta stiga ännu mer under februari och mars.

En oroande trend är också att de billigaste produkterna har ökat mest i pris, procentuellt sett. Det innebär att de som har minst marginaler och redan köper lågprislivsmedel, såsom pensionärer, ensamhushåll och småbarnsfamiljer, drabbas allra hårdast av de ökande priserna. Situationen för vanliga hushåll hade kunnat lindras genom att man höjde barnbidraget, studiebidraget och underhållsbidraget, som vi socialdemokrater föreslog. Men i stället valde regeringen och Sverigedemokraterna att sänka skatten för dem som tjänar allra mest.

Prioriteringen är tydlig: Mer pengar till champagne, och mindre pengar till välling. Det är inte hållbart. Regeringen måste vakna och inse hur

mycket vanligt folk sliter för att kunna sätta näringsriktig mat på bordet åt sig själva och sina familjer.

Fru ålderspresident! Många kommer säkert ihåg tiden innan valet när Ebba Busch stod på gator och torg och viftade med falukorvar, upprörd över hur dyr maten hade blivit. Då var det minsann väldigt viktigt att ingen unge skulle behöva lämna matbordet med kurrande mage. Frågan är vad som hände med Ebbas falukorvslöfte.

Vi socialdemokrater har länge föreslagit att regeringen ska tillsätta en matpriskommission för att få ökad insyn i butikernas prissättning, identifiera oskäligen påslag och diskutera åtgärder för att förbättra konkurrenssituationen i dagligvaruhandeln.

Vi har också velat ställa krav på att butiker tydligt ska märka ut om en vara förändras, antingen innehållsmässigt till det sämre eller storleksmässigt till det mindre, samtidigt som priset behålls på samma nivå. Att helt plötsligt börja sälja kaffepaket som innehåller 50 gram mindre kaffe till samma pris som innan är inte okej – inte heller att byta ut dyrare ingredienser mot billigare alternativ, eftersom det kan innebära en försämring av kvaliteten som konsumenten kanske inte uppfattar om priset ligger kvar på samma nivå. Den här typen av krympflation och snålflation måste motverkas.

Fru ålderspresident! Det är inte bara konsumenterna som har fått en dyrare matkasse – även svenska livsmedelsproducenter pressas av stigande kostnader och en orolig omvärld. Klimatförändringar, pandemier och krig påverkar förmågan att producera livsmedel och gör det dyrare att föda upp djur, odla grödor och tillverka ost.

Fru ålderspresident! Låt oss prata lite mer om klimatförändringarnas effekter på livsmedelsproduktionen! År 2024 var det varmaste år som någonsin har uppmätts, och förra månaden blev den varmaste januarimånaden i historien. Temperaturökningarna leder till mer extremväder såsom längre torrperioder och fler översvämningar, vilket påverkar jordbruket i både Sverige och resten av världen. Redan i dag ser vi tydliga effekter på den globala livsmedelsproduktionen.

I flera delar av världen, särskilt i Afrika, Asien och Sydeuropa, minskar skördarna av viktiga basgrödor såsom vete, majs och ris till följd av torka och oförutsägbara väderförhållanden. Likaså har priset på globala livsmedelsprodukter som kakao, kaffe och apelsinjuice slagit i taket och toppar just nu listan över de livsmedel som har ökat mest i pris den senaste tiden.

Fru ålderspresident! Att stoppa klimatförändringarna och trygga vår livsmedelsproduktion är ett ansvar vi alla delar. Därför är det skrämmande att se att regeringen bedriver en politik som ökar utsläppen i stället för att minska dem. Vi socialdemokrater vill att Sverige ligger i framkant och tar klimatkrisen på allvar för våra bönders, våra konsumenters och kommande generationers skull men också för att kaffe inte ska bli en lyxvara som bara de mest välbärgade får fortsätta njuta av.

Fru ålderspresident! Det oroliga omvärldsläget har minst sagt tydliggjort hur sårbara vi är när det kommer till vår livsmedelsförsörjning. Endast varannan tugga som vi äter är producerad på hemmaplan. Det är en trend som måste vändas. Sverige ska i alla lägen kunna förse sina invånare med mat och rent vatten. Därför behöver vi se mer svenskt på tallriken och i glaset – inte mindre. För att öka vår självförsörjningsgrad, minska vår sår-

barhet och göra oss bättre rustade för kristider behöver vi se till att det finns livsmedelsproducerande företag i hela landet.

Fru ålderspresident! I dag är livsmedelsförsörjningen i norra Sverige otillräcklig. Livsmedelsverket har till och med varnat för att de boende kan tvingas evakuera vid en större kris. Vi socialdemokrater tycker inte att det är rimligt att flytta norrlänningarna söderut utan vill i stället stärka deras eget lantbruk genom att höja stödet till mjölkbönder i norra Sverige med 60 miljoner kronor i förhållande till regeringens budget.

(Applåder)

Fru ålderspresident! Man måste också ta hänsyn till att små och stora företag har olika förutsättningar och att småföretagare i många fall har svårare att leva upp till livsmedelslagstiftningens krav och bära de kostnader som livsmedelstillsynen medför. Det gäller särskilt i ett tidigt skede när verksamheten precis har startat. För att få fler att vilja driva livsmedelsföretag i Sverige vill vi socialdemokrater därför utöka kontrollmyndighetens rådgivning till små företag i syfte att öka uppfyllelsen av livsmedelslagstiftningen.

Fru ålderspresident! Ett annat viktigt verktyg för att stärka och främja den svenska livsmedelsproduktionen är offentliga upphandlingar. Det redogjorde jag även för i debatten med den kristdemokratiska ledamoten. Vi socialdemokrater vill göra det obligatoriskt att vid alla upphandlingar av animaliska livsmedel ställa krav på att produktionen har skett med höga krav på djurskydd och låg antibiotikaanvändning – precis som i Sverige.

Det är också viktigt att de offentliga köken agerar förebilder och väljer svenska och lokalproducerade produkter när det är möjligt. På så sätt kan vi stärka matkvaliteten i förskolor och skolor, på äldreboenden och sjukvårdsinrättningar, samtidigt som vi värnar och stärker vår inhemska livsmedelsproduktion.

Fru ålderspresident! Ingen i Sverige ska behöva välja mellan att köpa mat och att betala sina räkningar. Vi socialdemokrater vill se konkreta åtgärder som minskar prispressen, stärker svensk livsmedelsproduktion och säkerställer att högkvalitativ mat är tillgänglig för alla, oavsett inkomst.

(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring, Malin Larsson och Anna-Caren Säterberg (alla S).

Anf. 125 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru ålderspresident! Tack för tillfället att prata om det roligaste och viktigaste jag vet, nämligen livsmedel! Det händer otroligt mycket på det området i Sverige, och vi har hög kompetens på marknaden.

Framtidens mat är här. Jag pratar inte om mjölbaggas och mott, även om dessa proteinkällor kan vara ett komplement i framtiden. Nej, jag talar om de vilda djur som vi historiskt har kunnat tillaga men som har valts bort. De flesta av oss har glömt hur man tillreder dem. Vildsvin är många bekanta med. I min hemkommun har till exempel traktens jägare levererat vildsvinskött till skolornas matsalar de senaste åren, vilket var otänkbart för några år sedan. Men det finns mer att göra. Har någon här i kammaren smakat vildgås, säl, mördarsniglar eller kanske skarv?

När länsstyrelserna betalar bönderna för förstörd gröda och för att bli av med skadedjur som invaderar borde pengarna användas till att stödja

innovationer som skapar efterfrågan på köttet och proteinet. Produktutvecklingarna är redo, och det sker fantastiskt mycket ute i köken. Regelverk måste dock anpassas så att man som innovatör i livsmedelskedjan kan och vågar.

Som skåning i ett parti med historiskt sett stark nykterhetsfalang blev det tidigt i min politiska karriär en krock när det gällde frågan om gårdsförsäljning. Men politik är ett maratonlopp, och 25 år efter att liberalerna i Skåne strategiskt försökte vända partiets inställning till gårdsförsäljning, som nu blir verklighet om än i något mindre omfattning än önskat, stannar inte Liberalerna där.

Inte nog med att Liberalerna är överens om att det är rimligt att man som vinbonde eller lokal bryggare får sälja sina produkter där de tillverkas, vi har också landsmötesbeslut på att ta bort matkravet för restauranger med sprittillstånd. Vidare tycker vi att krögare ska få krydda sin kron med egenodlad malört, att det ska bli bättre öppettider på Systembolaget och att man ska få sälja vin och öl i licensbutiker. Vi fortsätter arbetet med att tänka mat och dryck i kombination. Det gynnar landsbygden och näringslivet, men det är också en rimlig åtgärd när vi svenskar konsumerar allt mindre alkohol.

Fru ålderspresident! Efter att ha varit egen företagare inom livsmedelsbranschen sedan tonåren ser jag att många av våra regelverk drabbar de seriösa krögarna och butiksägarna. De tolkas dessutom helt olika beroende på vilken kommun och handläggare som gör tillsynen.

I den gårdsbutik som vi drev ägnades förmiddagen åt att ta emot grödor från granngårdarna, och vi skördade även det vi själva hade odlat. Råvarorna blev sedan förädlade och såldes över disk, ofta redan på lunchen. Det hade varit helt orimligt för oss att ägna tid åt att skapa en innehållsförteckning över dagens vegetariska lasagne, särskilt med tanke på att det var kocken själv som expedierade kunden över disk. Systemet med att livsmedel som säljs över disk endast behöver en så kallad muntlig förteckning är rimligt och bra.

Jag kan ge kammaren ett tips på hur ni enkelt kan kontrollera ursprunget när ni går på krogen. När ni går ut i kväll och läser på menyskylten vid en restaurang att man kan köpa entrecote med bea och pommes för 105 spänn ska ni alla vara vaksamma. Antingen har man fått råvarorna från ett mindre nogräknat land, eller så har man helt gratis arbetskraft.

Det är vi konsumenter som kan påverka och påskynda utvecklingen av den frivilliga märkningen av fler råvaror genom att fråga när vi handlar och välja det med högst kvalitet, inte bara det som är billigast. Det är på sätt man får en robust och hållbar livsmedelskedja.

Där det borde finnas en märkning är i de offentliga köken. Där har vi kunder som inte kan välja. Det är barn, sjuka och äldre, som är helt beroende av det som serveras. Det finns märkning på helt kött, men om ni inte visste det kan jag berätta att det är försvinnande lite färskt kött som serveras i skolornas matsalar. Och så fort man köper en färdig biff eller korv från grossisten kommer köttet sällan från svenska gårdar.

I upphandlingens priskrig ställs sällan frågan om antibiotikaresistens. I den offentliga sektorns budget och upphandlingsmål borde man ta höjd för råvaror av hög kvalitet. Det finns kommuner som genom fiffiga upphandlingsrutiner och utbildad personal kan göra fantastisk offentlig kost som gör skillnad för barns inläring, för att de sjuka ska tillfriskna och för

att ge de äldre livskvalitet. Jag vill tacka alla gamla kollegor och bambanter som gör skillnad varje dag.

Fru ålderspresident! Flera motioner berör självförsörjningsförmågan. Inte sällan är önskemålet att vi ska sätta mål för hur mycket vegetabiliska proteiner vi ska odla alternativt animaliska proteiner vi ska föda upp beroende på vilken ideologi och vilket parti man tillhör. Att göra partipolitik av detta eller tillfredsställa olika särintressen beroende på tillhörighet är inte liberalt.

Om vi breddar perspektivet och pratar om Sveriges försörjningsförmåga handlar det om att säkerställa att hela befolkningen har tillgång till säkra livsmedel, inklusive dricksvatten, som behövs för att uppehålla sin hälsa under minst en tremånadersperiod. Då talar analyserna mindre om hur många kor som slaktas i Sverige respektive Sydamerika. Då visar analysen att de viktigaste frågorna att få ordning på är rent vatten, transporter och säker el. För en liberal kan svaret aldrig vara protektionism.

Att vi svenskar ska äta mer svenskt är bra. Framför allt måste vi göra det för att produkterna, djurhållningen och arbetsmiljön är bättre, men inte för att vi begränsar produkter från andra länder. Som liberal vet jag att svaret är frihandel, som på sikt skapar välstånd och kvalitet.

Sverige står sig väl i konkurrensen även om system och strategier behöver slipas. Det sker väldigt mycket livsmedelsinnovation ute i landet, och det finns fungerande stödsystem för att skapa det nästa Oatly, för att fler ska äta hela djuret eller för att vi ska ta vara på den så kallade blå maten.

Under stora delar av mitt yrkesliv har jag jobbat med matsvinn, och jag vet att det finns mängder av regler som alla syftar till att stärka livsmedels-säkerheten för den som äter.

Den största delen av min ledamotstid ägnas åt arbetsmarknadsfrågor, men som i alla frågor hänger det ihop. Vi måste få in fler ungdomar och vuxna i utbildningar inom livsmedelssektorn så att vi får fler slaktare, livsmedelstekniker, sommelier, kockar och så vidare. Det är nämligen yrkestolthet och hantverkskunnande som lyfter Sveriges livsmedelsförsörjning.

När utbildade kockar jobbar i skolköken minskar svinn, eftersom de vet hur man kan återanvända livsmedel på ett säkert sätt. När utbildade kockar jobbar på sjukhusen vet de hur man beräknar för att det inte ska uppkomma ett tillagningssvinn på 30 procent när patienten ska få mat på tallriken. Med riktiga kockar i äldreomsorgen blir inte maten bara en friskfaktor, utan man använder ugnar och kokgrytor på ett sätt som ger minimalt med svinn.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 126 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru ålderspresident! Jag tackar Camilla Mårtensen för anförandet. Jag hälsar henne också välkommen till miljö- och jordbruksutskottet. Jag tror att det här är den första debatt som vi möts i.

Ledamoten talar om ursprungsmärkning av kött på restaurang, och det har väldigt länge varit en hjärtefråga för oss socialdemokrater. I tidigare regeringsställning skickade kollegan Anna-Caren Säterberg, dåvarande landsbygdsminister, in en anmälan till EU-kommissionen om att få införa

egna nationella regler för detta. Tyvärr drogs anmälan tillbaka av den kristdemokratiska landsbygdsministern Peter Kullgren när han tillträdde. Det gjorde att processen blev väldigt försenad, vilket är beklagligt. Men låt oss inte gråta över spilld mjölk.

Ledamoten nämner i sitt anförande att det här ska ske muntligt. Det är också det förslag som finns i föreskrifterna. Innan jag kom in i riksdagen jobbade jag med kontroller i sju år som livsmedelsinspektör i Eda kommun. Man skulle bland annat kolla på spårbarhet. För mig låter det väldigt svårt att man ska kunna följa upp om kött säljs på rätt grund. Hur kan man veta att restaurangägaren har sagt rätt till kunden om det inte står i menyn att oxfilén eller burgaren är svensk? Om det står i menyn kan man kolla i frysen eller kylan om produkten finns där.

Det finns en annan viktig aspekt. När jag ska gå ut och äta vill jag först gärna kolla upp restaurangen och se om den fått bra recensioner och liknande. För mig är det också viktigt att det är svenska produkter jag får på tallriken. Men det blir svårt att välja restaurang baserat på köttets ursprung om man inte genom hemsidor och annat ser att de saluför exempelvis svensk oxfilé.

Menar ledamoten att det är tillräckligt med muntlig information? Jag delar inte den bilden.

Anf. 127 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru ålderspresident! Tack, ledamoten Sofia Skönnbrink, för frågan och för välkomnandet till utskottet!

Ja, jag menar att det vore ett alldeles för svårt och krångligt regelverk för dem som driver restaurangnäring om de behövde göra denna märkning. Jag vet dock att de allra flesta som har möjlighet gör det.

Jag vet inte om Sofia Skönnbrink har krävt märkning av något mer än kött. Men för allt annat som serveras över disk – bakelser i konditoriet, till exempel – är det precis samma regelverk. Man behöver alltså inte ha en innehållsförteckning på varje produkt man lämnar över.

I min egen verksamhet gjorde vi om menyn varje dag – det var aldrig samma meny. Det betydde att gästen aldrig i förväg kunde veta vad som fanns på menyn. Däremot fick man reda på en hel massa när man kom in. Vi visste exakt varifrån sakerna kom.

För livsmedelsinspektörer finns redan ett regelverk. Jag vet att du naturligtvis vet om detta, men jag tänkte upplysa om att man som krögare är skyldig att vara spårbar. Men det är klart att man skulle kunna ljuga för kunden; jag gissar att det är det du är ute efter. Så skulle det kunna vara, men då får man som kund ställa frågan – och kanske inte välja de ställen som säljer entrecote för 105 spänn en tisdagskväll.

Anf. 128 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru ålderspresident! Tack, ledamoten, för svaret!

Det är exakt detta min oro grundar sig i. Jag vet att alla inte alltid är ärliga. Man önskar att det var så; i den bästa av världar skulle ingen ljuga för sina kunder. Men jag ser också problemet med att kunna följa upp, för jag vet att det för att kunna följa spårbarheten är viktigt att få reda på att uppgifter är riktiga.

Om du går på restaurang med kollegor i ett arbetslag och ska ha en kul AW, spela bowling och äta burgare, är det kanske inte jättekul att vara den

person som hela tiden förstör stämningen genom att fråga varifrån köttet kommer. Det skulle vara väldigt bra om man från restaurangens sida redogjorde för detta. Precis som ledamoten säger kommer flera restauranger säkert självmant att välja att märka ut detta eftersom man känner en väldigt stor stolthet över att erbjuda lokalproducerat eller svenskt på sin restaurang. Att så mycket ska läggas på kunden vet jag inte om jag riktigt håller med om. Det skulle vara bättre om man lade ansvaret för att redogöra för vad maten innehåller på restaurangägaren.

Jag vet också att man har denna typ av informationsinhämtning vad gäller allergener. Man måste skriva ut vissa allergener som folk generellt sett reagerar mest på. Jag har flera gånger stött på fall där mjölkproteinallergiker har köpt en grekisk sallad med fetaost och blivit allvarligt sjuka eftersom det visat sig att det egentligen var salladsost. Problemet finns alltså, och jag tänker att det kan finnas en risk även när det gäller ursprung för kött.

Anf. 129 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru ålderspresident! Jag tänker att de flesta här i salen själva någon gång har suttit på en restaurang och tittat. Innan man kommer fram till vad det är man ska äta får man veta att sparrisen kommer från Örebro och köttet från granngården och att såsen har tillverkats på det ena eller andra sättet och toppats med basilika någon annanstans ifrån. Det är detta man just nu gör på restaurang – man beskriver väldigt gärna vad det är man serverar. Det är en trend. Jag vill påstå att väldigt många gör detta redan i dag.

För övrigt är risken att om vi ger alla dessa pålagor kommer den där gårdsbutiken inte längre att ha möjlighet att gå ut och plocka eller plocka från grannarna för att servera över disk. Det kommer att hämma näringslivet och utvecklingen, vilket i sin tur kommer att skada den utveckling vi ser, där vi går mot bättre kvalitet och vi och alla andra blir mer intresserade och mer kunniga när det gäller vad vi kan och ska äta och ställer krav på våra matställen.

Så nej, jag tycker fortfarande inte att det är nödvändigt. Jag tycker att man behöver titta på andra sätt att komma åt detta. Det är sällan det bara fuskas med köttursprung, ifall det fuskas. Jag tycker att insatserna borde inriktas på att titta på andra livsmedelssäkerhetskrav på restauranger och restauratörer. Och jag tycker inte att det ska läggas fler pålagor på ett näringsliv som redan i dag dignar under krav på administration och information.

(Applåder)

Anf. 130 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru ålderspresident! I dag har vi alltså debatten om livsmedelspolitik. Jag yrkar till att börja med bifall till reservation nummer 28, Åtgärder från statens sida för att främja livsmedel som producerats i Sverige.

Varför yrkar vi bifall bara till en reservation? Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men vi har kommit överens om att varje parti yrkar bifall till endast en reservation. Det är inte så konstigt, för en reservation har inte fått majoritet i utskottet och har därmed inte hamnat i utskottets förslag; sannolikheten för att den ska gå igenom är alltså liten. Då vet ni det!

Vi vill se förändringar – den vi yrkar bifall till och många andra. Den nya verklighet som Sverige befinner sig i gör nämligen att nästan all politik måste anpassas, och det gäller även livsmedelspolitiken. Steg för steg och på område för område uppdaterar Tidöregeringen Sverige till de nya förutsättningarna. Och vet ni vad? Genom att förnyas på detta sätt blir Sverige vad det tidigare var: ett tryggt och fungerande land.

På detta vis och genom denna process är många av de förändringar som Sverigedemokraterna har velat och vill se på livsmedelsområdet redan på gång. Det handlar till exempel om en särskild nationell enhet för bekämpning av livsmedelsbedrägerier och fusk, ursprungsmärkning av kött på restaurang, åtgärder för att stärka livsmedelsproducenternas situation på marknaden samt inte minst många åtgärder för krisberedskap och ökad självförsörjning. Vi tar inte upp dessa frågor för omröstning i kammaren eftersom åtgärderna redan är på gång.

Det finns dock ytterligare några saker som Sverigedemokraterna vill rätta till. Vissa frågor har hänvisats till andra utskott, såsom en utredning av skatteavdrag för den överskottsmat som butiker donerar till välgörande ändamål. Det är en viktig åtgärd för att minska matsvinnet. Det gäller även förslaget att se över lagstiftningen för upphandling så att tillämpliga undantag finns vid behov av ändrade inköpsmönster vid kris.

Det finns tre frågor kvar att arbeta på, som jag vill nämna i dagens debatt. Det handlar om dimensionen EU och livsmedel, om livsmedelsfusk och inte minst om åtgärder från statens sida för att främja svenska livsmedel.

När det gäller EU och livsmedel påverkar EU även inom det området förutsättningarna på väldigt många sätt. Det har pratats om ett svexit och om man är för eller emot det. Det beror naturligtvis för alla på vad EU är för något. Därför har vårt parti, helt logiskt, ställt krav på en utvärdering av EU.

Under tiden gör Sverigedemokraterna löpande ett mycket stort arbete för att förbättra EU. Vi vill ha ett EU som arbetar med det som är nödvändigt och ger fördelar – inget annat. I detta arbete är det helt centralt med flexibilitet, i både smått och stort. I det lilla är det viktigt att det i varje detaljregel finns möjlighet till anpassning till de förhållanden som råder i Sverige. En svensk skog ser inte ut som en tysk eller en grekisk skog. I det stora är det väldigt mycket värt om så mycket som möjligt kan bestämmas på nationell nivå. Det är vi här i Sverige som har kunskap om vad som är bäst för Sverige och så vidare.

Det finns ett antal godkännanden på EU-nivå. Ett exempel är när man godkänner livsmedel. Det kan handla om nya livsmedel enligt förordningen om novel foods, och det kan vara livsmedel som är framställda genom genmodifiering.

Vi har ett yrkande som handlar om att tillåta godkännanden på nationell nivå, fortsatt med samma höga grad av försiktighet när det gäller nya livsmedel och på ett sätt som gör att den inre marknaden inte påverkas mer än nödvändigt. Om man får nationella godkännanden kan en medlemsstat gå före och utveckla nya livsmedel, och sedan kan man fullfölja den gängse processen för livsmedlen i EU och godkänna dem för hela EU på vanligt sätt.

Nu kommer jag till livsmedelsfusket. Det är en styggelse. Det ökar, och nu utövas det ofta av kriminella nätverk. Det betyder också att nätverken kan dra nytta av det och växa.

Sverige har under de senaste årtiondena förfallit till ett helt annat land än det jag växte upp i. Vår nya Tidöregering tar tag även i denna fråga, efter att inte mycket har hänt i frågan under tidigare regeringar. Vi kommer att få en fuskenhet på Livsmedelsverket som kommer att syssla med myndighetsöverskridande arbete med underrättelser, samordning och kontroll.

Sverigedemokraterna anser dock att även nya verktyg behövs för bevisssäkring. Man kan inte stävja den här brottsligheten om man inte kan få säkrare bevis mot dem som fuskar. Den delen får inte glömmas. Det räcker inte att gripa och lagföra; sannolikheten för att nå en fällande dom måste också öka.

Den tredje sak jag vill lyfta fram är att vi vill främja svenska livsmedel. Det är också detta som är innehållet i den reservation jag yrkade bifall till i början. Vi ser många goda exempel på att både medborgare och upphandlare väljer att köpa svenska livsmedel.

Sedan har vi haft inflation som har drivit upp matpriserna, vilket gör att många får behov av att vända på slantarna. Då kanske de köper billigare livsmedel.

Svenska livsmedel har stora mervärden. Det är flera talare som har sagt det i talarstolen i dag. Detta borde tala för sig självt, men inte minst i svårare tider bör staten påminna både upphandlare och medborgare om vad som står på spel och vad vi kan vinna genom våra val av livsmedel.

Vi vill att länsstyrelserna ska få i uppdrag att genomföra en kampanj riktad mot offentliga och privata konsumenter för att förmå dem att köpa närproducerade livsmedel. Ökad efterfrågan kommer också att öka svensk livsmedelsproduktion och därmed stärka Sveriges beredskap. I förlängningen kommer även priserna att gå ned i och med skalfördelar i produktionen.

(Applåder)

Anf. 131 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru ålderspresident! Det är lite intressant att man i regeringsunderlaget verkar ha väldigt olika uppfattning om hur mycket det fuskas där ute. SD säger att livsmedelsfusket ökar, och Liberalerna säger att de flesta är ärliga och vill göra rätt. Det är en intressant slutsats.

Fru ålderspresident! Allt fler svenskar efterfrågar lokalproducerad mat. Det småskaliga jordbruket med direktförsäljning till kund är en viktig del i detta. Dessutom bidrar det till en levande landsbygd.

I dag säljs ofta grönsaker och ägg genom gårdsbutiker, men det är desto svårare att slakta och sälja kött direkt till konsument eller detaljhandel. För att kött ska få säljas vidare måste djuren ha besiktigats av en veterinär både före och efter slakt, och slakten ska dessutom ha skett på ett godkänt slakteri.

Vi socialdemokrater vill se över möjligheten att underlätta regelverket för hemslakt och försäljning av kött från den egna gården direkt till konsument, utan att riskera vare sig djurvälstånd eller kvaliteten på livsmedlen, liksom för att minska förekomsten av svartslakt. Det var därför glädjande att Sverigedemokraterna i betänkandet också hade ett yrkande på samma tema. Däremot var det väldigt förvånande att Sverigedemokraterna tog av-

stånd när det föreslogs en samskrivning som skulle ha lett till ett tillkännagivande i Sveriges riksdag.

Fru ålderspresident! Jag vill därför fråga ledamoten varför Sverigedemokraterna inte ville driva igenom ett tillkännagivande som skulle ha lett till att regeringen hade behövt se över regelverket för försäljning av gårds-slaktat kött.

Anf. 132 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Sofia Skönnbrink, för frågan! Nog kan det samtidigt vara sant både att fusket ökar och att de flesta är ärliga. Det är först när något når över 50 procent som inte båda kan vara sanna samtidigt.

Precis som Sofia Skönnbrink säger finns det redan i dag möjlighet till gårdsslakt. Den möjligheten öppnades för inte särskilt länge sedan. Det var väldigt bra. Där sker slakten genom att ett slakteri åker ut under ordnade former.

Detta är en ganska ny verksamhet. Det är bra att låta det gå en viss tid. Sedan får man utvärdera vilka fördelar och nackdelar som detta har. Det finns ju uppenbara svårigheter med att liberalisera slakt, vilket också Sofia Skönnbrink pekade på, avseende hygien och djurvälstånd.

Anf. 133 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru ålderspresident! Jag tror att ledamoten missförstod min fråga. Det jag talade om är alltså vidareförsäljningen av gårdsslaktat kött direkt till konsument och detaljhandel.

Vad gäller gårdsslakt fick vi ju igenom ett tillkännagivande som Sverigedemokraterna valde att ställa sig bakom. Det var under fjolåret, om jag inte misstänker mig. Det hade varit bra om det kött som man nu får slakta också får säljas vidare på ett enklare sätt.

Det blir lite märkligt. Nu talar vi återigen om att det innebär risker. Man säger att vi ska ha tillit till bönderna, att de vill sköta sig och att det inte finns mycket fusk. Då borde man väl inte vara så oroad för att våra lantbrukare inte skulle komma att sköta denna typ av slakt och försäljning? Jag tycker inte att bilden går ihop.

Jag skulle gärna se att Sverigedemokraterna lade ned lika mycket krut på att lösa frågan om gårdsförsäljning av kött som man lade på att driva igenom gårdsförsäljning av alkohol.

När vi talar om beredskap och om att öka vår självförsörjningsgrad är ju detta ett väldigt viktigt steg. Det är också ett viktigt steg för att hela Sverige ska kunna leva och att det inte bara ska vara stora butiker som säljer svenskt kött. Vi talar om att landsbygden ska blomstra och om att vi vill ha fler arbetstillfällen. Detta är ju ett gyllene exempel på hur man skulle kunna få till fler småföretag runt om i hela vårt land.

Jag skulle vilja höra om Sverigedemokraterna verkligen inte tycker att det är lika viktigt att sälja gårdsslaktat kött som att sälja vin som är producerat på en svensk gård?

(Applåder)

Anf. 134 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru ålderspresident! Som stödparti till regeringen har vi diskussioner med regeringen där vi driver frågor. När regeringen arbetar åt vårt håll släpper vi frågor ibland.

Anf. 135 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru ålderspresident! I dag debatterar vi livsmedelspolitik. Klimatkrisen, höga energipriser och höga matpriser påverkar svenska bönder och vår livsmedelsproduktion negativt. Det som nu händer ute i Europa och världen påverkar oss i Sverige, inte minst vad gäller både produktion och försörjning av livsmedel. Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden kan både bidra till den globala livsmedelsförsörjningen och stärka vår nationella självförsörjning av livsmedel.

Kretsloppen måste värnas, och ett småskaligt och variationsrikt jordbrukslandskap behöver i större omfattning stimuleras. En ökad självförsörjningsgrad gör oss bättre rustade vid kriser och extremväder samt kan även minska vårt importberoende. Livsmedelsberedskapen behöver stärkas, och vi behöver stärka produktionen av hållbar mat.

Fru ålderspresident! Jag ska fortsätta med att prata om behovet av att stoppa matjättarnas missbruk av sin marknadsdominerande ställning.

På bara två år har matpriserna stigit med nästan 30 procent, men tyvärr verkar regeringen stå rätt handfallen. Samtidigt som hushållen får räkna slantarna för att ha råd med bröd, smör och grönsaker gör matjättarna rekordvinster. Detta är förstås oacceptabelt.

För att man ska komma till rätta med detta behövs lagstiftning som kan sänka matpriserna. Marknaden behöver fungera som den är tänkt och hjälpa hushåll men även svenska matproducenter i ett pressat läge. Det är inte bara konsumenterna som lider av matjättarnas metoder. Även livsmedelsproducenterna, de företag som faktiskt odlar och producerar vår mat i Sverige, pressas hårt.

De senaste åren har vi kunnat läsa om bönder och andra som ser sina varor öka i pris i butik men som själva inte får ett öre mer trots att det är de som har de stora kostnadsökningarna. Som många små och medelstora livsmedelsproducenter själva uttrycker det: Matproducentens andel av matkronan behöver öka.

Matjättarnas missbruk av sin marknadsdominerande ställning behöver stoppas. De pressar livsmedelsproducenternas marginaler och skadar Sverige, som är i stort behov av ett varierat utbud av svensk livsmedelsproduktion. Ett litet antal stora företag dominerar grossistleden. Därför hamnar många mindre livsmedelsproducenter i beroendeställning till de enskilda jätteföretagen. Dessa grossister har tyvärr inte varit sena att utnyttja detta, vilket lett till ett omfattande maktmissbruk. Nu är det dags att skydda livsmedelsproducenterna.

En undersökning från Livsmedelsföretagen från 2020 visar att över 90 procent av de stora matkedjornas leverantörer har hotats med så kallad avlistning, vilket innebär att deras produkter tas bort ur beställningssortimentet om de inte accepterar vissa villkor. I praktiken innebär det en svartlistning från matjättens sida, där inga inköp görs från det avlistade företaget.

Då matjättarna i praktiken kontrollerar hela marknaden är detta närmast att likställa med ett näringsförbud, och det är något som är svårt för den enskilda producenten att faktiskt våga göra någonting åt. EU har därför beslutat att förbjuda själva maktmissbruket med ett EU-direktiv mot otillbörliga handelsmetoder inom livsmedelsindustrin. Att komma åt maktmissbruket är en av huvudpunkterna i den här EU-lagstiftningen. Detta skulle inte vara möjligt på en marknad med många aktörer och en funger-

ande konkurrens. Den långsiktiga lösningen är givetvis att få till en fungerande konkurrens.

Lagen om otillbörliga handelsmetoder innehåller förbud för köpare av jordbruks- och livsmedelsprodukter att använda vissa utpekade handelsmetoder, som svartlistning, mot sina leverantörer. Syftet med lagen är att skydda just lantbrukare och matproducenter. Men lagen är bara en minimilag. Sverige har möjlighet, och behöver nu ta sig rätten, att skärpa den här lagstiftningen för att den ska kunna få avsedd effekt.

Det står klart att det behövs en större konkurrens mellan fristående grossister så att livsmedelsproducenter inte blir så beroende av enskilda aktörer. Vi behöver titta på ny lagstiftning. Det handlar om att se över ägarkoncentrationen och strukturen på avtalen i grossistledet för att garantera en starkare ställning för livsmedelsproducenterna i matkedjan. Det skulle stärka ett bredare och varierat utbud av livsmedelsproduktionen. Det här är viktigt av flera skäl, däribland säkerhetsskäl. Det handlar också om förmåga till nationell självförsörjning och om ett klimatperspektiv.

Mer måste nu göras för att skydda och stärka den svenska lantbrukaren och livsmedelsproducenten, som ger oss bra mat året runt.

Slutligen, fru ålderspresident, yrkar jag bifall till reservation 21.

Anf. 136 HELENA LINDAHL (C):

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation 17 om en självförsörjningsgrad på minst 80 procent av det vi konsumerar och kan producera i Sverige. Självklart står jag bakom alla Centerpartiets yrkanden, men för tids vinning gör vi så här.

I förrgår besökte jag en bonde i Ale utanför Luleå. Han äger en av fyra mjölkgårdar i Luleå kommun. År 2010 fanns det sexton stycken. Bonden som jag besökte är på väg att lägga ned sin mjölkverksamhet. Då kommer det bara att finnas tre mjölkgårdar.

I norra Sverige har mjölkproduktionen minskat med 40 procent under samma tid. På 15 år har alltså 40 procent av mjölkgårdarna försvunnit. Man skulle kunna tro att de har ersatts av större mjölkgårdar. Det har de till viss del, men den totala andelen mjölk har minskat i norr. Betänk att det är halva Sveriges yta! Det är allvarligt. Till största delen beror det här på minskad lönsamhet.

Jag skulle vilja påpeka, fru ålderspresident, att jag är väldigt glad för Arlabönderna, för äntligen får man lite mer pengar per kilo mjölk. Det är fantastiskt. Men vi har ändå en stor sårbarhet när det gäller jordbruket generellt i Sverige.

Jag kommer då åter till bonden utanför Luleå. Jag frågade honom om det svenska jordbrukets utvecklingsmöjligheter. Han svarade krasst att han faktiskt inte tror att vi konsumenter kommer att reagera på allvar förrän det blir en allvarlig kris och hyllorna i affärerna är mer eller mindre tomma.

Vi är så vana vid att hyllorna dignar av massor med olika produkter. När man går i affären tror jag inte att det första som slår en är: Tänk om det blir kris! Då kommer det att vara tomt i hyllan. Kanske är det så att vi har haft det för bra, och vi har inte drabbats av krig i hyfsad närtid. Och därför tar vi kanske de dignande butikshyllorna, fulla med mat, för givna.

Det finns en sanning i det, tror jag. Men framför allt beror den låga självförsörjningsgraden i Sverige på att politiken har bestämt att det ska

vara så. Ja, ni tycker säkert att det är lite uppstudsigt att säga så, men vad ska man annars säga?

Jag kommer ihåg hur det var när jag kom in i riksdagen. Det börjar vara några år sedan nu; tiden går ju fortare nu för tiden. Då pratade man i princip enbart om frihandel. Det fanns nästan inget fokus på att jordbruken i Sverige blev färre. Det var inget diskussionsämne. Det jag fick höra var att vi lever i en global värld och kan importera. Det sa vissa. Andra tyckte att den finska jordbrukspolitiken var mossig. Vissa sa till och med att den var nationalistisk, hur man nu kunde få den till det. Det sistnämnda tror jag faktiskt ingen skulle komma på tanken att säga i dag om Finland.

Fru ålderspresident! Det geopolitiska läget har snabbt förändrats, och vi står i dag inför ett helt annat läge i Europa. Vad händer när krisen eller kriget knackar på dörren? Sverige har ju en ganska dålig beredskap för att klara livsmedelsförsörjningen i en sådan situation.

För att undvika importberoende och få en mer decentraliserad livsmedelsproduktion krävs det en reformagenda för radikalt högre lönsamhet hos svenska bönder. Det är faktiskt pudelns kärna.

Svenska jordbruk har långsamt utarmats och dött. Jag har sagt det förut och säger det igen: Bara sedan 2003 har över 9 000 jordbruksföretag lagts ned, och mängden brukad åkermark har minskat.

Sårigheterna när det gäller djurhållningen märks också tydligt i statistiken. Antalet kor för kött- eller mjölkproduktion har sedan 2010 minskat med ungefär 139 000. Det är fler än antalet människor i Jämtlands län. Antalet grisar har samtidigt minskat med fler än det bor människor i Luleå kommun. Fåren är ett helt Gotland färre. Det får givetvis konsekvenser för ett land.

Fru ålderspresident! Sverige har gått mot att det inhemska jordbruket är för år blivit alltmer otillräckligt för att försörja befolkningen med livsmedel samtidigt som vårt beroende av import och fungerande leveranskedjor har ökat. Det är egentligen inte en önskvärd situation ens i fredstid, men ser man på den oroliga omvärlden och att vi har krig i Europa skulle man kunna säga att det är rent dumdristigt. Vid en krigssituation är en god egen livsmedelsförsörjning av största strategiska vikt, och därför bör Sverige omgående inleda ett reformarbete för att, som jag sa, radikalt förändra situationen till det bättre.

Fru ålderspresident! I dagsläget är den inhemska försörjningen av mat knappt 50 procent. Det brukar vi ofta säga här i talarstolen. I norra Sverige är det ännu värre. Kan ni gissa hur låg självförsörjningsgraden är där i dag? Den varierar mellan 25 och 30 procent. Kapaciteten i det svenska jordbruket är kraftigt underdimensionerad. En viktig orsak till det är, som jag sa, att lönsamheten är alldeles för låg, vilket naturligtvis påverkar möjligheterna och viljan att bedriva jordbruk. Det påverkar även bankernas vilja till lån vid generationsskiften.

Fru ålderspresident! Hela vägen från jord till bord bidrar tyvärr staten via olika skatter och avgifter till att höja kostnaden på inhemskt producerad mat och sänka dess konkurrenskraft. Även det har jag sagt förut. Som en följd av detta har bönderna styrts mot centraliserad stordrift men har, trots detta, ändå svårt att erbjuda konkurrenskraftiga priser. Det här är inte rimligt!

Vi har med eftertankens kränka blekhet nu insett att vi behöver satsa kraftigt på försvaret. Det behövs, men en av de viktigaste delarna i försvaret är ju mat. Om inte vi kan mätta våra magar vid krig, hur ska vi då kunna försvara vårt land? Därför är det nödvändigt att riksdagen även samlas runt en offensiv agenda för ökad lönsamhet hos bönder, mer småskalig och lokal matproduktion och genom detta en bättre säkerhet vid krig eller kris.

Av den anledningen har Centerpartiet föreslagit att regeringen skyndsamt ska utreda hur kostnaderna, särskilt skatter och avgifter, ser ut i livsmedelskedjans alla led, inte minst i primärproduktionen. Vi vill att det ska föreslås reformer för att, som jag sa, öka lönsamheten för svensk livsmedelsproduktion så att vår livsmedelsförsörjning kan täcka minst 80 procent av den mat som det är möjligt att producera i Sverige.

Fru ålderspresident! Tyvärr har förslaget inte fått något större gehör hos de flesta av de partierna här i salen. Ni behöver ändra åsikt! Det är aldrig för sent att ändra sig, och hoppet är väl det sista som lämnar människan. Regeringen har aviserat att man ska komma med en ny livsmedelsstrategi, och vi när en förhoppning att en utredning av lantbrukets kostnader och en efterföljande reformagenda blir en central del i denna strategi.

Avslutningsvis vill jag säga att den väg vi har slagit in på när det gäller jordbrukspolitiken är felaktig på samma sätt som de stora ambitionsminskningarna avseende Försvarsmakten var det. Båda dessa linjer grundade sig i en alltför optimistisk syn på att fredstiden efter kalla kriget skulle vara för evigt. Det har tyvärr skadat svensk krisberedskap.

Därför behöver politiken se till att radikalt minska de statliga pålagor som har begränsat konkurrenskraften för svenska jordbruk.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

§ 17 Regional utvecklingspolitik

Regional utvecklingspolitik

Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU10
Regional utvecklingspolitik
föredrogs.

Anf. 137 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru ålderspresident! Det här är ett motionsbetänkande, och jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

Låt oss för en stund föreställa oss att vi, likt Nils Holgersson, svävar högt över vårt avlånga land. Från denna utsiktspunkt ser vi ett Sverige präglad av bördiga jordbruksmarker i söder, täta skogar som sträcker sig genom hjärtat av landet, pulserande städer som driver innovation och tillväxt och en levande landsbygd där tradition och förnyelse går hand i hand.

För att binda samman vårt land och främja regional tillväxt är en robust infrastruktur avgörande. Regeringen prioriterar därför upprustning av befintliga vägar och järnvägar. Genom att förbättra dessa transportleder underlättar vi för människor att pendla till arbete och utbildning och för företag att nå sina marknader.

I ett land med Sveriges geografi spelar de regionala flygplatserna en särskild roll. De är inte bara viktiga för affärsresor och turism utan också för att säkerställa att även avlägsna regioner har tillgång till snabba transporter. Genom att stödja och utveckla dessa flygplatser stärker vi hela landets konkurrenskraft.

De sydliga delarna av Sverige utgör med sina rika jordar grunden för vårt jordbruk. Här produceras livsmedel av högsta kvalitet, vilket inte bara säkerställer vår inhemska försörjning och ger oss möjlighet att öka nivån för att komma upp i självförsörjningsgrad – jordbruket stärker Sverige och kan bidra till export och ekonomisk tillväxt. Det är därför av yttersta vikt att vi behåller kontrollen över hur ett livskraftigt jordbruk kan utvecklas. Vi vet att konventionella odlingar hos oss i Skåne håller barnmatsnivå. Ingen använder mer tillsatser än vad som är nödvändigt, och restprodukterna av spårämne är så ytterst små att de försvinner innan grödan skördas.

Det pågår mycket intressanta innovationer. En av dem är att ta vara på ärtans restprodukter, som blir en ny produkt hos en annan entreprenör i en kedja av hållbarhet. Det pågår också ett arbete med att ta fram en vegetarisk produkt som inte kräver vatten i sin framställning. Den ska sedan användas för att tillaga till exempel en god ”köttfärsås”. Det här är spännande och viktiga områden inom livsförsörjningen framåt.

Det svenska jordbruket står inför en avgörande omställning, men den måste genomföras med både ekonomisk och miljömässig klokskap. När investeringskostnaderna för klimatomställningen uppskattas till mellan 80 och 85 miljarder kronor, med årliga tillkommande kostnader på 10–11 miljarder, krävs en ansvarsfull politik som värnar både klimatet och konkurrenskraften.

Vi moderater ser ljusglimtar. Jordbruksverkets senaste prognoser visar att kostnaderna för insatsvaror och tjänster väntas minska. Det var inte vad som sades i den tidigare debatten. Men kanske får vi ändå ned priserna på energi och gödsel. Detta ger oss ett andrum att genomföra omställningen på ett klokt sätt. Sveriges unika förutsättningar med vårt klimat, teknologiska framsteg och bördiga jordar ger oss en stark grund att stå på.

Men vi måste göra det rätt. Precis som i vår energipolitik står vi för en linje där klimatåtgärder genomförs med fokus på innovation och kostnadseffektivitet, inte genom tvång och överreglering. Omställningen måste ske i samklang med dem som faktiskt driver Sveriges jordbruk, inte över deras huvuden.

När vi rör oss genom Småland och norröver ser vi de vidsträckta skogarna, som inte bara är en del av vårt landskap utan också en hörnsten i vår ekonomi och kultur. Sveriges skogsägare har under generationer visat att de kan kombinera produktion och hänsyn till miljön. Det är därför avgörande att vi behåller nationell kontroll över skogspolitiken och inte låter EU:s skogsstrategi inkräkta på vår suveränitet. Moderaterna står fast vid att skogsbruket ska styras av svenska intressen och kunskap.

Våra städer är motorer för innovation, utbildning och ekonomisk tillväxt, men deras framgång är oupplösligt kopplad till en levande landsbygd. Genom förstärkning av infrastrukturen såsom upprustning av vägar och järnvägar, som jag tidigt nämnde, säkerställer vi effektiva kommunikationer mellan stad och landsbygd och skapar de förutsättningar som hela Sverige behöver för att blomstra. Detta inkluderar våra viktiga flygplatser.

En stabil och hållbar energiförsörjning är en förutsättning för både industriell utveckling och den gröna omställningen. Södra Sverige har stått inför stora utmaningar gällande elförsörjningen, vilket påverkar både hushåll och företag. Regeringen har därför beslutat om åtgärder för att stärka elsituationen i södra Sverige, bland annat genom investeringar i elnätet och Kraftlyftet.

Kraftlyftet är regeringens nya smarta satsning för att stärka elsystemet där det behövs som mest. Genom att investera i lokal elproduktion och energilagring, med start på 100 miljoner kronor 2025 och en ökning till 400 miljoner per år från 2027, skapar vi trygghet i elsystemet. Ett konkret exempel är stöd till kraftvärme som ger viktig stabilitet i områden med akuta effektbehov. Dessa insatser är nödvändiga för att säkerställa att regionen kan fortsätta att vara en drivkraft i Sveriges gröna omställning.

Det finns de som ifrågasätter kärnkraftens plats i vår energimix. Vi moderater ser den som nödvändig, vilket är en åsikt som vi delar med en majoritet av riksdagen. Kärnkraftens egenskaper gör att landet kan säkerställa en stabil och koldioxidfri elproduktion. Den kompletterar förnybara energikällor som vind och sol och ger oss den baslast som krävs för att möta både dagens och framtidens energibehov.

För att främja lokal produktion och entreprenörskap har riksdagen beslutat om skattesänkningar för små bryggerier. Från och med den 1 juli 2025 kommer oberoende bryggerier som producerar upp till 3 miljoner liter öl per år att få en sänkning av alkoholskatten med upp till 50 procent. Detta initiativ syftar till att stärka de ekonomiska förutsättningarna för små ölproducenter och stimulera lokal företagsamhet.

Regeringen har dessutom beslutat att införa gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker. Från den 1 juni 2025 kommer mindre producenter att kunna sälja sina produkter direkt till konsumenter på plats, vilket förväntas stärka besöksnäringen och ge konsumenter möjlighet att köpa med sig exempelvis en flaska vin direkt från vingården.

Regeringen har därför tagit beslut om att sänka skatten för vissa bryggerier. Det blir toppen att vi får lite mer frihet i vårt land och möjlighet att stärka besöksnäringen.

Sammanfattningsvis ser vi, genom att likt Nils Holgersson betrakta vårt land från ovan, ett Sverige där städer och landsbygd samverkar, där jordbruk och skogsbruk är centrala pelare i vår ekonomi och där nationellt självbestämmande är avgörande för att bevara våra unika förutsättningar.

Moderaterna arbetar för att säkerställa att hela Sverige har möjlighet att växa och utvecklas, med respekt för våra traditioner och med sikte på framtidens möjligheter.

Med detta, fru ålderspresident, yrkar jag återigen bifall till utskottets förslag.

Anf. 138 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru ålderspresident! Jag måste erkänna att jag började bli osäker på om jag hamnat i rätt debatt. Betänkandet handlar ju om företagsfrämjande kommunal service, offentlig service, lokalisering av statliga myndigheter och så vidare, men ledamoten pratade om vägar, järnvägar, flyg, jordbruk, skog, levande landsbygd, energi och gårdsförsäljning.

Jag har en fråga till ledamoten. Ni moderater pratar ofta om att skapa goda villkor för företagande. Hur går detta ihop med att ni tar bort företags-

stödet till de 39 minsta kommunerna och samtidigt skär ned på de regionala utvecklingsmedlen? I glesbygden är dessa stöd ofta avgörande för att företag ska kunna starta och överleva. Hur motiverar ledamoten att ni skär ned där behoven är som störst?

Jag kan förstå att ledamoten inte vill prata om denna politik i sitt anförande.

Anf. 139 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:
Fru ålderspresident! Tack, ledamoten Monica Haider, för frågan!

Man kan prata om det mesta när det handlar om regional tillväxt. När ärendet tillkom hade vi en debatt som handlade om pengarna. Det var före jul. Sedan var det en centerpartist från Dalarna som sa att vi borde ha mer diskussion om Sverige i allmänhet, vitt och brett, och det var vad jag gjorde. Med detta sagt: Man kan spara saker till sådana här replikskiften.

När det gäller de 39 gleskommuner som hade ett stöd utgick det från ett projekt som varade i ett antal år, och sedan tog projektet slut. Projekt är till för att genom en insats göra en tanke till verklighet för att se hur det fungerar, och sedan ska det bli självgående.

När projektet är slut är det upp till dem som varit med att fortsätta sitt arbete. Det går alldeles ypperligt att göra detta, och det är så det är tänkt. Projekt ska inte vara på livstid, utan de ska övergå till något beständigt. Eller också bestämmer man sig för att det inte var någon bra idé, och då fortsätter det inte.

Anf. 140 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru ålderspresident! Tack för svaret, Ann-Charlotte Hammar Johnson!

Det finns ju inga hinder för att förlänga en satsning. Det har vi gjort i Socialdemokraternas budget därför att det är viktigt för dessa kommuner. På landsbygden krävs ofta riktade insatser.

Det som regeringen också vill göra är att centralisera strukturfondspartnerskapen och lägga makten över EU-medlen hos Tillväxtverket. Jag funderar på hur Moderaterna ser på risken för att de regionala prioriteringarna får stå tillbaka för nationella intressen när besluten flyttas längre bort från de lokala beslutsfattarna.

Anf. 141 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Varje parti bestämmer självt hur det vill lägga sina satsningar. Ledamoten Monica Haiders parti bestämde att projektet skulle pågå 2018–2024 och sedan utvärderas.

Sommaren 2026 kommer ett stort program där man ska titta över landsbygdsstrategin. Då har man väl tagit in all information som man behöver för att titta på det så att man kan anta en strategi som gäller här och nu men som också tar oss framåt i tiden. Det är där den ligger, så det är långt eller kort avstånd till saker och ting.

Det är bra att Monica Haider är på hugget och lite snabb i fötterna. Det gick inte så snabbt under den egna regeringen, men det är bra att man har stora krav på oss.

Fru ålderspresident! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande 10 *Regional utvecklingspolitik*.

Jag yrkar bifall till reservation 5 om kommersiell service.

Regional utveckling är en fråga som är avgörande för hela Sveriges framtid. Det handlar om att hela landet ska kunna växa och utvecklas och att människor ska kunna bo, leva och driva företag var de än befinner sig.

Tyvärr ser vi hur regeringens politik går i rakt motsatt riktning. Neddragningarna på servicekontoren är bara ett av flera exempel på hur landsbygden och de mindre orterna får betala priset för regeringens besparingar för att kunna sänka skatterna för dem som tjänar allra mest.

Vi socialdemokrater ser med stor oro på hur denna regering gång på gång sviker dem som bor utanför storstäderna.

Servicekontoren är en livlina för många, särskilt för äldre personer som inte har tillgång till eller kunskap om digitala lösningar. När dessa kontor försvinner eller skärs ned på försämras tillgången till grundläggande samhällsservice. Det är inte acceptabelt. Vi har därför i våra förslag särskilt betonat vikten av att staten tar ansvar för att säkerställa att grundläggande service finns tillgänglig i hela landet.

Fru ålderspresident! Statlig närvaro i hela landet är avgörande för att skapa jämlika villkor. Det handlar om rättvisa. Alla ska ha samma möjligheter, oavsett om man bor i Trelleborg eller centrala Stockholm.

Regeringens politik skapar i stället klyftor, och den drabbar människor på gles- och landsbygden som redan kämpar för att få vardagen att gå ihop. I vår motion lyfter vi socialdemokrater särskilt fram vikten av att stärka den kommersiella servicen, såsom butiker och drivmedelsstationer på landsbygden. Det är en förutsättning för att människor ska kunna leva och verka där.

I vår budgetmotion för 2025 har vi presenterat konkreta förslag för att stärka den regionala utvecklingen och säkerställa att hela landet kan utvecklas. Vi har föreslagit ökade resurser till kommersiell service, bland annat genom att förstärka stödet till dagligvarubutiker och drivmedelsstationer i glesbygd. Vi vill också säkerställa att EU-medel används på ett sätt som gynnar landsbygden och de små företagen som är viktiga för den lokala tillväxten.

Vi betonar också vikten av att stärka företagsfrämjande i mindre och glesbefolkade kommuner. Det är i dessa områden som behovet av stöd är störst. Regeringen visar i handling att de inte bryr sig om svårigheterna för de minsta kommunerna när de tar bort 70 miljoner i företagsstöd till de 39 minsta kommunerna samtidigt som de drar ned med 100 miljoner på regional utveckling.

Fru ålderspresident! Regeringens passivitet riskerar att lämna människor och företag i sticket. Tillgång till offentlig och kommersiell service handlar inte bara om bekvämlighet. Det handlar även om trygghet och möjligheten att bo kvar i sin hemort och bedriva företag. Det handlar också om krisberedskap. Under pandemin och andra kriser har vi sett hur viktigt det är att ha fungerande service nära människor. Därför är det bekymmersamt att regeringen inte lyssnar på de signaler som kommer från hela landet.

Särskilt oroande är regeringens förslag om att slå samman myndigheter. Ett exempel som ligger mig nära är att MUCF i Växjö föreslås slås

ihop med Myndigheten för stöd till trossamfund. Jag kommer själv från Kronobergs län och vet hur viktig MUCF:s placering i Växjö är för Kronoberg. Nu är framtiden för den myndigheten oviss.

Risken finns att den nya sammanslagna myndigheten centraliseras till Stockholm och Bromma, där den andra myndigheten ligger, eller till en annan storstad. Det vore ett stort steg bakåt för oss som vill se statlig närvaro i hela landet. Tyvärr har man hittills inte talat om var myndigheterna som man ska slå samman ska ligga. Vi ser med stor skepsis på dessa planer. De riskerar att leda till att ytterligare statlig verksamhet koncentreras till storstäderna.

Myndighetssammanslagningar får inte användas som täckmantel för att minska den statliga närvaron i lands- och glesbygd. I stället borde fokus ligga på att sprida statliga arbetstillfällen och myndighetsfunktioner i hela landet.

Fru ålderspresident! Vi ser även att regeringen håller på att centralisera strukturfondspartnerskapen, som har haft en central roll i den regionala utvecklingspolitiken. Det kommer att försvaga det regionala inflytandet över EU-medel, vilket leder till mindre effektiva och mindre lokalt anpassade utvecklingsinsatser. Det är ett mycket dåligt förslag som lägger beslutsmakten hos Tillväxtverket. Risken är stor att de regionala prioriteringarna får stå tillbaka för nationella prioriteringar när den regionala nivån bara ska bli rådgivande.

Under utredningens gång har strukturfondspartnerskapet inte heller fått komma till tals, och de synpunkter som har framförts har inte bemötts. Det är beklagligt. Att ta bort de åtta strukturfondspartnerskapen och ersätta dem med ett program för hela landet rimmar illa med principen om regionalt utvecklingsansvar.

Fru ålderspresident! Socialdemokraterna står för en politik som tar hela landet på allvar. Vi vill att staten ska ta ett större ansvar för att garantera tillgång till service i hela landet. I vår budgetmotion har vi föreslagit satsningar på statlig närvaro och på att öka och utveckla servicen i glesbygd och på landsbygd. Det handlar om investeringar som stärker samhällskontraktet och skapar framtidstro i hela landet.

Statliga myndigheter och servicekontor måste finnas där människor bor. Och med en arbetslöshet på 10 procent är det ännu viktigare att servicekontoren finns kvar i hela landet. Vart ska de arbetslösa vända sig när kontor efter kontor läggs ned och det sker stora neddragningar på de kontor som faktiskt blir kvar?

Det är dags att regeringen lyssnar på hela Sverige och tar ansvar för den regionala utvecklingen så att man inkluderar alla. Det är den utveckling Socialdemokraterna vill se.

(Applåder)

Anf. 143 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru ålderspresident! Nu ska jag anta utmaningen att tala om klok resursanvändning med en företrädare för ett parti som tycker att det är häftigt att betala skatt.

Jag anade att Statens servicecenter skulle komma upp i denna debatt och ägnade lite tid åt att titta på anslagen och utfallen ett antal år bakåt i tiden. Det stämmer att vår budget innebär en nedskärning, en ganska liten nedskärning. Syftet är en generell besparing eller effektivisering.

Så här är det: Statens servicecenter har elva kontor i Stockholm, sju kontor i Göteborg och kontor på en massa andra platser där det faktiskt går att åka mellan kontoren med till exempel tunnelbana. Det är fullt rimligt att man gör effektiviseringar där.

Jag har träffat och pratat med chefen för den norra regionen, som inte alls uttrycker oro över det här. Man säger att en del av kontoren på landsbygden har ett besök om dagen, om ens det, ibland kanske två besök om dagen. Man inser att det inte är rimligt att man sitter där och inte gör så mycket, utan man har bestämt sig för att ha en pool av tjänstemän som åker runt mellan kontoren. Och man ska optimera resursanvändningen genom att använda lokaler i exempelvis kommunhus och liknande i stället för att ha en egen lokal som inte används optimalt.

Jag ser inte problemet i detta. Därför skulle jag vilja att ledamoten förklarar vad som är problemet med att man optimerar resursanvändningen.

Anf. 144 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru ålderspresident! Ja, vi socialdemokrater tycker att det är häftigt att betala skatt. Det är så vi finansierar vår välfärd.

Regeringen och Sverigedemokraterna har aviserat att man ska lägga ned 35 servicekontor. Sex av de servicekontoren har man namngett. I en interpellationsdebatt i förra veckan svarade Erik Slottner att man har valt de sex på grund av att de hyreskontrakten går ut. Det var vad han sa i debatten. Han sa ingenting om placeringen, orten eller antalet besök, utan det handlade om att hyresavtalen går ut.

För mig låter det konstigt att nedläggning av 35 servicekontor inte skulle få någon betydelse för Sveriges gles- och landsbygder eller städer för den delen; det finns servicekontor där också.

Tyvärr är det svårt att få fram statistik över hur många besök respektive servicekontor har. Det finns ingen offentlig statistik över det. Möjligen kan man få fram det om man pratar med respektive kontorschef.

Jag har ingenting emot lösningar där man åker till och placerar sig i ett kommunhus där det finns ett kontor. Många servicekontor är placerade där redan i dag. Det är bra att de finns på flera ställen. Men att det skulle vara helt betydelselöst att lägga ned 35 kontor är för mig helt obegripligt.
(Applåder)

Anf. 145 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru ålderspresident! Jag tackar ledamoten för svaret. Så här är det: Jag tror – med betoning på tror, för jag vet inte exakt hur besluten om de här 35 kontoren har kommit till – och utgår från att det är myndighetens bedömning som ligger till grund för besluten, inte att regeringen skulle ha pekat ut 35 kontor på måfå och sagt att de är överflödiga. Man har väl lyssnat på myndigheten. Myndigheten har fått ett besparingsbeting. Sedan gör myndigheten en analys och ser över vad man kan effektivisera. Jag utgår från att det är så man agerar, i alla fall under en borgerlig regering.

Jag förstår fortfarande inte varför man från Socialdemokraternas sida är så fäst vid kontor där myndigheten själv uppger att man har ett väldigt litet antal ärenden per dag och där man bestämmer sig för att det är klokare att ha öppet vissa tider och ha personal som åker mellan kontoren och jobbar effektivare. Det måste väl ändå vara vettigare att jobba effektivt än att ha personal som inte producerar så mycket. Det är också ett sätt att behålla

kompetensen. Att ha en hög arbetsgrad på dem som arbetar bidrar till att behålla deras kompetens och skapa mening i arbetet i stället för att de sitter och väntar på att folk ska komma till ett kontor som ekar tomt. Det senare kan inte vara rimligt. Det kan inte vara optimal resursanvändning, och det kan inte heller vara det sätt som Socialdemokraterna tycker att vi ska använda våra skattemedel på.

Anf. 146 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru ålderspresident! Ledamoten inleder sin replik med att säga ”så här är det”. Nästa mening inleder han med ”jag tror”. Därefter säger han att det är myndighetens bedömning. Sedan kommer han in på essensen: att det faktiskt är regeringen som har lagt ett besparingsbeting på myndigheten. Då har ju inte myndigheten mycket annat att göra än att lägga fram ett besparingsförslag. Att man i det läget behöver lägga ned kontor kommer som ett brev på posten. Det är inget konstigt alls; det är så det fungerar.

Att säga att det är myndigheten som bestämmer är helt galet, Eric Palmqvist. Det är regeringen och riksdagen som fastställer budgeten, och det har ni gjort i majoritet här i riksdagen. Ni har sagt att Statens servicecenter ska få mindre pengar till servicekontor. Det är ert ansvar, inte myndighetens.

Anf. 147 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag tackar Monica Haider för anförandet. Jag tog replik på grund av det här med de statliga myndigheterna som ska utlokaliseras över landet. Det var inte alltför länge sedan vi fick en rapport från Riksrevisionen där den här politiska frågan lyftes. Det finns en ambition att få ut verksamhet i landet. Då är också frågan vad som händer och om de långsiktiga nyttorna överstiger de kortsiktiga kostnaderna.

När man tittar på exemplen där man vill åstadkomma nytta genom att tillföra verksamhet, till exempel om någonting annat har avlägsnats från en ort eller om man ska nyetablera, det vill säga lägga ut verksamhet, visar det sig ofta att det är bekymmersamt och att den arbetsmarknadsregion som berörs har relativt dåliga ekonomiska, geografiska eller demografiska förutsättningar. Det här är komplexa flyttar.

Jag hörde att det kom lite tankar om att det skulle vara dåligt att man har ett program för hela landet. Men då handlar det om sammanhållning och en strategi över landet i ett omvärldsläge som ser helt annorlunda ut än vad det gjorde för några år sedan. Jag tycker inte att det är så konstigt. Jag tycker att det är jätteviktigt att vi funderar på hur man får bästa möjliga output på det som ska utföras hos myndigheten, så att dess funktion ligger i fokus för det man ska göra.

Sedan kan man lägga myndigheterna på olika orter. Men som sades i ett tidigare anförande blir det ofta så att de inte läggs där man kanske tycker att man har mest behov av att få någonting för att man ska få dit arbetskraft utan på orter där man ska få det att fungera med arbetskraft som ska komma dit och arbeta; det ska finnas en funktion hos myndigheten.

Anf. 148 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru ålderspresident! Riksrevisionens rapport vad gäller flytt av statliga myndigheter var inte helt entydig. Den var lite både och. Det skedde ett personaltapp när man flyttade, men på många av ställena lyckades man

senare rekrytera människor så att det blev mer kontinuitet i personalen. Det var alltså inte helt entydigt. Sedan är det klart att det kostar att flytta en myndighet. Det inser alla.

Vad gäller strukturfondspartnerskapen tycker jag att det är väldigt dåligt att man ska ha ett program för hela landet. Strukturfondspartnerskapen har visat sig väldigt bra på det regionala planet, med inflytande av regionala politiker men också civilsamhälle och myndigheter som gemensamt kommit fram till och fattat beslut om vad som är viktigast för regionen just där och då. Det har jag svårt att se att man ska kunna uppnå när man har ett program och Tillväxtverket ska fatta beslut; man blir bara rådgivande på det regionala planet. Detta har jag väldigt svårt att förstå.

Anf. 149 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru ålderspresident! Nej, Riksrevisionen var inte entydig, utan man tog upp komplexiteten och nyttorna som måste ligga i fokus. Sedan finns det något som politiken bestämmer, men man är inne på det här spåret med funktion och nytta. Jag tycker att det är väsentligt att vi har detta som utgångsläge. Sedan kan man placera myndigheter runt om i landet, men det måste ändå vara det som ska åstadkommas som ligger i fokus. Det var väl den stora tanken.

Man beskriver också komplexiteten, som jag sa. Det är inte bara att tänka att vi ska ta myndighet A och lägga den på plats X, utan det måste finnas en större tanke. Myndigheten måste berätta vilka förutsättningar den har, som tidigare talare varit inne på. Det är också myndigheterna som vid olika tillfällen gör bedömningarna av vilka kontor som ska finnas och vilka förändringar som ska ske. Det är klart att man inte sitter på ett kontor och sätter streck över saker och ting. Det vet Monica Haider mycket väl.

Det finns inte heller någonting konstigt i att man effektiviserar sina verksamheter. Det gör ju alla regeringar – man lägger procent på saker och ting.

Anf. 150 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru ålderspresident! Det som jag tycker är intressant i det här med sammanläggning av myndigheter och som jag hemskt gärna skulle vilja att ledamoten kunde svara på är var de myndigheter man slår samman kommer att hamna. Exempelvis ligger MUCF, som jag nämnde, i Växjö och Myndigheten för stöd till trossamfund i Bromma. Var kommer myndigheten att hamna? Kommer man att flyttas tillbaka och slås ihop med myndigheten i Bromma? Det finns ett antal exempel, för det är ganska många myndigheter som ska slås samman. De ligger ofta ute i landet, men några finns här centralt i Stockholm. Detta ska bli jätteintressant att se. Jag hoppas verkligen att ledamoten kan svara på frågorna.

Sedan har det handlat om att det skulle vara myndigheterna som gör bedömningarna vad gäller strukturfondspartnerskap och så vidare. Jag tycker att den sittande regeringen och dess regeringsunderlag gör det väldigt lätt för sig när man säger att det är myndigheten som bestämmer. Nej, det är alltid politiken som bestämmer.

Anf. 151 LILI ANDRÉ (KD):

Fru ålderspresident! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Sverige är ett land med stora möjligheter men också utmaningar som kräver långsiktiga lösningar. Genom strategiskt viktiga satsningar på infrastruktur, näringsliv, utbildning och offentlig service arbetar regeringen målmedvetet för att hela landet ska utvecklas.

Vi kristdemokrater har ett tydligt mål att hela Sverige ska leva och utvecklas. Därför står vi här i dag för att tala om vad som genomförs och hur vi fortsätter att stärka vår regionala utvecklingspolitik för att skapa bättre förutsättningar för företag, offentliga tjänster och en hållbar framtid i hela landet.

Fru ålderspresident! Regionernas möjligheter skiljer sig väldigt mycket åt. För att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken krävs en bredd av insatser från flera politikområden. Till exempel har regeringen pekat ut strategiskt viktiga civilorganisationer för att stärka deras förutsättningar att verka och göra insatser för en hållbar regional utveckling och landsbygdsutveckling.

Ett konkret exempel på hur regeringen underlättar för företagare är förenklade regler och minskad administration. Regeringen har därför gett länsstyrelserna och ytterligare 26 myndigheter i uppdrag att minska regelkrångel, sänka kostnader och förbättra servicen och bemötandet gentemot företagen. Det sker genom att myndigheterna jobbar tillsammans genom stärkt samverkan och erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna.

Tillväxtanalys har också fått i uppdrag att samordna arbetet med att utveckla en myndighetsgemensam metod för informationsutbyte och datadelning. Metoden ska öka effektiviteten i de statliga insatserna inom näringspolitiken och göra data mer tillgänglig för analyser och utvärderingar.

Genom detta kan beslutsunderlagen bli bättre, samarbetet mellan företag och myndigheter stärkas och överlappningar mellan olika aktörer minskas. Nu kommer det att bli ett mer samlat och resultatriktat system där resurser används på ett så effektivt och gynnsamt sätt som möjligt.

Den regionala utvecklingspolitiken i Sverige, fru ålderspresident, är nära kopplad till EU:s sammanhållningspolitik. Europeiska regionala utvecklingsfonden är med och finansierar denna politik med målet att stärka Sveriges konkurrenskraft.

En betydande del av fondens medel riktas till att stärka små och medelstora företags konkurrenskraft. För att ta del av fondens medel är det företagsfrämjare tillsammans med företag som hanterar ansökningsförfarandet. Det är och har varit krångligt i förfarandet att skriva, följa upp och redovisa effekten av de ansökta pengarna.

För att stärka företagets tillväxt och det offentliga företagsfrämjandet har nu Tillväxtverket fått i uppdrag av regeringen att förbättra datadelning och öka transparensen. Målet är att förenkla processerna, minska dubbelarbete och säkerställa att resurser används där de gör störst nytta.

Fru ålderspresident! Detta är ett efterlängtat initiativ. Företag och företagsfrämjare i mitt hemlän, Region Gävleborg, har vid upprepade tillfällen påpekat behovet av ett mer effektivt och samordnat företagsstöd för ansökningsprocessen till de regionala utvecklingsfonderna. Nu tar regeringen tag i detta.

Fru ålderspresident! En stark landsbygd kräver att vi stöttar de små dagligvarubutikerna och drivmedelsstationerna i servicegläsa områden. Dessa verksamheter fyller en central funktion inte bara genom att tillhandahålla varor och bränsle utan också genom att erbjuda viktiga samhälls-

tjänster såsom postservice och apotekstjänster och att fungera som systembolagsombud.

Regeringen utökar därför stödet till både kommersiell och offentlig service. För många mindre samhällen är varje serviceställe viktigt både för den lokala ekonomin och för invånarnas tillgång till nödvändiga tjänster.

Fru ålderspresident! Jag har hittills lyft fram flera åtgärder som regeringen genomför för att stärka utvecklingskraften i våra tätorter, landsbygder och glesbygder. Det arbetas på flera fronter.

Vi har också den nationella strategin för en hållbar regional utveckling som den förra regeringen tog fram och som gäller för åren 2021–2030. Strategin ligger fast och lägger grunden för en politik som stärker hela landets konkurrenskraft och skapar långsiktiga förutsättningar för tillväxt.

För att uppfylla den nationella strategin behöver vi säkerställa genomförandet av den. Därför har regeringen nu inlett en utredning för att säkerställa fortsatta satsningar för att förbättra villkoren för att bo, leva och verka i hela landet. Utredningens mål är att samordna resurser och att i det arbetet tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stat, region och kommun.

När jag har möten med företrädare för Sveriges glesbygdregioner lyfter de återkommande fram behovet av ökad transparens och bättre samverkan mellan nationell, regional och lokal nivå. Därför är jag glad, fru ålderspresident, att vi nu går mot en mer sammanhållen politik som ökar förutsättningarna för bättre resultat och som skapar långsiktiga lösningar för den regionala utvecklingen.

Tillsammans, fru ålderspresident, bygger vi ett starkare Sverige, från norr till söder, från stad till landsbygd. Regeringen kommer inte att stanna upp i detta viktiga arbete. Vi ser fram emot att fortsätta samarbeta med regioner, kommuner, företag och civilsamhället för att säkerställa att hela Sverige har möjlighet att växa och blomstra.

Med det vill jag återigen yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 152 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru ålderspresident! Ledamoten talar väldigt mycket om företagsfrämjande, regelförenklingar och så vidare. Regelrådet har precis släppt sin rapport om regler för företag. I den rapporten kan man mycket tydligt läsa att det inte har skett någon förändring i konsekvensutredningarna när man inför nya förslag från regeringens sida. Min fråga är: Vilka regler har den sittande regeringen tagit bort som har förenklats för företagen?

Sedan nämnde ledamoten strukturfondspartnerskapen och att det ska vara en större samverkan mellan nationell, regional och lokal nivå i de frågorna. Då är min fråga: Hur kan ett nationellt strukturfondspartnerskap som Tillväxtverket ska fatta beslut om öka samverkan mellan nationell, regional och lokal nivå?

Anf. 153 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru ålderspresident! Stort tack, ledamoten Haider, för dina frågor!

Att över huvud taget sätta igång ett arbete med regelförenklingar och att minska den administrativa bördan för företag är ett viktigt steg. Det steget tog regeringen.

Det är många olika insatser som har påbörjats. Det som har hänt konkret är till exempel att kravet på papperskvitton har tagits bort. Nu får man redovisa sina kvitton digitalt. Det är en oerhörd glädje för många företag.

Vi har satt igång ett förenklingsråd och ett implementeringsråd där branschen och företag själva sitter tillsammans med myndigheter som har slagits samman för att titta på regelförenklingarna och hur man mest effektivt ska hitta de försvårande reglerna som behöver tas bort.

Det pågår ett intensivt arbete, och vi ser effekter och resultat framåt. Hittills har Förenklingsrådet och Implementeringsrådet funnits ett par månader. Jag tror att vi kan se stora förändringar framåt.

Sedan tog Monica Haider upp strukturfondspartnerskapet. Att slå ihop och samla hanteringen hos en myndighet kan man göra för bättre synergier, för att förenkla processen för de stödsökande och för att säkerställa en likvärdig hantering.

Flerbehovsstyre och partnerskapsprinciper är grundprinciper för EU-samarbetet och sammanhållningspolitiken. Det handlar om att Tillväxtverket har en öppenhet och hittar arbetssätt så att det kan bemöta vad de regionala särarterna kräver. Jag tror absolut att Tillväxtverket kommer att klara detta bra.

Anf. 154 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru ålderspresident! Vad gäller regelförenkling var det mycket jublande när till exempel dansförbudet togs bort. Det har dock visat sig att det verkligen inte blev någon förenkling för företagen. Nu måste de anmäla varenda gång de ska ordna dans. Tydligt är det också ganska många som nu ska få böter på grund av att de inte har anmält detta i den utsträckning man behöver. Det blev alltså väldigt mycket krångligare för företagen.

Ledamoten säger att det är mycket som har startats. Men nu har det snart gått tre år, och vad är det som har hänt? Vad är det för regler regeringen har lyckats förenkla? Det har också fattats ett antal beslut av regeringen och här i riksdagen av den styrande majoriteten som faktiskt inte har lett till någon regelförenkling för företagen utan till ännu fler pålagor. Det var väl inte riktigt det man hade tänkt.

Vad gäller flernivåsstyre av strukturfondspartnerskapet blir det ju inte på det sättet när man har ett partnerskap. Den regionala nivån får inte vara med och fatta beslut om vilka projekt som ska få pengar eller inte, utan det kommer att hamna på Tillväxtverket. Den regionala nivån kommer bara att vara rådgivande. Jag vet att regionerna i de åtta strukturfondspartnerskapen är väldigt upprörda över denna förändring.

Anf. 155 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru ålderspresident! Tack, ledamoten Haider, för dina inlägg!

Vi har nog inte samma bild av hur vi vill effektivisera vårt Sverige och de medel som vi har i strukturfondspartnerskapet. Här ser vi en effektivisering för bättre synergier, förenklade processer för stödsökande och säkerställande av en likvärdig hantering.

När det gäller att regionerna är rådgivande blir de ju ändå involverade. Tillväxtverket involverar regionerna. Det är bara ett nytt sätt att jobba! Ibland kan förändringar kännas lite jobbiga, men vi har hela tiden en god kontakt med och relation till regionerna. De ska vara involverade på det sätt som känns tillfredsställande för dem.

Fru ålderspresident! Jag känner inte den oro som ledamoten känner inför detta. Vi kan avvakta och se hur det faller ut.

När det gäller regelförenklingar och administrativ börda för våra företag är jag otroligt stolt över att regeringen har satt igång detta arbete – det som ledamotens parti inte gjorde under de åtta år som ni styrde och satt i regeringen. Nu har vi äntligen, efter ett noggrant förberedelsearbete, satt igång förenklingsråd och implementeringsråd. Det handlar om att skapa en bra grund. När vi sedan kommer fram till vilka regelförenklingar som behöver stoppas eller förändras ska vi ha en bra grund så att det inte blir något hipp som happ eller laga efter läge. Det är grundläggande initiativ som regeringen tar, för vi vill att det ska hålla över tid.

Jag ser fram emot detta, för det är oerhört mycket regler och en tung administrativ börda som finns hos företagen i dag. Det är mycket att ta hand om.

Anf. 156 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru ålderspresident! Låt mig inleda med att yrka bifall till reservation 10, även om jag naturligtvis står bakom samtliga Sverigedemokraternas reservationer i detta betänkande.

Regional utvecklingspolitik – vad är det? Och hur åstadkommer vi det? I ungefär en timme, som den här debatten kommer att ta, kommer vi att få lyssna till en rad olika förslag från olika partiföreträdare som alla har det gemensamt att de ger uttryck för en vilja och ambition att skapa goda förutsättningar för regional utveckling. Den politiska skiljelinjen ligger således inte i om vi vill ha en god regional utveckling utan i hur detta ska uppnås.

I budgetsammanhang är regional utveckling, utgiftsområde 19, ett tämligen smalt område. Det beror helt enkelt på att regional utveckling är något som är svårt att avgränsa då dess förutsättningar på ett eller annat sätt påverkas av nästan alla andra politikområden. Men, fru ålderspresident och åhörare, lite förenklat kan man säga att vi här i dag debatterar hur man skapar goda förutsättningar att bo och verka i landets alla delar.

Sverige är ett avlångt land. Skillnaderna i förutsättningar mellan Skåne i söder, där jag är uppvuxen, och Lappland i norr, där jag numera bor, är stora. Skillnaderna i förutsättningar mellan land och stad skiljer sig kanske än mer åt. Jag föreställer mig att förutsättningarna i de båda hamnstäderna Helsingborg och Luleå har en del gemensamt. Detsamma kanske i viss mån kan sägas om Perstorp i söder och Överkalix i norr, även om den jämförelsen troligen haltar lite mer.

Att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet är dock ett faktum, ett faktum som vi från politikens sida måste omfamna och förhålla oss till. Alltför ofta förefaller politiska beslut ha ett alltför stort storstadsfokus. Och alltför ofta förefaller Sveriges landsbygder vara bortglömda i förslagens konsekvensanalys.

Detta är allvarligt, fru ålderspresident. Om man misslyckas med att förstå de olika förutsättningarna månar man inte heller om en av de viktigaste förutsättningarna för regional utveckling – humankapitalet. Utan människor med drivkraft som vill, och kan, bo ute i landets alla delar har vi ingen regional utveckling.

Här finns det naturligtvis en rad olika saker att lyfta som Tidöpartierna är överens om och faktiskt gör. Men det finns också frågor och förslag i vilka vi inte har landat i en samsyn utan alltjämt driver själva som partier.

Låt mig börja i samsynsändan. Tidöpartierna kom tidigt överens om att det inte duger att ha världens högsta drivmedelspriser i ett land med långa avstånd och där bilen är ett måste för det stora flertalet. Vi enades om att den tidigare socialdemokratiska regeringens överambitiösa reduktionsplikt behövde pressas tillbaka. Starkast drivande i denna fråga vill jag påstå att Sverigedemokraterna var. Vi var, och är, övertygade om att ett tungt ok lyftes från familjer och företag ute i landet när vi gick från Magdalena-priser till Jimmiepriser vid pump för något år sedan.

Ett annat exempel är att vi tillsammans direkt såg till att förpassa den förra socialdemokratiskt ledda regeringens förslag till nytt reseavdrag till det ställe där det hör hemma – i papperskorgen! I stället höjde vi nivåerna på det gamla reseavdraget för första gången på väldigt många år. Det är sannolikt många av dem som bor utanför Stockholms lokaltrafiks linjekarta som är mycket tacksamma över detta.

Tidöpartierna har också enats om att göra historiska satsningar på vår gemensamma infrastruktur, som tyngs av en enorm underhållsskuld. Eftersatt vägunderhåll och uteblivna reinvesteringar har på många håll lett till att hastighetsbegränsningarna sänkts av trafiksäkerhetsskäl. Inte sällan har detta skett i mer glesbefolkade områden, där människor verkligen behöver bilen i vardagen. Uteblivet vägunderhåll har inte bara lett till ökat slitage på fordon och minskad komfort; det har alltså även lett till längre restider när hastighetsbegränsningarna sänkts.

Vi har till och med haft situationer där ambulansverksamhetens skyddsombud har stoppat ambulanstransporter mellan Kiruna och Gällivare för att vägen har varit för spårig och farlig att köra utryckningstrafik på. Hur hamnade vi där? Det är alltså det utgångsläge vi har haft när vi i budget gemensamt har beslutat att göra stora investeringar i infrastrukturen.

Vi, alltså Tidöpartierna, har också avskaffat flygskatten, för vi är övertygade om att rimliga transporttider och rimliga transportkostnader är en viktig förutsättning för utveckling i landets alla delar.

Det finns också en samsyn kring stödet till kommersiell service i våra landsbygder. Gott så, även om vi Sverigedemokrater länge har förespråkat att dessa stöds utformning, tillräcklighet och träffsäkerhet ska genomlysas för att säkerställa att de gör avsedd nytta. Den kommersiella servicen utgör nämligen inte sällan ett viktigt nav ute i Sveriges olika bygder. Vi anser därför att det är viktigt att värna om den genom att säkerställa att de stöd staten betalar ut matchar behoven på bästa sätt.

Tilläggas bör att vi i dagsläget inte har några indikationer på att stöden inte fungerar som det är tänkt.

En annan fråga som påverkar den kommersiella servicens förutsättningar är lanthandlares och drivmedelsstationers villkor då de verkar som ombud för exempelvis Systembolaget, Apoteket, Svenska spel och andra bolag med statligt ägande. Här menar vi sverigedemokrater att staten som ägare borde uppmuntra till en högre grad av samordning och så låga omkostnader som möjligt för den enskilde näringsidkaren.

Flera av dessa ombudstjänster vet vi är viktiga för att locka kunder till den lokala affären eller macken, samtidigt som denna typ av service av många uppfattas som grundläggande och bidrar till att minska avflyttning. Det är inte helt ovanligt att den lilla landsortsmacken också är livsmedelsbutik, postombud, apoteksombud, busstation, biblioteksombud och ombud

för Svenska spel – apropå det jag sa tidigare om att den kommersiella servicen utgör ett viktigt nav i sin egen bygd, fru ålderspresident.

När man läser det betänkande vi debatterar här i dag sticker emellertid en sak ut, och det är antalet reservationer som handlar om olika former av återföring av produktionsvärden till de lokalsamhällen i vilka de tillskapas. I vissa reservationer ligger fokus på produktionsvärden från elproduktion, i andra handlar det om värden som genereras i Sveriges gruvor.

De föreslagna lösningarna ser lite olika ut, likaså vilken produktion som ska omfattas. Det är emellertid vår övertygelse att det måste till en förändring här.

Sverigedemokraterna har under ett antal år förespråkat en modell där fastighetsskatten för industrifastigheter och elproduktionsanläggningar regionaliseras. I alla fall vill vi att ett sådant förslags möjlighet och konsekvenser utreds förutsättningslöst och grundligt. Många är de kommuner där stora värden tillskapas men utan att det genererar arbetstillfällen och skatteintäkter i den berörda kommunen. Arbetskraften pendlar in, från grannkommuner eller rent av från andra länder, och tiden då brukspatronen bodde bakom sågverket eller gruvlaven är sedan länge förbi.

Nya tider kräver nya lösningar. Förmår vi inte att adressera detta är jag rädd att den sociala acceptansen för olika industriprojekt, vilka de än månade vara, är allvarligt hotad. Det ankommer på oss inom politiken att anpassa oss och lagstiftningen efter dagens och morgondagens förutsättningar.

Fru ålderspresident! En lyckad regional utvecklingspolitik handlar som vi ser det om att skapa vettiga förutsättningar som inte bygger på en bild av att man är tärande och i behov av en massa olika stödåtgärder. Det är viktigt inte minst för självbilden och stoltheten ute i landet. Vi måste bli bättre på att undanröja hinder och regler som verkar hämmande. Människor som bor ute i landet vill inte bli tyckta synd om och ses som bidragsberoende. De vill ha sjysta förutsättningar att visa att de faktiskt besitter förmågan själva.

Slutligen: När vi nu ändå talar om regional utveckling är det min och Sverigedemokraternas uppfattning att det är hög tid att låta utvärdera utfallet av den reform som gjordes för några år sedan då ansvaret för den regionala utvecklingen flyttades från länsstyrelserna till regionerna. Har denna reform bidragit till ökad regional utveckling eller inte? Bör länsstyrelserna återfå hela eller delar av uppdraget, eller sköter regionerna uppdraget på ett tillfredställande sätt? Det finns sådant som pekar på behovet av en förutsättningslös genomlysning av detta.

Till syvende och sist är det ju så att vi inom politiken har ett kollektivt ansvar för att de beslut vi fattar och de medel vi fördelar genererar de resultat som var avsedda på ett så effektivt sätt som bara är möjligt. Vi är ju trots allt eniga om att hela Sverige ska leva.

Anf. 157 LOUISE EKLUND (L):

Fru ålderspresident! Som nämnts här är företagande och ekonomisk utveckling grunden för det välstånd vi har i Sverige. Därför måste också människor och företag över hela landet ges möjligheter att växa och utvecklas.

Jag brukar framhålla att det inte finns någon skillnad mellan regional utveckling och utveckling i stort, och det vill jag göra även i dag. Vi ser

hur ett generellt förbättrat företagsklimat med sänkta skatter och mindre byråkrati gynnar alla företag, även sådana som ligger utanför våra städer. Behovet av fungerande infrastruktur, regionala flyg, tåg som både avgår och kommer i tid och ett fungerande elsystem över hela landet är detsamma oavsett om man bor på landsbygd eller i en stad.

Jag vill speciellt lyfta de problem vi sett de senaste åren för företag vad gäller kompetensförsörjning och bristen på matchning mellan arbetslösa och lediga jobb. Jag tror att vi här har en skillnad på så vis att detta är mest kännbart utanför våra större städer. Det får oerhörda konsekvenser för svensk tillväxt och svenskt välståndsskapande på både kort och lång sikt.

För att säkra kompetensförsörjningen, både i det lite kortare och definitiva i det längre perspektivet, tror jag att vi måste vässa våra utbildningar med vuxenutbildning, högskolor och universitet som håller hög kvalitet och också riktar sig mot näringslivets behov. Vi behöver också se hur de generella insatser vi kan göra på nationell nivå för jobb, utbildning och ett förbättrat företagsklimat kan kombineras med regionala tillväxtinsatser.

Jag vill här lyfta de lokala yrkesutbildningarna, som spelar en enormt viktig roll. De fyller ett hål i den matchningsproblematik vi ser genom att man väldigt tydligt kan koppla sig mot den regionala arbetsmarknaden. Även här har de högre lärosätena en viktig uppgift. Vi uppmuntrar dem att öka samverkan med det regionala näringslivet just för att få till den här matchningen.

Från Liberalernas håll har vi också gått fram med ett förslag om lärlingar, som jag tror skulle kunna vara väldigt gynnsamt inte minst för företagare utanför storstadsregionerna.

Fru ålderspresident! Nu ska jag övergå till ett av mina favoritområden, nämligen hur attraktivt Sverige som land är att besöka. Vi har en natur- och kulturmiljö som många vill resa till. Det ska inte förnekas att den usla kronkursen också bidrar; det märker inte minst vi som bor nära Danmark och Tyskland. Men det ska vi naturligtvis dra nytta av. Vi från politikens håll ska understödja detta.

Besöksnäringen har under en tid varit en av Sveriges snabbast växande näringar. Det handlar om företag som ofta drivs som mindre familjeföretag och som har en stark koppling till den bygd där de är verksamma. Inte sällan är det företag som sysslar med livsmedelsproduktion i någon form.

Jag tar upp detta eftersom det visar hur viktigt det lagförslag som regeringen lagt fram vad gäller gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker är. Förslaget har debatterats under lång tid. Det har utretts tre gånger med olika resultat. Nu blir det under den här regeringen äntligen verklighet.

Det är en efterlängtd frihetsreform. Det öppnar möjligheter för en växande bransch att fortsätta utvecklas. Företagare som med hantverkskunnande drivit sin näring framåt men haft väldigt begränsade möjligheter att sälja sin produkt ska nu kunna göra detta. Det som borde ha blivit självklart för länge sedan, att kunder som besöker vingårdar och mikrobryggerier ska ha möjlighet att köpa med sig flaskor hem, ska nu äntligen kunna ske. Det gör att svensk besöksnäring i stort men också svenskt hantverkskunnande och svensk mat- och dryckestradition kommer att få möjlighet att utvecklas vidare. Det är mycket glädjande.

Jag tror att detta, i kombination med den aviserade sänkningen av alkoholskatten för öl tillverkat i mikrobryggerier och andra oberoende småbryggerier, kommer att betyda väldigt mycket för regional utveckling och

därmed också för att Sverige ska kunna fortsätta att positionera sig som en attraktiv mat- och dryckesregion.

I mitt hemlän Skåne har duktiga entreprenörer inte bara lyckats få till en helt ny typ av odling. De har parallellt med detta skapat enormt viktiga mötesplatser för mat- och dryckesintresserade i södra Sverige, till exempel Kullabergs Vingård på Kullahalvön och Skepparps Vingård på Österlen. De har byggt upp otroligt fina verksamheter som både breddar redan befintlig livsmedelsproduktion och kompletterar den besöksnäring som är starkt växande i södra Sverige.

Detta är en utveckling som vi hoppas växer sig än starkare och utvecklas än mer över tid. Med möjligheten till gårdsförsäljning skapas nu förutsättningar för detta. Från Liberalernas håll har vi länge sagt att vi vill gå längre och tillåta att vin och öl säljs i licensbutiker. Det skulle ge ytterligare möjligheter för svensk dryckesproduktion och därmed för regional utveckling.

Jag tycker även att det är hög tid att ta bort matkravet för att få servera alkohol. Det lagkravet är en kvarleva från 70-talet som förvärrades på 90-talet när det lades till att man inte bara måste tillhandahålla mat utan också ha ett eget kök för att få serveringstillstånd. Det leder till en massa extraarbete, byråkrati, onödiga kostnader och matsvinn för den som till exempel driver en vinbar. Det fyller ingen funktion. Det borde vi ta bort.

Fru talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 158 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Egentligen skulle jag behöva slänga bort mitt skrivna anförande och tala från hjärtat. Det skulle säkert bli mycket bättre, men jag försöker hålla mig till det jag har skrivit.

Debatten handlar som ni vet om näringsutskottets betänkande *Regional utvecklingspolitik*. I budgetpropositionen för 2025, utgiftsområde 19 Regional utveckling, framhåller regeringen vikten av att förbättra villkoren för att bo, verka och leva i hela landet i syfte att nå målen för den regionala utvecklingspolitiken. Regeringen betonar även att utvecklingskraften i städer, tätorter, glesbygder och landsbygder ska stärkas samtidigt som näringslivet ska ges förutsättningar att öka sin konkurrenskraft, skapa arbetstillfällen samt bidra till gröna innovationer och till omställningen mot en hållbar utveckling.

Fru talman! Visst låter regeringens ambitioner bra? Men jag kan inte låta bli att recensera vår näringsminister, som körde över Kirunas politiska ledning när det gäller Talgas planer på en grafitgruva i Vittangi. Hon vet tydligen vad som är bäst för Kiruna och Sverige.

Det är tydligt hur denna regering ser på Norrbotten och landsdelar där naturresurser är rikedomar som behövs. De har en kolonial syn på glesbefolkade delar av landet där de röstberättigade är så få att deras röster spelar mindre roll i riksdagsval.

Ministerns argument handlade om arbetstillfällen. Om hon hade bemödat sig att träffa kommunledningen då hon senast träffade LKAB hade hon kanske förstått läget som dessa kommuner befinner sig i.

Jag har sagt och skrivit många gånger att man knappast kan skylla Kirunaborna för att vara emot gruvor, då världens största underjordsgruva ligger just där. Men om det inte blir en annan ordning på hur värden från naturresurser fördelas kommer inte orter som Kiruna att kunna matcha det

som samhället ska stå för när nya gruvor öppnas. Om inte ministern förstått läget som uppkommer när det saknas bofast befolkning till dessa arbetstillfällen och var skatteintäkterna hamnar kan hon hosta upp dylika ogetänkta uttalanden.

Senast i morse kom det ut i nyheterna hur Kiruna har 1 000 arbetstillfällen som de inte kan besätta. När staten låter landsbygden och orter som Kiruna klara av allt själva blottar man faktiskt sin syn på fördelningspolitiken. Investeringsstödet för bostadsbygge som regeringen drog tillbaka är bara ett exempel som slår mot orter som Kiruna. Jag har fått exempel på investerare som dragit sig ur. De törs inte bygga, för ingen kommer att betala deras hyror.

Jag kommer som alla vet vid det här laget från Tornedalen och lite mer specificerat från Muoniodalen. Byar i dessa älvdalar var på 50-talet myck-
et folkrika och bidrog med livsmedelsproduktion i småjordbruk och arbetskraft till skogsbruk och gruvor i malmfälten – allt detta för AB Sveriges välstånd. I dag har vi kanske 10 procent av befolkningen kvar i många av dessa byar. Men ska vi ha någon statlig närvaro, eller ska vi betraktas som en belastning?

Regeringen framhåller att deras politik ska leda till att villkoren för att bo, verka och leva i hela landet förbättras. Berätta gärna för mig hur!

Det man måste förstå när det gäller hur levnadsförutsättningarna ser ut i små kommuner i vårt land är att allt hänger samman. Hur ser fördelningspolitiken och fördelningen av resurser ut?

Om vården som bedrivs inte får tillräckligt med resurser, vilka är det då som undviker att vara till besvär? Jo, det är människor som har långt till vårdinrättningen. Först ställs de inför timmar på dåliga vägar, och sedan får de kanske sitta ytterligare några timmar i väntrummet för att det saknas personal.

En äldre person som hade åkommor och var tvungen att besöka vården sa till mig att man inte kan vara sjuk om man ska orka med allt som ett sjukhusbesök innebär. Han berättade att han fick vara utan mat en hel dag, och bara det var enligt honom tillräckligt för att med alla medel undvika vård så länge som möjligt.

Vilka får fler apotek när de privatiseras? Ja, inte är det landsbygdsbefolkningen. Var vill privata aktörer öppna bilprovningar? Ja, inte är det på glest befolkade orter. Privatiseringsivern slår helt klart hårdast mot landsbygd och glesbygd. Sedan får andra partier tycka vad de vill! Jag bor där och vet hur det känns.

Jag kommer ju från gränsregionen i Tornedalen, och därför vore det tjänstefel om jag inte lyfte fram samarbetsmöjligheterna i gränsregionerna. Genom att samarbeten och samverkan utvecklas mellan de nordiska länderna, särskilt Norge och Finland, kan gemensamma lösningar på regionala utmaningar identifieras och genomföras.

Jag anser att regeringen tillsammans med övriga nordiska länder bör ta initiativ för att fördjupa samarbetet inom områden som infrastruktur, kapitalförsörjning för landsbygden, hållbar livsmedelsproduktion, forskning, arbetsmarknad och samhällsservice. Vidare ser jag även en möjlighet att genom samverkan mellan de nordiska utbildningssystemen skapa starkare kopplingar mellan regionala högskolor. Det kan bidra till att bygga nya näringar och stärka småföretagen i regioner med stora utvecklingsbehov. Jag förordar således att regeringen ska prioritera en utökad nordisk sam-

verkan inom framtida landsbygdsutveckling och regionalpolitisk utveckling.

Sverige står inför en omfattande omställning för att säkerställa en långsiktigt hållbar energiförsörjning. Utbyggnaden av förnybar energiproduktion spelar en avgörande roll i denna omställning, och det är av största vikt att den kommer till stånd. Kommuner, regioner och lokalsamhällen som påverkas av utvecklingen ska också få del av det ekonomiska värde de genererar. Jag anser därför att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att en större andel av kraftproduktionens värde tillfaller de kommuner och regioner där produktionen sker.

I dag finns en lagstadgad närområdesersättning, så kallat bygdemedel, kopplad till vattenkraft. Dessa medel används för att främja lokalt näringsliv och service i de berörda områdena. På vindkraftssidan saknas dock en liknande obligatorisk och reglerad modell. De frivilliga ersättningar som vissa vindkraftsaktörer erbjuder varierar avsevärt i omfattning och tillämpning, vilket skapar ojämlikhet mellan olika regioner.

Detta är inte hållbart, och det riskerar att underminera det lokala stödet för vindkraftsetableringar. Jag anser att en produktionsbaserad ersättning eller annan modell som ersätter kommuner, regioner och lokalsamhällen som påverkas bör införas även för vindkraft. En sådan ersättning bör vara lagstadgad och obligatorisk. Det skulle stärka incitamenten för kommuner att tillstyrka vindkraftsetableringar och samtidigt säkerställa att den gröna omställningen lyckas, vilket är avgörande för klimatet och industrins framtid liksom givetvis AB Sveriges konkurrenskraft.

Vidare behöver även vattenkraftens ersättningssystem ses över. Trots de enorma summor som vattenkraften genererar går endast en mycket liten del tillbaka till de kommuner där verksamheten bedrivs. Regeringen bör utreda hur en större andel av vattenkraftens vinster kan återföras till berörda kommuner och regioner, kanske i likhet med det system som tillämpas i exempelvis Norge. Ett sådant system skulle skapa bättre förutsättningar för lokal utveckling och bidra till att stärka förtroendet för statens hantering av naturresurser. Då skulle det finnas ett system som bygger på rättvisa i stället för allmosor.

Jag måste också få säga något om den parlamentariska landsbygdskommitténs betänkande. Det kom 2017, och i det fanns 75 förslag. Man har på åtta år lyckats klämma ut 3 av dessa 75. Det säger mycket om vad man tycker om glesbefolkade orter där ute någonstans.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 13 i betänkandet, men jag står givetvis bakom alla våra reservationer.
(Applåder)

Anf. 159 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Fru talman! För att det ska gå att leva ett gott liv även utanför städerna måste några grundläggande saker vara på plats. Man måste kunna försörja sig och sin familj. Man måste kunna uträtta enklare ärenden och gärna ha någonstans att umgås. Man måste kunna resa på ett rimligt sätt. Och man måste kunna använda välfärd såsom skola och vård. Möjligheten att kunna försörja sig och sin familj är helt grundläggande.

Ungefär 1,2 miljoner människor bor utanför tätorter. Det är detta som man ofta benämner landsbygd, men det är såklart många fler som bor i landsbygdskommuner. Många är egenföretagare inom jord och skog och

driver andra verksamheter parallellt. Andra är företagare inom helt andra områden. Ytterligare en grupp pendlar, oftast ganska långt.

Ibland är det som att antalet människor som är sysselsatta inom jord och skog förminskas, men tillsammans är det nästan 200 000. Det kan jämföras med de knappt 80 000 personer som finns inom kultur, media och design. Om man lyssnar till den offentliga debatten i Sverige skulle man kunna tro att det är det omvända.

Förutsättningarna för att kunna försörja sig som företagare ser i grunden likadana ut i hela Sverige. Det krävs sänkta kostnader vad gäller både skatter och avgifter. Men jord och skog har sina egna förutsättningar. Man får ofta inte äga skog och mark i aktiebolag, utan det krävs enskild firma. Man får heller inte sälja sina tillgångar hur som helst. Om man har förvaltat sin tillgång väl och långsiktigt kan den dessutom bli helt värdelös. Det kan nämligen ha flyttat in en fågel eller dykt upp en orkidé i skogen. Den äganderätt som gäller för de flesta andra företagare gäller i dagsläget inte på landsbygden.

Företagen på landsbygden är också en avgörande del av lokalsamhället: att det finns en handelsträdgård som också är ett kafé, att det finns en livsmedelsbutik som också hanterar sprit, paket och byskvaller och att det finns någonstans att äta och samlas. Ibland är det roligt att ta en öl, men eftersom man ändå måste köra bil är det kanske inte alltid det viktigaste.

När min morfar drev sin butik i Risbäck och farfar sin butik i Sundsjö var de två av 40 000 handlare i Sverige. I dag finns totalt 4 000 livsmedelsbutiker kvar, och ingen av dem finns i Risbäck eller Sundsjö. När möjligheten att uträtta enklare ärenden och umgås försvinner försvinner också kroppspulsådern i byn och samhället. Därför är det viktigt med både investerings- och driftstöd för butiker, och det är därför Centerpartiet lägger mer pengar på detta i budgeten än vad regeringen gör.

För att ta sig dit man vill är flyg- och tågtrafiken helt avgörande för att resor till Sveriges landsbygder ska fungera. Lokal- och regionaltrafik är viktig för att skol- och jobbspending ska fungera. Och vi vet att bilen, oavsett hur den drivs, är helt nödvändig för att vardagen ska fungera. Därför måste staten investera i allt från nya järnvägar till att rusta upp allmänna vägar.

I slutändan måste man också kunna gå i bra skola och få tillgång till vård och omsorg precis som alla andra.

När det gäller skolan har landsbygderna lägre andel behöriga lärare och fler elever som inte klarar av att gå vidare till gymnasiet med godkända betyg än några andra delar av Sverige. Dessutom har bara var tionde elev möjlighet att välja något annat än en kommunal skola.

I fråga om vården är det betydligt större risk att du dör av åtgärdbara sjukdomar om du bor i en avlägsen eller mycket avlägsen del av Sverige. Och du kan bara drömma om att ha en fast vårdkontakt, för på landsbygderna träffar du bara stafettläkare.

Det är också otroligt stora skillnader mellan stad och land vad gäller omsorgens kostnader. Det kostar 75 procent mer med äldreomsorg på landsbygden, och det kostar 100 procent mer för hemtjänst om man jämför landsbygd med storstad.

Fru talman! Det krävs radikalt förenklade regler och bättre finansiering för att Sveriges landsbygder ska fungera. Ett av de största hindren för en fungerande välfärd i våra landsbygder finns i fyrkantiga regler och lagar

som byggts upp under decennier, både från höger och från vänster i politiken. På grund av politisk klåfingrighet, centralisering och långtgående detaljstyrning går resurser i alltför hög grad till administration i stället för till verksamheterna. Genom att pengarna sedan är låsta när de kommer från staten förhindras kommunerna, framför allt de små kommunerna, att prioritera den verksamhet som fungerar bäst just hos dem.

Det krävs fler undantag. Centerpartiet brukar kalla det Ramviksmodellen. Jag brukar tänka: Fungerar det i Norråker fungerar det överallt.

Det måste vara obligatoriskt att bedöma vilka konsekvenser ett beslut får för Sveriges landsbygder. Då kan man driva sjukstugor vidare, använda digital undervisning där det behövs och göra allt annat som måste anpassas eftersom allt är gjort för stora enheter i stora kommuner som har råd med specialiserade administratörer.

Det är självfallet svårt för många kommuner och regioner med mycket glesbygd att finansiera det hela. Det gäller inte bara det faktum att få människor bor på stora ytor. Låt mig ta Jämtland som exempel. Där ska 100 arbetande personer försörja 88 som inte arbetar för att de antingen är för unga eller för gamla. Sverige har under lång tid underinvesterat i landsbygderna, och det har fått konsekvenser. Vi måste bygga upp ett hållbart finansieringssystem som lägger grunden för en trygg och jämlik välfärd i hela landet.

I dag får medborgarna i kommuner med stor vindkrafts- eller vattenkraftsproduktion eller malmfyndigheter främst uppleva nackdelarna av en ökad lokal produktion, medan de i mindre eller nästan obefintlig utsträckning får ta del av fördelarna.

Centerpartiet anser att de värden som dessa naturresurser skapar i högre grad än i dag måste stanna lokalt. Det enklaste sättet är att fastighets-skatten på elproducerande fastigheter regionaliseras och att malmavgifterna höjs.

Fru talman! Det är självklart att man måste kunna försörja sig och sin familj, uträtta enklare ärenden, ha någonstans att umgås, resa på ett rimligt sätt och använda välfärden, såsom skola och vård, precis som alla andra. Men då måste vi avbyråkratisera och finansiera Sveriges landsbygder.

Jag yrkar härmed bifall till reservation 11 under punkt 5 om regionaliserad fastighetsskatt.

Anf. 160 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Vi är här för att debattera regional utvecklingspolitik, och för mig handlar det om att vi ska se till att vi har ett Sverige för alla och att alla har samma möjligheter oavsett var de bor – att vi ska utjämna de regionala och lokala skillnaderna.

Fru talman! När man pratar om detta händer det att man säger att ett förslag ska fixa allt, och det är lite grann vad jag tycker att den här regeringen har gjort. De har lagt alla ägg i samma korg, som det har talats mycket om tidigare. De har sänkt bensinpriset, och så har de gjort något för landsbygden. Men att människor ska kunna gå till Arbetsförmedlingen eller kunna handla och göra sådana saker lyser med sin frånvaro.

Fru talman! Man pratar om rättvisa – många här i salen har säkert varit på olika föreläsningar och sett en bild där barn i olika storlekar ska titta över ett staket och alla får en likadan pall att stå på, så att de som är korta inte kommer att nå upp ändå. Men man säger att rättvisa är att man får det

som ens förutsättningar kräver, så att det korta barnet får en högre pall. Det är väl lite grann detta som den här politiken ska göra: ge rätt pallar, rätt förutsättningar, för olika delar av landet och olika platser.

Jag roade mig med att ta fram lite statistik. Vi har många kommuner här i landet, och av dem har 202 färre än 30 000 invånare. Det är 132 av våra kommuner som har färre än 15 000 invånare, och 76 kommuner har färre än 10 000 invånare. Det är klart att invånarna i dessa kommuner inte kan ges samma pall. Det råder också väldigt olika förutsättningar beroende på var i landet man bor. Det är för de allra flesta längre avstånd ju längre upp i Sverige man kommer.

Statlig närvaro är en av garanterna när det gäller att visa att vi faktiskt bryr oss om hela landet – att staten är där och ger sina medborgare den service de har rätt till. Samtidigt ser vi nu att den här regeringen har minskat budgeten till Statens servicecenter och gett Statens servicecenter i uppdrag att redovisa hur man ska klara sig med 100 miljoner mindre.

Detta debatterades lite tidigare i ett replikskifte här, och jag har med mig sammanfattningen av konsekvensbeskrivningarna så att vi får fakta när det gäller vad Statens servicecenter säger. De säger att 35 servicekontor kommer att avvecklas. De kommer att göra neddragningar i alla delar av landet, däribland gles- och landsbygdsområden, storstadsområden och områden med stort utanförskap. Detta kommer att få konsekvenser för privatpersoner och företag som besöker servicecenter. Bedömningen är vidare att konsekvenserna för myndigheten är påtagliga och komplexa, och det blir en omfattande verksamhetsförändring som ska bedrivas parallellt med den operativa verksamheten.

Det är inte bara så att man stänger några kontor i storstadsområden där det går att ta tunnelbanan till nästa. För Statens servicecenter handlar det om Arbetsförmedlingen – vi fick siffror i går som visar att arbetslösheten ökar till 8,6 eller om det var 9 procent. Det handlar om Försäkringskassan, som hjälper de mest utsatta. De kanske har svårt att ta sig dit och inte ens kan ta tunnelbanan. Och det handlar om Pensionsmyndigheten, det vill säga de äldre, och Skatteverket.

Om vissa kontor har färre besök är det kanske för att det inte finns så många invånare där. Men för dem som bor där är det otroligt viktigt. Allt går inte att lösa digitalt eller med en resa. Man vill ha en kontakt, och man vill kunna gå till ett kontor på sin ort.

Det är inte heller så att dessa kontor bara ligger i gles- eller landsbygdsområden. Jag bor själv i Lysekils kommun med 13 000–14 000 invånare. Vi har servicecenter. Vår närmaste större stad, Uddevalla, har också ett servicecenter. Det finns inga andra kontor i dag.

I vår budget, som vi inte debatterar här, har vi en satsning på servicecentren. Vi har också med i en motion att vi tycker att man ska utöka Statens servicecenter och på det viset visa att staten faktiskt bryr sig om alla medborgare, oavsett var de bor.

Fru talman! Jag vill därmed yrka bifall till reservation 9.

Fru talman! Jag kom in i riksdagen 2014 första gången, och detta var ett av de områden som jag jobbade med då. Precis som vi hörde från tidigare talare hade vi en landsbygdskommitté som tog fram förslag. Vi jobbade aktivt med att utöka Statens servicecenter till fler orter och också med att flytta ut statlig verksamhet från storstadsområdena till hela landet.

Nu har vi sett att det har kommit en utredning som handlar om att man ska effektivisera organiseringen av mindre myndigheter. I flera av dessa förslag handlar det också om att man helt enkelt ska ta bort myndigheter som är utlokaliserade. Vi hörde exempel från Växjö tidigare.

Jag har själv fått mejl från Skellefteå, där man vill lägga ned en myndighet. Det står ännu inget om att den ska flytta, men man är rädd för att det kommer att bli en flytt. Om ens myndighet inte finns kvar utan ska uppgå i något större kommer det förmodligen snart att i effektiviseringsanda bli en hopflyttning i storstäderna. Då försvinner kvalificerade jobb från flera delar av landet, och den statliga närvaron går förlorad.

Just denna myndighet i Skellefteå, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, ska införlivas i Socialstyrelsen. Det kanske är rätt, eller inte. Men det handlar om 50 jobb i Skellefteå. Och även om den inte flyttar är folk redan rädda och börjar leta efter annat. Detta är en arbetsplats där väldigt många kvinnor jobbar, och samtidigt vet vi att det råder kvinnounderskott där det framför allt finns mansdominerade yrken. Genom att ha statliga jobb får vi alltså fler kvalificerade jobb för andra yrkesgrupper. Den som flyttar till ett jobb, till exempel i en gruvbygd, har ofta en partner med sig, som också ska ha ett jobb men kanske inte inom samma område. Där brukar också de statliga jobben vara viktiga.

Fru talman! Med detta vill jag säga att jag tycker att den här regeringen gör det bakvänt. Man visar att man inte bryr sig och inte vill att staten ska vara närvarande. För mig och Miljöpartiet är det otroligt viktigt att visa att alla medborgare, var i Sverige de än bor, har rätt att förvänta sig en viss service av staten, och den ska vara lika god överallt.

(Applåder)

Anf. 161 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Nohrén, för ditt anförande! Jag skulle vilja prata lite om Statens servicecenter, som du lyfte upp.

Ledamoten målar upp en bild, fru talman, av att statlig service nu centraliseras och försvinner från mindre orter. Men så är det inte, vill jag konstatera. Vi ska komma ihåg att det redan i dag saknas servicekontor i många kommuner och att många människor hanterar sina myndighetsärenden på andra sätt. Samtidigt ser vi att antalet besökare inte har ökat i takt med utbyggnaden av kontoren, vilket gör det nödvändigt att anpassa och effektivisera verksamheten. Det är detta regeringen nu har i uppgift att göra. Genom att utveckla mobila och flexibla lösningar kan vi snarare öka tillgängligheten där behoven finns i stället för att låsa fast oss vid en statisk struktur som inte speglar verkligheten.

Ledamoten vill lägga mer pengar på detta, fru talman. I dag kostar Statens servicecenter nästan 1 miljard kronor.

Tanken från regeringen och från oss kristdemokrater är att detta ska organiseras på ett nytt sätt. Det ska effektiviseras utifrån den värld vi i dag lever i.

Min fråga till ledamoten är: Hur kan du måla upp en bild av hur det kommer att se ut när utredningen inte ens är klar? Nu jobbar ju Statens servicecenter med uppgiften. Hur kan du måla upp en bild av hur det kommer att se ut?

Anf. 162 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! I dag finns det 148 servicekontor i Sverige. På flera kontor finns förutom Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten också Migrationsverkets tjänster, vilket jag tror är viktigt särskilt i så kallade utanförskapsområden och andra områden där det finns många som har invandrat till Sverige.

Jag kan inte utmåla hur det kommer att bli, men jag kan läsa innantill vad Statens servicecenter säger i den rapport man har lämnat till regeringen. Där står det att principerna är tillgänglighet till service i hela landet, tillgänglighet utifrån besöksvolym och behov samt effektivt resursutnyttjande. Men man skriver också att 35 kontor i glesbygd, landsbygd, storstadsområden och utanförskapsområden kommer att försvinna. Man säger att det kommer att få konsekvenser för privatpersoner och företag.

Det vore väl jättebra om man kan organisera det så att det inte blir några större effekter, men med 100 miljoner mindre lär det bli konsekvenser. Man skriver också att man ska göra arbetet samtidigt som man har pågående arbete.

Som jag sa i mitt anförande är det vissa kontor som har få besökare, men det kanske är just dessa kontor som är viktigast. Just de personerna kanske har långt till nästa ställe eller problem med att ta sig dit. Det är i de mest glesbebyggda områdena som kontoren gör störst nytta.

Anf. 163 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret! Detta handlar ju om FA-regioner. Det är ett sätt att dela in Sverige i regioner baserat på arbetsmarknad och pendlingsmönster. Det är därför som regeringen har gett Statens servicecenter större mandat att självständigt avgöra lokaliseringen av kontoren, i linje med hur statsförvaltningen i stort fungerar.

Detta innebär en mer effektiv verksamhet. Det är tanken, samtidigt som vi säkerställer att service fortsatt ska finnas i hela landet. Det är uppdraget. Det innebär att varje region ska ha åtminstone en grundläggande nivå av statlig service för att öka tillgängligheten för medborgarna.

Jag vill för ledamoten poängtera att det Statens servicecenter nu arbetar med är att utveckla mer mobila och flexibla kontorslösningar för att på ett enkelt och smidigt sätt kunna komma närmare medborgarna på flera ställen. Det uppdraget och den utvecklingen följer vi kristdemokrater med stort intresse.

Fru talman! Ledamoten målar upp en bild av detta och återberättar även vad Statens servicecenter själva har sagt. Ge dem mer tid att utifrån det uppdrag de har se till att servicecentren kommer nära medborgarna i den region där de behövs.

Anf. 164 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag är inte säker på att de som behöver uppsöka Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten eller Migrationsverket bryr sig om pendlingsmönster, utan de vill ha service där de bor.

Det är symtomatiskt för Tidöregeringen att man drar ned och ska göra förändringar samtidigt, men det kostar pengar att göra förändringar eller att implementera dem efteråt. Vi ser detta när det gäller Statens servicecenter. Först tar man bort pengarna, och samtidigt ska man förändra arbetssättet.

Vi har sett det på andra områden, som miljöövervakning. Regeringen drar bort hälften av medlen och säger att man ska effektivisera, utan att man har fått möjlighet att utveckla metoderna.

Jag kan hoppas att vi kan få en närvaro, men jag ser inte att det sätt som regeringen gör det på är framgångsrikt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

Prot. 2024/25:73
19 februari

*Regional utvecklings-
politik*

§ 18 Handelspolitik

Handelspolitik

Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU13
Handelspolitik
föredrogs.

Anf. 165 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Handelspolitik är på agendan. Detta är ett motionsbetänkande.

Handeln har historiskt varit en av de viktigaste motorerna för Sveriges utveckling och välbefinnande. Den har skapat jobb, tillväxt och innovation men också vänskapsband mellan länder, vilket i sin tur bidragit till fred och stabilitet. I en tid av global oro, med krig i vårt närområde och växande protektionistiska strömningar, är det viktigare än någonsin att stå fast vid principerna om frihandel och öppenhet.

Sedan Sverige blev medlem i Europeiska unionen 1995 har vår ekonomi utvecklats starkt. Över 60 procent av vår utrikeshandel sker i dag med andra EU-länder. EU:s inre marknad har gjort det möjligt för svenska företag att växa, exportera och konkurrera internationellt.

Under 2023 exporterade Sverige varor för över 1 150 miljarder kronor till andra EU-länder. Det är viktigt att vi påminner oss om detta. Trots en sviktande global efterfrågan har svenska exportföretag visat stor motståndskraft och bibehållit en exportandel på 1 procent av den globala marknaden. Detta är ingen slump utan ett resultat av en målmedveten politik där vi moderater har varit drivande. Vi har konsekvent arbetat för att stärka den inre marknaden och undanröja handelshinder.

Att vara en del av EU innebär att vi har tillgång till en marknad med över 400 miljoner konsumenter. Våra företag slipper tullar, onödiga handelshinder och byråkratiskt regelkrångel när de exporterar varor och tjänster till andra medlemsländer. Detta ger oss styrka och stabilitet men också inflytande. Men det finns såklart mer att efterfråga.

I en tid då protektionistiska vindar blåser allt starkare globalt kan vi inte ta dessa framgångar för givna. Därför är det viktigt att vi har en regering som aktivt driver på för att stärka EU:s konkurrenskraft och förhandlar fram nya frihandelsavtal. Ett ekonomiskt starkt Europa är inte bara bra för vår välfärd – det är en förutsättning för vår säkerhet och stabilitet i en alltmer orolig omvärld.

I en värld där olika och ofta självmotsägande besked uttalas från USA har regeringen arbetat med att främja frihandel tillsammans med EU. Det har lett till avslutade förhandlingar om ett efterlängtat handelsavtal med Mercosurländerna, det vill säga Brasilien, Argentina, Paraguay och Uru-

guay. Man har också fått till ett moderniserat avtal med Mexiko. Dessa avtal öppnar nya marknader för svenska företag och skapar nya möjligheter för export och investeringar tillsammans med dessa länder.

I en tid då USA:s handelsstrategi verkar förändras dagligen och globala handelshinder riskerar att öka är det avgörande att vi fortsätter att arbeta med bilaterala avtal. Den moderatledda regeringen ser som sagt vikten av att få till fler frihandelsavtal. Ett sådant är ett frihandelsavtal mellan EU och Indien, som är en central aktör i det globala ekonomiska landskapet och en nyckelspelare.

Det är också bra att vi fördjupar vårt samarbete med Japan, en viktig handelspartner och allierad. Sveriges medverkar vid världsutställningen i Osaka 2025, och detta ger en plattform för svenska företag, som får en unik möjlighet att visa upp sina innovationer och stärka sin konkurrenskraft i Asien.

En av regeringens viktigaste prioriteringar är att stärka Sveriges närvaro internationellt. Våra ambassader och konsulat är inte bara diplomatiska symboler; de är verktyg för att främja svenska intressen, stödja våra företag och skapa samarbeten.

Det har öppnats ett nytt generalkonsulat i Houston, Texas – en av USA:s mest dynamiska tillväxtregioner, med starka kopplingar till energi, försvar, it och life science.

Sedan den 1 januari 2024 finns även ett svenskt generalkonsulat i San Francisco, hjärtat i världens femte största ekonomi. Delstaten har länge utgjort ett nav för teknologisk innovation, grön omställning, forskning och industriutveckling, it-industri, AI med mera.

Det sker också en etablering av center för kulturella och kreativa branscher som dataspel, mode, film, design och musik. De svenska intressena i delstaten är stora och växande. I dagsläget finns över 100 svenska företag representerade, vilka tillsammans skapar fler än 44 000 arbetstillfällen i Kalifornien.

Fru talman! Genom att uppgradera generalkonsulatet i Bryssel till ambassad understryker vi Belgiens betydelse som nyckelpartner i EU. Öppnandet av en ambassad i Senegal stärker vår närvaro i fransktalande Västafrika, en region med en växande ekonomisk potential.

Sverige arbetar aktivt inom Världshandelsorganisationen, WTO, för att främja en regelbaserad global handel och lösa handelskonflikter, men i en tid av ökad protektionism och globala osäkerheter är det också viktigt att vi arbetar parallellt med de bilaterala handelsavtalen. Det ger oss fler ben att stå på och säkrar svenska företags möjligheter att nå nya marknader.

För att Sverige och Europa ska förbli konkurrenskraftiga krävs smarta regleringar, inte fler hinder. Därför har den moderatledda regeringen infört ett implementeringsråd som ska säkerställa att EU-regler inte överimplementeras i landet – det är det vi kallar gold-plating – så att svenska företag får en större arbetsbörda än sina konkurrenter. Det ska de alltså inte ha.

Man har också instiftat ett förenklingsråd, som precis har startat, där experter kontinuerligt ska arbeta fram förslag för att minska byråkratin som tynger svenska företag. Detta är särskilt viktigt för våra små och medelstora företag, som vi kallar för SME, som ofta saknar resurser för att hantera komplexa regelverk. Dessa företag är ryggraden i vår ekonomi, och deras vardag försvåras när nya regler läggs på redan existerande regler och byråkratin växer okontrollerat.

Vår linje, fru talman, är att regelverk ska vara förutsägbara och så enkla som möjligt. Det är målet.

Bistånd och handel är två sidor av samma mynt. Svenskt bistånd spelar en viktig roll för att förbättra levnadsvillkor, men vi ser också en möjlighet att skapa synergier mellan bistånd och handel. När länder kan bedriva handel skapar det inkomster och möjligheter till egna affärer som genererar utveckling.

Ett tydligt exempel är den gröna omställningen, där svenska företag ligger i framkant med innovativa klimatlösningar. Vi har också sett till att reformera biståndsagendan och stärka Business Swedens närvaro i låg- och medelinkomstländer, just för att skapa de här synergier mellan bistånd och handel.

Sverige kommer att ha ordförandeskapet i den gröna klimatfonden 2025. Det kommer att ge oss en möjlighet att effektivisera det internationella klimatbiståndet och samtidigt främja svenska företags klimatsmarta lösningar globalt. Detta är ett konkret exempel på hur vi använder vårt internationella engagemang för att både stärka svensk konkurrenskraft och bidra till en bättre värld.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 166 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för anförandet!

Vi befinner oss just nu i en väldigt osäker tid. Det gäller i allra högsta grad även på handelspolitikens område. Den senaste tiden har det tagit sig uttryck i form av hot om tullar på stål och aluminium, vilket riskerar att slå hårt mot svensk export och svensk ekonomi.

Den moderata utrikeshandelsministern har framfört att det pågår förberedelser inom EU och att olika verktyg kan bli aktuella, om än utan att specificera vilken typ av verktyg det kan handla om. Men det räcker givetvis inte att bara prata om vilka åtgärder som EU ska vidta. Sverige måste också ha en egen verktygslåda för att skydda svenska jobb och svensk konkurrenskraft i de här osäkra tiderna. Jag tror att ledamoten kan hålla med om att det finns en stor oro hos svenska hushåll och företag inför vad som händer i omvärlden just nu.

Vi socialdemokrater har krävt att regeringen skyndsamt ska agera för att säkra svenska jobb, bland annat genom att reformera stödet vid korttidsarbete. Det finns färdiga förslag på regeringens bord, som välkomnas av både fack och arbetsgivare och som den här regeringen kan gå vidare med.

Min fråga till ledamoten är: Varför genomför inte Moderaterna de här förslagen? Vad är Moderaternas och regeringens plan för att säkra svenska jobb och svensk konkurrenskraft i ljuset av de osäkra handelspolitiska tider som vi befinner oss i just nu?

Anf. 167 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Aida Birinxhiku, för frågan!

Det är väldigt olika från dag till dag. Det är klart att en regering sitter med en panel av olika tankar om hur man ska ta sig framåt i olika lägen när det gäller var detta kommer att landa. Vi ser att ett land som vi har väldigt mycket handelsförbindelser med, det vill säga USA, på daglig basis gör olika uttalanden som man ska förhålla sig till.

Det kommer att presenteras ett förslag från regeringen, när den dagen kommer, om exakt vad som kommer att hända.

Med det sagt gör man de här bilaterala avtalen. Sverige står alltså inte stilla, utan man skaffar sig olika ben att stå på så att man inte är beroende av en väg framåt. Det är det som är det viktiga för Sverige. Det är så Sverige har arbetat hela tiden och kommer att fortsätta att arbeta.

Anf. 168 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för svaret! Jag noterar dock att jag inte fick något svar om hur Moderaterna och regeringen kommer att gå vidare med förslagen om det reformerade stödet vid korttidsarbete eller om man över huvud taget kommer att kunna göra det här.

Det är klart att detta är jätteviktigt för att kunna säkra svenska jobb och svensk konkurrenskraft i de osäkra tider som vi befinner oss i. Det här var ett system som vi fick på plats under pandemin och som resulterade i att tiotusentals svenska jobb kunde räddas, trots det rådande ekonomiska läget.

Fru talman! Jag måste också säga, nu när jag har detta replikskifte med ledamoten, att det är välkommet med fler bilaterala avtal och att man verkar för att EU ska ingå fler frihandelsavtal. Men samtidigt måste vi tänka på hur vi stärker vår egen industris konkurrenskraft. Det blir mycket prat om konkurrenskraft men lite verkstad.

Man pratar mycket om regelförenklingar, att man ska förenkla och göra det enklare för företag att göra rätt. Men i praktiken leder det alltid till att man i stället fördröjer och försvagar den omställning som är helt avgörande för Sveriges handel och för att säkra svenska jobb och svensk konkurrenskraft.

Jag skulle säga att det är ett större hot än Trumpadministrationens tullar att vi har utsläppsökningar, en rekordhög arbetslöshet, konkurser som skjuter i höjden och en ryckighet i våra anslag till forskning och innovation. Det tycker jag att regeringen borde fokusera på i stället för att gå till angrepp mot en socialdemokratisk handelspolitik som har tjänat Sverige väl och fokusera på att ändra målformuleringen.

Vi har stora utmaningar i Sverige som den här regeringen behöver gå vidare med. Om vi ska gå vidare med att just säkra svenska jobb tror jag att det handlar om ett förslag som vi har presenterat: att man faktiskt reformerar och får på plats ett bättre stöd vid korttidsarbete.

Anf. 169 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Vi kan börja med detta med den osäkra värld som vi lever i.

Om du har olika besked olika dagar i en värld som förändrar sig, kanske inte så snabbt i aktivitet men i retorik, behöver du också ta ställning till detta.

Jag delar inte ledamotens idé om att Sverige på något vis ska skruvas åt. Det är det som Socialdemokraterna har drivit: att man hemma ska göra så mycket att man kväver och skruvar åt sitt eget näringsliv. Det är förslag som gör att man ska gå före. Man ska göra saker och ting som gör att det blir så byråkratiskt och regelbaserat att det blir svårt för de små och medelstora företag som ni säger att ni värnar att gå framåt.

Därför är jag väldigt tacksam för att vi har en borgerlig regering som just nu sitter vid rodret och styr i den här oroliga tiden. Det man har sagt är precis det som man säger till andra: Sverige först – någonting annat är oacceptabelt.

Här gäller det att få med sig näringslivet och att göra smarta förslag som gör att man kan komma framåt. Konkurrenskraft kommer att vara ett ord som följer med oss hela vägen. Det är det vi arbetar med i EU. Det är det vi arbetar med när det gäller handelsavtalen där. Vi driver på för att ha kvar frihandeln i en väldigt gungande värld. Vi arbetar för att WTO ska kunna upprätthålla sitt arbete och fortsätta. Att hålla i och hålla ut är viktigt.

Handelspolitiken är vi eniga om. Jag hoppas att Socialdemokraterna står fast vid detta med frihandel, konkurrens och en regelbaserad värld.

Anf. 170 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Vi befinner oss i en orolig, oviss och osäker tid. Det gäller, som sagt, i allra högsta grad även på handelspolitikens område.

Vi befinner oss i en snabbt föränderlig omvärld där de protektionistiska krafterna växer, de geopolitiska spänningarna ökar och den globala konkurrensen hårdnar. Det ställer ökade krav på vår handelspolitik.

Men för att komma framåt måste vi börja med att blicka bakåt. Vi måste förstå att handel, innovation och ett starkt välfärdssamhälle har utgjort grundstenarna i Sveriges välstånd och varit nyckeln till att Sverige har gått från att vara ett av Europas fattigaste länder till en av världens mest välmående ekonomier.

Därför måste vi fortsätta att stå upp för den öppenhet och frihandel som vårt välstånd och vår välfärd är beroende av. Vi måste också fortsätta att stå upp för en rättvis handelspolitik, som innebär att handelns fördelar kan komma alla till del. Det är en förutsättning för att upprätthålla tilltron till frihandel, särskilt i tider av ökad protektionism.

Därför kan jag bara beklaga att regeringen i en tid där detta är viktigare än på länge väljer att överge det målet.

Fru talman! När vi blickar bakåt förstår vi varför Sverige måste stå upp för en fri, hållbar och rättvis handel. Förhoppningsvis hjälper det oss att komma framåt i en snabbt föränderlig omvärld.

I oroliga tider behöver vi i Sverige och EU kunna skydda strategiska intressen och stärka vår handel. För att göra detta bör den svenska utgångspunkten vara att internationell handel och internationellt samarbete även bidrar till ökad motståndskraft.

När den globala konkurrensen hårdnar ställs nya krav på vår handelspolitik. Vi behöver bli bättre på att dels stärka befintliga svenska styrkeområden, dels positionera Sverige som en ledande partner inom de områden som driver framtidens välstånd. Vi behöver helt enkelt bli bättre på att ta till vara våra styrkor, inte minst i form av ett attraktivt innovationssystem, ett hållbart näringsliv och en unik förmåga att samverka mellan politik, akademi, näringsliv och fackföreningar.

Med rätt politik kan Sverige ta en ledande ställning i den gröna och digitala omställning som nu genomförs och därmed säkerställa att framtidens jobb, investeringar och välstånd hamnar i Sverige.

Det största hotet mot det här är just nu inte Trumpadministrationens tullar. Det handlar i stället om att Sverige har gått från att vara ett föredöme

i klimatomställningen till att nu vara unika i EU med att kombinera en rekordlåg tillväxt med rekordhög utsläppsökningar. Det handlar om att vi har rekordhög arbetslöshet, konkurser som skjuter i höjden, en avtagande investeringstakt och en ryckighet i anslagen till forskning och innovation.

Detta är just nu det största hotet mot Sveriges investeringar, jobb och tillväxt.

Fru talman! Vår handelspolitik måste spegla den framtid som vi vill bygga, inte den osäkerhet som regeringens passivitet har skapat. För att göra detta har vi socialdemokrater formulerat fem målsättningar för svensk handelspolitik.

För det första måste Sveriges handel öka och våra ekonomiska relationer stärkas. Vi behöver öka den svenska exporten, som står för nästan hälften av vår bnp och som vårt välstånd därmed är beroende av. Även den svenska importen är avgörande för att säkra tillgången till viktiga insatsvaror och lägre priser för konsumenter och företag.

De grundläggande villkoren för detta fastställs genom EU. EU:s inre marknad är inte bara Sveriges hemmamarknad utan även världens största gränsfria ekonomiska samarbete. Därför måste Sverige vara en tydlig röst för att den inre marknaden ska fördjupas, utvecklas och anpassas till nya förutsättningar.

Lika viktigt är det att EU fortsätter att bedriva en öppen handels- och investeringspolitik gentemot omvärlden. Kritiska beroenden bör generellt sett hanteras genom diversifiering av värdekedjor och fler fördjupade partnerskap för att i möjligaste mån begränsa de negativa effekterna för den inre marknaden.

En central del i detta är just att EU ingår nya frihandelsavtal. Vikten av att bygga öppna och motståndskraftiga handelsförbindelser i vår osäkra omvärld kan inte understrykas nog. Därför vill jag, fru talman, yrka bifall till vår reservation 7, som berör just detta.

Sverige behöver också vara en röst för att EU ska komplettera frihandelsavtalen med andra typer av avtal och handelssamarbeten, särskilt på tillväxtmarknaderna och inom strategiskt viktiga sektorer.

Även länder inom WTO som vill nå längre inom särskilda områden ska kunna göra det för att modernisera de regler som är viktiga för svenska företag, exempelvis de globala e-handelsreglerna.

Det multilaterala handelssystemet med WTO som grund utmanas i dag på flera sätt och behöver moderniseras och stärkas, i första hand genom att ett fungerande tvistlösningssystem återupprättas.

Jag vill också särskilt betona att EU måste stå enat i stödet till Ukraina. Det gäller även på handelsområdet. Sverige måste vara en tydlig röst för att stärka handeln med Ukraina och stoppa kringgåendet av sanktionerna mot Ryssland. Den svenska regeringen behöver göra mycket mer för att säkerställa den nationella sanktionsefterlevnaden, vilket vi socialdemokrater har presenterat flera konkreta förslag om tidigare.

Fru talman! För det andra vill vi att svenska företag ska öka sin export och nå nya marknader. Det statliga exportfrämjandet är avgörande för att Sverige ska kunna öka sin närvaro på de snabbt växande marknaderna utanför EU, underlätta marknadstillträde, minska risker och främja långsiktiga partnerskap.

För de små och medelstora företagen har det regionala exportfrämjandet, som den tidigare, socialdemokratiskt ledda regeringen tog initiativ till,

varit av särskilt stor betydelse. Satsningen på regionala exportcentrum och exportsamverkan måste utvecklas för att skapa fler jobb och tillväxt i hela landet så att hela Sverige kan växa och exportera.

För det tredje ska Sverige vara en stark röst för en fri, hållbar och rättvis handel, vilket vi menar borde vara det riksdagsbundna målet för handelspolitiken.

Sverige har en lång tradition av att föra en framgångsrik politik där handel, utvecklingssamarbete och ett starkt skydd för arbetstagares rättigheter såväl som höga klimatambitioner går hand i hand.

I praktiken handlar det om flera saker. Det handlar om att främja social dialog och goda arbetsvillkor och att utveckla det globala partnerskapet Global Deal. Det handlar också om genomförandet av Agenda 2030 och Parisavtalet, att avskaffa handelshinder för klimatsmarta lösningar och att öka den svenska exportens bidrag till global klimatnytta. Det handlar om politik som bygger jämlika och konkurrenskraftiga samhällen.

Det finns, som sagt, ingen anledning att göra avsteg från den handelspolitik som har tjänat Sverige väl.

Fru talman! För det fjärde måste vi använda Sveriges innovationsledarskap för att stärka vår handel. Det kräver bland annat framstående forsknings- och innovationsmiljöer, fler internationella samarbeten och ett helhetsgrepp för att öka kommersialisering och export av svenska innovationer.

Fru talman! Slutligen och för det femte måste vi använda Sveriges innovationsledarskap för att även attrahera internationella investeringar, spetskompetens och besökare.

Ett öppet investeringsklimat innebär inte bara nya jobb utan också nya marknader, kompetenser och kapital. Samtidigt är det viktigt att vi har ett välfungerande system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden.

Fru talman! Med dessa målsättningar kan vi föra en handelspolitik där Sveriges handel växer och kommer alla till del, där vi tar oss an utmaningarna i omvärlden genom en fri, hållbar och rättvis handel och där vi stärker vår välfärd, skapar fler jobb i hela landet och investerar i det som bygger vårt land starkare för generationer framåt. Det är så vi bygger ett rättvist och rikare Sverige.
(Applåder)

Anf. 171 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Som ledamot från Kristdemokraterna, ett parti som sitter i regeringen, vill jag inleda med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

I en tid av ökande protektionism och osäkerhet i världshandeln behöver Sverige fortsatt vara en stark förespråkare för frihandel, innovation och konkurrenskraft. Handelspolitik handlar i dag inte enbart om ekonomi, utan det är en central del av vår säkerhet, stabilitet och globala position.

För oss kristdemokrater och för regeringen är EU vår viktigaste handelsplattform och en avgörande aktör i den globala ekonomin. Genom EU förhandlar vi fram handelsavtal med strategiska partner, som skapar bättre villkor för svenska företag. Dessa avtal ger ömsesidig tillgång till bland annat marknader, sänkta tullar och hållbar utveckling.

För att säkerställa Sveriges och Europas långsiktiga välstånd arbetar regeringen för en handelspolitik som bygger på öppenhet, innovation och strategiska partnerskap. Sverige verkar därför aktivt för att stärka EU:s roll som en global handelspartner och säkerställa att europeiska företag har bästa möjliga förutsättningar att växa internationellt.

Utöver EU spelar Världshandelsorganisationen, WTO, en central roll i att säkerställa en regelbaserad och förutsägbar global handel. Men WTO står i dag inför stora utmaningar, och Sverige arbetar därför aktivt för att modernisera WTO så att organisationen kan hantera nya handelsområden som digital handel och hållbara värdekedjor. Vi kommer fortsatt att vara en drivande kraft inom EU för att stärka och reformera WTO så att vi kan säkerställa hållbara och stabila handelsförhållanden globalt.

Fru talman! EU:s inre marknad är en av våra största tillgångar. Fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor skapar tillväxt och jobb. Studier visar att EU:s bnp är 9 procent större tack vare den inre marknaden och att upp till 56 miljoner arbetstillfällen är beroende av den.

Regeringen verkar därför målmedvetet för att stärka och effektivisera den inre marknaden. Det är avgörande för Europas långsiktiga konkurrenskraft att motverka fragmentering och undanröja regelkrångel, ineffektiv styrning och hinder för arbetsmarknadsrörlighet.

För att våra svenska företag ska kunna konkurrera internationellt måste de ha tillgång till rätt stöd och resurser.

Fru talman! Sverige har en ny utrikeshandelsstrategi – strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft. Strategin innehåller övergripande mål samt ett antal delmål som kommer att följask upp under de kommande åren. Här spelar våra små och medelstora företagsaffärer internationellt en stor roll.

Det som är värt att lyfta fram utifrån strategin är att vi nu gör det enklare för små och medelstora företag att få tillgång till information om de affärsmöjligheter som EU:s frihandelsavtal erbjuder. Genom en tydlig och samlad ingång till rådgivning, finansiering och stöd skapar vi bättre förutsättningar för deras internationalisering.

Branschkompetens ska tas till vara inom Team Swedens främjandearbete för att stärka stödet till företagen, med särskilt fokus på tjänsteföretag och digitala verksamheter. Ett starkare skydd för immateriella rättigheter är också avgörande för svensk konkurrenskraft.

Fru talman! Med betydande samhällsutmaningar, hårdnande global konkurrens och snabb teknikutveckling har regeringen och vi kristdemokrater äntligen landat i att vi ska ta ett strategiskt och samlat grepp på immaterialrättens område på nationell och internationell nivå. Det är med glädje som jag i dag kan lyfta fram att regeringen nu påbörjar arbetet med att ta fram en inriktning för immaterialrätt.

Fru talman! Sverige har en unik kompetens inom digitalisering, grön omställning och klimatanpassade lösningar – områden där våra företag kan bidra till både ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling globalt. För att maximera möjligheterna måste det statliga exportfrämjandet vara affärsnära, efterfrågestyrt och långsiktigt, med företagens behov i centrum.

För att attrahera strategiska investeringar såsom hållbar energi, ny-industrialisering och digital innovation krävs ett fördjupat samarbete mellan myndigheter och aktörer inom Team Sweden. Bland andra Invest Swe-

den, Business Sweden och andra relevanta organisationer har en viktig roll att spela i detta arbete.

Fru talman! Det känns tryggt att Sverige är ett land som förespråkar och målmedvetet arbetar för frihandel, innovation och konkurrenskraft. Vår ekonomi är beroende av en öppen handelspolitik där Sveriges företag får förutsättningar att växa internationellt och där företagens behov är centrala i utvecklingen framåt.

Med detta vill jag återigen yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Anf. 172 JOHNNY SVEDIN (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att ställa mig bakom samtliga av Sverigedemokraternas reservationer i näringsutskottets betänkande 13, men för enkelhetens skull yrkar jag bifall endast till reservation 9.

Fru talman! I veckan närvarade jag på den europeiska parlamentsveckan i Bryssel, där jag bland annat lyssnade till professor Mario Draghi, som skrivit rapporten om framtiden för europeisk konkurrenskraft. Där tas bland annat förenklad byråkrati och regelverk upp som viktiga åtgärder för att stärka EU:s konkurrenskraft, något som vi sverigedemokrater länge har påpekat är viktigt.

Draghi uttryckte med stor klarhet att Europas ledare inte kan vänta med att genomföra dessa åtgärder och uppmanade till skyndsamhet.

Med detta sagt: Sveriges välbefinnande och framtida tillväxt är starkt beroende av en öppen, fri och regelbaserad handelspolitik. Vi lever i en tid då globala värdekedjor ständigt förändras och då handelspartner kan innebära både möjligheter och utmaningar.

Sverigedemokraterna ser handelspolitiken som ett av de viktigaste verktygen för att stärka svensk konkurrenskraft, skapa nya jobb och främja innovation.

Vår handelspolitik vilar på tre grundpelare: frihandel, rättvis konkurrens och strategiska partnerskap. Vi är i grunden positiva till frihandel.

Handel med varor och tjänster minskar protektionism, ökar utbytet av idéer och kunskap samt bidrar till ekonomisk tillväxt.

Genom medlemskapet i EU har vi tillgång till den inre marknaden, vilket är en fördel för svenska företag och exportnäringar. Men vi måste också vara vaksamma mot handelsfientliga tendenser inom EU, där överdriven reglering riskerar att kväva företags konkurrenskraft.

Vi vill att Sverige ska verka för fler frihandelsavtal med strategiska partnerländer.

När det gäller handelsrelationerna med USA behöver vi – även om USA-administrationen ska införa tullar som drabbar svensk stålindustri – fortsätta att arbeta för ett fördjupat samarbete genom ett grundläggande handelsavtal där vi undanröjer både tariffära och icke-tariffära handelshinder.

Ett frihandelsavtal mellan EU och Taiwan är också en prioritet. Det skulle stärka Sveriges roll inom högteknologiska sektorer.

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna motsätter oss snedvriden konkurrens och marknadsstöd. I dag ser vi hur ekonomiskt tunga nationer som Kina och USA driver protektionistiska agendor där statliga subventioner gynnar inhemska företag på bekostnad av en rättvis global handel.

Vi anser att det är viktigt att granska och potentiellt begränsa direkt-investeringar från regimer som inte delar våra demokratiska värderingar – särskilt Kina, Iran och Ryssland. Denna granskning är avgörande för att säkerställa att investeringarna inte hotar våra nationella säkerhetsintressen och underminerar våra principer om mänskliga rättigheter och rättssäkerhet.

Vi vill att regeringen stärker WTO:s relation till näringslivet och verkar för att Kina inte ska ges orättvisa fördelar inom WTO-systemet.

Vi anser även att Sveriges företag måste få bättre stöd för att konkurrera globalt. Det behövs en konkurrensöversyn där vi ser över hinder för svenska företag såväl på den inre marknaden som internationellt. Därför skulle vi välkomna ett export- och industriframjande program för tech-sektorn, som vi anser kommer att stärka vår position inom framtidens branscher, med exempelvis stärkt skydd för immaterialrätt, förenklad byråkrati och regelverk.

Fru talman! Frihandel får aldrig ske på bekostnad av svensk industri. Vi måste alltid prioritera en reelltillväxt för svensk ekonomi när vi ingår handelsavtal. Det inkluderar att motverka icke-tariffära handelshinder i handelsavtal, särskilt med avancerade ekonomier där tullnivåerna redan är låga. Vi ska stärka svenska exportmöjligheter genom att prioritera produkter högt upp i värdekedjan.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att Sverigedemokraterna står för en handelspolitik som bygger på tillväxt, konkurrenskraft och strategisk klokhet. Sverige ska inte vara naivt. Sverige ska vara en stark röst för frihandel, men aldrig på bekostnad av våra egna ekonomiska intressen. Vi vill se fler frihandelsavtal, stärkt exportpolitik och en skarpare strategi mot orättvisa konkurrensvillkor.

Sverige har som exportland goda förutsättningar att lyckas både inom unionen och utanför EU:s inre marknad.

I detta anförande instämde Eric Palmqvist (SD).

Anf. 173 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Eftersom jag inte fick svar i ett tidigare replikskifte vill jag ställa den här frågan även till Sverigedemokraterna, som trots allt är det största partiet i regeringsunderlaget.

Som jag nämnde tidigare har vi socialdemokrater krävt att regeringen ska agera skyndsamt för att säkra svenska jobb och svensk konkurrenskraft i detta osäkra omvärldsläge, bland annat genom att reformera stödet vid korttidsarbete. Det var ett system som vi fick på plats under pandemin och som innebar att tiotusentals svenska jobb kunde räddas. Nu behöver det förbättras och komma på plats. Det finns redan färdiga förslag på regeringens bord som välkomnas av både fack och arbetsgivare.

Min fråga till ledamoten är om Sverigedemokraterna har krävt att de här förslagen ska genomföras. Vilken typ av åtgärder har Sverigedemokraterna krävt att regeringen vidtar för att säkra svenska jobb när vår export står inför stora utmaningar och handelspolitiska osäkerheter, inte minst i form av hot om tullar?

Anf. 174 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

När det gäller korttidsstödet till arbetsmarknaden kan jag inte svara på det. Det ingår inte i mitt arbetsområde. Jag har ingen koll på det. Jag ber därför att få att återkomma.

När det däremot gäller att gynna våra arbeten i Sverige handlar det väl delvis om att regelförenkla. Det tycker jag att vi gör genom att påverka regeringen, exempelvis när vi tittar över regleringsbrev mot myndigheter för att underlätta för företagen att få tillstånd för olika saker och när det gäller industrin. Det är ett sätt att hantera det.

Jag tycker att regeringen har gjort ett bra jobb. De införde Implementeringsrådet och Förenklingsrådet, vilket också kommer att underlätta för företagen. Genom det kan de kanske få bättre förtjänst och anställa folk.

Anf. 175 AIDA BIRINXHIKU (S) replik:

Fru talman! Ledamoten eller någon av ledamotens kollegor i Sverigedemokraterna får gärna återkomma om hur man ser på förslaget om att reformera stödet vid korttidsarbete. Men jag har svårt att dra någon annan slutsats än att det inte verkar finnas någon plan hos vare sig regeringen eller det största partiet i regeringsunderlaget för hur man ska säkra svenska jobb i detta osäkra läge. Det dämpar inte direkt den påtagliga oro som just nu finns hos många svenska hushåll och företag.

Det är positivt att man vill göra det enklare för företag att göra rätt. Men jag går tillbaka till de svenska jobben och de svenska arbetstagarna. Vilket besked har Sverigedemokraterna, som största parti i regeringsunderlaget, till regeringen i de frågorna? Vilka krav på konkreta åtgärder driver man gentemot regeringen? Finns det inga konkreta åtgärder som behöver komma på plats, enligt Sverigedemokraterna, för att säkra svenska jobb i ljuset av de handelspolitiska utmaningar som vi står inför?

Anf. 176 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Tack igen, ledamoten, för frågorna!

Det är klart att vi har våra synpunkter färdiga för hur vi vill att Sverige ska stå starkt i internationell och även europeisk konkurrens. Vi tycker exempelvis fortfarande att delen med att få in kvalificerad arbetskraft behöver utvecklas. Det är väl inte riktigt färdigutrett när det gäller tillstånd och snabbare processer för att få in kvalificerad arbetskraft.

Där har vi varit väldigt aktiva och är nöjda med att det i alla fall pågår en process. Man kommer säkert att kunna ge tillstånd mycket fortare till den kvalificerade arbetskraftsinvandring som vi behöver till Sverige och inte riktigt har i dag. För det känner jag alltså ingen oro.

Ur ett näringslivsperspektiv behöver vi, precis som jag sa i mitt anförande, öka handeln genom att regelförenkla. Vi behöver också fundera lite på hur långt vi ska driva miljökravet, för att underlätta för företag att vara konkurrensmässiga inte bara inom EU utan även utanför EU.

Det är en fråga som vårt parti gärna driver och ser över. Det får inte vara betungande, utan det ska underlätta för företagen. Den gröna omställningen till exempel är på sätt och vis positiv, men det kan inte bli positivt när det blir för tungt för företagen att driva det. Man måste också ge företagen en chans att andas i sammanhanget.

Anf. 177 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Som min moderata kollega inledde med att säga är det i tider som dessa som vi frihandelsvänner behöver stå upp för den regelbaserade och öppna handeln. Just för att stärka tillväxten och motståndskraften i vår svenska ekonomi under de här oroliga tiderna är det mer internationell handel och mer samverkan med omvärlden vi behöver. För mig som liberal är det alldeles självklart att betona den fria handelns betydelse inte bara för vårt välstånd utan också för en stabil världsordning och för fria individer.

Vi ser, vilket har betonats här flera gånger tidigare, att protektionismen ökar och att röster höjs för att även Europa ska bli alltmer oberoende av omvärlden. Jag tror att det är en farlig väg att gå. Det är korrekt att vi och våra europeiska grannar behöver bryta beroendet av Kina och Ryssland, men vi måste samtidigt stå upp för ett Europa som är öppet för omvärlden, som är öppet för global frihandel och som står upp för den regelbaserade internationella handelsordningen. Det gäller även i tider av global oro och när handelspolitik används mer och mer som realpolitik.

Fru talman! Jag blev så glad när min socialdemokratiska kollega lyfte fram det historiska perspektivet. Som historiker blir jag väldigt uppspelt. Jag har själv tittat i backspegeln för att kunna värdera vart handelspolitiken har fört Sverige. Mellan 1870 och 1970 ökade Sveriges levnadsstandard per invånare närmast tiofaldigt. Den här snabba ökningen av tillväxt förde med sig enorma möjligheter att förbättra den allmänna välfärden och levnadsförhållandena i landet i stort. Inget annat europeiskt land hade samma utveckling som vi hade i Sverige under den här tidsperioden.

En nyckelfaktor i detta var Sveriges tidiga och strategiska satsning på att öppna upp för internationell handel. Vi anammade en frihandelspolitik och drev igenom strukturella reformer som stärkte äganderätten och främjade näringsfriheten. Med det här skapade vi förutsättningarna för en ökad specialisering och en ökad effektivitet i den svenska ekonomin – specialisering, aldrig självförsörjning.

De här reformerna som genomfördes lade grunden för Sveriges ekonomiska uppsving. Vi var ett land som kämpade mot fattigdom. Halva norra Sverige svalt. Halva södra Sverige, en tiondel, emigrerade. Vi dränerades på arbetskraft och på unga människor. Från det utvecklades Sverige till att bli en av världens mest framgångsrika och avancerade ekonomier. Genom att alltmer integreras i den globala handeln och sedan systematiskt investera i forskning och utbildning kunde Sverige öka sin ekonomiska produktion och finansiera den välfärdsstat som jag tror att vi alla här i kammaren har haft förmånen att ta del av.

Detta kan ibland vara bra att påminna sig om. Det är anmärkningsvärt att både jag som liberal och min socialdemokratiska kollega lyfter samma saker, även om vi kanske betonar olika delar av det. Frihandeln har väldigt få fiender. Alla tjänar på den.

Transparenta och tydliga regelverk, tillgängliga marknader, ambitiösa frihandelsavtal, ett effektivt handelsfrämjande och ett välfungerande multilateralt handelssystem är de förutsättningar vi behöver för att svenska företag ska kunna fortsätta att exportera, växa och skapa arbetstillfällen i Sverige. Det är också förutsättningen, vilket vi kan påminna oss om, för att vi även fortsättningsvis ska kunna ha välfärd i Sverige och ha en stabil världsordning och fria individer i stort.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag påminna om att euroländerna är Sveriges viktigaste handelspartner. Euron används i dag av 350 miljoner européer. Tyvärr hör inte vi till dem. Euron skulle förenkla för svenska företag, stärka svensk konkurrenskraft och stärka den svenska tillväxten. Det är ingen hemlighet att Liberalerna vill att Sverige ska gå med i euro-samarbetet. Jag tror att det är den enskilt viktigaste åtgärd vi skulle kunna vidta för att ytterligare stärka svensk handel.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 178 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Finally – handelspolitik! Det är sent på kvällen, men det är en viktig fråga. Vi från Vänsterpartiet brinner för handelspolitiken. Hur skulle vi inte göra det? Vi som land är ju beroende av handel. Handel har historiskt, som många har lyft här i talarstolen, varit den aktion som bundit oss samman.

Handel kan såklart vara ett verktyg för att utveckla samhällen framåt och bidra till ekonomin, men det kan också vara ett verktyg som tvingar länder att överproducera för att möta ekonomiska mål. Här har vi i Sverige ett stort ansvar som europeiskt land som land som går i bräsch för demokrati, mänskliga rättigheter och miljöfrågor. I det kan handel vara ett fantastiskt verktyg.

När två parter har förhandlingar och maktbalansen är skev därför att den ena parten har en hel union bakom sig, med någorlunda stabila ekonomier, genomtänkta lagar, relativt låg korruption och en väsentlig ekonomisk och teknisk makt, kan man kanske bidra till att få den maktbalansen lite rättvisare. Vi vet att det är det bästa sättet att skapa hållbara handelsrelationer. Det sämsta vi kan göra är att bidra till att fördjupa eller cementera orättvisor och ekonomiska och sociala skillnader. Det gäller både här och globalt. Men det är tyvärr det vi gör med vår handelspolitik. Vi cementerar skillnader mellan länder och mellan kontinenter.

Jag pratade häromdagen med personer som har anknytning till Mercosurländerna. De frågade varför Vänsterpartiet är emot Mercosuravtalet när Mercosurländernas ledare är för det. Vi är emot det för att det är ett dåligt avtal. Det är dåligt för både Mercosurländerna och oss här i Europa. Mercosuravtalet är inte bra för arbetare vare sig här eller där. Det saknar spegelklausul; jordbruksproduktionen i Mercosurländerna behöver inte ha samma standard som den europeiska. Det betyder att produktionen där kan använda bekämpningsmedel, antibiotika och hormoner som är förbjudna här. Det här kommer såklart att leda till en risk för att vi importerar skadliga livsmedel. I slutändan underminerar vi vår egen hälsa. Då har vi redan deltagit i att underminera arbetares och urfolks hälsa och liv i Mercosurländerna.

Men tänk om vi skulle ställa högre krav, så att vi inte riskerar människoliv eller miljö! Om till exempel ett bekämpningsmedel är förbjudet i Europa på grund av risker för hälsa och miljö menar Vänsterpartiet att vi kanske inte ska exportera det eller gå med på att det används i den produktion som vi sedan importerar till Europa. Och varför ska inte djuren på andra sidan av världen ha samma djurskydd som djuren här i Europa? Genom att ställa högre krav kan vi driva utvecklingen och välbefindandet framåt, inte bara här utan även i andra länder.

Mercosuravtalet är gjort för att gynna några få ekonomiskt, men för många kommer det inte att leda till förbättring utan snarare till försämring av levnadsvillkoren. Transnationella företag kommer att fortsätta exploatera. Det här avtalet är fördelaktigt för småbrukare, både här och i Mercosurländerna. Avtalet är fördelaktigt för storföretag som praktiserar monokulturer och storproduktion, inte för företag som jobbar med hållbara jordbruksmetoder. Det åstadkommer man genom att öka volymen av olika produkter som ska kunna importeras till Europa genom fördelaktiga tariffer, men man tar inte hänsyn till konsekvenserna. Vilka blir konsekvenserna av att Brasilien kraftigt ökar volymerna i soja- och köttproduktionen? Jo, större markområden går till den produktionen, och fler urskogar i Amazonas hotas. Med det ökar också konflikterna mellan företag, urfolk och miljöaktivister. Urfolksledare har mördats på grund av storföretagens ekonomiska intressen; det sker även i dag.

De stora volymer som importeras gör det svårt för europeiska jordbrukare. De förlorar möjligheten att få rimlig betalning för sin produktion. I och för sig har EU lagt fram en kompensationsfond, en garantifond, för de jordbrukare som drabbas av detta. Men är det verkligen så här vi ska jobba? Europeiska bönder vill ha värdighet. De vill ha rimligt betalt för sina produkter, som de producerar enligt våra höga standarder och med hållbara jordbruksmetoder. De vill inte ha kompensation. Ska vi inte ha ett system som stärker våra bönder?

De här avtalen innehåller alltså mycket lite som verkligen kommer att ge bättre levnadsstandard för folk i Mercosurländerna eller i Europa. Det de däremot gör är att säkra storföretagens vinster. De upprätthåller också maktbalansen mellan länder med allt vad det innebär.

Vi från Vänsterpartiet skulle vilja se en handelspolitik som blir spjutspetsen för att förbättra livet för folk, djur och miljö på båda sidorna som regleras av avtalet och som skyndar på omställningen genom att ställa ordentliga krav och stärka demokratibygget runtom i världen. Det är dags att modernisera handelspolitiken och bereda väg för de svenska företag som står i framkanten för det.

I kapitlet mänskliga rättigheter och handelspolitik menar jag att hyckleriet måste sluta. Vi kan inte fortsätta att gynna länder som begår brott mot mänskligheten för att våra ekonomiska och ideologiska intressen väger tyngre.

Vi har sagt det angående Ryssland och Kina, och vi säger det också angående Israel. Eftersom vissa partier har varit oansvariga genom tiden har vi svenska företag som agerar i länder där det begås brott, och vi stöttar dessa länders agerande direkt och indirekt. Med det bidrar vi också till dessa länders makt i en imperialistisk kontext.

När nu Israel begår folkmord på palestinier står vi med ett generöst handelsavtal med Israel som stärker deras ekonomi. Men vi hör fortfarande inte ett ord från den svenska regeringen om att avbryta handeln.

Det måste finnas rimliga syften till handel mellan länder, och det kan inte enbart vara ekonomiska intressen. Att hålla fast vid att ha relationer till ett land som mördar över 18 000 barn, som skapar svält genom att stoppa hjälpinsatser och som mördar allt från vårdpersonal till journalister är inte sunt.

Vi måste använda handelspolitiken för att stoppa folkmord. Precis som man stoppar handel med Ryssland måste vi stoppa handeln med Israel. Det

regeringen gör i och med att man inte vill stoppa handelsavtalet med Israel är att bidra till att svenska företag är delaktiga i folkmordet.

Jag har tidigare lyft fram ett exempel. Det är ganska sorligt att se Volvos fordon användas för att riva palestiniernas hem.

Låt oss bidra till en rättvis handel 2.0. Det är en handel som stärker länderna, mänskliga rättigheter, miljö och klimat och som stärker de företag som driver utvecklingen framåt så att vi kan uppnå våra klimat- och miljömål. Det är så vi stöttar dessa företag. Det är så vi skapar konkurrenskraft, innovation och omställning för dem.

Jag yrkar bifall till reservation 10.

Anf. 179 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6 under punkt 2.

Handelspolitiken är ett politiskt sakområde som har gått från att bo i skrubben under trappen till att sitta vid honnörsbordet. Vi som har jobbat länge med frågorna vet att det är själva rälsen som den internationella handeln går på.

Just nu är det inte lövhalka och solkurvor på den rälsen. Nej, nu har vi en handelspartner som tar tag i växlarna och totalt lägger om kursen. Vi vet inte om det är tillfälligt eller om vi är på väg långt ut i det okända.

USA är Sveriges största handelspartner utanför EU. När det gäller varuexport är USA det tredje största landet efter Norge och Tyskland. Tjänsteexporten har vuxit enormt och är nästan i kapp varuexporten. Det handlar om konsulttjänster men också om immateriella rättigheter från våra svenska unicorns såsom Spotify och Mojang.

Fru talman! Sverige, EU och USA har mycket gemensamt. En mycket viktig sak är att vi som folkvalda vill göra det så bra som möjligt för våra egna invånare. Det skiljer oss från diktaturer där man behåller makten genom att förtrycka det egna folket. Det ligger också i våra demokratiers intresse att göra omvärlden tryggare, även om vi just nu har väldigt olika syn på hur det sker bäst.

Eftersom USA:s vicepresident nyligen varit i Europa och där valde att hålla tal direkt till oss tänker jag att jag i all enkelhet använder samma metod. Men vi är i Sveriges riksdag, så jag talar genom talmannen och håller mig till svenska. Det där sista löser AI.

Fru talman! Vicepresident Vance talade nyligen i München om hur förtrycket under Sovjettiden kvävde yttrandefriheten och gjorde det omöjligt att säga sanningen. Vicepresidenten pekade på hur Sovjetsystemet ledde till stagnation, ineffektivitet och brist på innovation.

Här kan man faktiskt dra en parallell till handelsfrågor. Protektionism, särskilt i sin mest extrema form, skapar liknande problem. För när länder vänder sig inåt, när de isolerar sig från konkurrens och nya idéer, då förlorar de förmågan att utvecklas.

Sovjetunionen kunde aldrig konkurrera ekonomiskt med väst, för deras system var byggt på kontroll och tvång och inte på frihet och konkurrens. Vi såg det i dåtidens planekonomi. Vi ser det i dag när protektionism leder till dyrare produkter, mindre innovation och svagare ekonomier. Frihandel är motsatsen till den sovjetiska modellen. Den bygger på frihet, på valmöjligheter och på att låta den bästa idén vinna.

Jag vet hur landet ligger. Jag ser och hör samma frustration runtom i Sverige som vicepresidenten gör i USA. När globaliseringen stänger fabriker och arbetstillfällen flyttat utanför landets gränser blir det först tyst, och sedan kommer vreden.

Jag hör företagare som inte förstår varför lagar blir obegripliga när de kommer från Bryssel. Men frihandel handlar inte om att ge makt till byråkrater i Bryssel, Genève och Washington. Det handlar om att ge makt till entreprenörer, arbetare och konsument. Det handlar om att ge folk frihet att välja det bästa oavsett varifrån det kommer.

Det har varit svårt att undgå att nuvarande administration vill att USA ska vara starkt. Vill USA fortsatt vara världsledande inom innovation? Ska amerikanska arbetare fortfarande ha en framtid? Ska USA fortfarande vara landet där entreprenörer vill bygga bolag? Då är svaret inte murar och tullar. Svaret är mer handel, smartare handel och friare handel.

USA byggdes av pionjärer och risktagare, framför allt från Europa. De förstod att framtiden tillhör dem som trycker på gasen och inte dem som lägger i backen. Vi måste hålla fast vid just den andan.

Jag vill att Sverige tar ledningen i EU för att stärka den transatlantiska ekonomiska relationen, minska hinder och förenkla handeln så att EU och USA tillsammans kan fortsätta att vara en global motor för innovation och tillväxt.

Vi skulle med god vilja, och kanske med några metoder från startupvärlden, kunna ta bort onödiga regleringar och alla tullar mellan våra länder. Tullarna – förutom de som nu är föreslagna på stål och aluminium – är ganska låga. Men de är stora i volym, och de skapar enormt mycket merarbete för både stora och små företag.

Att ta bort tullarna mellan EU och USA skulle stärka båda våra ekonomier. Amerikanska jordbrukare skulle såklart få bättre tillgång till den europeiska marknaden. Europeiska företag skulle kunna investera och sälja mer i USA, och vi skulle skapa fler jobb på båda sidor av Atlanten. Vi skulle också kunna genomföra ett digitalt handelsavtal så att vi kan samarbeta där framtiden är.

Jag vet att EU har gjort det onödigt krångligt att dela data. De nya regleringarna upplevs som rättsosäkra. Mindre techföretag från USA struntar i Europa som marknad. Det är för krångligt.

Om vi skapar ett digitalt handelsavtal mellan EU, USA och Storbritannien kan vi tillsammans bli den globala standarden för framtidens handel. Vi kan leda inom AI, cybersäkerhet och molntjänster i stället för att låta andra länder diktera våra villkor.

Till sist: Jag förstår frustrationen över WTO:s oförmåga att hantera länder som Kina och Indien på ett rättvist sätt. Men att lämna WTO skulle göra handeln ännu mer oförutsägbart, och det vet alla storföretag.

I stället borde vi reformera WTO radikalt och skapa ett WTO 2.0 där demokratier går samman för att sätta nya standarder för global handel och slutar räkna Kina som ett utvecklingsland.

Jag är övertygad om att vi har det bästa för våra medmänniskor och väljare för ögonen på både kort och lång sikt. Med en del okonventionella verktyg kan vi nå längre gemensamt. Tack för uppmärksamheten!
(Applåder)

Fru talman! Nu händer det igen! Det här är andra veckan i rad som jag får äran att hålla det sista anförandet för kvällen. Jag är givetvis glad att det fortfarande finns tappra åhörare kvar i salen.

Sverige är en liten, öppen ekonomi och en demokrati som är beroende av internationell handel och av vår omvärld. Just därför vill jag inleda med att tala om det ytterst allvarliga läge vi befinner oss i, som utvecklas och förvärras dag för dag. Europa samlas i krismöten och akuta möten för att försöka hantera den snabbt föränderliga omvärld vi befinner oss i.

Det är ett läge som hotar våra demokratier med direkt och öppet inflytande och påverkan från USA:s nya politiska ledning. Det är ett allvarligt läge för vår säkerhet och vårt fredsarbete, som nu påverkas då de stora länderna – de tidigare globala stormakterna – har valt att sätta sig tillsammans och förhandla utan Europas medverkan. Det amerikanska ledarskapet har nu valt att ty sig till den totalitära regim som inledde det olagliga och vidriga kriget i Ukraina.

Detta hotar också våra internationella handelsrelationer. Vi behöver tänka om, och det är ett bryskt uppvaknande. Jag tänker till exempel på Alexander Stubb, som i en intervju pratade om hur vi i Europa kanske har varit lite naiva lite väl länge. Han nämnde de tre beroendena: Vi har alltför länge varit beroende av den ryska energin, vi har varit ekonomiskt beroende av Kina och vi har varit säkerhetsberoende av USA. Det är dags för Europa att vakna och finna sin väg framåt. Och jag är fast övertygad om att vi kommer att hitta en väg framåt – om än det tar tid – för Europa är en samling av öppna, fria demokratier och suveräna stater, små som stora.

Europa har byggt och skapat både välstånd och fred genom sin historik av handel mellan länder. Jag hoppas att EU har förmågan att bidra till fred och säkerhet globalt genom att vi mer oberoende kan arbeta med handelsavtal och relationer med vår omvärld.

Jag kan notera i de yrkanden som finns och de motioner som har inkommit att Sverigedemokraterna med tiden har gjort en successiv positionsförändring både när det gäller internationell handel, som man nu plötsligt pratar ganska varmt om, och när det gäller EU och dess öppna marknad, som man plötsligt verkar tycka är bra.

Jag välkomnar givetvis detta samtidigt som jag förväntar mig ett förtydligande från just Sverigedemokraterna av hur man står när man tidigare har haft så bra relationer med det politiska ledarskap i USA som nu så uppenbart hotar Europa både freds- och säkerhetsmässigt men också handelsmässigt.

Vi befinner oss även i ett allvarligt klimatläge. Vi kan konstatera att klimatkrisen förvärras och att det vi gör är på tok för lite. Här skulle Sverige kunna ha fortsatt på det spår där vi spelade en avgörande roll. Vi skulle ha kunnat vara ett föredöme i klimatomställningen. Genom handel och genom att utveckla vår industri och vårt näringsliv med kombinationen av kravställande och stöd och investeringar skulle Sverige ha kunnat vara ett föredöme. Vi skulle ha kunnat utveckla ännu fler produkter som efterfrågas av vår omvärld. Vi behöver fortsätta på det spåret.

EU spelar här en avgörande roll. Jag ser i många av utskottstexterna hur majoriteten i utskottet resonerar. Man ställer sig bakom detta och tycker att EU ska fortsätta både med sitt kravställande när det gäller handel och miljö- och klimathänsyn och med den industriella given och Fit for

55. Jag vill vara tydlig med att Fit for 55 inte är ett steg i rätt riktning utan ett mindre steg i fel riktning. Läget är akut, och egentligen borde mycket mer göras.

Det är positivt att majoriteten i utskottstexterna står bakom att EU i sina bilaterala handelsavtal ska trycka på miljömässiga och klimatmässiga krav och att vi ska jobba vidare med omställningen av vår industri. Men vi behöver också säkerställa att dessa majoritetspartier står fast vid detta i EU och i Europaparlamentet, som har en viktig roll både i klimatomställningen och i våra handelsavtal.

Jag vill ändå påpeka det som jag har hört så många gånger när man pratar om att vi ska öka Europas konkurrenskraft och den svenska konkurrenskraften. Vi ska kunna jobba bättre, säger man. Det finns en tendens att se på Mario Draghis rapport om competitiveness som ett svepskäl för att vi måste förenkla och minska kravställandet.

Jag vill vara tydlig med att jag stöder arbetet med att minska byråkratin. Men för att använda ett borgerligt ofta återkommande uttryck: att ställa krav är att bry sig. Jag står fast vid att vi behöver fortsätta att ha ett kravställande i vår industri. Vi behöver ha kombinationen av kravställande, investeringar och stöd, för innovation och industriell utveckling är också det som kan driva vår utveckling framåt. Det är så Sverige har utvecklats framgångsrikt, och det är så vi ska fortsätta.

Där är det också viktigt, just för att säkra långsiktigheten i vår omställning i de kravspecifikationer som vi har gentemot vår industri, att vi har modet att trycka fram den typen av kravställande i våra bilaterala avtal. Vi ska trycka på för att EU har ett sådant kravställande.

Det är viktigt att EU fortsätter att jobba långsiktigt och målmedvetet. Det vi inte vill ha är Tidöregeringens kortsiktiga politik. Den får inte tvinga vårt näringsliv in i ett kortsiktigt perspektiv, för då är vi illa ute. Vi behöver långsiktighet, och vi behöver tackla de stora utmaningar vi står inför.

Jag tror på EU och Sverige, och jag tror att vi har möjligheten att spela en viktig roll i utvecklingen av våra handelsrelationer och i kravställandet gentemot andra länder och andra handelspartner. Så kan vi säkerställa att vi fortsätter att vara ledande och drivande i den nödvändiga klimatomställningen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 1, och jag står givetvis också bakom våra andra reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Motioner

med anledning av skr. 2024/25:96 Ny strategi för levande och trygga städer

2024/25:3342 av Jennie Nilsson m.fl. (S)

2024/25:3346 av Märta Stenevi m.fl. (MP)

2024/25:3347 av Alireza Akhondi m.fl. (C)

Följande interpellationer hade framställts:

den 18 februari

2024/25:426 Utnämning av landshövding

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:427 Skogsbrukets framtid

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:428 Vindkraftspengarna

av *Malin Larsson* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

**2024/25:429 Åtgärder för att förhindra vräkningar av barnfamiljer
och säkerställa barns rättigheter**

av *Azra Muranovic* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 18 februari

**2024/25:803 Fredsförhandlingar om Ukraina och den svenska håll-
ningen**

av *Azra Muranovic* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2024/25:804 Civilsamhällets lotterier

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 18 februari

2024/25:768 Ändring av beslutade vägplaner

av *Lars Isacson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 9 anf. 9 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 30 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 69 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 101 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 124 (delvis),
av tjänstgörande ålderspresidenten Gunilla Carlsson därefter till och med
§ 17 anf. 157 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelser.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om ordförande i utskott.....	2
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	2
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott.....	3
§ 7 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 8 Extra ändringsbudget för 2025 – Stöd till Ukraina	4
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU29.....	4
Anf. 1 EDWARD RIEDL (M)	4
Anf. 2 PETER HULTQVIST (S)	6
Anf. 3 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	8
Anf. 4 HANNA GUNNARSSON (V).....	9
Anf. 5 MARTIN ÅDAHL (C).....	11
Anf. 6 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	13
Anf. 7 JANINE ALM ERICSON (MP).....	14
Anf. 8 CECILIA RÖNN (L).....	15
(Beslut fattades under § 15.).....	16
§ 9 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport	16
Trafikutskottets betänkande 2024/25:TU8	16
Anf. 9 JOHANNA RANTSI (M)	16
Anf. 10 MALIN ÖSTH (V).....	17
Anf. 11 JOHANNA RANTSI (M) replik	19
Anf. 12 MALIN ÖSTH (V) replik.....	19
Anf. 13 JOHANNA RANTSI (M) replik	20
Anf. 14 MALIN ÖSTH (V) replik.....	20
Anf. 15 HELENA GELLERMAN (L)	20
Anf. 16 MAGNUS JACOBSSON (KD)	22
(Beslut fattades under § 15.).....	22
§ 10 Integration.....	23
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU5.....	23
Anf. 17 ANN-CHRISTINE FROHM (SD)	23
Anf. 18 TONY HADDOU (V) replik.....	25
Anf. 19 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	25
Anf. 20 TONY HADDOU (V) replik.....	26
Anf. 21 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	26
Anf. 22 SERKAN KÖSE (S) replik	27
Anf. 23 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	27
Anf. 24 SERKAN KÖSE (S) replik	28
Anf. 25 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	28
Anf. 26 LEILA ALI ELMI (MP) replik	29
Anf. 27 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	29
Anf. 28 LEILA ALI ELMI (MP) replik	30

Anf. 29	ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik.....	30
Anf. 30	SERKAN KÖSE (S)	31
Anf. 31	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	34
Anf. 32	SERKAN KÖSE (S) replik.....	34
Anf. 33	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	35
Anf. 34	ANDRE VICE TALMANNEN	35
Anf. 35	SERKAN KÖSE (S) replik.....	35
Anf. 36	ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik.....	36
Anf. 37	SERKAN KÖSE (S) replik.....	36
Anf. 38	ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik.....	37
Anf. 39	SERKAN KÖSE (S) replik.....	37
Anf. 40	ARIN KARAPET (M)	38
Anf. 41	TONY HADDOU (V) replik	40
Anf. 42	ARIN KARAPET (M) replik	40
Anf. 43	TONY HADDOU (V) replik	41
Anf. 44	ARIN KARAPET (M) replik.....	41
Anf. 45	LEILA ALI ELMİ (MP) replik.....	42
Anf. 46	ARIN KARAPET (M) replik.....	42
Anf. 47	LEILA ALI ELMİ (MP) replik.....	42
Anf. 48	ARIN KARAPET (M) replik.....	43
Anf. 49	JONNY CATO (C)	43
Anf. 50	TONY HADDOU (V).....	45
Anf. 51	ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik.....	47
Anf. 52	TONY HADDOU (V) replik	48
Anf. 53	ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik.....	48
Anf. 54	TONY HADDOU (V) replik	48
Anf. 55	LEILA ALI ELMİ (MP)	48
Anf. 56	CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	50
Anf. 57	CAMILLA MÅRTENSEN (L)	52
	(Beslut fattades under § 15.)	53
§ 11	Förskolan.....	54
	Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU8.....	54
Anf. 58	FREDRIK MALM (L)	54
Anf. 59	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	55
Anf. 60	FREDRIK MALM (L) replik.....	55
Anf. 61	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	56
Anf. 62	FREDRIK MALM (L) replik.....	56
Anf. 63	ROSE-MARIE CARLSSON (S) replik	57
Anf. 64	FREDRIK MALM (L) replik.....	57
Anf. 65	ROSE-MARIE CARLSSON (S) replik	58
Anf. 66	FREDRIK MALM (L) replik.....	58
Anf. 67	ANNA LASSES (C) replik.....	59
Anf. 68	FREDRIK MALM (L) replik.....	59
Anf. 69	ANNA LASSES (C) replik.....	60
Anf. 70	FREDRIK MALM (L) replik.....	60
Anf. 71	ROSE-MARIE CARLSSON (S).....	60
Anf. 72	JOHANNA RANTSI (M)	62
Anf. 73	DANIEL RIAZAT (V) replik	64
Anf. 74	JOHANNA RANTSI (M) replik.....	64
Anf. 75	DANIEL RIAZAT (V) replik	65

Anf. 76	JOHANNA RANTSI (M) replik	65
Anf. 77	ANDERS ALFTBERG (SD).....	66
Anf. 78	MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	68
Anf. 79	ANNA LASSES (C) replik	69
Anf. 80	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	69
Anf. 81	ANNA LASSES (C) replik	70
Anf. 82	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	70
Anf. 83	DANIEL RIAZAT (V).....	70
Anf. 84	ANNA LASSES (C).....	72
Anf. 85	CAMILLA HANSÉN (MP)	74
Anf. 86	FREDRIK MALM (L) replik	76
Anf. 87	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	77
Anf. 88	FREDRIK MALM (L) replik	77
Anf. 89	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	78
	(Beslut fattades under § 15.).....	78
§ 12	Jakt och viltvård	79
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU7	79
Anf. 90	JOHN WIDEGREN (M)	79
Anf. 91	EMMA NOHRÉN (MP) replik	81
Anf. 92	JOHN WIDEGREN (M) replik	81
Anf. 93	EMMA NOHRÉN (MP) replik	81
Anf. 94	JOHN WIDEGREN (M) replik	82
Anf. 95	ANDERS KARLSSON (C) replik	82
Anf. 96	JOHN WIDEGREN (M) replik	83
Anf. 97	ANDERS KARLSSON (C) replik	83
Anf. 98	JOHN WIDEGREN (M) replik	83
Anf. 99	EMMA NOHRÉN (MP)	84
Anf. 100	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	85
Anf. 101	BJÖRN PETERSSON (S).....	87
Anf. 102	ELIN NILSSON (L).....	89
Anf. 103	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD).....	91
Anf. 104	ANDERS KARLSSON (C).....	94
Anf. 105	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	95
Anf. 106	ANDERS KARLSSON (C) replik	96
Anf. 107	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	96
Anf. 108	ANDERS KARLSSON (C) replik	96
Anf. 109	ELIN NILSSON (L) replik.....	97
Anf. 110	ANDERS KARLSSON (C) replik	97
Anf. 111	ELIN NILSSON (L) replik.....	97
Anf. 112	ANDERS KARLSSON (C) replik	97
	(Beslut fattades under § 15.).....	98
§ 13	Livsmedelspolitik	98
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU8	98
Anf. 113	JOANNA LEWERENTZ (M).....	98
	(forts. § 16).....	99
Ajournering.....		100
Återupptaget sammanträde		100
§ 14	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 februari.....	100
	CU8 Fastighetsrätt	100

CU10 Ersättningsrätt samt insolvens- och utsökningsrätt.....	101
SoU11 Riksrevisionens rapport om Sis särskilda ungdomshem	102
SoU14 Läkemedel och tandvård	103
SoU18 Socialtjänstens arbete	105
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	107
FiU29 Extra ändringsbudget för 2025 – Stöd till Ukraina	107
TU8 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport	107
AU5 Integration	107
UbU8 Förskolan.....	108
MJU7 Jakt och viltvård	110
§ 16 (forts. från § 13) Livsmedelspolitik (forts. MJU8).....	111
Anf. 114 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik.....	111
Anf. 115 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	112
Anf. 116 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik.....	112
Anf. 117 JOANNA LEWERENTZ (M) replik	112
Anf. 118 EMMA NOHRÉN (MP)	113
Anf. 119 MAGNUS OSCARSSON (KD)	115
Anf. 120 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik.....	116
Anf. 121 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	117
Anf. 122 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik.....	117
Anf. 123 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	118
Anf. 124 SOFIA SKÖNNBRINK (S)	118
Anf. 125 CAMILLA MÅRTENSEN (L)	120
Anf. 126 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik.....	122
Anf. 127 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	123
Anf. 128 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik.....	123
Anf. 129 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	124
Anf. 130 STAFFAN EKLÖF (SD)	124
Anf. 131 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik.....	126
Anf. 132 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	127
Anf. 133 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik.....	127
Anf. 134 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	127
Anf. 135 KAJSA FREDHOLM (V).....	128
Anf. 136 HELENA LINDAHL (C).....	129
(Beslut skulle fattas den 26 februari.)	131
§ 17 Regional utvecklingspolitik.....	131
Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU10	131
Anf. 137 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	131
Anf. 138 MONICA HAIDER (S) replik	133
Anf. 139 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	134
Anf. 140 MONICA HAIDER (S) replik	134
Anf. 141 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	134
Anf. 142 MONICA HAIDER (S).....	135

Anf. 143	ERIC PALMQVIST (SD) replik	136
Anf. 144	MONICA HAIDER (S) replik.....	137
Anf. 145	ERIC PALMQVIST (SD) replik	137
Anf. 146	MONICA HAIDER (S) replik.....	138
Anf. 147	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	138
Anf. 148	MONICA HAIDER (S) replik.....	138
Anf. 149	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	139
Anf. 150	MONICA HAIDER (S) replik.....	139
Anf. 151	LILI ANDRÉ (KD)	139
Anf. 152	MONICA HAIDER (S) replik.....	141
Anf. 153	LILI ANDRÉ (KD) replik.....	141
Anf. 154	MONICA HAIDER (S) replik.....	142
Anf. 155	LILI ANDRÉ (KD) replik	142
Anf. 156	ERIC PALMQVIST (SD)	143
Anf. 157	LOUISE EKLUND (L)	145
Anf. 158	BIRGER LAHTI (V).....	147
Anf. 159	ELISABETH THAND RINGQVIST (C).....	149
Anf. 160	EMMA NOHRÉN (MP)	151
Anf. 161	LILI ANDRÉ (KD) replik.....	153
Anf. 162	EMMA NOHRÉN (MP) replik	154
Anf. 163	LILI ANDRÉ (KD) replik.....	154
Anf. 164	EMMA NOHRÉN (MP) replik	154
	(Beslut skulle fattas den 26 februari.).....	155
§ 18	Handelspolitik	155
	Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU13	155
Anf. 165	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	155
Anf. 166	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	157
Anf. 167	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	157
Anf. 168	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	158
Anf. 169	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	158
Anf. 170	AIDA BIRINXHIKU (S)	159
Anf. 171	LILI ANDRÉ (KD)	161
Anf. 172	JOHNNY SVEDIN (SD).....	163
Anf. 173	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	164
Anf. 174	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	165
Anf. 175	AIDA BIRINXHIKU (S) replik	165
Anf. 176	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	165
Anf. 177	LOUISE EKLUND (L)	166
Anf. 178	LORENA DELGADO VARAS (V).....	167
Anf. 179	ELISABETH THAND RINGQVIST (C).....	169
Anf. 180	NILS SEYE LARSEN (MP)	171
	(Beslut skulle fattas den 26 februari.).....	172
§ 19	Bordläggning.....	172
§ 20	Anmälan om interpellationer.....	173
§ 21	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	173

§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	173
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 20.49.	174